

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

Journal of Management and Local Innovation

กำหนดการเผยแพร่

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ

วัตถุประสงค์

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น เป็นวารสารสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาผู้สนใจทั่วไปและแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการหลักการบริหารจัดการ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา พัฒนาสังคม การศึกษา และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ที่เชื่อมโยงหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม โดยมีรูปแบบการตีพิมพ์ฉบับพิมพ์ ISSN (Print): 2697-6439 เป็นต้นมา

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณากูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เลขานุการ: นายสมยศ พันโคคา ศิลปกรรม: นายสุรัชย์ บุญพิทักษ์, นายคมสัน จันทร์แจ้ง
พิสูจน์อักษร: นายวิชัย ชัยบำรุง, นายไพศาล วิเศษชาติ, นางสาวณิชาภัทร เกิดฤทธิ์

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

เครือข่ายส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

99/173 ม. 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 095-564-9349 e-mail: local.innovation.soc@gmail.com

จัดพิมพ์โดย: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.สมชัย ศรีนोक

รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร

รศ.ดร.กัญญาณทน กาญจนาทวีกุล

รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม

รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง

รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

รศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

รศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต

รศ.ดร.ศักรินทร์ วรวิฒนะปริญญา

ผศ.ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์

ผศ.ดร.วิษุกร นาครชน

ผศ.ดร.ไพศาล เครือแสง

ผศ.ดร.นงคัลักษณ์ ใจฉลาด

ผศ.ดร.อานนท์ เมธีวรรณ

ผศ.ดร.วรรณธร วรวิวัฒน

ผศ.ดร.สุภาพ ผู้รุ่งเรือง

ผศ.ดร.เดชาพล กัปโก

ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์

ผศ.ดร.นพดล ดีไทยสงค์

ผศ.ดร.ธิดา หมั่นมี

ผศ.ดร.เสกสรร สนวา

ผศ.ดร.อนันต์ อุปสอด

ผศ.ดร.อภิรักษ์ ศรีพันธ์

ผศ.ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) (ต่อ)

ผศ.ดร.ประทีป พิฆทองกลาง

ผศ.ดร.ธีรภัทร กิจจารักษ์

ผศ.ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม

ผศ.ดร.ญาณัญญา ศิริภัทร์ธาดา

ผศ.ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์

ผศ.ดร.นิกร นิยมพันธ์

ผศ.ดร.ฐิติพร อุ่นใจ

ผศ.ดร.กมลวิช ลอยมา

ผศ.ดร.อัจฉราภรณ์ จันทร์ทา

ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร

ผศ.ดร.เสริมศักดิ์ พวงทอง

ผศ.ดร.นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์

ผศ.ดร.เอกอนงค์ ศรีสำอางค์

ผศ.ดร.อิศรเดช มั่นคง

ผศ.ดร.สุภชัย ตรีทศ

ผศ.ดร.บงกช นิมิตรทะกุล

ผศ.ดร.ภัทรพล ทรัพย์สิน

ผศ.ดร.อนุกร จันทรเกษม

ผศ.ดร.อาจารย์ ประจวบเหมาะ

ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ อุดมธนวังค์

ผศ.ดร.วิชา นาทา

ผศ.ดร.พิชัย แทงโพ

ผศ.ดร.สมชาย ศรีโพธิ์

ผศ.ดร.ปรธูมาศ พลิชฐ์ภักกุล

ผศ.ดร.จิรายุทธ พลเยี่ยม

ผศ.ดร.นพพร บัวอินทร์

ผศ.ดร.ดุจฤดี คงสุวรรณ

ผศ.ดร.ธิดา หมั่นเขตกรณ์

ผศ.ว่าที่ร้อยตรี ดร.ไชยะ เทพา

ผศ.ว่าที่ร้อยตรีพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

ผศ.ดร.ธงชัย สิงห์เดช

ผศ.มานิตย์ อรรถชาติ

ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี

ผศ.ดร.สิริภัทร ศรีทอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.อำนวย มีราคา
อ.ดร.ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร
อ.ดร.ทศพร มะหะหมัด
อ.ดร.เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ
อ.ดร.มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา
อ.ดร.กรกต ชาบัณทิต
อ.ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี
อ.ดร.อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด
อ.ดร.สาลิณี ชัยวัฒนพร
อ.ดร.ณัฐพัชร มณีโรจน์
อ.ดร.พกามาศ ชัยรัตน์
Dr.Kajornatthapol Pongwiritthon

อ.ดร.ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์

วิทยาลัยพิษณุบันทิต
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
วิทยาลัยนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยแสดมฟอรม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยพะเยา
IQRA Business School
University of Geomatika, Malaysia
โรงเรียนหอวัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบรรณาธิการ

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน มิถุนายน 2566 เพื่อรักษาคุณภาพของบทความให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล กองบรรณาธิการ ได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อคัดเลือกและกลั่นกรอง บทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด เพื่อควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ และ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงาน ทางวิชาการ

สำหรับเนื้อหาของวารสารฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นความโดดเด่นที่เน้นกระบวนการวิจัยที่เข้มข้น ประกอบไปด้วยจำนวนบทความทั้ง 24 บทความ โดยภาพรวมหลักเป็นการพัฒนาจากงานวิจัยที่ศึกษา กรณีเฉพาะ (Case Study) ที่แต่ละบทความได้เน้นกระบวนการวิจัยเชิงลึกในหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของการสนทนากลุ่มการสอบถาม และการสัมภาษณ์ ประกอบกับบทความส่วนใหญ่แสดงถึง การทำงานร่วมกันของผู้มีพหุปัญญาในลักษณะทีมงาน ทำให้บทความมีความละเอียดรอบคอบถี่ถ้วน มีการ วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะได้อย่างสมบูรณ์น่าสนใจ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจ ทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ ในวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรม ท้องถิ่น และขอขอบคุณกองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)	หน้า
กองบรรณาธิการ (Editorial Board)	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Reviewers)	(2)
บทบรรณาธิการ (Editorial)	(4)
การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2.....	1
หามัดะ สงเดช, อริสรา บุญรัตน์	
การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสภัญญ์อีสาน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภовาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร.....	17
สถิตย์ ภาคมฤค	
เสื่อโค ก กา ในฐานะวรรณกรรมคำกาพย์.....	29
ธวัชชัย ดุยสุจริต, อาจียา หลิมกุล, สถิตย์ ภาคมฤค, จินดา ลาโพธิ์ สุรัชย์ ชินบุตร	
กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	43
ณัทคนินทร์พงศ์ วีรวรรณ, ภัทรนันท์ สุระชาตรี	
การศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา.....	62
ศรีประภา ฮองตัน, นงลักษณ์ ใจฉลาด	
การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากรสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก	76
ศุภิสรา คุณาวิวัฒน์, นงลักษณ์ ใจฉลาด	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1.....	92
อุบลรัตน์ สุขพันธ์, จรัส อติวิทยากรณ์	
แนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ของนักศึกษาแพทย์แผนไทย.....	110
ปริพัช เงินงาม, สุวนันท์ แก้วจันทา, ผกามาศ คำเสื่อ	
แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร ในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	121
สุวนันท์ แก้วจันทา, สุธิดา วิริยา, ชนาภา ไวยลาพิ, โชคชัย แซ่หว่าง ณิศรา ชัยวงศ์	

สารบัญ (Content)

หน้า

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 1	
นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา.....	136
ลดาวัลย์ สุวรรณ, ตรัยภูมิินทร์ ตริตริศวร	
แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล	
สวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.....	147
ชาญณรงค์ ทองแคล้ว, จักรวาล สุขไมตรี, กิรติวรรณ กัลยาณมิตร	
การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (รางวัลคุณภาพการบริหารจัดการ	
ภาครัฐ : พีเอ็มคิวเอ 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.....	159
เบญจมาภรณ์ ยาใจ, วิจิตรา ศรีสอน	
การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2.....	168
จันทร์จิรา แลหมั่น, นิรันดร์ จุลทรัพย์	
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย.....	182
เพลินจิตร ขำนาญผา, ธนกฤต ลิทธิราช, ฐิติมน ฉัตรจรัสรัตน์	
การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5	
STEPS ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.....	196
สุภาพร เหล่ารอด, กฤตยาภาณุจน์ โดพิทักษ์	
การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้น	
ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึก	
ทักษะ.....	209
พรญาณี ศรีสวัสดิ์, ประภาส เฟื่องฟู่ม	
การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3.....	222
สุชาดา ทิพย์กองลาค, ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา	
จังหวัดกำแพงเพชร.....	234
นันทิยา แสนสุวรรณ, นลธวัช ยุทธวงศ์	
การแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ไทย ลาว เขมร.....	251
เทพิกา รอดสการ	

สารบัญ (Content)

หน้า

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1.....	272
ณัฐฐา กลั่นเรือง, หยกแก้ว กมลวรรณเดช, สุกัญญา รุจิเมธธาส	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.....	288
ณัฐฐา กลั่นเรือง, หยกแก้ว กมลวรรณเดช, สุกัญญา รุจิเมธธาส	
แนวทางการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.....	302
กัญญาวิรุฬห์ พรหมร่วมแก้ว, ชัยนันท์ สิริระเต็มพงษ์, พรรษา เอกพรประสิทธิ์	
บทบาทด้านการเผยแพร่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	316
รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการ ในโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1.....	
อัษฎางค์ หาญสวธา, วจี ปัญญาใส, บุญมัน ธนาศุภวัฒน์	
บริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทย พัฒนาในการสร้างและรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมือง.....	341
ธีรพันธ์ พระให้พร, วัลลภ พิริยวรรณะ	
ภาคผนวก	
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์.....	356

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
Educational Risk Management of School Administrators Age under
to the Phatthalung Primary Educational Service Area office 2

หามิ๊ะ สงเดช¹ อริสรา บุญรัตน์²

Hamida Songdet, Arisra Bunrat

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 2) เปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาศึกษา 3) และรวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน จากนั้นใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นสอบถาม ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .925 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีอิสระ และการทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รองลงมา คือ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านกลยุทธ์ 2. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่มี

Received: 2023-03-26 Revised: 2023-06-29 Accepted: 2023-07-03

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Master of Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University. Corresponding Author e-mail: dadasongdet@gmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Faculty of Education and Liberal Arts Hatyai University. e-mail: arisa@hu.ac.th

ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ด้านกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักภาวะผู้นำที่จะนำพาให้บรรลุวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้คนในองค์กรรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญต่อองค์กรและพร้อมที่จะช่วยกันดำเนินงานตามกลยุทธ์ แผนงาน โครงการที่วางไว้ ด้านการเงิน ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในความเสี่ยงเรื่อง การจัดสรรงบประมาณ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ รวมถึงเอกสารด้านงบประมาณต่างๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบ

คำสำคัญ (Keywords): การบริหารความเสี่ยง; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research is survey research which aims to study and compare educational risk management of school administrators as perceived by teachers under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2, classified by level of education, working experience and the size of the school. First, determine the sample size by using the table of Krejcie and Morgan with 275 respondents as a sample group. Next, using a clustering method according to the size of the school and then randomly sample each location study by using Simple Random Sampling Method with a Non-return Labeling Method. The tool used as a 5-level rating scale with Cronbach's Alpha (0.925). The statistics used for data analysis were mean Standard deviation, t-test and F-test. The research findings included: 1.Educational Risk management of school administrators under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 in the overall and financial aspect is at a high level. 2 Comparison of risk management levels of school administrators classified by level of education, work experience and the size of the school found that work experience, in overall opinions, are significantly different at the level of .05. The size of the school, in the overall opinions, are significantly different at the level of .001. There are no differences in the overall and financial aspect in terms of education level. 3.Risk management guidelines for school administrators under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2, First, administrators should allow personnel from all departments to participate in the preparation of strategic plans.

Second, systematically follow up on the operation of the work and check the results of expenditures according to the pre-planned financial budget. And lastly, personnel should be encouraged to have ample knowledge and understanding of the laws and regulations that governs their area of work.

Keywords: Risk Management; School Administrators

บทนำ (Introduction)

การบริหารความเสี่ยงเป็นกลไกหนึ่งในการบริหารงาน หน่วยงานภาครัฐต้องคำนึงถึงเหตุผลความจำเป็นของการบริหารความเสี่ยงภาครัฐ คือ เพื่อให้การบริหารจัดการภาครัฐเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 ซึ่งประกอบไปด้วยเป้าหมายสำคัญ คือ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ (สถาบันการพลศึกษา, 2561) อีกทั้ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และในมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยยึดหลักการ การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพในด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ ทั้งทางด้านวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงาน บุคคลและการบริหารทั่วไปเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาที่จะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ทั้งนี้ สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุด ในอันที่จะทำหน้าที่สร้างและพัฒนา “คน” ให้ เป็น “มนุษย์” ที่มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อโรงเรียน จึงเป็นบทบาทที่ท้าทายของผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันที่ต้องมีวิธีการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาตามที่สังคมคาดหวัง การจัดการศึกษาทุกระดับทุกพื้นที่ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพและจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ แต่ทว่าองค์กรทางการศึกษารวมทั้งองค์กรต่างๆ ล้วนแต่มีความเสี่ยง ซึ่งก็คือความไม่แน่นอนที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือเป้าหมายขององค์กร จึงจำเป็นต้องมีการจัดการความเสี่ยงเหล่านั้นอย่างเป็นระบบ

การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงรุกที่เน้นการเตรียมความพร้อมรับมือเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ไม่คาดฝัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งหากเราสามารถบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี มีการกำกับดูแลและควบคุมกระบวนการทำงาน

ภายในที่ดีสามารถควบคุมให้ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่เหมาะสมหรือยอมรับความเสี่ยงได้ ภายใต้การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าสร้างความมั่นใจในการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาส หรือความได้เปรียบที่มีเพื่อการเติบโตก้าวหน้าของหน่วยงาน รวมถึงสามารถลดความสูญเสีย ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้กับหน่วยงานได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560) ดังนั้นผู้บริหารต้องใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตลอดจนการมีกลยุทธ์เพื่อให้ทันและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อันก่อให้เกิดความเสี่ยงในการดำเนินกิจกรรมทางการบริหาร และต้องมีวิธีการที่จะเตรียมรับมือกับความเสี่ยงเหล่านั้นที่อาจจะเกิดขึ้น การบริหารความเสี่ยงอย่างถูกต้องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของส่วนราชการและทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถเลือกทิศทางหรือการเคลื่อนไหวทางกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงอันเป็นที่ยอมรับได้

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหลายประการ ดังนี้ 1) นักเรียนออกกลางคัน เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน นักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองในการหาเลี้ยงชีพ มีปัญหาด้านครอบครัว พ่อแม่แยกทางกันต้องอาศัยอยู่กับตายายหรือปู่ย่า มีปัญหาในการปรับตัว และอพยพตามผู้ปกครองพ่อแม่ย้ายถิ่นฐานไปต่างจังหวัด 2) ข้าราชการครูยื่นคำร้องขอย้ายเป็นจำนวน มากแต่ไม่ตรงวิชาเอกที่สถานศึกษาต้องการ สถานศึกษาขนาดเล็กไม่มีผู้ยื่นคำร้องลงย้ายในตำแหน่งว่าง 3) โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดมีอัตราากำลังครูต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งบุคลากรไม่ยินยอมให้เกลี้ยอัตรากำลังจากโรงเรียนเกินเกณฑ์ไปยังโรงเรียนที่มีอัตรากำลังต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากไม่สะดวกในการไปปฏิบัติหน้าที่ 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติตามเป้าหมายที่กำหนดได้แก่ ผู้เรียนทุกระดับมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีการทดสอบระดับชาติสูงกว่าร้อยละ 50 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย มีจำนวนโรงเรียนในสังกัดจำนวน 9 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ที่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านค่าเฉลี่ยร้อยละ 50 ซึ่งมีโรงเรียนจำนวน 105 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.75 ยังไม่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพด้านการศึกษาที่มาจากการเรียนการสอน และการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2, 2565)

จากความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารในการบริหารงาน สามารถเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคต ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา

3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวนครู 955 คน จากประชากรครูในโรงเรียน 114 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 275 คน โดยกำหนดตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 - 610) จากนั้นใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ตามขอบข่ายเนื้อหาการบริหารความเสี่ยงตามแนวคิดของกระทรวง ศึกษาธิการ (2560, น.48) จำนวน 42 ข้อ จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ จำนวน 11 ข้อ
2. ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน จำนวน 11 ข้อ
3. ความเสี่ยงด้านการเงิน จำนวน 10 ข้อ
4. ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการหาความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา ด้วยการทดสอบค่าที (t-test)
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้วยการทดสอบค่า (F-test)
5. รวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 275)

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์	4.09	.42	มาก
2	ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน	4.11	.50	มาก
3	ความเสี่ยงด้านการเงิน	4.10	.52	มาก
4	ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	4.15	.46	มาก
รวม		4.11	.38	มาก

จากตารางที่ 3 การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(=4.15, S.D.=.46) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X}$ =4.11, S.D.=.50) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านกลยุทธ์ ($\bar{X}$ =4.09, S.D.=.42)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า

ระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ และด้านการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการเงินไม่แตกต่างกัน

ขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกลยุทธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ประกอบด้วย ดังนี้

3.1 ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์

ผู้บริหารควรมีการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการระบุความต้องการ บริการ และผลผลิต โดยแสดงให้เห็นถึงเป้าประสงค์ที่ชัดเจนของสถานศึกษา รองลงมา คือ ควรให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กร และน้อยที่สุด คือ ควรกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ ดำเนินงานการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ อัตรากำลังและระยะเวลา ดำเนินงานอย่างชัดเจน

3.2 ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน

ผู้บริหารควรมีการควบคุมการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายให้มีความร่วมมือในการทำงานอย่างเหมาะสม รองลงมา คือ ควรมีการกำหนดวิธีการสื่อสาร เพื่อให้บุคลากรสามารถส่งข้อเรียกร้องหรือข้อแนะนำให้กับฝ่ายบริหารได้ และน้อยที่สุด คือ ควรมีการยกย่องหรือให้รางวัลแก่บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด

3.3 ความเสี่ยงด้านการเงิน

ผู้บริหารควรมีการควบคุมการเก็บรักษาเงินถูกต้องตามระเบียบและอยู่ภายในวงเงินเก็บรักษา รองลงมา คือ ควรมีการควบคุมให้ดำเนินการออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่ได้รับเงิน และน้อยที่สุด คือ ควรมี การควบคุมให้การเบิกใช้ และส่งคืนพัสดุในแต่ละครั้งให้มีการลงนามไว้เพื่อเป็นหลักฐาน

3.4 ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารควรมีการกำหนดมาตรการหรือบทลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานและข้อบังคับอย่างชัดเจนและเป็นธรรม รองลงมาคือ ควรมีการกำหนดมาตรการที่ส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติ มาตรฐานและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และน้อยที่สุดคือ ควรมีการแจ้งให้ทราบถึงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรฐานที่สำคัญที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัย เรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ให้ความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยง จึงได้จัดทำนโยบายและมีการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการจัดทำการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับสถานศึกษา ตลอดจนการนำรูปแบบวิธีการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในสถานศึกษา เพื่อลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดจากความเสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับแผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยง โดยมีการกำหนดนโยบาย แนวทาง และกระบวนการบริหารความเสี่ยงให้มีความสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 มาตรา 39 “ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด” โดยกระทรวงการคลังได้แจ้งแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานภาครัฐ เรื่อง

หลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร เพื่อเป็นกรอบแนวทางที่ช่วยให้หน่วยงานของรัฐสามารถนำหลักการบริหารจัดการความเสี่ยงไปปรับใช้ เพื่อวางระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กรได้อย่างเหมาะสม โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารความเสี่ยง เพื่อสามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานและลดผลกระทบต่อการดำเนินงาน สามารถระบุความเสี่ยง วิเคราะห์ความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง และจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถนำแผนบริหารความเสี่ยงไปใช้ในการบริหารงานที่ได้รับผิดชอบ ดังที่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2560, น. 1-2) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในการผลักดันให้ภาครัฐมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ เป็นกระบวนการมุ่งเน้นความสำคัญหรือชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการเตรียมองค์กรล่วงหน้าอย่างมีเหตุมีผล มีหลักการ เพื่อวางแผนป้องกัน หลีกเลี่ยง หรือลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพอรัฐแสงนวล (2563) ได้สรุปความหมายของการบริหารความเสี่ยงไว้ว่า การบริหารความเสี่ยง หมายถึง การวางแผนกระบวนการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในองค์กร โดยกำหนดแนวทางกระบวนการดำเนินงาน ควบคุมหรือป้องกันได้ ตรวจสอบและประเมินผล โดยมีแผนรองรับให้เกิดความเสี่ยงน้อยลงและความพยายามหาหนทางการบริหาร เพื่อ ให้สามารถบ่งชี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีแนวทางการบริหารจัดการให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการของส่วนราชการเป็นความสามารถในการปรับใช้กระบวนการทัศน์เพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุความเสี่ยง เหตุการณ์ความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการและการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและการรายงานและติดตามผล เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกลักษณ์ ป้องกัน (2560) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับมากไปน้อย คือ ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงินและด้านกลยุทธ์ ตามลำดับ อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับกฎระเบียบ กฎหมายและระเบียบวินัย ทำให้ครูและบุคลากรรับรู้การเปลี่ยนแปลง กฎระเบียบ มาตรการ ข้อกำหนดจากต้นสังกัด และหน่วยงาน ต้นสังกัดให้การสนับสนุนการฝึกอบรม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของกรณีการ ศิริรัตน์ (2563) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ รองลงมา คือ ด้านการเงิน ด้านการกลยุทธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการดำเนินการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญรัตน์ สายใหม่ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ความเสี่ยงด้าน การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และความเสี่ยงด้านการเงิน

1.2 ด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ให้ความสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อนักเรียนเป็นสำคัญ จึงได้ทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการแบ่งเบาภาระงานครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการสนับสนุนครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้ารับอบรมพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาบริหารด้วยความยืดหยุ่นตามสภาพความเป็นจริงตามความพร้อมของสถานการณ์ และกำหนดมาตรการนิเทศ กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ดังที่กระทรวงสาธารณสุข (2563) ให้ความหมายว่า ความเสี่ยงด้านการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล หรือผลการปฏิบัติงาน โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงเนื่องจากระบบงานภายในขององค์กร กระบวนการ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ใช้บุคลากร ความเพียงพอของข้อมูลส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับนันทนิตย์ ท่าโพธิ์ (2556) กล่าวว่า กระบวนการบริหารความเสี่ยงต้องทำเป็นขั้นตอน และทำอย่างต่อเนื่องไม่สามารถข้ามขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งได้ ต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน จะรับผิดชอบในการบริหารความเสี่ยงในส่วนใดและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ รวมทั้งมีการติดตามผลการควบคุม ควบคุมเสี่ยง เช่น การติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง หรือการติดตามประเมินผลเป็นรายครั้ง และต้องสามารถยืดหยุ่นได้ทันทีที่เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น สอดคล้องกับธรรมาภัย (2550) การบริหารความเสี่ยงที่เป็นระบบนั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายในหน่วยงาน ผู้บริหารจะต้องสร้างความเข้าใจให้ทุกคนทำเป็น ประจำและทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบมีรูปแบบที่ชัดเจน หลักการบริหารความเสี่ยง จะต้องมีการทำแผนปฏิบัติการดำเนินงาน สามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญแก้ว จันทรัตน์ (2562) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ได้บังคับบัญชา มีความชัดเจนในเรื่องการบริหารการเงินเป็นหลัก มีการวางแผนการบริหารการเงินที่รัดกุม มีการควบคุมและตรวจสอบการใช้งบประมาณในการจัดซื้อพัสดุและคุณภาพของพัสดุ และนำเงินที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตรงกับวัตถุประสงค์ของงบประมาณที่ได้รับ เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ในสภาพความเป็นจริง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาระต้องใช้จ่ายงบประมาณในการบริหารจัดการที่หลายหลาย อาจทำให้การบริหารด้านการเงินไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของงบประมาณที่ได้รับจากราชการ ตามที่กระทรวงสาธารณสุข (2563) ให้ความหมายว่า ความเสี่ยงด้านการเงิน เป็นความเสี่ยงเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณและการเงิน เช่น การบริหารการเงินไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันต่อสถานการณ์หรือเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเงินขององค์กร เช่น การประมาณการงบประมาณไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินการ เป็นต้น เนื่องจากขาดการจัดหาข้อมูล การวิเคราะห์ การวางแผน การควบคุม และการจัด ทำรายงานเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงบประมาณและการเงินดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุขะมุขี เรืองอ่อน (2561) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เพชรนุ้ม (2563) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตามความคิดเห็นของครู ผลการวิจัย พบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีความรู้ความสามารถในการบริหารตามนโยบายที่กำหนด ผู้บริหารใช้ความยืดหยุ่น มี การติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับธรร สุนทรายุทธ (2550) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงที่เป็นระบบนั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายในหน่วยงาน ซึ่งต้องถือว่าเป็นกิจกรรมของทุกคนในองค์กร ผู้บริหารจะต้องสร้างความเข้าใจให้ทุกคนตระหนักถึงภัยวิกฤต ความเสี่ยง ทุกคนต้องทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีรูปแบบที่ชัดเจน หลักการบริหารความเสี่ยงจะต้องมี การวางแผนกลยุทธ์ การวิเคราะห์ความเสี่ยงและการควบคุมความเสี่ยง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) การปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงาน และระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอานีฟา หนูหนู (2561) ได้ศึกษา การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล ผล การวิจัย พบว่า ระดับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหาร

สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา อภิปรายได้ ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนก ตามระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีหลักการและแนวคิด มีความรู้ ความชำนาญในปัญหาและอุปสรรคจากประสบการณ์ที่ผ่านมา แตกต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่งผลให้แสดงออกทางความคิดทางความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา 2542) ได้บัญญัติความหมายการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญแก้ว จันทรรัตน์ (2562) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนก ตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ และด้านการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากย่อมมีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานและมีการพัฒนาตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้แสดงออกทางความคิดทางความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีความแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า ดังที่บุษยมาศ แสงเงิน (2563) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากการที่ได้เริ่มต้นทำงาน ระหว่างการทำงาน ย่อมมีปัญหา อุปสรรคให้คนทำงานได้รับและเกิดการแก้ไข ตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาจเกิดได้จากมีสภาพการณ์ของการคิดวิเคราะห์พิจารณาในเหตุการณ์สถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้การทำงานนั้นสำเร็จได้ การที่ได้แก้ไขปัญหามาในสถานการณ์นั้น ๆ แล้ว ถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ของการทำงาน ณ เวลานั้น เหตุการณ์นั้นได้ และเป็นประสบการณ์ที่สามารถนำประสบการณ์นั้นไปใช้ได้กับการทำงานที่เกิดปัญหา ณ อีกช่วงเวลาหนึ่งได้อาจได้จากการนำความรู้จากประสบการณ์ในการศึกษามาปรับ ประยุกต์ใช้ให้การทำงานประสบความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาณีฬา หนูหนู (2561) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหาร สถาน ศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนตามขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงด้าน กลยุทธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมองว่าขนาดสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถาน ศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารงานที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่จะมีประสบการณ์การทำงานที่มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์น้อยกว่า จึงทำให้การแสดงออกทางความคิดคิดเห็นต่อการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ภูวนาถ แก้วสุวรรณ (2557) กล่าวว่า ขนาดสถานศึกษาต่างกันการบริหารงาน งบประมาณต่างๆ ก็แตกต่างกัน ทำให้ครูที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน หรือเพราะครูได้รับแนวคิด หลักการ กระบวนการ บริหาร ตามนโยบายและเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานกำหนดเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อพัฒนาและจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริงและเป็นความรู้ที่ถาวร แต่ด้วยบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน สถานศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาก ทำให้ได้รับงบประมาณที่จัดสรรลงมามากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงสามารถดำเนินการขับเคลื่อนด้านนโยบายได้เด่นชัดกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงทำให้ทัศนะของครูที่สังกัดในขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีทัศนะต่อผู้บริหาร

สถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ศิริรัตน์ (2563) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอนุบาลเอกชนจังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เพชรนุ้ม (2563, น.3) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตามความคิดเห็นของครู ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ด้านกลยุทธ์ ควรมีการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการระบุ ความต้องการบริการและผลผลิต โดยแสดงให้เห็นถึงเป้าประสงค์ที่ชัดเจนของสถานศึกษา ด้านการเงิน ควรมีการควบคุมการเก็บรักษาเงินถูกต้องตามระเบียบและอยู่ภายใต้เงินเก็บรักษา ด้านการดำเนินงาน ควรมีการควบคุมการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายให้มีความร่วมมือในการทำงานอย่างเหมาะสม และด้านด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดมาตรการหรือบทลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานและข้อ บังคับอย่างชัดเจนและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยมีแนวคิดเป็นเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักภาวะผู้นำที่จะนำพาให้บรรลุวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้คนในองค์กรรู้สึกว่าเขาเองมีความสำคัญต่อองค์กรและพร้อมที่จะช่วยกันดำเนินงานตามกลยุทธ์ แผนงาน โครงการที่วางไว้

2. การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยต่ำรองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในความเสี่ยงเรื่อง การจัดสรรงบประมาณ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ รวมถึงเอกสารด้านงบประมาณต่างๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบ

3. จากผลการวิจัย พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ด้านกลยุทธ์และด้านกฎระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นแตกต่างกันแสดงให้เห็นว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มากย่อมมีความชำนาญมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานและมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลงานวิจัยที่ได้มาเสนอแนะ เพื่อให้มีความแข็งแกร่งทางวิชาการมากขึ้น
2. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งในการวิจัยสำรวจครั้งต่อไป ควรเพิ่มการสำรวจเชิงคุณภาพ เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกที่แบบสอบถามทั่วไปไม่สามารถเก็บข้อมูลได้
3. ควรศึกษาความเสี่ยงในด้านอื่นๆ เช่น ด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรรณิการ์ ศิริรัตน์. (2563). *การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดน่าน สังกัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.*
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *แผนบริหารความเสี่ยงยุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563.*
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: CURSUA.*
- ขวัญแก้ว จันทรัตน์. (2562). *การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.*
- ธ สุนทรายุทธ. (2550). *การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เนติกุล การพิมพ์ จำกัด.*
- ธัญรัตน์ สายใหม่. (2560). *การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัด ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรี.*
- นันทินิตย์ท่าโพธิ์. (2556). *การศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.*
- บุษยมาศ แสงเงิน. (2563). *ประสบการณ์ (Experience). สืบค้น 20 ธันวาคม 2564, จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/687559>.*

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติม 2545, 2553).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542ข). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.

พอรัฐ แสงนวล. (2563). การบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยม ศึกษาเขต 9. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภูวนาถ แก้วสุวรรณ. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูโรงเรียนละงูพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ.

สถาบันการพลศึกษา. (2561). คู่มือการบริหารความเสี่ยง. กรุงเทพฯ: กองตรวจสอบภายใน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สุขะมุข เรืองอ่อน. (2561). การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจภาคใต้ ของประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 8 (3), 131 – 143.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ เขต 2. สืบค้น 5 สิงหาคม 2565, จาก <http://data.phatthalung2.go.th>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง. (2565). แผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. พัทลุง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.). (2552). คู่มือคำอธิบายตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 สำหรับส่วนราชการระดับกรม. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.

อานีฬา หนูหนู. (2561). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ.

เอกลักษณ์ ป้องกัน. (2560). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย
บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
A Study of tradition of North-Eastern Saraphan recitation: A Case of
Phu Thai Ethnic People, Pla Lo Village, Tambon Pla Lo, Amphoe
Waraitchaphum, Sakhon Nakhon Province

สถิตย์ ภาคมลुक¹

Satit Pakmaluk

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน ของชาวผู้ไทย มีรูปแบบของการสวด 2 กลุ่ม คือ การสวดเดี่ยว และการสวดกลุ่ม นอกจากนี้ยัง พบว่ามีการสวดภาษาบาลีที่เป็นบทสวดมนต์ปกติเป็นทำนอง สรภัญญ์อีสานอีกด้วย ทั้งนี้จากการ วิเคราะห์จะเห็นถึงองค์ประกอบสวดสรภัญญ์อีสานซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้สวด 2) ขั้นตอนไม้ และ 3) บทสวดสรภัญญ์อีสาน อนึ่งทำนองการสวดสรภัญญ์อีสานมี 2 ลักษณะ คือ ทำนองกำกับบทสวด และทำนองอิสระ ส่วนประเพณีการสวดสรภัญญ์อีสานมี 3 วาระ คือ การสวดในงานบุญประเพณี การสวดในวันพระ และการสวดในการแข่งขัน การดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวด สรภัญญ์อีสานมี 3 ประเด็น คือ 1.สถานภาพของการดำรงอยู่ การสวดสรภัญญ์อีสานนั้นยังมีอยู่ที่ ชัดเจนและใช้สืบทอดโดยคนในสังคมให้ความเคารพและนิยมการขับสวด 2.ลักษณะการดำรงอยู่ ปรากฏพบ 3 ลักษณะ คือ ดำรงอยู่ในฐานะบทสวดทางศาสนา ดำรงอยู่ในฐานะองค์ประกอบของ พิธีกรรม และดำรงอยู่ในฐานะมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่น 3. ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่คือความเชื่อ เรื่องบุญกุศล ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการสวดอย่างต่อเนื่อง 4. การสืบทอดมี 2 ประการ คือ มิติผู้สืบทอดและ มิติลักษณะสืบทอด

คำสำคัญ (Keywords): การสวดสรภัญญ์อีสาน; ผู้ไทย; การศึกษาวัฒนธรรม

Received: 2023-04-27 Revised: 2023-07-03 Accepted: 2023-07-03

¹ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Teaching Thai Language Department, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: Satitpakmaluk@gmail.com

Abstract

A study cultural of E-san soraphan prayer : a case study Phuthai ethnics group in Bann Plalo, Tambol Plalo, Warichaphum Districs, Sakon Nakhon province. The findings of this research were as follows: Cultural of E-san soraphan prayer of Phuthai Ethnics has a form of prayer 2 groups. Is a single prayer and groups prayer. In addition found that : have a Pali prayer that is a regular chanting to it is a melody in E-san soraphan. From analysis to see that configuration of E-san soraphan prayer. A contain 1) The prayer 2) flower set and 3) E-san soraphan prayer. lincidentally melody of E-san soraphan pryer have a 2 feature is melody regulate psalms and free melody. Traditions of E-san soraphan pryer have 3 term is the hymns in religious ceremony tradition, hymns in Buddhism day and hymns in tournament. Existence and inheritance of cultural of E-san soraphan prayer has 3 issue. Is a status of existence, E-san soraphan prayer there are clearly and sequentially used. The people in society are respect and prayer popularity. 2. The existence found that 3 characteristics is existence in a hymns of religious. Existence in a position of hymns of religious. Existence in a position of element of ritual. And existence in a position of entertainment for local social. 3. The supplementary factor in existence is the belief in merit. As a helps in constant prayers 4. The inheritance has 2 aspects is the successor dimension and dimension inheritance.

Keywords: E-san soraphan; Phuthai; A study cultural

บทนำ (Introduction)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีวรรณกรรมหลายประเภทที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อใช้สั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและยังรังสรรค์ขึ้นเพื่อความบันเทิงและเป็นพุทธบูชา บรรดาวรรณกรรมที่เล่าสืบต่อกันมาประเภท มุขปาฐะ ก็พัฒนาไปสู่การบันทึกเป็นลายลักษณ์ลงในวัสดุต่าง ๆ เพื่อบอกเล่าเรื่องราว วิทยาการ และองค์ความรู้ ต่าง ๆ ไปยังผู้อ่านและอนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้กัน สรรพคุณเป็นวัฒนธรรมทางการใช้ภาษาของชาวอีสานที่สะท้อนแนวคิดและรูปแบบการใช้ภาษาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ความสุนทรีย์ ในท่วงทำนองการกล่อมใจและปลอบประโลมสังคมอีสาน การสวดสรรภัญญ์อีสานนั้นมีลักษณะคล้ายการสวดโอ้เอ้วิหารรายของภาคกลาง การร้องจ้อยทำนองธรรมของภาคเหนือ และการสวดด้านของภาคใต้ ซึ่งทุกภูมิภาคมีจุดประสงค์ในการสวดเช่นเดียวกัน คือ เพื่อเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธศาสนา (พระครูวุฒิธรรมโมภาส, 2553) ลักษณะการสวดสรรภัญญ์อีสานนั้นมีลักษณะทำนองเป็นแบบท้องถิ่นอีสาน กล่าวคือ เนื้อหาของบทสรรภัญญ์มีความสัมพันธ์กับศาสนา ความ เป็นอยู่ของสังคม และวัฒนธรรมประเพณี เป็นสื่อ นำพาให้เกิดความสามัคคีพร้อมกับการเรียนรู้ด้วย

ความสุนทรีย์ (รุจิรา วงศ์แก้ว, 2533) ความสุนทรีย์ในบทเพลงพื้นบ้านเป็นลักษณะเด่นชัดที่สำคัญและควรค่าต่อการอนุรักษ์สืบทอดซึ่งปัจจุบันยังมีผู้ให้ความสนใจและร่วมมือกันสืบสานและอธิบายความเป็นสุนทรีย์ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสานผ่านการสวดสรภัญญะ การขับร้อง การขับลำนำ เป็นการถ่ายทอดความสุนทรีย์ให้บังเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีการเรียนรู้ธรรมชาติ สังคม และสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยสะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งมีความผสมผสานอย่างลงตัวและสามารถขับเคลื่อนให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นกลุ่มสังคมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งต้องมีการวางเงื่อนไขและกฎเกณฑ์เพื่อกำกับให้กลุ่มชนหรือสังคมสามารถดำรงอยู่และขับเคลื่อนพลังมหาชนเหล่านี้ไปได้

สังคมของมนุษย์ประกอบไปด้วยสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการปกครอง สถาบันศาสนา เป็นต้น แต่ละสถาบันล้วนทำหน้าที่ของตนและต้องมีความสอดคล้องกับสถาบันอื่น ๆ เพื่อบริหารจัดการองค์กรเหล่านั้นให้อยู่ได้และทำให้สถาบันมีความก้าวหน้ามีบทบาทอยู่คู่กับสังคมไทย สิ่งเหล่านี้เรียกว่าวัฒนธรรมของมนุษย์ (พระครูวุฒิชัยมโณส, 2553) วัฒนธรรมของมนุษย์มีการเรียนรู้และพัฒนาเรื่อยมา มีการสืบทอดด้วยการบันทึกเรื่องราวของวัฒนธรรมเหล่านั้นโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารความหมายดังกล่าว มานิตย์ ไชยค้อ กล่าวว่า ภาษามีส่วนในการบันทึกวัฒนธรรมของคนยุคสมัยนั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจน อาทิ สภาพบ้านเมือง ธรรมชาติ การเมืองการปกครอง ความเจริญรุ่งเรืองทางศาสนา เศรษฐกิจ การค้าขาย ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในยุคหนึ่งๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพที่ปรากฏอย่างชัดเจน (มานิตย์ ไชยค้อ, 2552)

อนึ่ง ด้วยความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาที่แผ่ขยายไปทั่วในประเทศไทย คนไทยจึงได้เรียนรู้ความสำคัญและแนวการปฏิบัติศาสนกิจของพุทธศาสนาพร้อมทั้งมีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางสังคมและภาษาอันเป็นส่วนสำคัญในการเผยแผ่แนวคิดและคำสอนทางศาสนาโดยมีการสวดมนต์เป็นการรักษาคำสอนของพระศาสดาเอาไว้และยังใช้การสวดมนต์เป็นประโยชน์ต่อการเจริญสติและความระลึกถึงตนเองตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกเป็น 3 หมวดคือ พระวินัยพระสุตตันตะและพระอภิธรรม ในหมวดพระวินัยปิฎก (เล่มที่ 5 มหาวรรค ภาค 2) กล่าวว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงต้นบรรทมแล้วทรงสนทนากับท่านพระโสณะว่า “ดูกรภิกษุเธอจงกล่าวธรรมตามถนัด” ท่านพระโสณะกราบทูลสนองพระพุทธบัญชาว่า “พระพุทธเจ้าข้า” แล้วได้สวดพระสูตรทั้งหลายอันมีอยู่ในอภิลักขิต จันทมถัสสนโดยทำนองสรภัญญะ ครั้นจบสรภัญญะของพระโสณะพระผู้มีพระภาคทรงปราโมทย์โปรดประทานสาธุการว่า “ดีละ ดีละ ภิกษุ สูตรทั้งหลายที่มีในอภิลักขิตเธอเรียนมาดีแล้วทำไว้ในใจดีแล้ว ทรงจำได้แม่นยำดี เธอเป็นผู้ประกอบด้วยวาจาไพเราะเพราะพริ้ง ไม่มีโทษ ให้เข้าใจความได้แจ่มชัด”

ดังข้อความที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสรรเสริญพระโสณะที่สามารถสวดธรรมเป็นทำนองสรภัญญะได้อย่างน่าฟัง ความเชื่อเรื่องการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะหรือสรภัญญ์จึงเป็นที่นิยมในหมู่พุทธศาสนิกชน เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่มายัง

สุวรรณภูมิซึ่งก็คือประเทศไทยในปัจจุบันการประกอบศาสนกิจศาสนพิธีตามวิถีปฏิบัติของพุทธศาสนาด้วยการสวดทำนองสรภัญญะจึงแพร่มาสู่ประเทศไทยในคราวเดียวกันนั้น การรับอิทธิพลการสวดสรภัญญะนั้น ดังที่ แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2543) อธิบายว่า สรภัญญะเป็นทำนองการสวดที่มีมาพร้อมกับคัมภีร์ทางศาสนาโดยรับเอาวัฒนธรรมนี้มาพร้อมกับพุทธศาสนาซึ่งเป็นพัฒนาการมาจากการสวดมนต์ของพระสงฆ์ มีเนื้อหาเน้นการสร้างศรัทธา ในพุทธศาสนาและการอบรมขัดเกลาผู้คนได้เป็นอย่างดี แม้ว่าการสวดสรภัญญะในประเทศไทยไม่มีบันทึกช่วงระยะเวลาที่แน่นอน แต่ก็สันนิษฐานได้ว่าอย่างน้อยน่าจะเริ่มมีการสวดสรภัญญะในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งแต่เดิมสวดเฉพาะภาษาบาลีเท่านั้น ในชั้นหลังอุบาสกอุบาสิกา มีโอกาสร่วมสวดสรภัญญะด้วยจึงมีการปรับเปลี่ยนบทสรภัญญะให้เป็นภาษาไทย ส่วนการสวดสรภัญญะในภาคอีสานเข้าใจว่าพระภิกษุชาวอีสานที่เคยเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในเมืองหลวงคงจำแบบอย่างแล้วนำไปประยุกต์ให้เข้ากับสำเนียงภาษาและทำนองดนตรีในท้องถิ่นของตนเอง (อุดม บัวศรี, 2537)

จังหวัดสกลนคร เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของภาคอีสาน มีประชาชน 3 กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน คือ กลุ่มผู้พูดภาษาตระกูลไท-ขร้า กลุ่มผู้พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร และกลุ่มต่างชาติ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนั้นยังแยกย่อยได้อีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายของจังหวัดสกลนคร กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยสามารถจำแนกตามการตั้งบ้านเมืองในอดีตได้ 3 ถิ่น คือ เมืองพรรณานิคม (บริเวณท้องที่อำเภอพรรณานิคมในปัจจุบัน) เมืองพังโคน (บริเวณท้องที่อำเภอพังโคนในปัจจุบัน) และเมืองวาริชภูมิ (บริเวณท้องที่อำเภอวาริชภูมิในปัจจุบัน) ทั้ง 3 ถิ่นนั้นปัจจุบันพื้นที่ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ชัดเจนที่เห็นได้จากการจัดงานผู้ไทโลกคือ อำเภอวาริชภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตหมู่บ้านปลาไหล ตำบลโคกสะอาด เป็นชุมชนผู้ไทยที่มีการอนุรักษ์และสืบทอดการสวดสรภัญญะอีสานที่เด่นชัด ทั้งนี้เห็นได้จากการจัดประกวดในเทศกาลทางพุทธศาสนาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการจัดตั้งกลุ่มสรภัญญะประจำหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นในการอนุรักษ์และสืบทอดไปยังลูกหลานในชุมชน

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสรภัญญะอีสานในจังหวัดสกลนครเพื่อรวบรวมตัวบทของสรภัญญะอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในจังหวัดสกลนครนั้นมาศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าให้เห็นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อสังคม เพื่ออธิบายลักษณะวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานที่มีการปรับเปลี่ยน และพัฒนารูปแบบตลอดจนจุดมุ่งหมายของการสวดสรภัญญะเพื่อตอบสนองคุณค่าและรักษาประเพณีฐานทางสังคม และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดการดำเนินงานของแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานของจังหวัดสกลนคร

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานของจังหวัดสกลนครตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยใช้วิธีการการเก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งจำแนกรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดกลุ่มพื้นที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยนั้น มีการนำเสนอข้อมูลบางส่วนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทั้งทางเอกสารและพยานพบเห็น อาทิ บางเขตอำเภอมีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแต่ในข้อมูลของหน่วยงานราชการกลับแจ้งว่าไม่มี เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดแผนที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ชัดเจนด้วยการลงพื้นที่ภาคสนามและทำแผนที่ทางกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อความชัดเจนและถูกต้องของประชากรผู้ไทยในจังหวัดสกลนคร

เมื่อได้พื้นที่ชัดเจนแล้วผู้วิจัยจะสำรวจคณะสรัญญอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ทั้งจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) ซึ่งมีการบันทึกจากผู้รู้และผู้เรียบเรียง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มเป้าหมาย และเอกสารทุติยภูมิ (secondary source) ได้แก่ ตำราและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย เป็นต้น

การตรวจสอบรวบรวมข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของเอกสารที่นำมาศึกษาทั้ง 2 ประเภท ซึ่งจะตรวจสอบจากผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) วัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานบ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

1.1) รูปแบบและขั้นตอนการสวดสรัญญอีสาน

1.2) ท่วงทำนองการสวดสรัญญอีสาน

1.3) ประเพณีการสวดสรัญญอีสาน

2) การดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

2.1) สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

2.2) ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

2.3) ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

2.4) การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

ขั้นตอนที่ 2 การอธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมปัจจุบัน

จากการรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์โดยอาศัยมิติทางเวลาเป็นเครื่องบอกรูปแบบอดีต ปัจจุบันเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีการสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมปัจจุบัน เป็นสิ่งที่สื่ออิทธิพลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานในเขตจังหวัดสกลนคร

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีผลต่อสุขภาวะของคนในสังคม

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยต้องการศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีผลต่อสุขภาวะของคนในสังคม โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 แนวคิดสำคัญ คือ

- 3.1 สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน
- 3.2 ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน
- 3.3 ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน
- 3.4 การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน

ขั้นตอนที่ 4 วิพากษ์ผลการดำเนินงานโดยเจ้าของวัฒนธรรม

นำเอาผลการค้นพบจากขั้นตอนที่ 1-3 และข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัย กรรมการผู้ตรวจสอบงานวิจัยมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอแก่ผู้บอกข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและมุมมองทิศทางของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและประมวลผล

นำผลจากการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 1-4 มาสังเคราะห์และสรุปผลพร้อมทั้งประมวลผลการดำเนินกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการและผู้ทรงคุณวุฒิประจำโครงการวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดทราบถึงวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1.1 การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานของบ้านปลาไหลเป็นการสวดเพียงกลุ่มบุคคลที่ไปทำบุญที่วัดเท่านั้น จากนั้นจึงพัฒนาเป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญ์อีสานและกลายเป็นคณะสรภัญญ์อีสานประจำหมู่บ้านในที่สุด ซึ่งมีวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานดังนี้

1.1.1 รูปแบบของการสวดสรภัญญ์อีสานกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย พบว่าสามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ การสวดเดี่ยวกล่าวคือมีผู้สวดเพียงคนเดียว และการสวดกลุ่มเป็นการสวดนับตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีการแบ่งหน้าที่เป็นผู้สวดนำและผู้สวดตาม

1.1.2 การสวดมนต์ภาษาบาลีเป็นทำนองสรภัญญ์อีสาน พบว่า มีการสวดภาษาบาลีที่เป็นบทสวดมนต์ปกติเป็นทำนองสรภัญญ์อีสานโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากพระสงฆ์ในวัดและปราชญ์ชาวบ้านสืบทอดเรื่อยมา

1.1.3 การสวดสรภัญญ์อีสานเนื้อหาอื่น ๆ พบว่า นอกจากสวดมนต์ภาษาบาลีเป็นทำนองสรภัญญ์อีสานยังมีการแต่งบทสวดเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานและมีเนื้อหาต่าง ๆ อาทิ นิทาน ชาดก กิจกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

1.1.4 องค์ประกอบสวดสรภัญญ์อีสาน พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ทั้งนี้ประกอบด้วย

1) ผู้สวด แม้ว่าคณะผู้สวดสรภัญญ์อีสานบ้านปลาไหลจะไม่กำหนดคุณสมบัติผู้สวดที่ชัดเจน แต่ก็มีข้อน่าสนใจในประเด็นที่กล่าวว่าจะต้องเป็นคน “ว่านอนสอนง่าย” คือรับฟังคำสอนคำเตือนของผู้ใหญ่ และไม่คะนองในวิชา ไม่หวนวิชา ทั้งยังต้องรักษาศีลห้าเพราะจะช่วยให้สามารถสวดได้ดี

2) ชันดอกไม้ นิยมใช้บายศรีศิลปะท้องถิ่นที่เรียกว่า “ชันหมากเบ็ง”

3) บทสวดสรภัญญ์อีสาน ประกอบด้วย บทบูชาให้ครู บทบอกบ้านบทยธิบายธรรมะ บทชาดกหรือนิทานพื้นบ้าน บทเบ็ดเตล็ด และบทลา

1.1.5 ท่วงทำนองการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร การกำหนดทำนองของการสวดสรภัญญ์อีสาน พบว่า จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1) ทำนองกำกับบทสวด คือ ทำนองที่มีความจำเพาะกับบทสวดเท่านั้น ทั้งนี้เพราะบทสวดบางบทแต่งขึ้นมาเพื่อใช้ทำนองสวดเฉพาะเท่านั้น

2) ทำนองอิสระ คือ ทำนองที่ไม่มีกำหนดตายตัวว่าจะต้องใช้กำกับใดบทหนึ่งเท่านั้น ลักษณะเช่นขึ้นอยู่กับปฏิภาณของคณะผู้สวดสรภัญญ์อีสานพิจารณาเองมีความเหมาะสม

1.1.6 ประเพณีการสวดสรภัญญ์อีสานที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า มีการสวดใน 3 วาระ เป็นหลัก คือ

1) การสวดในงานบุญประเพณี

2) การสวดในวันพระ

3) การสวดในการแข่งขัน

1.2 การศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สามารถจำแนกประเด็นของการดำรงอยู่และการสืบทอดได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1.2.1 สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า ชาวบ้านยังมีโน้ตทัศน์ต่อการสวดสรภัญญ์อีสานในฐานะที่เป็นเพลงสวดในศาสนายังมีสถานภาพการดำรงอยู่ที่ชัดเจนและใช้สืบเนื่องโดยคนในสังคมให้ความเคารพและนิยมการขับสวดตามชนบทที่มีอยู่เช่นนี้เรื่อยมา

1.2.2 ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานจำแนกลักษณะของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานได้ 3 ลักษณะ คือ

1) การดำรงอยู่ในฐานะบทสวดทางศาสนา พบว่า บทสวดสรภัญญ์อีสานยังคงเป็นบทที่สวดเพื่อเป็นพุทธบูชา และยังคงเริ่มต้นด้วยการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย และมีเพิ่มเติมบ้างในส่วนของ

บทสวดที่มีเนื้อหา นิทานหรือสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนเหตุการณ์ในสังคมท้องถิ่นหรือสังคมเมืองของตนเอง

2) การดำรงอยู่ในฐานะองค์ประกอบของพิธีกรรม พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานยังคงมีใช้ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคมของชาวผู้ไทย ตลอดจนเนื้อหาในบทสวดก็มีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมตามกาลเวลาและสภาพสังคมท้องถิ่น

3) การดำรงอยู่ในฐานะมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่น พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานมีลักษณะเป็นมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่นซึ่งชาวบ้านที่เกิดขึ้นเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจในงานพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และตามลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นตนเอง และพบว่า ชาวบ้านมีความนิยมฟังสวดสรภัญญ์อีสานในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานบุญต่าง ๆ ของชาวบ้านมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

1.2.3 ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานมีปัจจัยเสริมคือ ค่านิยมท้องถิ่น เกิดจากความเคารพในศาสนาของท้องถิ่นที่จะพยายามสื่อออกมาในรูปของคุณค่าที่ได้รับจากการสวดสรภัญญ์อีสานโดยผ่านความเชื่อคือ “บุญ” ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการสวดอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.2.4 การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร พบว่า มีการสืบทอด 2 ประการ คือ

1) การสืบทอดในมิติผู้สืบทอด พบว่า มีการสืบทอดการสวดสรภัญญ์อีสานซึ่งสามารถจำแนกผู้สืบทอดได้ 2 กลุ่ม คือ

1.1) กลุ่มผู้สนใจ เป็นกลุ่มชาวบ้านปลาไหลที่มีความสนใจในการสวดสรภัญญ์อีสานซึ่งพบว่าเกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่นิยมมาทำบุญที่วัดเป็นประจำมีจุดเด่นตรงที่เกิดจากความสนใจและตั้งใจของผู้ที่จะสวดจึงทำให้มีระเบียบวินัยและขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมเพื่อให้สามารถสวดสรภัญญ์อีสานได้ และสามารถฝึกซ้อมและสวดได้หลายทำนองเพราะมีความสนใจเป็นฐานเดิมจึงทำให้กลายเป็นผู้แสวงหาความรู้และฝึกฝนเรื่อยมา

1.2) กลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มเยาวชนที่ชาวบ้านมีความตั้งใจที่จะช่วยให้เป็นผู้ช่วยสืบสานวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานต่อจากผู้สูงอายุ พบว่า การสืบทอดโดยเด็กและเยาวชนต่างก็มีมิติที่น่าสนใจ คือ

1.2.1) จุดเด่น พบว่า การที่มีผู้สืบทอดเป็นเด็กและเยาวชนเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดค่านิยมที่ดีต่อการสวดสรภัญญ์อีสานจนกลายเป็นความชอบและสามารถสวดในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านอีกทั้งมีน้ำเสียงที่แจ่มใส แก้วเสียงที่ไพเราะสามารถขับสวดและเอื้อนได้อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้สูงอายุ

1.2.2) จุดควรพัฒนา พบว่า มีการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านการอนุรักษ์และในลักษณะการพัฒนาให้คงอยู่ในสังคมท้องถิ่นสืบต่อไปได้

1.2.5 การสืบทอดในมิติลักษณะสืบทอด พบว่า ลักษณะสืบทอดจำแนกได้ 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1) การสืบทอดที่มีลักษณะสมบูรณ์ พบว่า มีสืบทอดที่มีลักษณะสมบูรณ์โดยมีรูปแบบและลักษณะการสวดที่ถูกต้องตามแบบแผนที่มีการสืบทอดมาในอดีต จำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1) องค์ประกอบการสวดสรภัญญ์อีสานที่สมบูรณ์ มีรักษาขนบการสืบทอดด้วยองค์ประกอบที่สมบูรณ์ และดำเนินการสืบทอดกันเรื่อยมา กล่าวคือมี ผู้สวด วาระในการสวด และเครื่องประกอบในการสวด

1.2) ลักษณะบทที่สวดมีความสมบูรณ์ พบว่า มีบทสวดสรภัญญ์อีสานที่ใช้สืบทอดในการสวดในชุมชนบ้านปลาไหลมาจนถึงปัจจุบันนั้นจะเป็นบทสวดที่มีใช้สืบมานานโดยจำแนกบทสวดเป็น 3 ลักษณะ คือ บทบูชาพระรัตนตรัย บท “บูชาดอกไม้” และสุดท้ายเป็นบทสวดที่มีเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอรรถรสและเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ

2) การสืบทอดที่มีการปรับเปลี่ยน พบว่า มีการสืบทอดที่มีลักษณะการปรับเปลี่ยนดังต่อไปนี้

2.1) องค์ประกอบของการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีการปรับเปลี่ยน โดยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดในปัจจุบันเป็นที่นิยมและมีการปรับเปลี่ยนไปตามระยะเวลาที่สั้น แต่ไม่มีใครกำหนดได้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนเท่าใดและเมื่อใด โดยจำแนกประเด็นได้คือ กล่าวคือมี ผู้สวด วาระในการสวด และเครื่องประกอบในการสวด ที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ วาระในการสวดก็มีเพิ่มเติมจากเดิม คือ วาระในการประกวดแข่งขันทั้งนี้เพราะการแข่งขันเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถของชุมชนและจะช่วยให้คนภายนอกรู้จักและเข้าใจคนในชุมชนบ้านปลาไหล และวัฒนธรรมผู้ไทยของชุมชนบ้านปลาไหลอีกด้วย

ส่วนปรับเปลี่ยนคือ การแต่งกาย พบว่า การแต่งกายของผู้สวดที่ต้องใส่ชุดมีรูปแบบการแต่งกายที่เหมือนกันทั้งรูปทรง สี ลวดลาย เหมือนนักฟ้อนรำของนาฏศิลป์และมีการประดับตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ ที่เหมือนกันเพื่อให้เป็นระเบียบและความสวยงาม

2.2) ลักษณะบทสวดที่มีการเปลี่ยนแปลง พบว่า มีการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและเกิดเนื้อหาที่หลากหลายตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นและการปรับเปลี่ยนของวาระในการสวด เช่น บอกบ้าน บอกตัวและบทลา” เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยครั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการศึกษาเชิงลึกในภาคสนามซึ่งเก็บข้อมูลด้วยกระบวนการสัมภาษณ์ ทำให้พบข้อมูลและสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาสู่กระบวนการวิเคราะห์อย่างมีคุณภาพได้อย่างเหมาะสม โดยกำหนดประเด็นเพื่ออภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้คือ

2.1 การวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ พบว่า งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร พบว่า การวิจัยนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า วัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานมีลักษณะ

คือ 1.1) รูปแบบของการสวดสรภัญญ์อีสานกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย 1.2) การสวดมนต์ภาษาบาลีเป็นทำนองสรภัญญ์อีสาน 1.3) การสวดสรภัญญ์อีสานเนื้อหาอื่น ๆ อาทิ นิทาน ชาตก เป็นต้น 1.4) องค์ประกอบสวดสรภัญญ์อีสาน ประกอบด้วย ผู้สวด ชันดอกไม้ และบทสวดสรภัญญ์อีสาน 1.5) ท่วงทำนองการสวดสรภัญญ์อีสาน คือ ทำนองกำกับบทสวด และทำนองอิสระ 1.6) ประเพณีการสวดสรภัญญ์อีสานที่สืบทอด คือ การสวดในงานบุญประเพณี การสวดในวันพระ และการสวดในการแข่งขัน และ 2) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร โดยผลการวิจัยที่กล่าวโดยสรุปข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยได้ข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้จำแนกออกเป็น 5 ประเด็น คือ 2.1) สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า ดำรงอยู่ที่ชัดเจนและใช้สืบเนื่อง 2.2) ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า มี 3 ลักษณะ คือ การดำรงอยู่ในฐานะบทสวดทางศาสนา พบว่า บทสวดสรภัญญ์อีสานยังคงเป็นบทที่สวดเพื่อเป็นพุทธบูชา และยังคงเริ่มต้นด้วยการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย การดำรงอยู่ในฐานะองค์ประกอบของพิธีกรรม และการดำรงอยู่ในฐานะมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่น 2.3) ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์คือ ค่านิยมท้องถิ่น ผ่านความเชื่อคือ “บุญ” ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการสวดอย่างต่อเนื่อง 2.4) การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ มีการสืบทอด 2 ประการ คือ การสืบทอดในมิติผู้สืบทอดและการสืบทอดในมิติลักษณะสืบทอด

2.2 ข้อค้นพบใหม่ที่เกิดจากการวิจัย การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ทำให้เกิดข้อค้นพบใหม่ที่ช่วยเป็นข้ออธิบายถึงการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน ดังนี้

“บทสวดสรภัญญ์อีสาน” มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะปัจจัยและวาระในการสวดสรภัญญ์อีสานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาทิ การสวดในประเพณีหรือกิจกรรมอื่น ๆ และการประกวด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติของเนื้อหาและบทสวดตลอดจนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อความเหมาะสมตามยุคสมัย

“ทำนองในการสวดสรภัญญ์อีสาน” กล่าวคือ เมื่อวิเคราะห์ลักษณะบทสวดแล้วจะพบว่าข้อมูลภาคสนามได้บ่งชี้ถึงจำนวนของบทสวดสรภัญญ์อีสานที่มีบทสวดจำนวนมากแต่ทำนองมีน้อยจึงพบว่าทำนองที่ใช้สวดนั้นจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทำนองที่ไม่เป็นอิสระ กล่าวคือ ทำนองเหล่านี้มีความจำเพาะเพียงบทที่แต่งขึ้นเท่านั้น เช่น บทสวดเรื่อง กาเหว่า หรือ บทสวดเรื่อง ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ เป็นต้น และทำนองอิสระ กล่าวคือ เป็นทำนองที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถสวดบทใดก็ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ทำนองทั้ง 2 ลักษณะที่กล่าวมานั้นไม่สามารถสืบทราบชื่อทำนองแต่เดิมได้ ทั้งนี้เพราะขาดการบันทึกไว้นั่นเอง

“เนื้อหาบทสวด” พบว่า เนื้อหาเป็น 4 กลุ่มคือ 1. กลุ่มศาสนา จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ อาทิ คำสอนทางศาสนา นิทานชาตก ตำนาน และประเพณีทางศาสนา 2. กลุ่มนิทาน

ท้องถิ่น เป็นเนื้อหาที่เล่าเรื่องราวนิทานท้องถิ่นต่าง ๆ 3. กลุ่มสังคม จะเป็นเนื้อหาที่อธิบายถึงภูมิปัญญาหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมท้องถิ่น และ 4. กลุ่มเบ็ดเตล็ด เป็นเนื้อหาที่แต่งขึ้นเฉพาะกิจและใช้ในเฉพาะวาระเท่านั้น เช่น บทบอกบ้าน บทตั้งบ้าน บทลา เป็นต้น

“ใช้ภาษาไทยและภาษาไทยถิ่นอีสานในการขับสวด” จากการศึกษาพบว่ามีการใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการประพันธ์และใช้ในการขับสวดสรภัญญ์อีสาน นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาถิ่นปะปนเพื่อให้เกิดความไพเราะและเป็นที่เข้าใจของคนในท้องถิ่น ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เข้าใจว่าการสวดสรภัญญ์อีสานได้แบบอย่างหรืออาจได้ทำนองบางประการมาจากส่วนกลางของประเทศ และมีการผสมความเป็นท้องถิ่นของตนเองอย่างพอดีไม่แปลกต่างจนทำให้เกิดความสุนทรีย์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์และมุ่งศึกษาในมิติที่ว่าด้วยวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน การดำรงอยู่ และการสืบทอด ซึ่งเก็บข้อมูลในปัจจุบัน และไม่ได้เก็บข้อมูลในลักษณะท่วงทำนองตามแนวทางดุริยางคศาสตร์ ดังนั้นการที่จะนำไปใช้งานจึงอาจนำไปศึกษาเป็นแนวทางในการค้นคว้าและสืบหาข้อมูลสังคมท้องถิ่นในลักษณะกิจกรรมที่ค้นพบในปัจจุบัน อนึ่งในงานวิจัยนี้เสนอบทสวดสรภัญญ์อีสานไว้ในภาคผนวกซึ่งจะสามารถนำบทสวดเหล่านี้ไปใช้ในการฝึกซ้อมและขับสวดในลำดับต่อไปได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในมิติทางท่วงทำนองที่ศึกษาจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่สามารถถึงศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานในมิติของท่วงทำนองว่ามีที่มาอย่างไร และเป็นข้อนำศึกษาว่าท่วงทำนองเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมเดี่ยวหรือวัฒนธรรมร่วมกับการขับสวดของกลุ่มชาติพันธุ์ใดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา แก้วเทพ, สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์และทิพย์พฐ์ กฤษสุนทร. (2554). สื่อบ้านศึกษาในสายนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- แก้วดา จันทรานุสรณ์. (2543). รายงานวิจัยเรื่อง สรภัญญ์: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิยพรรณ วรรณศิริ.(2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- พระครูอุจิธรรมโมภาส(จรัส สว่างผุย). (2553). การประยุกต์ใช้การสวดสรภัญญ์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. วัฒนธรรมศาสตร์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

- มานิตย์ โศกค้อ. (2552). รายงานวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บทสวดสรภัญญะบ้านท่าลาด ตำบลแสนสุข อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. อุบลราชธานี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- รุจิรา วงศ์แก้ว. (2533). องค์ประกอบของการร้องสรภัญญะ: ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม บัวศรี. (2537). สรภัญญ์ เพลงขับเพื่อศาสนาและจริยธรรม. สารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 11(2), 8.

เสื่อโค ก กา ในฐานะวรรณกรรมคำกาพย์ Sua Kho Ko Ka: A Study of Didactic Literature

ธวัชชัย ดุลยสุจริต¹ อาจิยา หลิมกุล² สถิตย ภาคมฤค³ จินดา ลาโพธิ์⁴ สุรัชชัย ชินบุตร⁵
Thawatchai Dulyasucharit, Achiya Llimkul, Satit Pakmaluk, Jinda Lapho,
Surachai Chinnabutr

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้สำรวจการใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ในหนังสือเรื่องเสื่อโค ก กา หรือทศมูลเสื่อโค ของพระสมิมี แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เพื่อใช้เป็นหนังสือแบบเรียนสอนอ่านขั้นต้น เริ่มจากตัวสะกด 8 มาตรา ได้แก่ แม่ก กา แม่กน แม่กง แม่กม แม่กด แม่กก แม่กบ และเกย โดยแต่งเป็นวรรณกรรมคำกาพย์ หรือกลอนสวด โดยมีการใช้กาพย์ 11 ชนิด ตามลำดับดังนี้ กาพย์สารวิลาสินี ยติภังค์ฉันท์ กาพย์ฉันทบ่า ยติภังค์ กาพย์สุวรรณมาลา กาพย์รัตนมาลา สุราคนาฉันท์ กาพย์โคลกฉันท์ กาพย์ขับไม้เข้าซอ กาโกโลกนา และกาพย์เกริน มีกาพย์แต่ละชนิดมีความยาวแตกต่างกัน รวมทั้งสิ้นเป็นกลอนสวด 394 บท ทั้งนี้ในตอนท้ายยังมีกาพย์กลบทอีก 4 ชนิด

คำสำคัญ (Keywords): เสื่อโค ก กา; ทศมูลเสื่อโค; สมิมี; คำกาพย์; กลอนสวด; หนังสือแบบเรียนภาษาไทย

Abstract

This article investigates the use of Kab in the book Sua Kho Ka or Thotsamun Sua Kho by Phra Samimi, which was written during the reign of King Rama III to be used as a textbook for teaching reading. It begins with the spelling of 8 types, namely Mae Ko Ka, Mae Kon, Mae Kong, Mae Kom, Mae Kot, Mae Kok, Mae Kop and Koei, respectively. This book was composed with Kab style or Klon Suat, with the use of 11 types of Kab, respectively, as follows: Kapsan Wilasini, Yatiphangchan, Kapchanchabam, Yatiphang, Kapsuwanmala, Kaprattanamala, Surakhanachan,

Received: 2023-04-27 **Revised:** 2023-05-15 **Accepted:** 2023-05-19

¹ สาขาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Teaching Thai Language Department, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: thaipoet@gmail.com

^{2 3 4 5} สาขาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Teaching Thai Language Department, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

Kapsalokchan, Kapkhapmai Khaoso, Kakolokana and Kap Kroen. Each type of Kab has a different length. In total, there are 394 verse, and at the end there are 4 other types of Kab Konlabot.

Keywords: Sua Kho Ko Ka; Thosamun Sua Kho; Sami Mi; Kham Kab; Khon Suat; Thai textbook

บทนำ (Introduction)

“เสื่อโค ก กา” หรืออีกชื่อหนึ่งว่า “ทศมูลเสื่อโค” เป็นหนังสือร้อยกรอง แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบเรียนภาษาไทยสำหรับหัดอ่าน โดยมีเนื้อหาดำเนินตามเรื่องเสื่อโคคำฉันท์ และบทละครเรื่องคารวี่ ซึ่งเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา

หนังสือเสื่อโค ก กา นี้ในชื่อขึ้นกว่าเป็นหนังสือสำหรับหัดอ่านในระดับพื้นฐาน คำว่า ก กา นั้นอาจเข้าใจได้ว่าเป็นหนังสือสอนอ่านเขียนขั้นต้น ด้วยคำว่า ก กา มีความหมายว่า การเรียนในขั้นต้น ดังชื่อหนังสือ “ประถมก กา” หนังสือ “สุบิน ก กา” รวมทั้ง “แบบหัดอ่าน ก ข ก กา” ของพระยาผดุงวิทยาเสริม หรือหนังสือ “ก ข ก กา ของการศึกษาพุทธศาสนา” ของพุทธทาสภิกขุ เป็นต้น

ผู้แต่งหนังสือ เสื่อโค ก กา คือ พระสมิมี โดยได้แต่งถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเดือนยี่ สัมฤทธิศก จุลศักราช 1200 (เสื่อโค ก , 2557, น.15) พระสมิมีผู้นี้เกิดในรัชกาลที่ 1 ราวปีพ.ศ.2338/9 และเป็นกวีที่มีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อสึกแล้วได้รับราชการในกรมพระอาลักษณ์ ได้แต่งหนังสือหลายเล่ม เช่น นิราศสุพรรณ เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ นิราศพระแท่นดงรัง เป็นต้น เมื่ออายุมากขึ้น นายมิได้รับราชการเป็นที่หมื่นพรหมสมพัตร นายอากรเมืองสุพรรณบุรี และน่าจะถึงแก่กรรมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3

ความสำคัญของหนังสือเสื่อโค ก กา นั้นมีหลายสถาน ในด้านการฝึกอ่านเขียนภาษาไทย กวีได้คัดสรรคำศัพท์ที่อ่านไม่ยากจนเกินไป เริ่มตั้งแต่ตัวสะกดแม่ ก กา (ตั้งแต่บทแรก จนถึงบทที่ 128) จากนั้นก็เริ่มแม่ กน (ตั้งแต่บทที่ 129 ถึงบทที่ 173) ต่อด้วยแม่ กง (ตั้งแต่บทที่ 174 ถึงบทที่ 213) และแม่ กม (ตั้งแต่บทที่ 214 ถึงบทที่ 241) ตามด้วยแม่ กด (ตั้งแต่บทที่ 242 ถึงบทที่ 306) แม่กก (ตั้งแต่บทที่ 307 ถึงบทที่ 334) รวมทั้งแม่กบ (ตั้งแต่บทที่ 335 ถึงบทที่ 383) และจบด้วยแม่เกย (ตั้งแต่บทที่ 384 ถึงบทที่ 394) ไม่มีแม่เกอว มีการใช้คำเดิมซ้ำหลายหน ทั้งยังมีการไล่เสียงวรรณยุกต์ และ ยังได้ถอดแทรกคติธรรม บาปบุญคุณโทษ เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจควรได้กล่าวถึงก็คือ การใช้ฉันทลักษณ์ที่หลากหลายในเสื่อโค ก กา หากไม่นับโคลงสี่สุภาพตอนเปิดเรื่องและตอนปิดเรื่อง (รวม 3 บท) หนังสือเล่มนี้ล้วนแต่งด้วยกาพย์ทั้งสิ้น โดยมีชื่อแตกต่างกันมากกว่า 10 ชนิด ในอดีตคำกาพย์เหล่านี้มักเรียกรวมกันว่ากลอนสวด

วรรณกรรมที่เรียกว่ากลอนสอนหรือกลอนวัดนั้นแต่งด้วยกาพย์ชนิดต่าง ๆ บางครั้งจึงเรียกว่า วรรณกรรมคำกาพย์ ส่วนที่เรียกว่ากลอนสวดก็เพราะใช้สำหรับสวดอ่าน วรรณกรรมกลอน

สวดนั้นมีอยู่มาก เช่น พระมาลัยกลอนสวด และนิทานพื้นบ้านทั้งหลาย ได้แก่ ปลาบู่ทองกลอนสวด กุศราษ จำปาสี่ต้น ลั่นทอง นางแตงอ่อน นางอึ่งทอง ฯลฯ (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547, น.(จ)-(ข)) วรรณกรรมแบบเรียนที่เป็นกลอนสวดก็มี เช่น กาพย์พระไชยสุริยา กาพย์ประณมมาลา เป็นต้น การสวดด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์นี้น่าจะเหมาะสมด้วยมีจำนวนคำในวรรคที่ไม่ยาวนาน กล่าวคือ กาพย์ส่วนใหญ่มีคำประมาณ 4-6 คำต่อวรรคทั้งสิ้น

เป็นที่ทราบกันว่ากาพย์ในวรรณคดีไทยนั้น มีทั้งสิ้น 3 ชนิด นั่นคือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ตัวเลขหลังชื่อกาพย์หมายถึงจำนวนคำในหนึ่งบาทสำหรับกาพย์ยานี และในหนึ่งบทสำหรับกาพย์ฉับและกาพย์สุรางคนางค์ แต่กาพย์ในเสื่อโค ก กา มีมากถึง 10 กว่าชนิด เป็นเพราะเหตุใด ผู้เขียนได้สำรวจร้อยกรองในหนังสือเสื่อโค ก กา ตลอดทั้งเล่ม และได้รายละเอียดดังต่อไปนี้

กาพย์ในเสื่อโค ก กา

กาพย์รัตนมาลา 28 คำ

กาพย์รัตนมาลา ปรากฏในช่วงต้นของเรื่อง ถัดจากบทไหว้ครูโคลงสี่สุภาพ ประกอบด้วย กาพย์ รัตนมาลาจำนวน 4 บท กาพย์ชนิดนี้มีลักษณะอย่างเดียวกับกาพย์สุรางคนางค์ กล่าวคือ บทหนึ่งมี 7 วรรค วรรคหนึ่งมี 4 คำ รวมบทหนึ่งมี 28 คำ ดังที่กำกับตัวเลขไว้ข้างต้น ส่วนสัมผัสก็ถูกต้องด้วยกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

	๑ ข้าพระสมิมี	ขอไหว้พระศรี	ระตะนะไตร
มาอยู่เกศา	ขอย่ามีไภย	ไหว้ครูผู้ไกร	ที่ร่ำรู้มา
	๑ ขอให้ไชยะ	ปรุในสระ	ทำคำ ก กา
ทวิอะชะระ	ทะสะเลขา	มาที่พระมหา	ราชาธิบัติ

ในหนังสือเสื่อโค ก กา ปรากฏกาพย์รัตนมาลา ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 4 รวม 4 บทเพียงเท่านี้ ไม่ปรากฏในที่อื่นเลย

กาพย์ฉันทบ่า 16 คำ

กาพย์ชนิดนี้มีคำว่าฉันท์และยังมีคำว่า ฉบ่า ซึ่งชวนให้นึกถึง ฉับ อีกด้วย จากหนังสือ เสื่อโค ก กา พบกาพย์ฉันทบ่านี้นี้มีรูปแบบบังคับและสัมผัสอย่างเดียวกับกาพย์ฉับ (เสื่อโค ก กา, 2557) ดังนี้

๑ ในกาละเก่าเล่ามา

มีแม่พะยะฆา

หน้าตากำยำดำโต

- ๑ มือไวใจกล้าโยโส เกรณโก
โมโหมมะกระลี
๑ เล่าชื่อฤาษะพะยะซี คือว่าราศี
อาไศรยอยู่ที่ไพร

จากร้อยกรองข้างต้น อาจารย์บุณนลักษณ์ได้ตั้งนี้ ร้อยกรองบทหนึ่งมี 3 วรรค วรรคแรกมี 6 คำ วรรคที่สองมี 4 คำ และวรรคที่สามมี 6 คำ รวมแล้วบทหนึ่งมี 16 คำ ดังตัวเลขที่กำกับไว้ ส่วนการรับ-ส่งสัมผัสนั้น คำท้ายวรรคแรก ส่งสัมผัสไปยังคำท้ายวรรคที่สอง คำท้ายวรรคที่สอง ส่งสัมผัสไปยังคำท้ายวรรคแรกของบทถัดไป เป็นเช่นนี้เรื่อยไป จึงอาจสรุปได้ว่า กาพย์ฉันทดบำนี้นี้คือ กาพย์ฉันทดบำนี้นี้รู้จักกันทั่วไปนั่นเอง

ในหนังสือเสื่อโค ก กา มีการใช้กาพย์ฉันทดบำนี้นี้ 4 ช่วง กล่าวคือ ช่วงแรกตั้งแต่บทที่ 5 ถึงบทที่ 50 จำนวน 46 บท สำหรับช่วงที่ 2 ถึง 4 นั้นระบุชื่อร้อยกรองว่า **ฉันทดบำนี้นี้** โดยไม่มีคำว่า **กาพย์** ได้แก่ บทที่ 129 ถึงบทที่ 147 จำนวน 19 บท, ตั้งแต่บทที่ 174 ถึงบทที่ 213 จำนวน 40 บท และช่วงสุดท้าย ตั้งแต่บทที่ 242 ถึงบทที่ 254 จำนวน 13 บท รวมทั้งสิ้น 118 บท

สุราคนฉันท 28 คำ

ลักษณะอย่างเดียวกับ กาพย์สุรางคนางค์ กล่าวคือ บทหนึ่งมี 4 บาท บาทหนึ่งมี 7 วรรค วรรคหนึ่งมี 4 คำ รวมทั้งสิ้น หนึ่งบท มี 28 คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

	๑ ขณะในคำ	พะยะชามาทำ	ให้สะตะยา
แม่โคได้คำ	ที่รู้ว่ามา	มีใจกรุณา	แก่เจ้าพะยะซี
	๑ ใจชื่อถือแท้	ชูดอกดอกแคล	เข้าใกล้ใจดี
ให้กระษิรา	แก่พะยะซี	มีใจใสศรี	อยู่ที่ไพร
	๑ เจ้าพะยะชามา	ได้กล้ากระษิรา	ชวนน้ำใจ
หน้าตาราดี	มีศรีมีใบ	มีใจจะใคร่	ไปหาผาตา

คำประพันธ์ชนิดสุราคนฉันทในหนังสือเสื่อโค ก กา ปรากฏอยู่สองช่วง คือตั้งแต่บทที่ 51 ถึงบทที่ 66 จำนวน 16 บท และตั้งแต่บทที่ 384 ถึงบทที่ 394 จำนวน 11 บท รวมทั้งสิ้น 27 บท

กาพย์สุวรรณมาลา 18 คำ

กาพย์สุวรรณมาลาในหนังสือเสื่อโค ก กา มีฉันทลักษณ์คือ บทหนึ่งมี 3 วรรค วรรคแรกมี 7 คำ วรรคที่สองมี 5 คำ และวรรคที่สามมี 6 คำ รวมทั้งสิ้น 18 คำ การสัมผัสนั้น คำสุดท้ายวรรค

แรกสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สอง คำสุดท้ายวรรคที่สามส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคแรกในบทถัดไป โดยมีฉันทลักษณ์คล้ายกับกาพย์ฉันทน์ ต่างกันเพียงมีจำนวนคำในวรรคแตกต่างกันเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ คราในหน่อเจ้าพะยะชาเสาวนามาดา

ให้สะตะยาวาที

๑ เจ้ามีฤไทยใสศรี

ว่าใจแม่แท้ดี

ข้านี้จะพาแม่ไป

กาพย์สุวรรณหาลานี้ปรากฏอยู่ในหนังสือเสื่อโค ก กา เพียงครั้งเดียว คือบทที่ 67 ถึง บทที่ 100 จำนวน 34 บท

กาพย์สารวิลาสสินี 11 คำ

กาพย์สารวิลาสสินี มีฉันทลักษณ์อย่างนี้ บทหนึ่งมี 4 วรรค หรือ 2 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคที่หนึ่งและที่สามมี 5 คำ วรรคที่สองและที่สี่ มี 6 คำ บทหนึ่งจึงมี 11 คำ ดังที่เขียนกำกับไว้ว่า กาพย์สารวิลาสสินี 11 คำ ฉันทลักษณ์ดังนี้คล้ายกับกาพย์ยานีที่รู้จักกันดี ตัวอย่างของกาพย์สารวิลาสสินีในหนังสือเสื่อโค ก กา มีดังนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ กาละในแม่โค

เจ้าโคโสมนาใน

สำมะดีดีใจ

ทีในคำแม่พะยะชา

๑ ใจชื่อถือว่าแท้

แนในใจให้ปรีดา

อยู่ในพนาวา

กะแม่เจ้าพะยะชี

๑ เวลาสุริยใส

แม่โคไปโนไพรศรี

หาหญ้าประดามี

แม่พะยะชีหามิกา

กาพย์โคลงฉันทน์ 30 คำ

กาพย์ชนิดนี้มีคณะดังนี้ หนึ่งบทมี 7 วรรค วรรคหนึ่งมี 4 คำ ยกเว้นวรรคแรก มี 6 คำ รวมทั้งสิ้น 30 คำดังที่เขียนกำกับไว้ สำหรับตำแหน่งสัมผัสนั้นสอดคล้องกับกาพย์สุรางคนางค์ทุกประการ กล่าวได้ว่า กาพย์โคลงฉันทน์ต่างจากกาพย์สุรางคนางค์ตรงที่วรรคแรกมีจำนวนคำเพิ่ม จาก 4 เป็น 6 เท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ ครานั้นทะยะชาโคไพร ยินยลยบลใน คำพระมุนินทร์

ขึ้นบานใจเจ้า

โอรนเกล้าเกศิน

ไหว้ตื่นโยคิน

ผินหน้าว่าวอน

๑ ว่าข้าแต่พระโยคาวจร จะอนุกรให้ฉันทน์เป็นคน

แต่ว่าบุญญา	ฉันได้แผ่ผล	มาเข้าใจดล	ให้ต้นต้นมา
	๑ จึงปะพระคุณอันมีศิลา	พระกรรุธา	แก่ข้าใครจะปาน
จะแปรสกันธ	ให้พันเตรฉาน	ฉันนี้ขึ้นบาน	ในคำภูวดล

กาพย์โคลงฉันท์ปรากฏเพียงช่วงเดียว คือบทที่ 148 – 159 จำนวน 12 บท เท่านั้น

กาพย์ขับไม้เข้าขอ 32 คำ

กาพย์ขับไม้เข้าขอระบุจำนวนคำ 32 คำ แต่เมื่อนับคำในร้อยกรองแต่ละบท พบว่ามีจำนวนคำ 36 คำ โดยมีฉันทลักษณ์คล้ายกับกาพย์สุรางคนางค์ แต่มีจำนวนวรรค 9 วรรค (เสือโค ก กา, 2557) ดังนี้

๑ ครานั้นฤษี	ได้ฟังคดี	กุมารว่ามา
จะอยู่ให้ใช้	ฤษีหมีได้	มีใจปรีดา
ผินผันบัญชา	ตาโมทนา	เจ้ารู้คุณเรา
๑ แต่ว่าตานี้	หมีได้ไยดี	ที่จะใช้เจ้า
ใจจะเอาบุญ	ใช้จะทำคุณ	เล่าให้เขาสำเนา
จ่านำสำเนา	สินค้าให้เขา	จะเอาทดแทน
๑ ตาไซ้เช่นนั้น	ถือใจในธรรม	บ่หอนคลอนแคลน
ว่าให้เจ้าไป	อยู่เย็นเป็นใหญ่	ในข้าพผู้แผ่
เปนปิ่นดินแดน	ได้ไอศุรีย์แสน	สำราญบานใจ

กาพย์ขับไม้เข้าขอในหนังสือเสือโค ก กา ปรากฏอยู่ช่วงเดียว คือตั้งแต่บทที่ 160 ถึง บทที่ 173 จำนวน 14 บท

กาพย์ขับไม้เข้าขอนี้ มีลักษณะเดียวกับกาพย์ขับไม้ที่ใช้ในการประพันธ์คำฉันท์กล่อมช้าง ดังตัวอย่างกาพย์ขับไม้ กล่อมช้างพลาย พระนิพนธ์กรมหมื่นศรีสุนทร ต่อไปนี้ (กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, 2527)

๑ นพเทเวศร์	แปดกรกมลเศ	เลิศล้ำเลอสุวรรณ
พระมหศวรศักดิ์	เทวราชหริรักษ์	ฤทธิรงค์ทรงสุบรรณ
ไหว้ท้าวเทพกระหม	พิฆเนศวรชั้น	ธกัณฐะมहिมา
๑ สรรพประสิทธิพระพร	แก่พระยาบุญชู	ช้างแก้วไอยรา
นฤโทษนฤทุกข	นฤโสภณสุข	เกษมสวัสดิอตรา
จงเปรมปรีดา	ฟังพจน์ภาษา	ซึ่งสุภาสิตสอน

อนึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้จัดให้กาพย์ขับไม้เป็นกาพย์สุรางคนางค์ชนิดหนึ่ง มีจำนวนคำ 36 คำ

ยติภังค์ฉันท 11 คำ

ยติภังค์ฉันท มีฉันทลักษณะดังนี้ บทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคที่หนึ่งและที่สามมี 5 คำ วรรคที่สองและที่สี่มี 6 คำ สัมผัสจากท้ายวรรคที่หนึ่งไปยังคำช่วงต้นวรรคที่สอง คำท้ายวรรคที่สองไปสัมผัสคำท้ายวรรคที่สาม คำท้ายวรรคที่สามส่งไปสัมผัสคำช่วงต้นวรรคที่สี่แต่ที่ไม่สัมผัสก็มีบ้าง ตัวอย่างยติภังค์ฉันท (เสื่อโค ก กา, 2557, น.56)

๑ ปางนั้นพระพี่น้อง	ทั้งสององค์ผู้ทรงนาม
ไปในนาราม	ตามมรคาขึ้นอารมณ
๑ เจ้าเห็นฝูงกวางทอง	เดินท่องท่องไพรพนม
เขาโง้งวงตากลม	ก้มกินหญ้าาริมท่าธาร
๑ ละอองกระจงโจน	ชุมพาโฉนข้ามสะพาน
ล่าล้าอยู่ท่าพาน	ข้างสารสำนผ่านผ่านพง

ลักษณะโดยทั่วไปของยติภังค์ฉันทนั้นไม่แตกต่างจากกาพย์ยานี 11 นั่นคือบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคที่มี 5 คำ วรรคที่มี 6 คำ เป็นต้น แต่ลักษณะเฉพาะของยติภังค์ฉันทก็คือ การเล่นเสียงไล่วรรณยุกต์ เช่น ทองท่องท่อง, กลมก้ม, สารสำน, ผ่านผ่าน แต่ก็ได้ปรากฏทุกบท ที่ปรากฏชัดก็เช่น บทที่ 217 (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ บ้างร้องแปร้นแปร้นแปร้น	บ้างแหงนแน่นแน่นไม้บง
บ้างซุงวง่วงวง	บ้างลงง่าแกงกัน

คำเรียงวรรณยุกต์ในบทนี้คือ แปร้นแปร้นแปร้น, แหงนแน่นแน่น, ง่วง่วง และง่า
การใช้ยติภังค์ฉันทในเสื่อโค ก กา ปรากฏถึง 3 ที่ กล่าวคือ ตั้งแต่บทที่ 214-241 จำนวน 28 บท ตั้งแต่บทที่ 315-334 จำนวน 20 บท และตั้งแต่บทที่ 335-383 จำนวน 49 บท รวมทั้งสิ้น 97 บท

ยติภังค์ 16 คำ

ยติภังค์ 16 คำนี้แตกต่างจาก ยติภังค์ฉันท 11 คำ กล่าวคือ ยติภังค์ 16 คำ บทหนึ่งมี 16 คำและมีฉันทลักษณะอย่างกาพย์ขับไม้ นั่นคือ บทหนึ่งมีสามวรรค วรรคแรกมี 6 คำ วรรคที่สองมี 6 คำ วรรคสุดท้ายมี 6 คำดังนี้ ตัวอย่างของยติภังค์ 16 คำในเสื่อโค ก กา มีดังต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ บัดนั้นบันหมูนิดม	ชนบทนุกรม
มะคะระราชกระษัตรา	
๑ ทรงพระกระเชมเปรมปรา-	โมชในกิจจา
ตรัสสั่งอำมาตย์บัดใจ	
๑ ออย่าข้าเร่งพากันไป	สอตแนมว่าใคร
ผู้ใดมาผลาญมารมรณ์	

การใช้ติงศ์ 16 คำ ในหนังสือเสื่อโค ก กานั้น มีปรากฏเพียงช่วงเดียว คือตั้งแต่บทที่ 255 ถึงบทที่ 288 รวม 34 บท

กาโกโลกนา

กาพย์ชนิดนี้แตกต่างจากคำประพันธ์อื่น ๆ ตรงที่มีได้ระบุคำต่อท้าย (ว่า 11 คำ, 16 คำ เป็นต้น) แต่เมื่ออ่านกาพย์ในหัวข้อนี้ก็ทราบว่าเป็นกาพย์ 16 คำ สำหรับฉันทลักษณ์ของกาโกโลกนาก็เป็นเช่นเดียวกับกาพย์ฉบัง นั่นคือ บทหนึ่งมี 3 วรรค วรรคแรกมี 6 คำ วรรคที่สองมี 4 คำ และวรรคที่สามมี 6 คำ การสัมผัสมีการส่งสัมผัสจากคำท้ายวรรคแรกไปยังคำท้ายวรรคที่สอง และส่งสัมผัสจากคำท้ายวรรคที่สองไปยังคำท้ายวรรคแรกของบทถัดไป เช่นนี้เรื่อยไป ตัวอย่างของกาโกโลกนา มีดังนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ พิศโฉมงามโฉมระหง	งามศรีงามทรง
งามชนงงามเนตรเกศกร	
๑ งามเครื่องงามครบสบสมร	งามสง่างามอน
งามแสงพระแสงทรงมา	
๑ จิ่งเอื้อนมธูรสเส่นหา	เจ้าทั้งสองรา
สกุลงษ์พงษ์ไค	

กาโกโลกนาปรากฏในเสื่อโคกกาเพียงที่เดียว คือ ตั้งแต่บทที่ 289 ถึงบทที่ 306 รวม 18 บท

เป็นที่น่าสังเกตว่า ที่ศาลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) กรุงเทพมหานคร มีภาพกลโคลงชื่อกาโกโลกนัยน์ แต่เป็นโคลงสี่สุภาพ มิใช่กาพย์ฉบังดังในเรื่องเสื่อโค ก กา นี้

กาพย์เกริ่น 44 คำ

กาพย์เกริ่นนับเป็นกาพย์ที่ระบุจำนวนคำมากที่สุด คือ 44 คำ ฉันทลักษณ์ของกาพย์เกริ่นนั้นคือ บทหนึ่งมี 9 วรรค แต่ละวรรคมีจำนวนคำไม่แน่นอน ระหว่าง 4-6 คำ ที่ปรากฏชัดเจนเฉพาะ

วรรคที่สามมี 6 คำ วรรคที่สี่มี 4 คำ และวรรคที่หกมี 4 คำ รวมแล้วแต่ละบทมีคำประมาณ 41-44 คำ

ตัวอย่างของกาพย์เกริ่นจากเสื่อโคก กา ดังนี้ (เสื่อโคก ก กา, 2557)

๑ ปางองค์พระทรงศักดิ์	ฟังประจักษ์แจ้งความ	
ออกโอษฐ์โปรดพะงาม	ควาดีนั้	
มาแก้ทุกขราช	ยอดยงองอาจ	พิฆาตชลักษ์
จะยกยศศักดิ์	เจิมพัศตรีให้เจ้ากึ่งเมือง	
๑ ธิดาแห่งเรา	จะให้เจ้าฤทธิ์เรือง	โยธาม้ารปลด
เปลื้อง	เปนเครื่องรางวัล	
ให้เจ้าควา	สมโภชเปนศรี	ราไชยไศวรรัย
เปนบุตรจอมขวัญ	รางวัลแทนคุณสงคราม	

คำประพันธ์ชนิดกาพย์เกริ่นในเสื่อโคก ก กา ปรากฏอยู่เพียงช่วงเดียว คือตั้งแต่บทที่ 307 ถึงบทที่ 314 จำนวน 8 บทเท่านั้น

กาพย์กลบท

ในเสื่อโคก ก กา ยังมีกลบทอีก 4 ชนิด ได้แก่ ต่อคำ ก้านต่อดอก ทองสลับแก้ว และประสานงา โดยประพันธ์เป็นกาพย์สุรางคนางค์ทั้งหมด ซึ่งปรากฏอยู่ในลำดับท้ายสุดของเรื่อง ต่อจาก “สุราคนาฉันท 28 คำ” บทที่ 384

ต่อคำ เป็นกลบทชนิดที่นำเสียงของสองคำท้ายวรรคหน้า ไปใช้ไปสองคำต้นวรรคถัดไป โดยมักเปลี่ยนเสียงสระของคำที่สอง คำแรกมักยังคงเสียงเดิม

กลบทชนิดต่อคำ มีใช้อยู่เพียง 2 บท คือ บทที่ 385 และ 386 ดังจะยกมาต่อไปนี้ (เสื่อโคก ก กา, 2557)

๑ จรจากนคเรศ	นครินทร์สิ้นเขต	สิ้นชันชเสมา	
สามารถอาจูก	อาจองค์เอกา	เอโกลีลา	ลีลาสเข้าไพร
๑ เข้าเพราะใจเจ้า	ใจจิตร้อนร่า	ร้อนฤทธิ์พิศไสมย	
พิศสมรหมดเมืองหมดไม่ชอบใจ	ชอบแต่เมืองไกล	เมืองไกลไม่ดี ฯ	

ในบทร้อยกรองข้างต้น มีคู่ต่อคำเรียงลำดับเรื่อยไป ดังนี้ นคเรศ-นครินทร์, สิ้นเขต-สิ้นชันช, เสมา-สามารถ, อาจูก-อาจองค์, เอกา-เอโกลี, ลีลา-ลีลาส, เข้าไพร-เข้าเพราะ, ใจเจ้า-ใจจิต, ร้อนร่า-ร้อนฤทธิ์, พิศไสมย-พิศสมร, หมดเมือง-หมดไม่, ชอบใจ-ชอบแต่, เมืองไกล-เมืองใกล้

ก้านต่อดอก

ก้านต่อดอกเป็นกลบทชนิดที่นำสองคำท้ายของวรรคข้างหน้ามาสลับใช้ในต้นวรรคถัดไป เป็นกลบทลำดับถัดจากต่อคำ มีความยาวทั้งสิ้น 3 บท ได้แก่ บทที่ 387 ถึงบทที่ 389 ดังยกมา ต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

	๑ ไม่ดีไม่ดู	ดูไม่ควรคู่	คู่ควรนวลศรี
ศรีนวลนางเอก	เอกนางผู้มี	มีต่างกรุงศรี	ศรีกรุงรุ่งเรือง
	๑ เทวช่วยซัก	ซักชวนร่วมรัก	รักร่วมนางเมือง
เมืองพระให้พี่	พี่ไม่แค้นเคือง	เคืองแต่บุญเรื่อง	เรื่องฤทธิ์เดินดง

การเล่นคำในที่นี้ได้ยกคำ ไม่ดี จากสองคำสุดท้ายของบทที่ 386 มาใช้ สองคำต้นของบทต่อไปใช้คำ ไม่ดู สลับเป็น ดูไม่ เช่นนี้เรื่อยไป จะได้คำต่อไปนี้ ไม่ดู-ดูไม่, ควรคู่-คู่ควร, นวลศรี-ศรีนวล, นางเอก-เอกนาง, ผู้มี-มีต่าง, กรุงศรี-ศรีกรุง, รุ่งเรือง ระหว่างบทที่ 387 ถึงบทที่ 388 กวีไม่ได้นำสองคำท้ายมาใช้ จึงเริ่มคู่คำใหม่ เป็น ช่วยซัก-ซักชวน, ร่วมรัก-รักร่วม, นางเมือง-เมืองพระ, ให้พี่-พี่ไม่, แค้นเคือง-เคืองแต่, บุญเรื่อง-เรื่องฤทธิ์... เช่นนี้เรื่อยไป

โปรดสังเกตว่า คำคำที่ส่งไปนั้นบางครั้งก็มิได้ใช้คำสลับทั้งคู่ แต่เปลี่ยนหนึ่งในสองของคู่ นั้น ๆ เช่น ช่วยซัก-ซักชวน, นางเมือง-เมืองพระ, ให้พี่-พี่ไม่

ทองสลับแก้ว

กลบททองสลับแก้ว ประพันธ์ด้วย “สุราคณาฉันท 28 คำ” เช่นเดิม โดยมีการเล่นเสียงภายในวรรคเป็นคู่ ๆ คู่หนึ่งมีสี่คำ สอดคล้องกับจำนวนคำในวรรคพอดี การเล่นเสียงคู่ในข้อนี้กำหนดเพียงเสียงพยัญชนะ ไม่กำหนดเสียงสระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (เสื่อโค ก กา)

	๑ เกิดกระทุ่ม-กุ่มกระถิน	อ้อยหนาดอินทนิล	สมอสมิ
สมักเสม็ด	สนเข็ดสักชี	โลดจันลั่นจี	พุงจาบโปแจ
	๑ ขมเลยเขยล่ง	ขึ้นหาดข้ามห้วง	ตัดแควตามแขวง
ขมโชดเชิงเขา	เพราศรีพรายแสง	มอดำม่วงแดง	เขี้ยวแขงขาวแถม

ในที่นี้ กวีใช้คำคู่ เกิดกระทุ่ม-กุ่มกระถิน (กท-กท) อ้อยหนาด-อินทนิล (อน-อน) สมอ-สมิ (สม-สม) สมัก-เสม็ด (สม-สม) สนเข็ดสักชี (สข-สข) โลดจัน-ลั่นจี (ลจ-ลจ) พุงจาบ-โปแจ (พจ-พจ) โดยมีการใช้ กลบททองสลับแก้วในกาพย์เพียง 3 บท คือ บทที่ 390 ถึงบทที่ 392

ประสานงา

กลบทประสานงาปรากฏเพียงเล็กน้อยในบทร้อยกรองสองบทสุดท้าย (บทที่ 393 และ 394) ก่อนที่จะจบด้วยโคลงสี่สุภาพ ดังนี้ (เสื่อโค ก กา, 2557)

๑ เสด็จขนาดนวยดำเนินขนาง	ขนาดเดินทาง
เดินถึงเจ็ดเดือนโดยจง	

๑ สันสมุดสมมุติจบลง

ไว้สืบสุริยวงษ์

ที่ทรงพระเยาว์อ่านเอย ท๑๐

ลักษณะของภาพย์ในบทนี้สอดคล้องกับภาพย์ฉบับ กล่าวคือหนึ่งบทมี 3 วรรค วรรคหนึ่งมี 6, 4, 6 คำ ตามลำดับ บทหนึ่งจึงมี 16 คำ สำหรับกลบทที่ชื่อประสานงานนั้น น่าจะปรากฏเพียงในภาพย์บทที่ 393 โดยการเล่นสลับเสียง ขนาง-ขนาด, เดินทาง-เดินถึง เพียงเท่านั้น ส่วนในภาพย์บทสุดท้ายไม่ปรากฏการเล่นกลบท

บทสรุป

เนื้อเรื่องของเสื่อโค ก กา แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทภาพย์ทั้งสิ้น 394 บท ประกอบด้วยภาพย์ต่าง ๆ กัน 11 ชนิด แต่หากพิจารณาจากแบบแผนฉันทลักษณ์ที่คุ้นเคยแล้ว ภาพย์ทั้งปวงสอดคล้องกับภาพย์ยานี ภาพย์ฉบับ และภาพย์สุรางคนางค์ ทั้งนี้ถือว่าภาพย์ขับไม้เป็นภาพย์สุรางคนางค์ประเภทหนึ่งด้วย การใช้ชื่อแตกต่างกันน่าจะเกี่ยวข้องกับการใช้ทำนองสวด นอกจากนี้ยังมีภาพย์กลบทซึ่งใช้ฉันทลักษณ์แบบภาพย์สุรางคนางค์และภาพย์ฉบับในตอนท้ายเรื่อง

ผู้เขียนได้แสดงการใช้ภาพย์ตามลำดับในเรื่องเสื่อโค ก กา ไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ชื่อภาพย์	หมายเลขบท	จำนวนบท
1.ภาพย์รัตนมาลา 28 คำ	1 - 4	4
2.ภาพย์ฉันทลบท 16 คำ	5 - 50	46
3.สุรางคนาฉันท 28 คำ	51 - 66	16
4.ภาพย์สุวรรณมาลา 18 คำ	67 - 100	34
5.ภาพย์सारวิลาส 11 คำ	101 - 128	28
(2.) ฉันทลบท 16 คำ	129 - 147	19
6.ภาพย์โศลกฉันท 30 คำ	148 - 159	12
7.ภาพย์ขับไม้เข้าขอ 36 คำ*	160 - 173	14
(2.) ฉันทลบท 16 คำ	174 - 213	40
8.ยติภังค์ฉันท 11 คำ	214 - 241	28
(2.) ฉันทลบท 16 คำ	242 - 254	13
9. ยติภังค์ 16 คำ	255 - 288	34
10.กาโกโลกนา	289 - 306	18
11.ภาพย์เกริน 44 คำ	307 - 314	8
(8.) ยติภังค์ฉันท 11 คำ	315 - 334	20
(9.) ยติภังค์ 11 คำ	335 - 383	49
(3.) สุรางคนาฉันท 28 คำ	384-394	11

ตารางที่ 1 ลำดับการใช้คำประพันธ์ในสื่อโค ก กา ตามลำดับหมายเลขบท

สำหรับชนิดของกาพย์นั้น จากการสำรวจกาพย์ในหนังสือ สื่อโค ก กา พบว่ามีการระบุชื่อกาพย์จำนวน 11 ชนิด ดังนี้

ลำดับ	ชนิดของคำประพันธ์	จำนวนบท
1	กาพย์รัตนมาลา 28 คำ	4
2	กาพย์ฉันทดบ่า 16 คำ	118
3	สุราศณฉันท 28 คำ	27
4	กาพย์สุวรรณมาลา 18 คำ	34
5	กาพย์สารวิลาสินี 11 คำ	28
6	กาพย์โคลกฉันท 30 คำ	12
7	กาพย์ขับไม้เข้าซอ 36 คำ	14
8	ยติภังค์ฉันท 11 คำ	97
9	ยติภังค์ 16 คำ	34
10	กาโกโลกนา	18
11	กาพย์เกริน 44 คำ	8

ตารางที่ 2 ชนิดของคำประพันธ์ และจำนวนบท ในหนังสือ สื่อโคคำ ก กา

จากฉันทลักษณ์ทั้งหมด 11 ชนิดดังกล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า แท้จริงแล้วล้วนเป็นฉันทลักษณ์ประเภทกาพย์ทั้งสิ้น โดยแจกแบ่งได้ดังนี้

1. ฉันทลักษณ์แบบกาพย์ยานี

คำประพันธ์ที่มีลักษณะอย่างกาพย์ยานี ได้แก่ ร้อยกรองที่กำกับจำนวนคำไว้ว่า 11 คำ ได้แก่ กาพย์สารวิลาสินี 11 คำ, ยติภังค์ฉันท 11 คำ และ ยติภังค์ 1 คำ

2. ฉันทลักษณ์แบบกาพย์ฉบั

คำประพันธ์ที่มีลักษณะอย่างกาพย์ฉบั ได้แก่ ร้อยกรองที่กำกับจำนวนคำไว้ว่า 16 คำ และ 18 คำ ได้แก่ กาพย์ฉันทดบ่า 16 คำ, ฉันทดบ่า 16 คำ ยติภังค์ 16 คำ และกาพย์สุวรรณมาลา 18 คำ

3. ฉันทลักษณ์แบบกาพย์สุรางคนางค์

คำประพันธ์ที่มีลักษณะอย่างกาพย์สุรางคนางค์ ได้แก่ ร้อยกรองที่กำกับจำนวนคำไว้ว่า ๒๘ คำเป็นต้นไป ได้แก่ สุราศณฉันท 28 คำ (7 วรรค), กาพย์โคลกฉันท 30 คำ (7 วรรค), กาพย์ขับไม้เข้าซอ 36 คำ (9 วรรค) และกาพย์เกริน 44 คำ (9 วรรค)

เพื่อให้เข้าใจง่าย ผู้เขียนได้สรุปฉันทลักษณ์ไว้ในตารางที่ 3 รวมฉันทลักษณ์ที่คล้ายกันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ดังนี้

ลำดับ	ประเภท	ชนิดของคำประพันธ์	จำนวนบท
1	กาพย์ยานี (125 บท)	กาพย์สารวิลาสินี 11 คำ	28
		ยติภังค์ฉันท 11 คำ	97
2	กาพย์ฉบง (186 บท)	กาพย์ฉันทลพ 16 คำ	118
		ยติภังค์ 16 คำ	34
		กาพย์สุวรรณมาลา 18 คำ	34
3	กาพย์สุรางคนางค์ (83 บท)	กาพย์รัตนมาลา 28 คำ	4
		สุราคนาฉันท 28 คำ	27
		กาพย์โคลกฉันท 30 คำ	12
		กาพย์ขับไม้เข้าขอ 36 คำ	14
		กาโกโลกนา	18
		กาพย์เกริ่น 44 คำ	8

ตารางที่ 3 แสดงชนิดของคำประพันธ์ในหนังสือ เสือโคคำ ก กา ตามประเภทของกาพย์ที่คล้ายกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ชื่อของร้อยกรองเกือบทั้งหมดเป็นคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต เว้นแต่กาพย์เกริ่น และกาพย์ขับไม้เข้าขอที่น่าจะเป็นคำไทย สำหรับชื่อกาพย์กลบทนั้นใช้ชื่อเป็นคำไทยทั้งสิ้น ได้แก่ ต่อคำ ก้านต่อดอก ทองสลักแก้ว ประสานงา ซึ่งมีความหมายคล้าย ๆ กันว่ามีการสลักหรือการเชื่อมต่อดำด้วยจังหวะหรือลำดับที่กำหนดเอาไว้โดยเฉพาะ

หนังสือเสือโค ก กา เล่มนี้นับว่าเป็นหนังสือผู้เรียนได้เรียนรู้คำกาพย์อย่างหลากหลาย หากเป็นในสมัยที่แต่งเรื่องนี้ นักเรียนน่าจะได้อ่านออกเสียง หรือท่องกลอนสวดเหล่านี้ ทำให้ได้ทั้งความรู้ทางภาษาไทย การอ่านได้ เข้าใจความหมายศัพท์ และยังได้คติธรรมจากเนื้อเรื่องอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. (2527). *ชุมนุมฉันทดุขมูีสังเวย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *กลอนสวดภาคกลาง*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เสือโค ก กา. (2557). *สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์*.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2538). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Marketing Strategy of Thai Nam Thip Company Limited,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ณัฏกณินท์พงศ์ วีรวรรณ¹ ภัทรนนท สุรชาตรี²

Natkaninpong Weerawan, Phattaranan Surachatri

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์ทางการตลาด 2) เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาด จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่เป็นลูกค้าของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และโคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ คือ สั่งซื้อสินค้าโดยตรงกับพนักงานขาย จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า 2,001 - 2,500 บาท ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้า 2 - 3 ครั้งต่อเดือน ชำระทางเงินทางแอปพลิเคชันธนาคาร มีเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าเพราะตราสินค้าได้รับความน่าเชื่อถือ ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้า คือ พนักงานขาย และได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Social Network เช่น Face book Line Instagram และกลยุทธ์ทางการตลาด ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมา คือ ด้านราคา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ 2) ผู้ประกอบการร้านค้าปลีก ที่มีอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า และความถี่ใน

Received: 2023-04-11 Revised: 2023-07-02 Accepted: 2023-07-03

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Student of Master of Business Administration in Business Administration, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: natewoot.zaza@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Instructor of Master of Business Administration in Business Administration, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

การสั่งซื้อสินค้าต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 4) อายุ มีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด

คำสำคัญ (Keywords) : กลยุทธ์ทางการตลาด, บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

The purposes of the research were to: 1) study product purchasing behavior and marketing strategies; 2) compare marketing strategies classified by personal factors; 3) compare marketing strategies classified by product purchasing behavior and 4) study the relationship between personal factors with product purchase behavior. The sample consisted of 400 retail shop operators who were customers of Thai Namthip Company Limited, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, which were obtained by stratified sampling. The research instrument was a questionnaire with a confidence value of 0.93. The data were analyzed by mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance and chi-square tests, the results showed that 1) Most of the respondents had directly purchasing products with salespersons, Amount of each purchase 2,001 - 2,500 baht, frequency of ordering 2 - 3 times a month, pay by bank application, there is a reason to place an order because the brand is trusted, the recommender or incentive to buy the product is the salesperson and receive news and information from public relations through Social Network media such as Face book Line Instagram, and marketing strategy as a whole has a high average level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of the product, followed by the aspect of price, and the aspect with the lowest average was the aspect of creation and presentation of physical characteristics; 2) retail entrepreneurs with

different ages and average monthly income They had different opinions on the overall marketing strategy of Thainamthip Co., Ltd. with a statistical significance level of .05; 3) retail operators who have channels for purchasing products Amount each time in order to purchase And the frequency of ordering products per month is different. They have different opinions on the marketing strategy of Thai Namthip Co., Ltd. in general with a statistically significant level of .05 and 4) age is related to the channel of purchasing products. Amount each time in order to purchase Frequency of ordering products per month How to pay for an order The reason for ordering products from Thainamthip Co., Ltd. and channels to receive information from Thainamthip Co., Ltd., marital status is related to channels for purchasing goods. amount each time in order Frequency of ordering products per month The reason for ordering products from Thainamthip Co., Ltd. and channels to receive information from Thainamthip Co., Ltd.; and education level and average monthly income Have a relationship with the channel for ordering products Amount each time in order to purchase Frequency of ordering products per month How to pay for an order Reasons for ordering products from Thainamthip Co., Ltd., suggestion or motivation to buy products from Thainamthip Co., Ltd. and channels to receive news and information from Thainamthip Co., Ltd.

Keywords: Marketing strategy; Thai Namthip Company Limited; Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ (Introduction)

ตลาดเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ในปี 2019 ที่ผ่านมามีมูลค่าสูงถึง 155,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าคือปี 2018 ที่มีตัวเลขอยู่ที่ 154,000 ล้านบาท ประมาณ 1,000 ล้านบาท หากมองในเรื่องของการบริโภคของผู้บริโภคชาวไทยต่อครั้งแน่นอนว่า ด้วยการบริโภคต่อครั้งไม่มากนัก ทำให้ไม่สามารถบริโภคเครื่องดื่มพร้อม ๆ กันได้ทีเดียวหลายชนิด การแข่งขันเพื่อเข้าไปเป็นทางเลือกแรกๆ ของผู้บริโภคที่สนใจจะดื่มเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์จึงออกมาแบบน่าสนใจ และไม่ได้แข่งเฉพาะในตลาดเดียวกัน แต่ยังรวมถึงการข้ามไปตลาดเครื่องดื่มประเภทน้ำแร่อื่น ๆ ด้วย จากข้อมูลมี 4 ประเภทเครื่องดื่มที่มีมูลค่ามากที่สุดในตลาดซึ่งเป็นเครื่องดื่มสำหรับเครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมที่มีมูลค่าตลาดสูงที่สุดถึง 56,000 ล้านบาท ตลาดน้ำดื่มบรรจุขวด มูลค่า 35,776 ล้านบาท ซึ่งหากรวมน้ำแร่เข้าไปด้วยจะมีมูลค่าตลาดขยับขึ้นไปเป็น 40,491 ล้านบาท สำหรับตลาดเครื่องดื่มชูกำลังมีมูลค่า 22,000 ล้านบาท และตลาดชาเขียว มูลค่า 12,369 ล้านบาท ทั้งนี้ก็เพราะเครื่องดื่มทั้ง 4 ประเภท ต่างมีกิจกรรมการตลาดที่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี (แบรนด์เอง ออนไลน์, 2563) จากรายงานดัชนีค่าปลิกของบริษัท เดอะ นิลเส้น คอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด ในปีที่ผ่านมา

ตลาดน้ำอวดลมเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีการเติบโตถึงร้อยละ 11.7 และจากตลาดที่มีมูลค่ากว่า 56,000 ล้านบาทนี้ ผลิตภัณฑ์โคคา-โคลามีสัดส่วนมากที่สุด ด้วยอัตราการเติบโต ร้อยละ 12.9 คิดเป็นมูลค่า 40,000 ล้านบาท โดยตราสินค้าโคกียังคงครองความเป็นผู้นำอันดับ 1 ในตลาดด้วยส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 35.71 และที่สำคัญผลิตภัณฑ์โคคา-โคล่า ยังได้รับการจัดอันดับให้เป็นตราสินค้า น้ำอวดลมที่ผู้บริโภคชื่นชอบมากที่สุด จากผลสำรวจองค์กร Thailand's Most Admired Brands ประจำปี 2563 ในหมวดอาหารและเครื่องดื่มซึ่งนับเป็นการได้รับรางวัลนี้เป็นปีที่ 19 ติดต่อกัน (มาร์เก็ตเทีย ออนไลน์, 2563) โคคา-โคล่า ซึ่งยึดถือความต้องการของผู้บริโภคเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินธุรกิจอยู่เสมอ และผลความสำเร็จดังกล่าวถือเป็นข้อพิสูจน์ถึงความไว้วางใจที่ผู้บริโภคมอบให้แก่ตราสินค้าอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากความสำเร็จของ โค้ก แพนต้า และ สไปร์ท ก็ถูกจัดเป็นตราสินค้าชั้นนำในตลาดเครื่องดื่มน้ำอวดลมเช่นกัน (มาร์เก็ตเพลส, 2563) จากสถานการณ์ดังกล่าว ปัญหาของบริษัทไทยน้ำทิพย์ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มน้ำอวดลมในประเทศไทย ที่ต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์ตลาด จากเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ที่มีร้านสะดวกซื้อมาเปิดจำนวนมาก และบริษัทไทยน้ำทิพย์ได้ให้ความสนใจกับทาง กลุ่มลูกค้าประเภทร้านสะดวกซื้อ ซึ่งมูลค่ายอดขายสูงมากและบริษัท ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มลูกค้าขนาดเล็กซึ่งเป็นจุดแข็งของบริษัท จึงทำให้บริษัทให้ความสำคัญกลุ่มลูกค้าประเภทร้านสะดวกซื้อมาก บริษัทไทยน้ำทิพย์ ต้องการกลับมาให้ความสนใจกับกลุ่มลูกค้าขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มของกลุ่มลูกค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมุ่งเน้นการขยายช่องทางการขาย และสร้างภาพลักษณ์ของบริษัทในร้านค้า ภาพลักษณ์บริษัทที่มีผลต่อความต้องการของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. ศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ออกแบบเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ลักษณะการสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่เป็นลูกค้าของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2,503 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่เป็นลูกค้าของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างของยามานะ (Yamane, 1970) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วสุ่มแบบบังเอิญ จนได้จำนวนแบบสอบถามที่ต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 7 ด้าน จำนวน 35 ข้อ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 ข้อ ด้านราคา จำนวน 5 ข้อ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จำนวน 5 ข้อ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด จำนวน 5 ข้อ ด้านบุคลากร จำนวน 5 ข้อ ด้านกระบวนการให้บริการ จำนวน 5 ข้อ และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ จำนวน 5 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากกว่า 0.6 ขึ้นไปทุกข้อ (ปราชญ์ หล้าเบญจ, 2559) และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากกว่า 0.7 ขึ้นไป (ปราชญ์ มีหาญพงษ์, 2561) จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี คือ 1) ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และ 2) สร้างแบบสอบถามออนไลน์ด้วยโปรแกรมกูเกิล ฟอรม์ (Google form) ให้ผู้ตอบ

แบบสอบถามตอบแบบออนไลน์ จนได้ข้อมูลครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้ จำนวน 400 คน ระหว่างวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ ด้วยค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.3 เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มี 2 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ด้วยการทดสอบที (t-test) และปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีตัวแปร 3 ตัวขึ้นไป ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่าง ทดสอบด้วยสถิติ Least-significant different (LSD)

4.4 เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่าง ทดสอบด้วยสถิติ Least-significant different (LSD)

4.5 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัดของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยการทดสอบไคสแควร์

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัดของร้านค้าปลีก ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัดของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

	จำนวน (400 คน)	ร้อยละ 100.0 0
พฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด		
1. ช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า		
สั่งซื้อสินค้าโดยตรงกับพนักงานขาย	129	32.25
สั่งซื้อสินค้าทางไลน์	102	25.50
สั่งซื้อกับตัวแทนจำหน่ายใกล้บ้าน	66	16.50

พฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	จำนวน (400 คน)	ร้อยละ 100.0 0
โทรศัพท์สั่งสินค้า	103	25.75
2. จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า		
ต่ำกว่า 1,500 บาท	92	23.00
1,501 - 2,000 บาท	89	22.25
2,001 - 2,500 บาท	97	24.25
2,501 - 3,000 บาท	72	18.00
3,000 บาท ขึ้นไป	50	12.50
3. ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน		
1 ครั้งต่อเดือน	88	22.00
2 - 3 ครั้งต่อเดือน	228	57.00
4 - 5 ครั้งต่อเดือน	50	12.50
มากกว่า 5 ครั้ง	34	8.50
4. วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า		
ชำระเงินสดกับพนักงานขาย	117	29.25
ชำระผ่านบัตรเครดิต	83	20.75
ชำระทางแอปพลิเคชันธนาคาร	172	43.00
ชำระด้วยวิธีอื่น ๆ ได้แก่ เช็คเงินสด	28	7.00
5. เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด		
ราคาถูกกว่าคู่แข่ง	55	13.75
ราคามาตรฐานเมื่อเทียบกับคู่แข่ง	60	15.00
ตราสินค้าได้รับความน่าเชื่อถือ	155	38.75
การบริการของพนักงานขายเป็นมิตร	77	19.25
การตรงต่อเวลาในการส่งสินค้า	53	13.25
6. ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด		
ตัวท่านเอง	57	14.25
เพื่อน	58	14.50
พ่อ - แม่ พี่ น้อง	100	25.00
ลูกค้า	83	20.75
พนักงานขาย	102	25.50
7. ช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด		
การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ บิลบอร์ด	25	6.25

พฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	จำนวน (400 คน)	ร้อยละ 100.0 0
การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Social Network เช่น Face book Line Instagram	120	30.00
การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ/ใบปลิว นิตยสาร หนังสือพิมพ์	75	18.75
คำแนะนำพนักงานนักพัฒนาธุรกิจค้าปลีกของบริษัท ไทยน้ำ ทิพย์ จำกัด (นักการตลาดในพื้นที่)	96	24.00
คำแนะนำจากคนรู้จัก	84	21.00

จากจากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า คือ สั่งซื้อสินค้าโดยตรงกับพนักงานขาย จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า 2,001 - 2,500 บาท จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.25 ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้า ต่อเดือน 2 - 3 ครั้งต่อเดือน จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้าเป็นชำระทางแอปพลิเคชันธนาคาร จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด คือ ตราสินค้าได้รับความน่าเชื่อถือ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด คือ พนักงานขาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด คือ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Social Network เช่น Face book Line Instagram จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00

2. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.28	0.42	มากที่สุด
2. ด้านราคา	4.25	0.40	มากที่สุด
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.19	0.48	มาก
4. ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	4.12	0.52	มาก
5. ด้านบุคลากร	4.08	0.58	มาก

กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
6. ด้านกระบวนการให้บริการ	4.13	0.58	มาก
7. ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.04	0.58	มาก
ภาพรวม	4.16	0.43	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.42) รองลงมา คือ ด้านราคา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.43)

3. ผลการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

3.1 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ด้านผลิตภัณฑ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3.4 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3.5 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยของการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยของการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	t-test		✓
2. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	✓	
3. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA		✓
4. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA		✓
5. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	✓	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

4. ผลการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามพฤติกรรมการณ์การซื้อผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

4.1 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีช่องทางในการสั่งซื้อสินค้าต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน

4.2 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีจำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้าต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน

4.3 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน

4.4 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้าต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.5 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.6 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.7 ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สรุปความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยของการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตาราง 4

ตารางที่ 4 สรุปความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยของการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีช่องทางในการสั่งซื้อสินค้าต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	✓	
2. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีจำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้าต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	✓	
3. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA	✓	
4. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้าต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	One-Way ANOVA		✓
5. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทาง	One-Way		

การตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด แตกต่างกัน	ANOVA		✓
6. ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์แตกต่างกัน	One-Way ANOVA		✓

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า และความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด โดยสรุปความสัมพันธ์กับสมมติฐานการวิจัยของความสัมพันธระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. เพศมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์		✓
2. เพศมีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์		✓
3. เพศมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน	ไคสแควร์		✓
4. เพศมีความสัมพันธ์กับวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์		✓
5. เพศมีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์		✓
6. เพศมีความสัมพันธ์กับผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์		✓
7. เพศมีความสัมพันธ์กับช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์		✓
8. อายุมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
9. อายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
10. อายุมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน	ไคสแควร์	✓	
11. อายุมีความสัมพันธ์กับวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
12. อายุมีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์	✓	
13. อายุมีความสัมพันธ์กับผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์		✓
14. อายุมีความสัมพันธ์กับช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์	✓	
15. สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
16. สถานภาพสมรรถสมิความสัมพันธ์กับจำนวนเงินแต่ละครั้งใน การสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
17. สถานภาพสมรรถสมิความสัมพันธ์กับความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน	ไคสแควร์		✓
18. สถานภาพสมรรถสมิความสัมพันธ์กับวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์		
19. สถานภาพสมรรถสมิความสัมพันธ์กับเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์		✓
20. สถานภาพสมรรถสมิความสัมพันธ์กับผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์		✓
21. สถานภาพสมรรถสมิความสัมพันธ์กับช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์	✓	
22. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
23. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
24. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน	ไคสแควร์	✓	
25. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	
26. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์	✓	
27. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์	✓	
28. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	ไคสแควร์	✓	
29. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า	ไคสแควร์	✓	

30. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า	โคสแควร์	✓
31. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน	โคสแควร์	✓
32. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับวิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า	โคสแควร์	✓
33. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	โคสแควร์	✓
34. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	โคสแควร์	✓
35. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด	โคสแควร์	✓

จากตารางที่ 5 สรุปความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) อายุมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด 2) สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และ 3) ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า ความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือน วิธีชำระเงินในการสั่งซื้อสินค้า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ผู้แนะนำหรือแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมา คือ ด้านราคา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด เป็นหนึ่งในผู้นำอุตสาหกรรมเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์โคคา โคลา แพนต้า สไปรท์

มินิหมัด ซเวปส์ และน้ำดื่มทิพย์ ซึ่งเป็นธุรกิจที่เติบโตอย่างแข็งแกร่ง และมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วย กลยุทธ์สำคัญด้านผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นที่รู้จักและติดตลาดอยู่แล้ว ประกอบกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อยู่ตลอดเวลา เช่น เครื่องดื่มสูตรไม่มีน้ำตาล เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคทุกกลุ่ม จึงทำให้ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดารัตน์ ชาทะรุประชีวิน (2563) วิจัยเรื่อง ปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของร้านอาหารในจังหวัดอุบลราชธานีในการเป็นตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์ บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด พบว่า ปัจจัยทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการดำเนินงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์

2. จากผลการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจัยด้านอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็น ทศนคติแตกต่างกันไป โดยบุคคลที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตยาภรณ์ ลำลึก (2558) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาผสมสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุที่ต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการตลาดแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกฤตา คงอนัน (2563) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มผสมวิตามินของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มผสมวิตามินของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

3. จากผลการเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จำแนกตามพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกที่มีช่องทางในการสั่งซื้อสินค้า จำนวนเงินแต่ละครั้งในการสั่งซื้อสินค้า และความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบพฤติกรรมผู้ซื้อหรือผู้บริโภคที่แสดงออกมามีผลต่อกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องนำไปกำหนดกลยุทธ์ที่ต่างกันออกไป สอดคล้องกับแนวคิดของ คำนาย อภิปัทมาสกุล (2558) ที่กล่าวว่า การศึกษาถึงตลาดผู้บริโภคนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการตลาดต้องทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้บริโภคที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของตลาดผู้บริโภค ในการที่จะเข้าถึงสาเหตุหรือเหตุผลที่ว่าทำไมผู้บริโภคถึงตัดสินใจซื้อหรือไปซื้อผลิตภัณฑ์ตัวหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อายุ สถานภาพสมรส

ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด ของร้านค้าปลีกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน การวิจัย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน มักเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล หรือปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะทำให้คนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ซึ่งมักมีความสัมพันธ์กัน เช่น คนที่มีอายุน้อยกว่ามักมีพฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าผ่านทางไลน์ ในขณะที่คนที่มีอายุมากกว่าก็สะดวกที่จะสั่งซื้อกับตัวแทนจำหน่ายใกล้บ้าน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตยาภรณ์ ลำลึก (2558) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาผสมสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อในด้านยี่ห้อ สถานที่ ค่าใช้จ่าย กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร และงานวิจัยของ ลักษณะ ศิริรัตน์ (2558) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดตราเนสท์เล่ เพียวไลฟ์ในจังหวัดนนทบุรี ที่พบว่า อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดตราเนสท์เล่ เพียวไลฟ์ในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรให้ความสำคัญกับฉลากแสดงสินค้าที่ชัดเจน ถึงแม้จะมีส่วนผสม วันเดือนปีที่ผลิต แหล่งที่ผลิต ระบุไว้อยู่แล้ว แต่ขนาดของตัวหนังสืออาจจะมีขนาดเล็กเกินไป จึงควรปรับปรุงให้แสดงฉลากให้มีความชัดเจน อ่านได้ง่าย ชัดเจน เพื่อให้ผู้บริโภคอ่านได้สะดวกยิ่งขึ้น

1.2 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรระบุราคาอย่างชัดเจนที่ตัวผลิตภัณฑ์หรือที่ขวดเพื่อให้ผู้บริโภคเห็นอย่างชัดเจน

1.3 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรมีบริการจัดส่งสินค้าถึงที่กระจายครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึงและเพิ่มช่องทางการสั่งซื้อที่หลากหลาย เช่น สั่งผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่าง ๆ

1.4 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างร้านค้าปลีกและบริษัท เช่น กิจกรรมส่งเสริมการตลาด แลก แลกกันที่จัดร่วมกันระหว่างร้านค้าปลีกและบริษัท เพื่อกระตุ้นยอดขายร่วมกัน เป็นต้น

1.5 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรมีการฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ทางพฤกษศาสตร์ มีมนุษยสัมพันธ์ และมี Service Mind ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริการ เพื่อให้บริการลูกค้าด้วยใจอย่างเต็มเปี่ยม และทุ่มเทแรงใจ เพื่อเอาใจใส่ต่อการบริการให้สมกับหน้าที่ผู้ให้บริการ

1.6 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรมีการฝึกอบรมพนักงานก่อนการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น

1.7 บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรจัดให้มีที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอ และปลอดภัย ในการไปซื้อสินค้า หรือให้บริการจัดส่งถึงที่เพื่อลดจำนวนคนที่มาซื้อของบริษัท

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน

2.2 ควรมีการศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคโดยตรง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิตยาภรณ์ ลำลึก. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาผสมสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2558). การวิจัยตลาด. กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย แอนด์พับลิชชิง.
- ณัฐกฤตา คงอนัน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มผสมวิตามินของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธิดารัตน์ ชาตะรูปะชีวิน. (2563). ปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของร้านอาหารในจังหวัดอุบลราชธานีในการเป็นตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์ บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์. 15 (1), 87 - 93.
- แบรนด์เอง ออนไลน์. (2563). เครื่องดื่มยอดนิยมที่คนไทยชอบดื่มในตลาดเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์. สืบค้น 28 เมษายน 2565, จาก <https://brandage.com/article/17279>.
- ปราณี มีหาญพงษ์. (2561). การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก. 19 (1), 9 - 15.
- ปราณี หล้าเบญจเส. (2559). การหาคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล. ยะลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- มาร์เกตเทีย ออนไลน์. (2563). โคคา-โคล่าเดินหน้าเปิดตัวแคมเปญ ‘ร้อนนี้ ส่งโค้กให้...’ ให้ผู้บริโภคส่งต่อความรู้สึกในแบบของตัวเองได้มากยิ่งขึ้น. สืบค้น 28 เมษายน 2565, จาก <https://marketeeronline.co/archives/151741>.

- มาร์เกตพลัส. (2563). โคคา-โคล่า เดินหน้าเปิดตัวแคมเปญ 'ร้อนนี้ ส่งโค้กให้...'. สืบค้น 28 เมษายน 2565, จาก <https://www.marketplus.in.th/content/detail.php?id=5102>.
- ลักขณา ศิริรัตน์. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มบรรจุขวดตราเนสท์เล่ เพียวไลฟ์ในจังหวัดนนทบุรี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Yamane, T. (1970). *Statistic: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper & Row.

การศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา The Information Technology Management Roles of School Administrators

ศรีประภา ฮองตัน¹ นงลักษณ์ ใจฉลาด²
Sriprapa Hongton, Nongluck Jaichalad

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการติดตามและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 172 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่าบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การติดตามและประเมินผลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ (Keywords): บทบาทของผู้บริหาร; เทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purposes of this research were to study the information technology management roles of school administrators. The 172 informants of school administrators and teachers. The instrument used was a questionnaire. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation. The results were found as follows; The information technology management roles of school administrators overall was at a high level. When considering each aspect, it found that the aspect of information technology vision was the highest level. and the aspect of information technology monitoring and evaluation was the lowest level.

Keywords: Role of school administrators; Information technology

Received: 2023-02-20 Revised: 2023-03-31 Accepted: 2023-04-07

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ-พิบูลสงคราม The Degree of Master of Education Field in Education Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: sriprapa.h@psru.ac.th

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ (Introduction)

เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์แทบทุกด้านการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ดำเนินบนฐานของข้อมูลในอินเทอร์เน็ตหลายประเทศในโลกจึงจำเป็นต้องปรับตัวไปสู่ความเป็นดิจิทัล ทำให้องค์กรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่สิ่งที่องค์กรควรรักษาไว้ ก็คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรม แล้วขยายวงกว้างไปภายนอกองค์กรต่อไป เพื่อให้สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยบุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก โดยภาครัฐมีกำลังคนที่เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ มีระบบบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรให้เป็นคนดีคนเก่งรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนา มีการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์แทบทุกด้านการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ดำเนินบนฐานของข้อมูลในอินเทอร์เน็ตหลายประเทศในโลกจึงจำเป็นต้องปรับตัวไปสู่ความเป็นดิจิทัล ทำให้องค์กรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่สิ่งที่องค์กรควรรักษาไว้ ก็คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรม แล้วขยายวงกว้างไปภายนอกองค์กรต่อไป เพื่อให้สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) สอดคล้องกับ ธีระ รุณเจริญ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารระบบการศึกษาว่า การดำเนินงานในด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติว่า 1) ควรสร้างวิสัยทัศน์และความรู้ ความเข้าใจให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) จัดฝึกอบรมครู 3) กำหนดมาตรการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ 4) จัดหาหนังสือเรียนที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอและทันเวลา ส่งเสริมให้ห้องสมุดมีหนังสือและตำราที่ดี เหมาะสมและจัดสรรสื่อที่ทันสมัยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างเสมอภาค ถึงแม้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศจะมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ทั้งระบบ แต่ทุกอย่างจะมีทั้งประโยชน์และโทษควบคู่กันเสมอ เช่นเดียวกับการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันหากมีองค์ความรู้ก็สามารใช้ได้ถูกทาง หากขาดองค์ความรู้ก็ใช้ผิดทางก่อให้เกิดโทษต่อทั้งตนเองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ราณี จินสุทธิ์ และหทัยภัทร จินสุทธิ์ (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล พบว่า ลักษณะบุคคลไม่ว่าจะอยู่ในโลกไซเบอร์หรือโลกเสมือนจริง มีการแพร่หลายและนำเสนอข้อมูลได้อย่างง่ายดาย มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งการซื้อการขายออนไลน์ การถูกโจมตี หรือใช้ถ้อยคำหยาบคายจากผู้ไม่ประสงค์ดี การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ หรือรังแกผู้อื่นของสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อีกทั้งการแชร์ข้อมูลทำได้ง่ายและรวดเร็ว ผู้คนจึงมักเปิดเผยเรื่องราวของผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ หากมีผู้ไม่ประสงค์ดีคอยติดตามข้อมูลข่าวสารของบุคคลนั้นอาจนำมาซึ่งอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นพลเมืองดิจิทัลการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองที่ดีในเชิงบวกมีวิจารณญาณในการรับส่งข้อมูลข่าวสาร รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม

ออนไลน์ด้วยความเคารพ ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นแต่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำ ดูแลตัวเองทั้งทางร่างกายและจิตใจให้ไกลจากโรคภัยที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มุ่งเน้นผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นบุคลากรทางการศึกษามืออาชีพ มีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เชื่อมโยงนโยบายด้านดิจิทัลของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายด้านปัญญาประดิษฐ์ จัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่ ดังค่านิยมขององค์กรที่ว่า คุณภาพคู่คุณธรรม เป็นองค์กรชั้นนำในการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, 2565) ทั้งนี้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า ครูผู้สอนมีสื่อ ICT ที่ใช้การเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา มีวิทยากรที่มีความรู้ด้าน ICT ส่งผลให้ประชากรเห็นความสำคัญและเข้าถึง สื่อ ICT เพื่อเข้าถึงการศึกษาและการประกอบอาชีพ แต่ยังมีอุปสรรคการบริการเทคโนโลยีไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ประชากรขาดทักษะการประยุกต์ใช้ ครูบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนขาดทักษะในการประยุกต์ใช้และใช้ ICT ในทางที่ไม่เหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, 2565)

จะเห็นได้ว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งต้องมีกระบวนการทัศน์ใหม่ในการศึกษาเข้าใจทิศทางแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาด้วยการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมให้ทุกคนนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับวัชรภรณ์ เบ้าจันทิก และถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2558) ได้สรุปบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของผู้บริหารระบบการศึกษาว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนในการนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และซอฟต์แวร์ให้เพียงพอ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้สามารถสร้างสื่อการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ และ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดทำระบบติดตามและประเมินผลและสอดคล้องกับปาริชาติ คงค้าย, ชูศักดิ์ เอกเพชร และสมคิด นาคขวัญ (2561) ได้สรุปบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของผู้บริหารระบบการศึกษาดังนี้ 1) การวางแผนกำหนดนโยบายในการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชัดเจน มีการกำหนดนโยบายด้านการจัดซื้อจัดหาคอมพิวเตอร์ 2) แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถดำเนินการเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการจัดระบบคอมพิวเตอร์ได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 3) แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตามประเมินผลด้านเทคโนโลยี ติดตามการบำรุงรักษา ซ่อมแซมเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ประกอบที่พร้อมใช้งาน 4) ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ดียอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก การจัดระบบการบริหารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ และรายงานการปรับปรุงพัฒนาให้ทุกฝ่ายทราบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 (2565) มุ่งเน้นการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพ มีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เชื่อมโยงนโยบายด้านดิจิทัลของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายด้านปัญญาประดิษฐ์ จัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ซึ่งจะได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหาร และครู ในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป]

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย ในครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จำนวน 108 แห่ง และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 86 แห่ง โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 1 คน รวม 172 คน

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.959

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทำหนังสือนำเสนอแบบสอบถาม จำนวน 172 ฉบับ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่ม

ตัวอย่างเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 172 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ผลการวิจัย มีรายละเอียดดังตาราง

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์การศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ในภาพรวม

บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	ระดับความคิดเห็น		
	n = 172		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.46	0.17	มาก
2. การวางแผนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.43	0.19	มาก
3. การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.44	0.23	มาก
4. การติดตามและประเมินผลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.42	0.21	มาก
รวม	4.44	0.15	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านที่ 5 การส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร
วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างภาพในอนาคตด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสะท้อนความคิดโดยอาศัยข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ	4.64	.48	มากที่สุด	1
2	ผู้บริหารสถานศึกษาหาวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.47	.50	มาก	4

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
3	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาสรรค์สร้างด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.44	.50	มาก	5
4	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	4.50	.51	มากที่สุด	2
5	ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบและนำไปสู่การปฏิบัติด้วยวิธีการที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	4.48	.51	มาก	3
6	ผู้บริหารสถานศึกษาเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่เป้าหมาย นโยบาย แผนงาน โครงการ เพื่อสนับสนุนภารกิจขององค์กร	4.42	.50	มาก	6
7	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด	4.40	.49	มาก	8
8	ผู้บริหารสถานศึกษายึดมั่นในวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานสถานศึกษายุคดิจิทัล	4.41	.49	มาก	7
9	ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นบุคลากรให้สร้างและใช้นวัตกรรมใหม่สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ	4.35	.48	มาก	9
รวม		4.46	.17	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างภาพในอนาคตด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสะท้อนความคิดโดยอาศัยข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 9 ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นบุคลากรให้สร้างและใช้นวัตกรรมใหม่สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ($\bar{X} = 4.35$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร การวางแผนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารงานสถานศึกษายุคดิจิทัล	4.48	.50	มาก	3
2	ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายในการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชัดเจน	4.41	.49	มาก	5
3	ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม	4.51	.50	มากที่สุด	2
4	ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเพื่อการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา	4.39	.49	มาก	7
5	ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการ เพื่อรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา	4.36	.48	มาก	8
6	ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา	4.41	.49	มาก	5
7	ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนการจัดสรรทรัพยากรปรับปรุงอาคาร สิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการใช้งาน	4.53	.50	มากที่สุด	1
8	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำปฏิทินการดำเนินงานจัดทำระบบข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม	4.35	.48	มาก	9
9	ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามผลการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	4.44	.50	มาก	4

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
	รวม	4.43	.19	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 7 ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนการจัดสรรทรัพยากร ปรับปรุงอาคาร สิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับการใช้งาน ($\bar{X} = 4.53$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 8 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำปฏิทินการดำเนินงานจัดทำระบบข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.35$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร

การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนให้มีการศึกษาค้นคว้า อบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล	4.55	.50	มากที่สุด	2
2	ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด	4.66	.48	มากที่สุด	1
3	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรที่มีคุณภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	4.48	.50	มาก	3

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
4	ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดการ การบูรณาการ การประเมิน การสร้าง และการนำสารสนเทศไปสื่อสารเพื่อความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา	4.31	.47	มาก	6
5	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาบุคลากรในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง	4.34	.47	มาก	4
6	ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้ข้อมูลการประเมินผลมาเป็นฐาน	4.31	.46	มาก	5
	รวม	4.44	.23	มาก	

จากตาราง 4 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนา ครูให้มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ($\bar{X} = 4.66$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถจัดการ การบูรณาการ การประเมิน การสร้าง และการนำสารสนเทศไปสื่อสารเพื่อ ความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.31$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของ ผู้บริหาร

การติดตามและประเมินผลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและ ปฏิทินการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง	4.55	.50	มากที่สุด	1

ข้อ	บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	n = 172		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
2	ผู้บริหารสถานศึกษากำกับ ติดตามและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนอย่างกัลยาณมิตร	4.54	.50	มากที่สุด	2
3	ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการ ติดตามการนิเทศการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ใน การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนอย่างเหมาะสม	4.42	0.50	มาก	4
4	ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามการปฏิบัติงานของ บุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยติดตามการ บำรุงรักษาซ่อมแซมเครื่องคอมพิวเตอร์และ อุปกรณ์ประกอบที่พร้อมใช้งาน	4.52	.50	มากที่สุด	3
5	ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรด้านเทคโนโลยี สารสนเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และใช้ เครื่องมือในการนิเทศ ติดตามที่เหมาะสม	4.33	.47	มาก	6
6	ผู้บริหารสถานศึกษารายงานสรุปผลการดำเนินงาน และสามารถสื่อสาร เผยแพร่ผลการดำเนินงานการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชน ทราบอย่างทั่วถึง	4.30	.47	มาก	8
7	ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินผลการดำเนินงาน การติดตามผลสัมฤทธิ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อทบทวนเป้าหมาย และปรับแผนการดำเนินงาน	4.31	.49	มาก	7
8	ผู้บริหารสถานศึกษาแจ้งผลการดำเนินงาน ร่วมกัน วิเคราะห์สภาพหาจุดบกพร่องเพื่อแก้ไขรายงาน การดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อให้ทราบแนวปฏิบัติที่ ตรงกัน	4.38	.51	มาก	5
รวม		4.42	.21	มาก	

จากตาราง 5 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อ 1 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามใน การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและปฏิทินการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.55$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 6 ผู้บริหารสถานศึกษารายงานสรุปผลการดำเนินงาน และ

สามารถสื่อสาร เผยแพร่ผลการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 4.30$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาการเป็นผู้นำ จัดกิจกรรมการทำงานอย่างเป็นระบบ กำหนดนโยบายและวางแผนมอบหมายหน้าที่ มอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ควบคุมการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการทำงานส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีในองค์กร แก้ปัญหาความขัดแย้ง ใช้ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และระยะเวลาการดำเนินงานอย่างเหมาะสม บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยีน กูว์รเวอร์ธ และสมชาย นำประเสริฐ (2546) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และการสื่อสารของผู้บริหารระบบการศึกษาว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบายพัฒนาระบบการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอันดับแรก ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาและต้องส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้ในส่วนของเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้น และจัดให้มีส่วนสนับสนุนการศึกษาเพื่อลดภาระของผู้สอนให้น้อยลงจะได้มีเวลาสร้างองค์ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟลานาแกน และ เจคอบสัน (Flanagan & Jacobson, 2003) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ผู้บริหารจะจัดให้มีการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิผลในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารต้องทำตามบทบาทที่ตอบสนองต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ไว้ 5 บทบาท ประกอบด้วย 1) บทบาทผู้นำแห่งการเรียนรู้ มีการพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) บทบาทผู้นำแห่งการใช้สิทธิ์ในการเรียนรู้มีการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) บทบาทผู้นำแห่งการสร้างความสามารถ หรือการสร้างเสริมขีดความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพ 4) บทบาทผู้นำชุมชน มีการร่วมกันพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา และ 5) บทบาทผู้นำแห่งการจัดทรัพยากร มีกระบวนการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร วงศ์ใหญ่, กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และสุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี (2565) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวประดับ เรืองศิริ, สาโรจน์ เผ่าวงศากุล, และนิพนธ์ วรรณเวช (2564) ได้ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรุตดา แวสุวรรณ์ และอุไร สุทธิรัมย์ (2564) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีรพรต ธงธวัช, โสภณ เพ็ชรพวง และสมคิด นาคขวัญ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของ ผู้บริหารกับประสิทธิผลของระบบสารสนเทศของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 พบองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยขอแสดงรายละเอียดดังภาพ 1



ภาพ 1 บทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การติดตามและประเมินผลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 3 ควรส่งเสริมการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการติดตามและประเมินผล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการรายงาน

สรุปผลการดำเนินงาน และสามารถสื่อสาร เผยแพร่ผลการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนทราบอย่างทั่วถึง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรรายงานสรุปผลการดำเนินงาน และสามารถสื่อสาร เผยแพร่ผลการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ประเมินผลการดำเนินงาน การติดตามผลสัมฤทธิ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อทบทวนเป้าหมาย และปรับแผนการดำเนินงาน และนิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และใช้เครื่องมือในการนิเทศ ติดตาม ที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อกระบวนการติดตามและประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้แนวทางของการติดตามและประเมินผลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับการบริหารงานสถานศึกษายุคดิจิทัล

2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง (References)

- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, สำนักงาน. (2565). *แนวทางการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา TUMHOME Model สู่เป้าหมาย 5Q*. สืบค้น 15 เมษายน 2565, จาก http://www.loe3.go.th/wp-content/uploads/2021/11/แนวทางการขับเคลื่อนTUMHOMEรวม_compressed.pdf.
- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, สำนักงาน. (2565). *ร่างแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2566 - 2570)*. สืบค้น 15 เมษายน 2565, จาก <https://plan.loe3.go.th/wp-content/uploads/2022/12/1.เล่มแผนพัฒนาการศึกษา-2566-2570.pdf>.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). *การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวประดับ เรืองศิริ, สาโรจน์ เผ่าวงศากุล, และ นิพนธ์ วรรณเวช. (2564). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 4(3), 1105 - 1122.
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, กระทรวง.(2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูป*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

- ปวีรรต ธงวัช, โสภณ เพ็ชรพวง และสมคิด นาคขำ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของระบบสารสนเทศของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 11(2), 39-50.
- ปาริชาติ คงคำชัย, ชูศักดิ์ เอกเพชร และสมคิด นาคขำ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิผลการจัดระบบสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 5(2), 149-168.
- พระมหากันต์นันท์ เสงสกุล. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*. 3(1), 1-10.
- ยีน ภู่วรรณ และสมชาย นำประเสริฐ. (2546). *ไอซีทีเพื่อการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ราณี จินสุทธิ์ และหทัยภัทร จินสุทธิ์. (2564). แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. *ครูสภาวิทยากร*. 2(2), 27-30.
- วัชรกรณ์ เป้าจันทิก และณอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2558). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30, *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 38 (1), 179 - 180.
- ศรุตตา แวสุวรรณ และอุไร สุทธิรัมย์. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(4), 176-189.
- ศุภกร วงศ์ใหญ่, กฤษฎา วัฒนศักดิ์ และสุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี. (2565). การบริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 9(1), 417-428.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. สืบค้น 11 เมษายน 2565, จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/52232/-edu-t2s1-t2-t2s3->.
- Flanagan, L. & Jacobsen, M. (2003). Technology leadership for the twenty-firstcentury principal. *Journal of Educational Administration*. 41(2), 124-142.
- UNESCO. (2010). A Transdisciplinary Vision for Concerted Action. Retrieved from [#i](http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_a/popups/modo1t05s01.html). (Access date 4 April 2022).

การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดพิษณุโลก

A Study of Participation Administration in Educational Management
of Personnel Under Phitsanulok Provincial Office of The Non-Formal
and Informal Education

ศุภิสรา คุณาวีวัฒน์¹ นงลักษณ์ ใจฉลาด²
Suphisara Kunawiwat, Nongluck Jaichalad

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบรรณารักษ์ จำนวนทั้งสิ้น 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำสำคัญ (Keywords): การบริหาร; การบริหารแบบมีส่วนร่วม; การจัดการศึกษา

Received: 2023-02-20 Revised: 2023-04-01 Accepted: 2023-04-07

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Student in The Degree of Master of Education Field in Education Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: suphisara8k@gmail.com

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Lecturer in Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

Abstract

The purpose of this research was to study of Participation Administration in Educational Management of Personnel under Phitsanulok Provincial Office of The Non-Formal and Informal Education. The samples of this research consisted of 113 school directors, teachers and librarians who work under Phitsanulok Provincial Office of The Non-Formal and Informal Education. The research instruments were questionnaire with five rating scales. The data were analyzed by using Mean and Standard Deviation. The results of this research was the level of the Administration in Educational Management of Personnel under Phitsanulok Provincial Office of The Non-Formal and Informal Education in overall was at high level, the highest aspect being the operational participation and the lowest aspect being the participation in evaluation.

Keywords: Administration; Participation Administration; Educational Management.

บทนำ (Introduction)

ในยุคโลกาภิวัตน์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ส่งผลให้แต่ละประเทศทั่วโลกต้องเร่งพัฒนาและแข่งขันกันในด้านต่างๆ อย่างมาก ประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการแข่งขันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า สังคม การปกครอง เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งการศึกษานั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถต่างๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและมีความสุข

การศึกษาอาจทำได้โดย การฝึก การอบรม การถ่ายทอดความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการ และวัฒนธรรม สร้างสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตนั้น คือการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ในการพัฒนาการศึกษา สถานศึกษานับเป็นหน่วยงานสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีโครงสร้างกระบวนการ วิธีการ หลักการบริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดหลักการสำคัญไว้อย่างชัดเจนว่าควรจะยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญในการบริหารสถานศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลวิธีหนึ่งในการบริหารจัดการการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2564) ระบุในนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2564-2565 ไว้ว่า ให้

หน่วยงานทุกหน่วยงานควรทำงานภายใต้แนวคิด MOE ONE TEAM ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อผลักดันงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน ซึ่งผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูผู้สอน ร่วมรับผิดชอบตัดสินใจในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น เป็นการตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้มแข็งในการบริหารได้อย่างต่อเนื่อง (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & uphoff, 1980) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นแบบการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติหน้าที่ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมกันประเมิณผล ซึ่งก่อให้เกิดการทำงานอย่างสร้างสรรค์มีผลงานที่ดีเกิดการยอมรับความสัมพันธ์และความสามัคคีของบุคลากรรวมทั้งความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

จากความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรและมีประโยชน์หลายประการ เพราะจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร ลดความขัดแย้งในการทำงาน และเพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีความสุขจิตดีทุกคนมีงานทำ สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (จันทราณี สงวนนาม, 2551) อีกทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ได้กล่าวถึงปัญหา สาเหตุ สำคัญของการขาดประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษา คือ การรวมศูนย์อำนาจในส่วนกลางมากเกินไป ขาดการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบ การใช้งบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ มีการทุจริตและประพฤติ มิชอบระบบข้อมูลและสารสนเทศไม่ทันสมัย สอดคล้องกับ รายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาภายนอกและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (2565) ระบุว่า ครูและบุคลากรบางส่วนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานด้านการพัฒนาครูและด้านการพัฒนาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ว่ามีสภาพอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผน ปรับปรุง ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 158 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 113 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1986 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดย ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 9 คน และบรรณารักษ์ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และครู จำนวน 95 คนได้มาโดยการเทียบสัดส่วนครูตามอำเภอ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะของแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.8 - 1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังภาพ 1 และรายละเอียดดังตาราง 1



ภาพ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ของบุคลากร ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร	n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.16	.62	มาก	2
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	4.23	.53	มาก	1
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.14	.65	มาก	3
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.98	.60	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.13	.60	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.98$)

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร		n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.		
1.	สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรสร้างการรับรู้ถึงสภาพปัญหาของสถานศึกษาทำให้เกิดการรับรู้และยอมรับนำไปสู่การแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.17	.71	มาก	6
2.	สถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมระบุปัญหาของสถานศึกษาทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด	4.19	.77	มาก	3
3.	สถานศึกษาระบุสภาพความต้องการของสถานศึกษาร่วมกับบุคลากรทำให้ปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการ	4.19	.65	มาก	2
4.	สถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมระบุข้อจำกัดของปัจจัยในสถานศึกษาเพื่อจัดสรรปัจจัยของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม	4.07	.75	มาก	10
5.	สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของสถานศึกษา	4.16	.73	มาก	8
6.	สถานศึกษาและบุคลากรสร้างและพัฒนาทางเลือกในการดำเนินงานของสถานศึกษา	4.18	.72	มาก	4
7.	สถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมวิเคราะห์พิจารณาผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในการดำเนินงาน	4.06	.76	มาก	11
8.	สถานศึกษากำหนดให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่ร่วมเลือกเพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา	4.17	.74	มาก	7
9.	สถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมฟังความเห็นของทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีกว่าการตัดสินใจของผู้บริหารเพียงคนเดียว	4.18	.76	มาก	5

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร	n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร	n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
10. สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการลงความเห็นในกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา	4.27	.67	มาก	1
11. สถานศึกษาจัดกระบวนการให้บุคลากรร่วมตัดสินใจในการวางแผนแก้ไขปัญหาโดยรวมความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลเข้าด้วยกันเพื่อแก้ปัญหาของสถานศึกษา	4.13	.74	มาก	9
รวม	4.16	.62	มาก	

จากตาราง 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการลงความเห็นในกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.27$) ส่วนลำดับที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมวิเคราะห์พิจารณาผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในการดำเนินงาน ($\bar{x} = 4.06$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากรด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร	n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
12. สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมของสถานศึกษา	4.56	.52	มากที่สุด	1
13. สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของสถานศึกษา	4.08	.75	มาก	10
14. สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรบริหารทรัพยากรเพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา	4.18	.70	มาก	7

15.	สถานศึกษากำหนดให้บุคลากรร่วมดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามกำหนด	4.29	.66	มาก	2
16.	สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นเพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา	4.26	.69	มาก	4
17.	สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้บุคลากรมีส่วนร่วมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการองค์ความรู้ทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.25	.68	มาก	5
18.	สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาทำให้แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ	4.14	.71	มาก	8
19.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการทำงานจนบรรลุตามวัตถุประสงค์	4.20	.68	มาก	6
20.	สถานศึกษาและบุคลากรทำงานสอดคล้องและส่งเสริมกันแบบมีอาชีพทำให้เกิดความสามัคคีในสถานศึกษา	4.28	.65	มาก	3
21.	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานแม้ว่าจะไม่ได้รับมอบหมายทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา	4.11	.70	มาก	9
รวม		4.23	.53	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.56$) ส่วนลำดับที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาร่วมกับบุคลากรสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.08$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากรด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร	n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		

22.	สถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับ ประโยชน์จากการนำแผนการดำเนินงานของ สถานศึกษาไปปฏิบัติ	4.20	.72	มาก	4
23.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมใน การฝึกอบรมความรู้ตามความต้องการเพื่อ พัฒนานตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้	4.22	.68	มาก	2
24.	บุคลากรได้รับความรู้จากการส่งเสริมของ สถานศึกษามาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี	4.25	.76	มาก	1
25.	สถานศึกษาและบุคลากรมีส่วนร่วมในการ พิจารณารางวัลตามเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกันใน สถานศึกษา	4.04	.75	มาก	9
26.	สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรร่วมชื่นชม ยินดีในผลงานที่ประสบความสำเร็จของ สถานศึกษา	4.11	.78	มาก	7
27.	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับคำ ชมเชยจากการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จ	4.11	.74	มาก	6
28.	สถานศึกษาและบุคลากรร่วมรับรางวัลในการ นำเสนอผลงานเพื่อเป็นแรงผลักดันในการ พัฒนางานในอนาคต	4.09	.81	มาก	8
29.	สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีของบุคลากรในสถานศึกษา	4.13	.82	มาก	5
30.	บุคลากรมีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของงาน ของตนเองและสถานศึกษา	4.22	.68	มาก	2
31.	สถานศึกษากำหนดให้บุคลากรได้รับ สวัสดิการจากสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความ พร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากร	4.04	.86	มาก	10
รวม		4.14	.65	มาก	

จากตาราง 4 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรได้รับความรู้จากการส่งเสริมของสถานศึกษามาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี ($\bar{x} = 4.25$) ส่วนลำดับที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนดให้บุคลากรได้รับสวัสดิการจากสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากร ($\bar{x} = 4.04$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากรด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของบุคลากร	n = 113		ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.		
32. สถานศึกษาและบุคลากรร่วมกันติดตามและประเมินสถานศึกษาระหว่างการดำเนินงานเพื่อสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้อย่างรวดเร็ว	4.11	.74	มาก	5
33. สถานศึกษาและบุคลากรร่วมกันติดตามและประเมินสถานศึกษาหลังการดำเนินงานเพื่อสรุปผลและเป็นข้อมูลสำหรับการหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ	4.12	.75	มาก	4
34. สถานศึกษาจัดกระบวนการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการประมวลผลในการปฏิบัติงาน	4.22	.72	มาก	3
35. สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรร่วมเสนอผลสรุปการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ	4.29	.69	มาก	1
36. สถานศึกษาและบุคลากรร่วมกันทบทวนกระบวนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการเกิดข้อผิดพลาดในการดำเนินงานของสถานศึกษา	3.81	.87	มาก	8
37. สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรร่วมเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและแก้ไขงานของสถานศึกษา	4.00	.77	มาก	6
38. สถานศึกษากำหนดให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ	4.22	.69	มาก	2
39. สถานศึกษาและบุคลากรร่วมกันวิเคราะห์ผลที่ได้จากการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.99	.75	มาก	7
40. สถานศึกษาและบุคลากรร่วมกันปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการประเมินให้ดียิ่งขึ้น	3.10	.93	ปานกลาง	9

รวม	3.98	.60	มาก	
-----	------	-----	-----	--

จากตาราง 5 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรร่วมเสนอผลสรุปการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 4.29$) ส่วนลำดับที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาและบุคลากรร่วมกันปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการประเมินให้ดียิ่งขึ้น ($\bar{x} = 3.10$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ช่วยให้การสื่อสารในสถานศึกษาระหว่างผู้บริหารและบุคลากรดีขึ้น เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน เกิดความคิดที่หลากหลาย สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในหน่วยงาน และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ภาพรวมของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากรอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ครู บรรณารักษ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในด้านการประสานงาน ดำเนินการตามแผนงานที่ร่วมกันวางแผนไว้อย่างสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจลงความเห็นในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยประชุมหารือระบุดสภาพปัญหา ความต้องการร่วมกัน และมีส่วนร่วมในผลประโยชน์โดยสถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ได้รับการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญเพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีการสรุปผลการปฏิบัติงานและรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ สวอนสเบิร์ก (Swansburg, 1996) ได้กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานแบบสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำงานเป็นทีม รวบรวมความเห็นของบุคลากรมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจในการแก้ปัญหา ปรับปรุงการสื่อสารภายในองค์กรและพัฒนาองค์กรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับ วุฒินันท์ นามนาค (2559) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับประไพพร สืบเทพ (2561) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พระมหาสิริยศ สิริยโส (2563) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการศึกษาของบุคลากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการลงความเห็นในกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และร่วมกันระบุดสภาพความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สไมเลอร์ มาร์ค เอ ลาซาร์ส เวอร์จิเนีย

และบราลี คอนเยอร์สจิ้น (Smylie A Mark. Virginia Lazarus and Jean Brownlee Conyers, 1996) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนที่จัดการศึกษาในเมืองมิดเวสต์เทิร์นปี 1990 ถึงปี 1994 พบว่า การให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการพัฒนาในทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ กาญจณี เนียมจันทร์ (2561) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุพรรณิ จันทรงาม (2563) ได้ศึกษา แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาของบุคลากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรมีส่วนร่วมในการประสานงานกิจกรรมของสถานศึกษา และร่วมดำเนินงานตามแผนทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980) ได้กล่าวว่า การมีส่วนในการบริหารงาน ประสานงาน ขอความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร สอดคล้องกับโสภา อำนวยรัตน์ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดพะเยา พบว่า อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ณิชฐปกรณ์ สีหะวงษ์สกุล (2563) ได้ศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในการจัดการศึกษาของบุคลากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมความรู้ตามความต้องการได้รับความรู้จากการส่งเสริมของสถานศึกษามาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี และมีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของงานของตนเองและสถานศึกษา สอดคล้องกับ พรทิพา ทักขิณ (2559) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความพร้อมในการเป็นผู้นำนักศึกษาโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่า อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สิริพร ปาณาวงษ์ (2564) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดการศึกษาของบุคลากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะบุคลากรมีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนประเมินผล และเสนอผลสรุปการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแชปปิน (Chapin, 1997) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการนำเสนอผลงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขงานต่างๆให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สำเนียง ไวยรัตน์ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า อยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับ

ประสิทธิ์ อังกนันท์ (2559) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังภาพ 2



ภาพ 2 องค์ความรู้การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการประเมินผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลกเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการประเมินผลของสถานศึกษาต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผล ช่วยกันปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือประเมินผลและทบทวนกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดการศึกษาของบุคลากร

2.2 ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดการศึกษาของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2564-2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจณี เนียมจันทร์. (2561). การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.
- ณัฐปรกรณ์ สีหะวงษ์สกุล. (2563, มกราคม – มีนาคม). ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 17(76), 280
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- ประไพพร สืบเทพ. (2561). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประสิทธิ์ อังกนันท์. (2559, เมษายน - มิถุนายน). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 39(2), 68.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ.
- พรทิพา ทักษิณ. (2559, กันยายน - ธันวาคม). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความพร้อมในการ

- เป็นผู้นำนักศึกษาโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบนำตนเอง. วารสารการพยาบาล การ
สาธารณสุขและการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. 17(3), 119.
- พระมหาสิริยศ สิริโยโส. (2563, กรกฎาคม - ธันวาคม). ศึกษาสภาพการบริหารจัดการ
การศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา.
วารสารบรรณการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์. 1(2), 15.
- วุฒินันท์ นามนาค. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์. ในการ
ประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณา
การงานวิจัย ใช้องค์ความรู้ สู่ความยั่งยืน วันที่ 17 มิถุนายน 2559 ณ วิทยาลัย
นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก. (2565). แบบรายงาน
ผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. พิษณุโลก : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอ.
- สำเนียง ไวยารัตน์. (2558, พฤษภาคม - สิงหาคม). รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม
เพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 5(2), 131.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทยปี: แนวทางการปฏิรูป
การศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ: สกศ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก. (2564).
รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. พิษณุโลก : สำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพิษณุโลก.
- สิริพร ปาณางษ์. (2564, มกราคม - เมษายน). รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้
นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 17(1), 47 - 60.
- สุพรรณิ จันทรงาม. (2563, มกราคม - มิถุนายน). แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด
จังหวัดตาก. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร. 5(9), 96 - 97.
- โสภา อำนวยรัตน์. (2561, กันยายน - ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของ
ผู้บริหารและครูในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดพะเยา. วารสาร
อิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ).
11(3), 2594.

- Chapin, F.S. (1997). *Social Participation and Social Intelligence*. In Handbook of Research Designate Social Measurement. New York: Longman.
- Cohen, J. M. and Uphoff, N.T. (1980). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. Rural Development Committee Center for International Studies: Cornell University.
- Smylie A Mark., Virginia Lazarus, and Jean Brownlee Conyers. (1996). *Instructional Outcomes of School – Based Participative Decision Making*. Educational Evaluation and Policy Analysis.
- Swansburg, R. M. (1996). *Management and leadership for nurse managers*. Boston: Jones and Bartlett.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1
Relationship between Transformational Leadership and School
Administration Under the Songkhla Primary Education Service Area 1

อุบลรัตน์ สุขพันธ์¹ จรัส อติวิทยากรณ²
Aubonrat Sugkapun, Jarus Ativittayaporn

บทคัดย่อ (Abstract)

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น(Reliability) ทั้งฉบับ .966 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ 2. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการ

Received: 2023-03-12 Revised: 2023-03-22 Accepted: 2023-03-22

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Master of Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University. Corresponding Author e-mail: aubonrat.sug@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Adviser in Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University. e-mail: jarus_a@hu.ac.th

บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .848$) 4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เป็นรายด้านกับการบริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกระตุ้นทางปัญญากับการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด ($r_{x3y1} = .780$) ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลกับการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด ($r_{x4y3} = .577$)

คำสำคัญ (Keywords): ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the transformation leadership school administrators and relationship between transformational leadership and school administration under the Songkhla primary education service area 1. The samples used in this research comprised 313 teacher who worked in office of Songkhla primary education service area 1. The tool used a questionnaire which is performed to choose 5 kinds. Statistics used for data analysis included Percentages, means, standard deviations and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The research findings 1. Transformation leadership of school administrators under Songkhla primary education service area 1 according to the teachers. In overall as well as all individual consideration, intellectual stimulation, idealized influence and inspiration motivation respectively 2. The educational administration under Songkhla primary education service area 1 according to the teachers as a whole and each aspect were at the high level. In descending order as follows: general administration, budget management, person administration and academic administration respectively 3. relationship between transformational leadership and school administration under the Songkhla primary education service area 1 according to the teacher as a whole were at the highly positive, at .01 significance level ($r_{xy} = .848$) 4. relationship between transformational leadership and school administration under the Songkhla primary education service area 1 each aspect found. The transformational leadership of intellectual stimulation and academic education showed high relationship ($r_{x3y1} = .780$). However, the

transformational leadership of the individual consideration and person administration presented low relationship ($r_{x_4y_3} = .577$)

Keywords: Transformational Leadership; School Administration

บทนำ (Introduction)

สภาพของสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมประเทศไทยเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทพร้อมกับวัฒนธรรมของชาติตะวันตก ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และเป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม ความดีงามในจิตใจมีความสามารถที่จะทำงาน และคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้สร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยฝึกทักษะกระบวนการคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.2553)

ในปัจจุบันการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีทำให้วงการการศึกษาทั่วโลกได้รู้จักกับการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ มาแล้วได้พักใหญ่ แต่ก็ยอมปฏิเสธไม่ได้ว่าการเรียนผ่านจอไม่อาจได้ผลลัพธ์ดีเท่ากับการเรียนในห้องเรียน ที่ครูกับนักเรียน รวมถึงนักเรียนด้วยกันเองได้มีปฏิสัมพันธ์กันแบบเห็นหน้ากันจริงๆ การเรียนออนไลน์ที่ผ่านมามีเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งที่ถูกใช้บางโอกาสเท่านั้น แต่เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 การเรียนออนไลน์ก็ได้กลายเป็นทางเลือกมาเป็นทางเลือกหลัก ของการเรียนการสอนในหลายพื้นที่ทั่วโลกทันที แต่ละประเทศจึงต่างพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ของตัวเองออกมาในรูปแบบต่างๆ หรือการนำโปรแกรมเดิมที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ซึ่งผู้นำทางการศึกษาอยู่ในฐานะที่ต้องเป็นผู้นำขององค์กรจะต้องมีบทบาทในการนำทางและจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องรู้จักใช้ความพยายามที่จะดึงเอาความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชามานำมาบูรณาการเข้ากับจุดมุ่งหมายขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารที่มีความสามารถทั้งทางด้านศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน รวมทั้งมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

การบริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว มีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้มีการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองต่อความ

ต้องการในการรับบริการทางการศึกษาของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรมีลักษณะเป็นองค์กรแบบใหม่ที่มีขนาดเล็กลง ใช้กำลังคนน้อย บุคลากรมีความชำนาญ มีความเป็นมืออาชีพ บริหารงานโดยใช้ทีมงานเป็นฐาน มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ใช้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ปฏิบัติงานมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อช่วยให้การทำงานร่วมกันประสบผลสำเร็จ และการส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำศักยภาพภายในของตนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นำที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) เนื่องจากภาวะผู้นำมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยผู้นำประเภทนี้จะต้องจัดการภายในองค์กรเพื่ออำนวยความสะดวกให้ทรัพยากรที่เป็นตัวคนและวัตถุประสานเข้าด้วยกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์กรให้สามารถดำเนินไปได้และผู้นำที่มีความสามารถจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความขยันขันแข็ง สามัคคี มุ่งมั่น เต็มใจ และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร (วโร เพ็งสวัสดิ์, 2549) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบไปด้วยพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Bass and Avolio, 1994 อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การวางแผนการปฏิบัติงาน การกำหนดหน้าที่และวิธีดำเนินงาน ด้านบุคคลในสถานศึกษา การควบคุมติดตามผล การดำเนินงานด้านวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านงบประมาณ เช่น การตั้งและการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่าย การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา งานการเงิน บัญชี พัสดุ และทรัพย์สิน ส่วนด้านการบริหารงานบุคคลมีขอบข่ายครอบคลุมงานเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่งการสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัยและการออกจากราชการและด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งครอบคลุมงานเกี่ยวกับการดำเนินงานธุรการงานเลขานุการ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ จัดทำทะเบียน การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษาการจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณบุคลากร และบริหารทั่วไป ให้เป็นไปตามระเบียบ การควบคุม ดูแลและปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการมอบหมายงาน ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร การติดตามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การนิเทศครู อาจารย์ นักเรียน และเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะของการเป็นนักพัฒนาที่มีประสิทธิภาพควรแก่การยอมรับและยกย่องของผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะผู้บริหารต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นต้นแบบที่ดีในการทำงานที่จะให้ครูทุกคน

ปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมาย (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2550) ซึ่งสอดคล้องกับ ยุค (Yukl, 19789) ได้กล่าวถึงผลของภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง จะทำให้ผู้ตามมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ 1. ทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญของคุณค่าของผลการทำงานที่สำเร็จ และเทคนิคที่จะช่วยทำให้ทำงานสำเร็จ 2. พยายามยั่วยู่ให้ผู้ตามลดความสนใจในตนเองลง หรือลดการมุ่งประโยชน์ส่วนตนของตนเอง และเพิ่มการทำงานของประโยชน์หมู่คณะขององค์การและเพื่อส่วนรวม คือเห็นคุณค่าของตนเองที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเองและทีมงาน 3. พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีความต้องการที่สูงขึ้น เช่น มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีอิสระ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับงานและไม่เกี่ยวกับงาน หรือมีแรงจูงใจเป็นที่ยอมรับของคนอื่นและเป็นผู้นำ เมื่อกล่าวถึงผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นผู้ควบคุมบังคับตัวเอง ผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงทำให้มาตรฐานของการปฏิบัติงานและความสามารถสูงขึ้นและเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้สร้างปฏิบัติให้ถึงมาตรฐานนั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีคุณลักษณะ 1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2. เป็นผู้เสียสละ สุขุม รอบคอบ 3. เชื่อไวต่อความรู้สึกของผู้ร่วมงาน 4. รู้ถึงค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์การที่มีผลต่อการทำงาน 5. ยืดหยุ่นและพร้อมที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ 6. มีทักษะทางความคิด และรู้แนวคิดในแต่ละด้านรวมทั้งสิ่งจำเป็นต่างๆ ในการวิเคราะห์ปัญหาที่มีสาเหตุจากที่สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ๆ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการบริหารจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด อำเภอกระเสสตูล และอำเภอนาหม่อม มีหน้าที่ในการรับผิดชอบในการจัดการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 137 โรงเรียน มีการติดต่อประสานงานการทำงานกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษาทั้งภายในกลุ่มเครือข่ายและระหว่างกลุ่มเครือข่าย เช่นการแข่งขันทักษะวิชาการ แบ่งการบริหารออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งในการดำเนินงานต่างๆต้องอาศัยการนำของผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถที่จะดึงเอาความสามารถที่ตนเองมีออกมาทำงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ กระทรวงศึกษาธิการควรดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาและสร้างความพร้อมให้แก่ผู้ที่รับเอาอำนาจการตัดสินใจไปปฏิบัติ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีในตัวผู้บริหารสถานศึกษา

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบาส และอโวลีโอ(Bass and Avolio,1999 อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ,2550) ซึ่งมีองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ด้าน 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อศึกษาว่าในปัจจุบันผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับใด และการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา

เขต 1 อยู่ในระดับใด พร้อมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษายังเป็นประโยชน์สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ในการวางแผนพัฒนาอบรมผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาภาวะผู้นำให้สามารถพัฒนาการบริหารงาน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การทุกแห่งในยุคปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อรองรับเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 137 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 1,130 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ปีการศึกษา 2565 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจีชี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.43) ได้ตัวอย่างครูผู้สอน จำนวน 313 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling ตามขนาดโรงเรียน โดยวิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียน แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ขนาดสถานศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการประยุกต์แนวคิดของบาส และอาวลีโอ (Bass & Avolio, 1994) ประกอบด้วย 4 ประการ

ดังนี้ 1.การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ จำนวน 8 ข้อ 2.การสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน 7 ข้อ 3.การกระตุ้นทางปัญญา จำนวน 8 ข้อ 4.การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จำนวน 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .966

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำนวน 47 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 13 ข้อ
2. ด้านการบริหารงบประมาณ จำนวน 11 ข้อ
3. ด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 12 ข้อ 4. ด้านการบริหารทั่วไป จำนวน 11 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ มีดังนี้

1. นำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. นำหนังสือจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ในการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปขอความร่วมมือจากครูผู้สอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะไปปรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

4. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสิทธิภาพในการทำงานของครูผู้สอน และขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)

2.การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายด้าน และโดยรวม จากนั้นนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria)

3.วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงานของครูผู้สอน และขนาดสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

(n=313)		
ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	84	26.837
หญิง	229	73.163
รวม	313	100
ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 5 ปี	50	15.974
5-10 ปี	159	50.799
มากกว่า 10 ปี	104	33.227
รวม	313	100
ขนาดโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	102	32.588
ขนาดกลาง	154	49.201
ขนาดใหญ่	13	4.153
ขนาดใหญ่พิเศษ	44	14.058
รวม	313	100

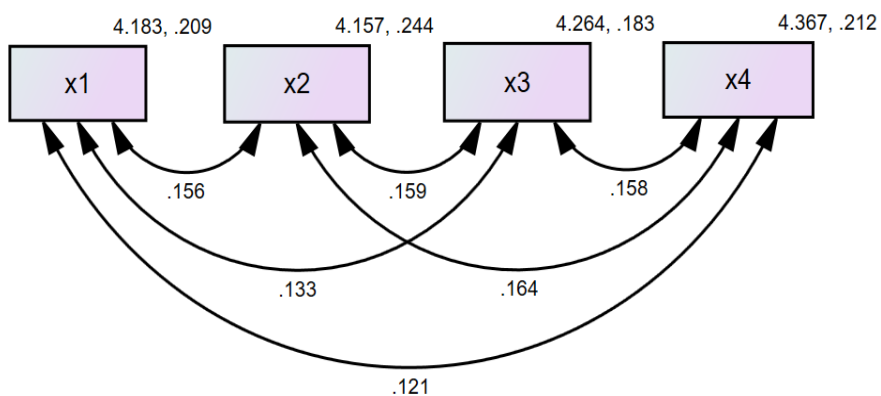
จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 73.163 เป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปีมากที่สุด ร้อยละ 50.799 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 33.227 และมีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 15.974 เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 49.201 ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 32.588 ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษร้อยละ 14.058 และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 4.153 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยภาพรวม

(n=313)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.183	0.475	มาก
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.157	0.495	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.264	0.428	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.367	0.461	มาก
รวม	4.243	0.465	มาก



ภาพที่ 1 ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยภาพรวม

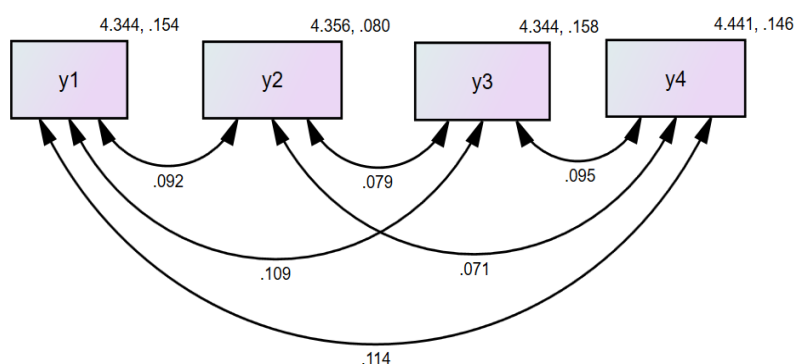
จากตารางที่ 2 และภาพที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.243$, S.D. = 0.465) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.367$, S.D. = 0.461) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X} = 4.264$, S.D. =

0.428) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.183$, S.D. = 0.475) และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.157$, S.D. = 0.495)

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1
 ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยภาพรวม

(n=313)

การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.344	0.392	มาก
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.356	0.284	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.344	0.398	มาก
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.441	0.383	มาก
รวม	4.371	0.364	มาก



ภาพที่ 2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 โดยภาพรวม

จากตารางที่ 3 และภาพที่ 2 พบว่า การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.371$, S.D. = 0.364) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.441$, S.D. = 0.383) ด้านการบริหาร งบประมาณ ($\bar{X} = 4.356$, S.D. = 0.284) ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.344$, S.D. = 0.398) และด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.344$, S.D. = 0.392)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

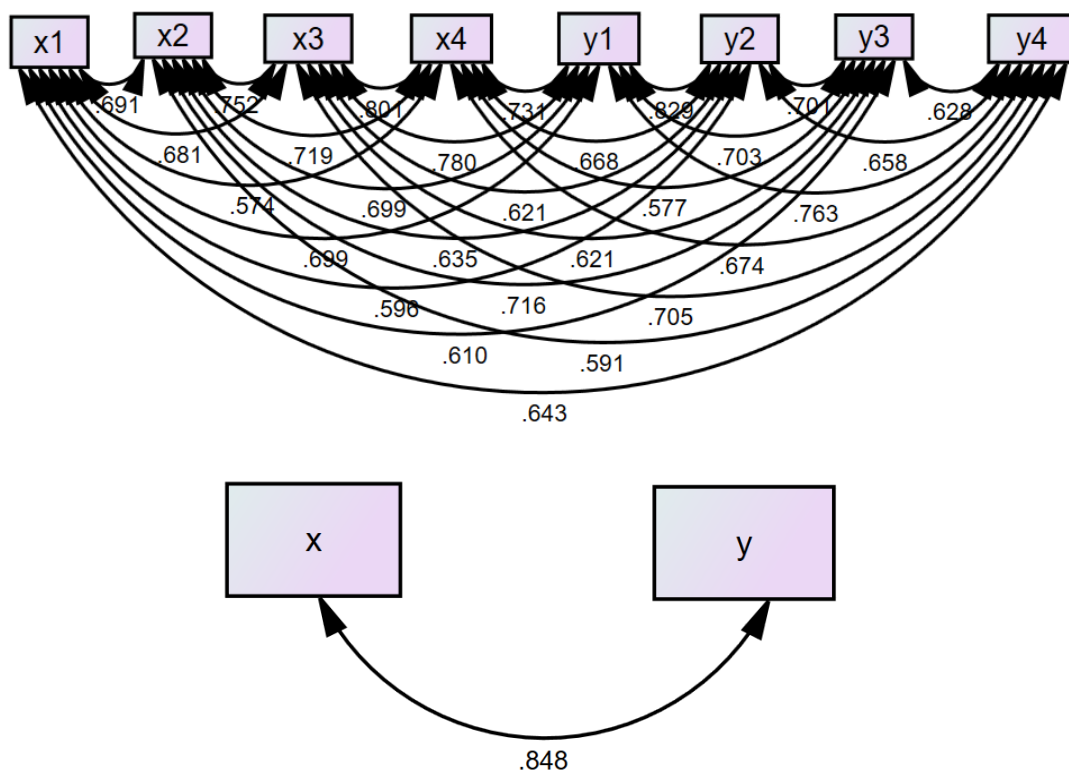
(n=313)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	การบริหารสถานศึกษา				รวม(y)
	ด้านการ บริหารงาน วิชาการ	ด้านการ บริหาร งบประมาณ	ด้านการ บริหารงาน บุคคล	ด้านการ บริหาร ทั่วไป	
	(y1)	(y2)	(y3)	(y4)	
1. ด้านการมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์ (x1)	.699**	.596**	.610**	.643**	.722**
2. ด้านการสร้าง แรงบันดาลใจ (x2)	.699**	.635**	.716**	.591**	.748**
3. ด้านการกระตุ้นทาง ปัญญา (x3)	.780**	.621**	.621**	.705**	.774**

4. ด้านการคำนึงถึงความ	.731**	.668**	.577**	.674**	.747**
เป็น ปัจเจกบุคคล (x4)					

รวม(x)	.823**	.715**	.718**	.739**	.848**
--------	--------	--------	--------	--------	--------

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01



ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

จากตารางที่ 4 และภาพที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .848$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรายด้านกับการบริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการกระตุ้นทางปัญญากับการบริหารสถานศึกษา มี

ความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{x3y} = .774$) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจกับการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{x2y} = .748$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลกับการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{x4y} = .747$) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ กับการบริหาร สถานศึกษา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r_{x1y} = .722$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกระตุ้นทางปัญญากับการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด ($r_{x3y1} = .780$) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลกับการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหาร งานวิชาการ ($r_{x4y1} = .731$) ตามลำดับ ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลกับการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำสุด ($r_{x4y3} = .577$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้น ที่ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน (ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ) และการให้รางวัล การพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ปกติและพื้นที่พิเศษ โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อความรวดเร็ว ประหยัด และคุ้มค่าในการดำเนินงาน(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1,2565) ประกอบกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2564) ในการมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ ได้แก่ด้านความปลอดภัย ด้านโอกาส ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพ มีการพัฒนา ส่งเสริมผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจ ตามหลักธรรมาภิบาล นำเทคโนโลยีดิจิทัลและจัดการฐานข้อมูลมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เปิดมุมมองใหม่ๆ ที่จะมาเป็นกลไกในการทำให้สถานศึกษาดำเนินไปสู่ทิศทางและเป้าหมายความสำเร็จที่วางไว้ ตลอดจนการส่งเสริม พัฒนาทักษะให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ พร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่าง

เหมาะสม ยุติธรรม ซึ่งจะสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มอสเลย์และคณะ (Mosley & Others, 1996 อ้างถึงในรัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีการเสริมสร้างพลังอำนาจ หรือพลังใจ เป็นผู้มีคุณธรรม และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ ซึ่งการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า ทั้งผู้นำและผู้ตามจะสนใจผลประโยชน์ขององค์การมากกว่าของตนเอง ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บังคับบัญชาที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา นุชสาย (2553) ที่ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 มีกระบวนการในการทำงานและปฏิบัติการกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ,(ฉบับที่ 3)พ.ศ.2553และ(ฉบับที่ 4)พ.ศ.2562 สอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ อินทรประเสริฐ (2550) พบว่าบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีอิสระในการกำหนดความต้องการและดำเนินการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยมีมาตรฐานและดัชนีชี้วัดคุณภาพ สามารถประเมินและตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกลักษณ์ ขาวนวล(2551) พบว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี โดยทั้ง 4 ด้าน มีความพร้อมในการบริหารเป็นส่วนใหญ่ มีความพร้อมในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตามขั้นตอน มีการประเมิน สามารถตรวจสอบได้

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการ

บริหารสถานศึกษาทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก จะมีการบริหารสถานศึกษาในระดับมากด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงจำเป็นต้องการการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมตลอดเวลา ภาวะผู้นำมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยผู้นำประเภทนี้จะต้องจัดการภายในองค์กรเพื่ออำนวยความสะดวกให้ทรัพยากรที่เป็นตัวคนและวัตถุประสงค์เข้าด้วยกันสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์กรให้สามารถดำเนินไปได้และผู้นำที่มีความสามารถจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความขยันขันแข็ง สามัคคี มุ่งมั่น เต็มใจ และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร (วาโร เฟิงส์วาล์, 2549) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 จึงควรเป็นผู้นำที่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงมาให้กับสถานศึกษา เพื่อเป็นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เป็นไปตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่กล่าวว่าการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้คนมีความรู้ความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้าอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีการปรับปรุงพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ น่าอาศัย มีกรอบแนวทางการปฏิรูป 4 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้การศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นผู้นำประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในงานด้านต่าง ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะมีหน้าที่สำคัญในการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิทยา วิเศษยา (2551) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี บุตรดีวงศ์ (2552, น.95) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน และการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน และการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจโดยใช้คำพูด เชิงบวกเพื่อการเป็นโน้มน้าวจิตใจครูผู้สอนให้พยายามปฏิบัติงานให้ได้ตามความคาดหวัง รวมทั้งการมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละคน ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถ และศักยภาพของบุคลากรว่าจะปฏิบัติงานต่างๆ ให้สำเร็จได้

2. การบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารควรมีวิธีการกระตุ้นเพื่อให้บุคลากรเกิดแรงบันดาลใจ หรือแรงจูงใจในสัมฤทธิ์ เพื่อให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ความสามารถทางวิชาการอย่างยอดเยี่ยม มีผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาต่างๆ เป็นที่น่าพอใจ ยังมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมต่างๆ ที่พึงปรารถนาต่อการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขในการสร้างเสริมประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของนักเรียนนั้น นอกจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ อาคาร สถานที่ที่เหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริหาร บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอและทันสมัยต่อการเรียนการสอนแล้ว ดังนั้น ผู้บริหารและครู เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา หากผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหาร งานอย่างมีประสิทธิภาพ และมองเห็นถึงความสำคัญของงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างแท้จริง หาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และเป็นไปตามความคาดหวังของรัฐบาล ผู้ปกครอง และชุมชน สร้างบรรยากาศในการทำงานให้ก่อประสิทธิผล

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์กับการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานบุคคลในระดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความสามารถ และความถนัด รวมทั้งวิเคราะห์ความต้องการ ความเอาใจใส่บุคลากรแต่ละคน และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนกำหนดอัตรา กำลัง/ตำแหน่ง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการบรรจุแต่งตั้งในคราวต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์กับการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการ ในระดับสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องยกระดับการกระตุ้นให้บุคลากรแสวงหาแนวทางหรือวิธีการจัดการเรียนการสอน คิดค้นนวัตกรรมการสอนใน

รูปแบบใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น และผู้บริหารควรเป็นผู้นำข่าวสารใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน และกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษา ในสังกัดหรือเขตพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับใช้ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาหลักการบริหารงานผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกวรรณ วิเชียรเขต.(2551).ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ,กรุงเทพมหานคร
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). ปฏิรูปการศึกษา: ก้าวอย่างมั่นใจ. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- กัลยาณี บุตรดีวงศ์. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- การนต์ กรุณา. (2542). หลักการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- จรุณี แก้วเอียน. (2556). เทคนิคการบริหารวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารมืออาชีพ. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- ชรัตน์ จินชาดำ. (2547). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของข้าราชการ สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 . วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2546) กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เพิร์เน็ท
- ถวิล มาตรเยี่ยม. (2544). การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐาน การบริหารจัดการ(School Based -Management : SBM). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ธวัชชัย ยวงคำ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาน เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, อุดรดิตถ์.
- ปริญญา สมัครการ.(2551). การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่สกลนครเขต 2.วิทยานิพนธ์.ครุศาสตรมหาบัณฑิต.สกลนคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ.กรุงเทพฯ:พิมพ์ดี.
- _____. (2546). การบริหารงานวิชาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ปัทมกร หัสดีธรรม. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พรพรรณ อินทรประเสริฐ.(2550).องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร

**แนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ
ของนักศึกษาแพทย์แผนไทย**
**A Guideline Practicum Pre-Treatment Respiratory Allergy for Thai
Traditional Medicine Students**

ปริพัช เงินงาม¹ สุวนันท์ แก้วจันทา² ผกามาศ คำเสือ³
Paripach Ngoenngam, Suwanan Kaewjanta, Phakamas Kamsue

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความฉบับนี้มีที่มาจากกระบวนการเรียนในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการสนทนากลุ่มผ่านการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากอาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพจำนวน 30 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อถอดประสบการณ์การดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดขั้นตอนและขอบเขตเนื้อหาในการฝึกปฏิบัติให้นักศึกษาแพทย์แผนไทย ผลการศึกษาพบว่า การฝึกปฏิบัติประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 มूलเหตุของโรค เป็นการฝึกทักษะความเข้าใจพื้นฐานด้านนิยามและข้อบ่งชี้สำคัญของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ขั้นที่ 2 การตรวจและวินิจฉัยโรค นักศึกษาแพทย์แผนไทยมีการพูดคุยสอบถามอาการเจ็บป่วย ตรวจประเมินร่างกายเพื่อวิเคราะห์ยืนยันข้อมูลนำไปสู่การวินิจฉัยโรค รวมถึงการอธิบายสมุฏฐานโรคทาง การแพทย์แผนไทย หลักการดูแลรักษา โอกาสในการดูแลรักษา ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตัว และขั้นที่ 3 กระบวนการดูแลรักษา เน้นฝึกทักษะความชำนาญทางคลินิกในการกำหนดวิธีการดูแลรักษาที่ประกอบด้วย การเลือกตำรับยา วัตถุประสงค์ยา รูปแบบยา ขนาดยาและวิธีใช้ยา รวมทั้งคำเตือนการใช้ยา นอกจากนี้ยังมีการฝึกการนัดหมายผู้ป่วยเพื่อติดตามผลและการประเมินผลเพื่อยุติการรักษา

คำสำคัญ (Keywords): แนวทางการฝึกปฏิบัติ; โรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ; นักศึกษาแพทย์แผนไทย

Received: 2022-11-17 Revised: 2022-12-06 Accepted: 2022-12-08

¹ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย School of Traditional and Alternative Medicine Chiang Rai Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: paripach@hotmail.com

² วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย School of Traditional and Alternative Medicine Chiang Rai Rajabhat University.

³ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย School of Traditional and Alternative Medicine Chiang Rai Rajabhat University.

Abstract

This article is derived from learning process of the Thai traditional medicine professional experience course of fourth year students, aims to study a Guideline practicum pre-treatment respiratory allergy for Thai traditional medicine students. This is a qualitative research using focus group through a purposive sampling method from 30 professional Thai traditional medicine professors who are key informant to extract the experience of caring for patients with respiratory allergies. The data analyses to determine the procedures and content scope of practice for Thai traditional medicine students. The results showed that the practice consisted of 3 steps: Step 1: Cause of disease. It is a skill training to understand basic definitions and essential indications of respiratory allergies. Step 2: Examination and diagnosis. Thai traditional medicine students ask for symptoms of illness and physical examination to analyze and confirm the information leading to diagnosis. There is an explanation of the etymology of Thai traditional medicine. The etymology of Thai traditional medicine, the principle of treatment, an opportunity for treatment and recommendations for practice. Step 3: Treatment process. The treatment process trains clinical skills in prescribing treatment methods, including selecting drug regimens, medicinal raw materials, pharmaceutical forms, dosage, direction and cautions. In addition, There is also training in patient appointments for follow-up and evaluations for termination of treatment.

Keywords: Practice Guideline; Respiratory Allergies; Thai Traditional Medicine Students

บทนำ (Introduction)

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก เป็นสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยที่เป็นผู้นำการบุกเบิกการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยระดับปริญญาตรี 4 ปี เป็นแห่งแรกของประเทศ โดยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย ภายใต้ปรัชญา “ฟื้นฟูและพัฒนาการแพทย์แผนไทยให้ร่วมสมัยและสามารถรับใช้สังคมไทยยุคใหม่” โดยต้องเรียนครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การนวดไทยและการผดุงครรภ์ไทย เพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยให้มีความรู้และทักษะความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทยผ่านกิจกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทย ณ โรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผู้สูงอายุที่เน้นให้บริการรักษาโรคแก่ผู้ป่วยอาสาสมัครในชุมชน เช่น โรคอัมพฤกษ์ โรคอัมพาต โรคนิ้วล็อก โรคไหล่ติด โรคสะเก็ดเงิน โรคริดสีดวงทวารหนัก โรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง โรคหืดหอบ รวมถึงการดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ที่อยู่ภายใต้การพัฒนาความรู้เชื่อมโยงสู่กระบวนการเรียนการสอนของ

นักศึกษาแพทย์แผนไทย (วรรณพร สุริยะคุปต์, 2565) แต่เนื่องด้วยปัญหาสุขภาพที่เป็นสาเหตุหลักของการเจ็บป่วยในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย คือ โรคทางเดินหายใจ ด้วยปัจจัยส่งเสริมด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความหนาวเย็นกว่าภูมิภาคอื่นของประเทศไทยประกอบกับปัจจัยที่เกิดจากกิจกรรมของประชาชนในพื้นที่ เช่น การเผาทางการเกษตร การเผาป่า การเผาขยะ สารพิษจากยานพาหนะ ฯลฯ เป็นเหตุให้ก่อเกิดมลภาวะทางอากาศอยู่ในระดับถูกคุกคามทางสุขภาพโดยเฉพาะ โรคภูมิแพ้ โรคปอดอักเสบ โรคหลอดลมอักเสบ โรคหืดหอบ และมะเร็งปอด (ณัฐพร พิมพ์จันทร์, 2564)

โรคภูมิแพ้ในระบบทางเดินหายใจส่วนต้นเป็นโรคที่เกิดจากการตอบสนองของร่างกายมีความผิดปกติต่อสารก่อภูมิแพ้ ส่งผลให้มีอาการผิดปกติเกิดขึ้นในอวัยวะที่สัมผัสกับสารก่อภูมิแพ้ เช่น ฝุ่น ตัวไรฝุ่น เชื้อราในอากาศ อาหาร ขนสัตว์ เกสรดอกไม้ เป็นต้น (วรรณพร ทองตะโก, 2560) โดยลักษณะอาการที่เกิดขึ้น ขึ้นอยู่กับชนิดของสารก่อภูมิแพ้ที่ได้รับและการตอบสนองของอวัยวะนั้นๆ เช่น เกิดขึ้นบริเวณจมูกทำให้เกิดโรคแพ้อากาศ อาการจาม คันจมูก คัดจมูก คันเพดานปาก หรือคอ น้ำมูกไหล หากเกิดขึ้นบริเวณหลอดลมจะมีอาการไอแน่นหน้าอกหายใจไม่สะดวก โรคภูมิแพ้เป็นโรคที่ไม่หายขาดแต่เป็นโรคที่มีความแปรปรวนในตัวเองสูง บางทีอาการอาจจะหายเกือบสนิท แต่ถ้าไม่ดูแลสุขภาพหรือมีสิ่งมากระตุ้น อาการแพ้อาจจะกลับมาใหม่ได้ (วรางคณา อภรณ์ชยานนท์, 2563) จากสถิติความชุกของโรคภูมิแพ้ของระบบทางเดินหายใจในประเทศไทยพบว่า มีผู้ที่ที่เป็นโรคภูมิแพ้ของทางเดินหายใจส่วนบน คือ โรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้อยู่ประมาณ 20 ล้านราย (ร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด) และโรคภูมิแพ้ของทางเดินหายใจส่วนล่าง คือ โรคภูมิแพ้ประมาณ 4 ล้านราย ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเป็นเงินประมาณ 2,400 ล้านบาทต่อปี (พงศกร ตันติลีปกร, 2565) ในขณะที่อุบัติการณ์ของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจข้างต้นพบว่าการที่สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนสถิติผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2563-2564 พบผู้ป่วยอาสาสมัครโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ จำนวน 340 ราย ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ก่อเกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ

ในฐานะที่เป็นผู้สอนในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาแพทย์แผนไทยก่อนการฝึกปฏิบัติดูแลผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ด้วยเหตุที่การเรียนการสอนที่ผ่านมาการดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจมีความเฉพาะด้วยลักษณะอาการกำเริบของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจมีความสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมระหว่างวัน ซึ่งอาจพบภาวะแทรกซ้อนจากอาการหอบเหนื่อยหายใจไม่สะดวก อาการแสบร้อนโพรงจมูก และมีอาการใช้ตัวร้อน จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาตั้งแต่กระบวนการด้านสอบสวนโรค การตรวจและวินิจฉัยสมุฏฐานโรคทางการแพทย์แผนไทย หลักการดูแลรักษาโอกาสในการดูแลรักษา วิธีการดูแลรักษา ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตัว แนวทางการนัดหมาย และการ

ประเมินผลเพื่อยุติการรักษา เพื่อให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยฝึกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นประโยชน์สำหรับเตรียมความพร้อมนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจในรุ่นถัดไป รวมถึงเป็นโอกาสที่เพิ่มศักยภาพของการทำบทบาทหน้าที่ของแพทย์แผนไทยและมีโอกาสเป็นทางเลือกในการดูแลรักษาสุขภาพของผู้ป่วยโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจด้วยการแพทย์แผนไทยแก่ประชาชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เริ่มจากการทบทวนเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจ และทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่มีประสบการณ์ดูแลรักษาโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจ และดำเนินการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยสาขาเวชกรรมไทย สาขาเภสัชกรรมไทย สาขากายภาพบำบัดไทย และสาขามassageไทย ที่ปฏิบัติหน้าที่สังกัดรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทย ณ โรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาผู้ป่วยอาสาสมัครประจำโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากอาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่มีประสบการณ์ดูแลรักษาโรคมะเร็งแพ้นทางเดินหายใจในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 30 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน ได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่มีความชำนาญด้านการดูแลรักษาโรคด้วยกรรมวิธีเภสัชเวช และอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre-clinic) มีความชำนาญ

สาขาชีวเคมี กายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Object Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเป็นไปตามเกณฑ์เท่ากับ 0.7

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มของอาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพ จำนวน 30 ราย โดยใช้วิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามความรู้เกี่ยวกับมูลเหตุของโรค การตรวจและวินิจฉัยสมุฏฐานโรคทางการแพทย์แผนไทย หลักการดูแลรักษา โอกาสในการดูแลรักษา ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตัว วิธีการดูแลรักษา แนวทางการนัดหมาย และการประเมินผลเพื่อยุติการรักษา ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาวิเคราะห์นั้นเป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก โดยมีลำดับการเก็บรวบรวมข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาความรู้โรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และการแพทย์แผนไทยจากการประมวลความรู้เกี่ยวกับโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจในเอกสารตำรา ตั้งแต่สาเหตุ ปัจจัยการเกิดโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ อาการเจ็บป่วย ลักษณะอาการแสดง ตลอดจนการตรวจวินิจฉัยและแนวทางการดูแลรักษา

- 1.1 การศึกษาความรู้โรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจทางการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกตำราการแพทย์แผนปัจจุบันในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นตำราที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานราชการ ได้แก่ แนวทางพัฒนาการตรวจรักษาโรคจมูกอักเสบภูมิแพ้ในคนไทย พ.ศ. 2554 และตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป เล่ม 1 - 2

- 1.2 การศึกษาความรู้โรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจทางการแพทย์แผนไทย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกตำราการแพทย์แผนไทยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นตำราที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานราชการ รวมถึงเป็นตำรากลางในการสอบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ได้แก่ คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย คัมภีร์ธาตุวิภังค์ ตำราโอสถพระนารายณ์ ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ และตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา

2. การสนทนากลุ่มจากอาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่มีประสบการณ์ดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจประจำโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผู้สูงอายุ จำนวน 30 ราย เพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและรายละเอียดของขั้นตอนในการปฏิบัติดูแลผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ

3. วิเคราะห์และสรุปผลแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทย สังกัดวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบหลากหลายมุมมอง (Triangulation) และการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) นำมาสู่การวิเคราะห์เพื่อ

หาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทยในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย (Research Results)

การเตรียมความพร้อมนักศึกษาแพทย์แผนไทยชั้นปีที่ 4 ก่อนทำการฝึกปฏิบัติดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ณ โรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผู้สูงอายุสามารถวิเคราะห์แนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของนักศึกษาแพทย์แผนไทยออกเป็น 3 ขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้

1. มูลเหตุของโรค เป็นกระบวนการฝึกทักษะพื้นฐานของนักศึกษาแพทย์แผนไทยให้เข้าใจนิยามของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจทั้งการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ของแผนปัจจุบัน รวมถึงการวิเคราะห์ข้อบ่งชี้สำคัญของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจที่มีความเฉพาะต่อการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 นิยามของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ทางานการแพทย์แผนไทย อธิบายเกี่ยวกับสภาวะทางเดินหายใจส่วนต้นมีสภาวะบวมแดงอันเนื่องมาจากการตอบสนองเฉียบพลันต่อการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อมส่งผลทำให้เกิดอาการไอ น้ำมูกใส เจ็บคอ โดยการแพทย์แผนปัจจุบันอธิบายถึงโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจหรือโรคโพรงจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ที่เกิดจากปฏิกิริยาอักเสบจากภูมิแพ้เกิดสารฮิสตามีน ทำให้เนื้อเยื่อจมูกอักเสบบวมแดง และมีเมือกภายในโพรงจมูกมากกว่าปกติ ทำให้มีอาการ ไอ จาม คัดจมูก น้ำมูกไหล

1.2 ข้อบ่งชี้โรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ มีบ่งชี้สำคัญ คือ อาการไอ น้ำมูกใส เจ็บคอ สัมพันธ์กับการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม

2. การตรวจและวินิจฉัยโรค เป็นกระบวนการพูดคุยสอบถามอาการเจ็บป่วยเป็นวิธีการฝึกเก็บข้อมูลอาการเจ็บป่วย และยืนยันอาการเจ็บป่วยอีกครั้งด้วยการตรวจร่างกายนำมาสู่การวินิจฉัยโรค ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกทักษะความชำนาญทางคลินิกของนักศึกษาการแพทย์แผนไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพูดคุยสอบถาม เป็นการพูดคุยสอบถามมีเจตนาเพื่อรวบรวมข้อมูลอาการเจ็บป่วยและเหตุปัจจัยก่อโรค สอบถามประวัติการเจ็บป่วยทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ เน้นสอบถามข้อมูลอาการมักสัมพันธ์กับการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยที่ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลที่บ่งชี้ถึงการป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ดังนี้

2.1.1 สอบถามข้อมูลอาการสำคัญ โดยผู้ป่วยมักจะมีอาการไอ น้ำมูกใส เจ็บคอ สัมพันธ์กับการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม

2.1.2 สอบถามข้อมูลลักษณะความรุนแรงของอาการ ปัจจัยที่กระตุ้นให้อาการกำเริบ รวมถึงปัจจัยแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นร่วมกับอาการทางเดินหายใจ

2.1.3 สอบถามข้อมูลระยะเวลา รวมถึงลักษณะอาการที่มักเกิดขึ้นภายหลังได้รับปัจจัยกระตุ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ การออกกำลังกาย กลิ่นควันบุหรี่/กลิ่นฉุน เป็นต้น

2.1.4 สอบถามข้อมูลโรคประจำตัว ประวัติครอบครัวเกี่ยวกับโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ รวมถึงประวัติการเป็นโรคทางเดินหายใจและภูมิแพ้ทางเดินหายใจ

2.1.5 สอบถามข้อมูลประวัติการรักษาในอดีตและปัจจุบันเกี่ยวกับโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของการแพทย์ระบบต่างๆ เพื่อศึกษาลักษณะอาการเจ็บป่วย เหตุปัจจัยและวิธีการดูแลรักษาในอดีต รวมถึงใช้เป็นข้อพึงระวังในการวางแผนการดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจของแพทย์แผนไทย

2.2 การตรวจร่างกายและการวินิจฉัยโรค เป็นกระบวนการตรวจร่างกายเพื่อวิเคราะห์ยืนยันข้อมูลจากการสอบถามพูดคุยนำไปสู่การวินิจฉัยโรคตามอาการบ่งชี้ของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ รวมถึงการชี้แจงเรื่องสมุฏฐานโรคทางการแพทย์แผนไทย หลักการดูแลรักษา โอกาสในการดูแลรักษา และข้อแนะนำในการปฏิบัติตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การตรวจร่างกายและการวินิจฉัยโรค เน้นใช้วิธีการสังเกตบริเวณช่องปาก ลำคอ โพรงจมูก มักจะสังเกตเห็นเนื้อเยื่อบริเวณ ช่องปาก ลำคอ โพรงจมูก เกิดการอักเสบ บวม แดง

2.2.2 สมุฏฐานโรคทางการแพทย์แผนไทย เป็นการอธิบายชี้แจงสาเหตุการเกิดโรคทางการแพทย์แผนไทยให้กับผู้ป่วยอาสาสมัครโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ โดยกล่าวถึงลักษณะอาการที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ตามทฤษฎีทางการแพทย์แผนไทยที่วิทยาลัยการแพทย์พัฒนาขึ้นอธิบายได้ว่า โรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ เป็นอาการที่เกิดจากร่างกายไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของอากาศที่เข้าสู่ปอด เช่น อากาศเย็น อากาศร้อน หรือการแปรปรวนของสภาพอากาศ ฝุ่นละออง ควัน ฯลฯ ซึ่งแสดงหรือทำให้เกิดอาการแพ้ต่อเยื่อทางเดินหายใจส่วนต้นเกิดการอักเสบ บวม ผู้ป่วยส่วนใหญ่จึงมาพบแพทย์ด้วยอาการไอ น้ำมูกใส เจ็บคอ

2.2.3 หลักการดูแลรักษา เป็นการอธิบายชี้แจงหลักการดูแลรักษาให้กับผู้ป่วยอาสาสมัครโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ โดยกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของแพทย์แผนไทยในการจ่ายยาแก้ภูมิแพ้ทางเดินหายใจที่มีสรรพคุณบรรเทาอาการอาการไอ น้ำมูกใส เจ็บคอ

2.2.4 โอกาสในการดูแลรักษา เป็นการอธิบายชี้แจงโอกาสในการดูแลรักษาให้กับผู้ป่วยอาสาสมัครโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ โดยกล่าวถึงโอกาสในการหายเป็นปกติจะใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 80 ของการหายจากอาการเจ็บป่วยด้วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ

2.2.5 ข้อแนะนำในการปฏิบัติตัว เพื่อให้กระบวนการดูแลรักษาดังกล่าวประสบผลสำเร็จ ผู้ป่วยควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์แผนไทย และเงื่อนไขการดูแลรักษา ได้แก่ การเตรียมความพร้อมตนเองให้พร้อมต่อการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม เช่น การสัมผัสอากาศเย็น ฝุ่นละออง หมอกควัน เป็นต้น และการดื่มน้ำอุ่น ครอบร้อนร่างกายอยู่เสมอ รวมถึงต้องรับประทานยาต่อเนื่อง และปฏิบัติตามการสั่งจ่ายของแพทย์แผนไทย

3. กระบวนการดูแลรักษา เป็นกระบวนการฝึกทักษะความชำนาญทางคลินิกของนักศึกษาการแพทย์แผนไทย เพื่อกำหนดวิธีการดูแลรักษาที่ประกอบด้วยการเลือกตำรายา

ส่วนประกอบตัวยาสำคัญ รูปแบบทางเภสัชกรรม รวมถึงขนาดยาและวิธีใช้ยาตลอดจนคำเตือนการใช้ยา นอกจากนี้ยังมีการฝึกด้านแนวทางการนัดหมายและการประเมินผลเพื่อยุติการรักษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กรรมวิธีการดูแลรักษา เป็นการฝึกชี้แจงข้อมูลการใช้ตำรับยาแก้ภูมิแพ้ทางลมหายใจที่มีส่วนประกอบตัวยาสำคัญ คือ ฟาโตะลายโจร และกระชายขาว ฯลฯ โดยมีรูปแบบทางเภสัชกรรมเป็นยาผงบรรจุแคปซูล แคปซูลละ 500 มิลลิกรัม ส่วนขนาดยาและวิธีใช้ยาให้ผู้ป่วยอาสาสมัครรับประทานยาก่อนอาหาร 30 นาที ช่วงเวลา เช้า-กลางวัน-เย็น ครั้งละ 3 แคปซูล ในที่นี้มีคำเตือนการใช้ยาได้แก่ ห้ามใช้น้ำในผู้ที่ประวัติดีแพ้ฟาโตะลายโจร และกระชายขาว และหากมีอาการแพ้ เช่น มีผื่นขึ้นตามตัว แน่นหน้าอก ควรหยุดยาทันที และปรึกษาแพทย์แผนไทยประจำตัวผู้ป่วย

3.2 แนวทางการนัดหมายและประเมินผลเพื่อยุติการรักษา วิธีการนัดหมายผู้ป่วยอาสาสมัครภายหลังการจ่ายยาแก้ภูมิแพ้ทางลมหายใจ ครั้งแรกติดต่อกันนาน 3 วัน หากไม่พบความผิดปกติจ่ายยาแก้ภูมิแพ้ทางลมหายใจจนครบ 1 สัปดาห์ โดยจ่ายยาไม่เกิน 2 สัปดาห์ ในขณะที่การประเมินผลเพื่อยุติการรักษากรณีผู้ป่วยมีการตอบสนองที่ดีต่อการใช้แก้ภูมิแพ้ทางลมหายใจ แพทย์แผนไทยตรวจประเมินและยุติการรักษา และกรณีผู้ป่วยไม่มีการตอบสนองใดๆ เกิดขึ้นเลยหรือเกิดอาการแพ้ให้แพทย์แผนไทยพิจารณาแจ้งยุติการรักษา

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทย ของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 มูลเหตุของโรค เป็นกระบวนการฝึกทักษะพื้นฐานของนักศึกษาแพทย์แผนไทยให้เข้าใจนิยามของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจทั้งการแพทย์แผนไทยที่อธิบายถึงการอักเสบของหลอดลมที่ตอบสนองเฉียบพลันต่อการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม และการแพทย์แผนปัจจุบันที่อธิบายถึงภาวะเยื่อบุโพรงจมูกสัมผัสกับสารก่อภูมิแพ้และอากาศที่เปลี่ยนแปลงส่งผลทำให้เกิดการระคายเคืองเยื่อบุทางเดินหายใจ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อบ่งชี้สำคัญของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจที่มีความเฉพาะต่อการแปรปรวนของสิ่งแวดล้อมส่งผลทำให้เกิด อาการไอ น้ำมูกใส เจ็บคอ โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจจากฝุ่นละอองของพิชิตพร ผลเกิดดี (2564) ที่อธิบายถึงนิยามของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจที่มีสาเหตุจากมลพิษทางอากาศและสิ่งแวดล้อม และกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของบุญยวีร์ โชคประเสริฐสม (2565) ที่อธิบายถึงกระบวนการเตรียมความพร้อมองค์ความรู้ของผู้สอนก่อนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

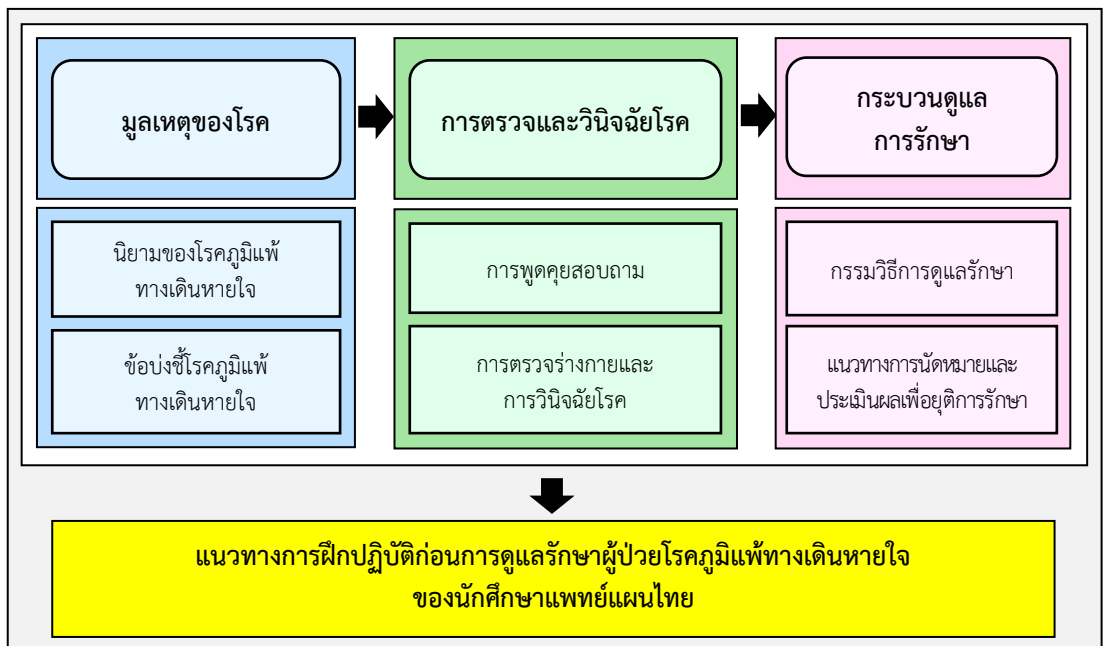
ขั้นตอนที่ 2 การตรวจและวินิจฉัยโรค ในที่นี้เริ่มตั้งแต่กระบวนการพูดคุยสอบถามอาการเจ็บป่วยเป็นวิธีการฝึกเก็บข้อมูลอาการเจ็บป่วยสำคัญ ลักษณะความรุนแรงของอาการ ระยะเวลา รวมถึงลักษณะอาการที่มักเกิดขึ้นภายหลังได้รับปัจจัยกระตุ้น และการสอบถามข้อมูลโรคประจำตัว

ประวัติครอบครัวเกี่ยวกับโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจรวมถึงประวัติการเป็นโรคทางเดินหายใจและภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ตลอดจนการตรวจร่างกายเป็นกระบวนการที่เน้นให้นักศึกษาวิเคราะห์ยืนยันข้อมูลจากการสอบถามพุดคุยนำไปสู่การวินิจฉัยโรคตามอาการบ่งชี้ของโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ รวมถึงการชี้แจงเรื่องสมรรถนะโรคทางการแพทย์แผนไทย หลักการดูแลรักษา โอกาสในการดูแลรักษา และข้อแนะนำในการปฏิบัติตัว โดยความรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาอัตลักษณ์การแพทย์แผนไทยในสังคมไทยของจิรายุ ชาติถึงสุวรรณ (2565) โดยอธิบายบทบาทหน้าที่ของแพทย์แผนไทยในการตรวจโรคและวินิจฉัยโรคแบบองค์รวมที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมไทยที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา และยังมีผลสอดคล้องกับการศึกษาและติดตามผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทยของฐิติรัตน์ ชัยชนะ (2563) ที่อธิบายถึงกระบวนการตรวจและวินิจฉัยโรคในบริบทของแพทย์แผนไทย

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการดูแลรักษาเป็นกระบวนการฝึกทักษะความชำนาญทางคลินิกเพื่อกำหนดวิธีการดูแลรักษาที่ประกอบด้วยการเลือกตำรายาแก้ภูมิแพ้ทางเดินหายใจ ที่มีส่วนประกอบด้วยยาสำคัญ คือ ฟ้ายะลวยใจ และกระชายขาว ฯลฯ โดยมีรูปแบบทางเภสัชกรรมเป็นยาผงบรรจุแคปซูล แคปซูลละ 500 มิลลิกรัม ส่วนขนาดยาและวิธีใช้ยาให้ผู้ป่วยอาสาสมัครรับประทานก่อนอาหาร 30 นาที ช่วงเวลา เช้า-กลางวัน-เย็น ครั้งละ 3 แคปซูล ตลอดจนคำเตือนการใช้ยา นอกจากนี้ยังมีการฝึกด้านแนวทางการนัดหมายและการประเมินผลเพื่อยุติการรักษา โดยมีความสอดคล้องกับกระบวนการดูแลรักษาโรคทางการแพทย์แผนปัจจุบันของพิมพ์พญา สมดี (2560) และยังมีผลสอดคล้องกับการศึกษาโอกาสในการพัฒนาแนวเวชปฏิบัติการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในผู้ที่ย่างเข้าสู่วัยสูงอายุด้วยหัตถเวชของกรรณิกา นันตา (2563) ที่อธิบายถึงกระบวนการทางการนัดหมายและการประเมินผลเพื่อยุติการรักษาของแพทย์แผนไทย

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลจากการศึกษาพบว่า การกำหนดขั้นตอนและขอบเขตของเนื้อหาสำหรับใช้เป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษาแพทย์แผนไทยก่อนการฝึกปฏิบัติดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วยการฝึกปฏิบัติ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมมูลเหตุของโรค ขั้นที่ 2 การตรวจและวินิจฉัยโรค และ ขั้นที่ 3 กระบวนการดูแลรักษา โดยแนวทางดังกล่าวได้สรุปเป็นผังความคิดดังแสดงใน ภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แนวทางการฝึกปฏิบัติก่อนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมการรักษาดูแลโรคเฉพาะของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังนั้นหากผู้ที่สนใจที่จะนำความรู้การดูแลรักษาโรคที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในบริบทอื่นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้มีเจตนาเพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนการฝึกปฏิบัติการดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดรักษาที่แพทย์แผนไทยในการดูแลรักษาโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจ เพื่อขยายผลส่งเสริมให้แพทย์แผนไทยดูแลรักษาสุขภาพประชาชนและสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรรณิกา นันตา. (2563). การศึกษาโอกาสในการพัฒนาแนวเวชปฏิบัติการรักษาอาการเลือดลมแปรปรวนในผู้ที่ย่างเข้าสู่วัยสูงอายุด้วยหัตถเวช. *วารสารหมอยาไทยวิชัย*. 7(1), 53-65.
- จิรายุ ชาติสุวรรณ. (2565). อัตลักษณ์การแพทย์แผนไทยในสังคมไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 9(7), 58-71.

- ฐิติรัตน์ ชัยชนะ. (2563). การศึกษาและติดตามผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย. *วารสารหมอยาไทยวิชัย*. 6(1), 45-53.
- ณัฐพร พิมจันทร์. (2564). การศึกษาแนวทางการปรุรงยาเสริมการรักษาโรคหืดให้สอดคล้องกับภาวะของผู้ป่วยแต่ละรายด้วยการแพทย์แผนไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 1(1), 1-15.
- บุญยวีร์ โชคประเสริฐสม, วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล, อัจฉรา วัฒนานรงค์ และศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4(4), 170-180.
- พงศกร ตันติลีปกร. (2565). วัคซีนไรฝุ่น รักษาโรคภูมิแพ้ ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=1426>
- พิชิตพร ผลเกิดดี. (2564). การศึกษาโรคภูมิแพ้จากฝุ่นละออง PM10 กรณีศึกษาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มทร.สุวรรณภูมิ*. 5(2), 23-32.
- พิมพ์พญา สมดี . (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอาการภูมิแพ้ ของเด็กวัยเรียนโรคจมูกอักเสบภูมิแพ้. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*. 12(1), 43-53.
- วรรณพร ทองตะโก. (2560). โรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้และการออกกำลังกาย ในผู้ป่วยโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*. 18(2), 1-17.
- วรรณพร สุริยะคุปต์. (2565). การศึกษาพัฒนาการของรูปแบบโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 5(1), 63-78.
- วรางคณา อารมณ์ขยานนท์. (2563). ประสิทธิผลของการรับประทานแคปซูลหอมแดงร่วมกับยาชื่อสามัญของเซทิริซีนในผู้ป่วยโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้. *วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก*. 18(2), 34.

แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรใน
ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

Guidelines for taking care of health care and improving the quality of
life for the elderly with herbs in Boon Rueang Sub-district, Chiang
Khong District, Chiang Rai

สุวนันท์ แก้วจันทา¹ สุธิดา วิริยา² ชนาภา ไวยลาพี³ โชคชัย แช่ว่าง⁴ ณิชรา ชัยวงศ์⁵

Suwanan Kaewjantha, Suthida Wiriya, Chanapa Wailapee and Chokchai Seawang
NissaraChaiwong

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง ทีมอาจารย์แผนไทย และผู้สูงอายุในตำบลบุญเรืองที่สนใจปลูกและใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ ซึ่งใช้การสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีเพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่และนำข้อมูลที่ได้มาจัดสนทนากลุ่มกับทีมอาจารย์แผนไทยเพื่อพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร จากนั้นนำแนวทางดังกล่าวไปใช้และติดตามผลการศึกษาพบว่าตำบลบุญเรืองมีศักยภาพด้านทรัพยากรของท้องถิ่นซึ่งมีป่าชุมชนและป่าชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งพันธุ์พืชสมุนไพรสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ มีกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่มีพื้นที่เหมาะแก่การปลูกพืชสมุนไพร และมีเทศบาลตำบลบุญเรืองที่มีศักยภาพในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร คือ เทศบาลมีการทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยและเครือข่ายภาคประชาชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ โดยนำสมุนไพรที่มีอยู่ในป่ามาเพาะขยายพันธุ์ในพื้นที่ของผู้สูงอายุ เมื่อได้ผลผลิตก็นำมาใช้ดูแลสุขภาพและส่วนที่เหลือใช้สามารถนำมาจำหน่ายเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งจากการติดตามผลการทำกิจกรรมพบว่าผู้สูงอายุใน

Received: 2022-12-06 Revised: 2023-02-19 Accepted: 2023-03-11

¹ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย School of
Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai

Corresponding Author e-mail: sutinan_08062537@outlook.co.th

^{2 3 4 5} วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย School of
Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai

ชุมชนมีความรู้ด้านสมุนไพรที่จะนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยรายละ 970 บาท/เดือนจากการปลูกสมุนไพรเพื่อจำหน่าย

คำสำคัญ(Keywords): สมุนไพร; ผู้สูงอายุ; สุขภาพ

Abstract

This article aims to develop a guideline for taking care of health care and improving the quality of life for the elderly with herbs in Boon Rueang sub-district, Chiang Khong District, Chiang Rai. The sample group was the Mayor of Boon Ruang sub-district, Thai traditional medicine teachers, and the elderly in Boon Rueang sub-district who are interested in planting and using herbs for health care. The interview with the mayor was used to study the area's potential and focus group with Thai traditional medicine teachers to develop guidelines for health care and quality of life of the elderly with herbs. Then implement the guidelines and follow up. The study results revealed that Boon Rueang sub-district has the potential of local resources with community forests and wet forests that herbs can be used for the health care of the elderly. An organic farming group has an area suitable for growing herbs. There is a municipality in Boon Rueang sub-district that has the potential to take care of and develop the quality of life of the elderly. The guideline for taking care of health care and improving the quality of life for the elderly with herbs is that the municipality has cooperated with educational institutions in Thai traditional medicine and a network of people. There are activities to promote the planting and use of herbs for self-care and income for the elderly. The elders brought herbs from the forest to grow in their area. It can be used as a product for health care, and the remaining can be sold to increase income for the elderly. The follow-up activities found that the elderly had more knowledge of herbs to take care of their health and had an average income of 970 baht/month from the sale of herbs.

Keywords: Herb; Elderly; Health

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) โดยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) มาตั้งแต่ พ.ศ.2541 ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 10.05 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (กรมการปกครอง. สำนักบริหารงานทะเบียน, 2541) และในปี พ.ศ.2565 มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นโดยมีจำนวนถึง 13,034,000 คน หรือร้อยละ 19.69 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2564) โดยผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ตาม

การคาดการณ์จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติว่า ในปี พ.ศ. 2579 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด หรือมีผู้สูงอายุร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (ปรีชา นวลเป็นัย, 2561) ส่วนในระดับภูมิภาคพบว่า ภาคเหนือ มีประชากรผู้สูงอายุสูงที่สุดถึงร้อยละ 21.53 และจังหวัดเชียงรายมีผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับที่ 7 ของภาคเหนือตอนบน โดยมีผู้สูงอายุถึง 271,277 หรือร้อยละ 20.89 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าในระดับจังหวัดได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว (กรมการปกครอง. สำนักบริหารงานทะเบียน, 2565) และในระดับท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นชุมชนชนบท เป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุค่อนข้างสูงมีประชากรจำนวน 5,925 คน ในจำนวนนี้เป็นประชากรสูงอายุมากถึง 1,715 คน หรือร้อยละ 28.95 ของจำนวนประชากรทั้งตำบล แสดงให้เห็นว่าตำบลบุญเรืองได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด

ทั้งนี้ ประชากรวัยสูงอายุมักจะประสบปัญหาทางด้านสุขภาพโดยมีอาการเจ็บป่วยในกลุ่มโรคต่างๆ ทั้งโรคเรื้อรังที่เป็นโรคประจำตัวของผู้สูงอายุ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคไขข้อในเลือดสูง เป็นต้น และโรค/อาการเจ็บป่วยที่เกิดจากความเสื่อมตามวัย เช่น เข้าเสื่อมข้อติด ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ โรคกระเพาะอาหารเรื้อรัง โรคกรดไหลย้อน อาการอาหารไม่ย่อย อาการท้องผูก เป็นต้น (รุสนี มามะ และคณะ, 2564) ซึ่งปัญหาด้านสุขภาพเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดภาระทางการเงินสำหรับผู้สูงอายุและบุคคลในครอบครัว ความเสื่อมถอยของร่างกายทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาทางสุขภาพ อีกทั้งข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันยังส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพ (ถาวร สกุลพานิชย์, 2554) รวมทั้งในระดับครัวเรือนที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุทั้งในส่วนของคุณค่าเดินทางในการไปรับบริการที่โรงพยาบาล หรือการซื้อยามาจ่ายประจำบ้านมาใช้ดูแลสุขภาพเบื้องต้นของผู้สูงอายุในครอบครัวก็ทำให้ครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีรายได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากรายได้หลักของผู้สูงอายุในพื้นที่มาจากการทำงานในภาคการเกษตร เช่น ทำนา สวนลำไย เป็นต้น เมื่อหมดช่วงฤดูกาลก็ทำให้ผู้สูงอายุว่างงานและขาดแคลนรายได้ ทำให้ผู้สูงอายุตำบลบุญเรืองมีหลายกลุ่มทั้งกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ มีฐานะดี กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้น้อย/ไม่ได้เลยและมีฐานะดี กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ มีฐานะยากจน และกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้น้อย/ไม่ได้เลยและมีฐานะยากจน ซึ่งผู้สูงอายุทุกกลุ่มมีปัญหาสุขภาพ โดยมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษา ส่งเสริม ป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพ (สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ, 2564)

โดยในพื้นที่ตำบลบุญเรือง มีความหลากหลายของพันธุ์พืชสมุนไพร ซึ่งพบพืชสมุนไพรจำนวนกว่า 142 ชนิด ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก และไม้เถาเลื้อย (พรรณพร ก่อใจ และคณะ, 2565) สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสที่จะนำเอาทรัพยากรทางด้านสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะนำมาแก้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากโรค/อาการเจ็บป่วยหลายโรคผู้สูงอายุสามารถใช้สมุนไพรดูแลตนเองได้ ดังนั้น ทางทีมผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัด

เสียงราย เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านสุขภาพด้วยการใช้สมุนไพร รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพทั้งของรัฐและของครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในครั้งนี้ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการติดตามผลการใช้แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง จำนวน 1 คน (2) ทีมอาจารย์แผนไทย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ เป็นอาจารย์ที่ได้ลงพื้นที่ให้บริการวิชาการด้านการแพทย์แผนไทยแก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลบุญเรือง จำนวน 9 คนและ (3) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือเป็นผู้ที่มีความสนใจในการปลูกและการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ จำนวน 7 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลด้านศักยภาพของตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของชุมชน โดยแบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นการศึกษาศักยภาพของตำบลบุญเรือง เช่น ขนาดของพื้นที่ จำนวนหมู่บ้าน จำนวนประชากร สถานที่สำคัญ และทรัพยากรของท้องถิ่น เป็นต้น และตอนที่ 2 เป็นการศึกษาศักยภาพของเทศบาลตำบลบุญเรือง เช่น ศักยภาพด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านอำนาจการบริหารงาน เป็นต้น

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มกับอาจารย์แผนไทยเพื่อระดมความคิดและวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามศักยภาพของพื้นที่ตำบลบุญเรือง

3) แบบบันทึกการติดตามผลการใช้แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์และสรุปผล

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมีขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดประเด็นศึกษา โดยในการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ได้ทำการประสานงานกับเทศบาลตำบลบุญเรือง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากนายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง 2) ลงพื้นที่สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรืองแบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) ในประเด็นการศึกษาศักยภาพของตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย 3) นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรืองมาวิเคราะห์และจัดสนทนากลุ่มกับทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยเพื่อระดมความคิดและพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง 4) นำแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรไปใช้กับผู้สูงอายุตำบลบุญเรือง และ 5) ติดตามผลการใช้แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลบุญเรือง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาพัฒนาเป็นแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร และติดตามผลการใช้แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ มีผลการศึกษา 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นศักยภาพของตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายที่จะสะท้อนถึงโอกาสในการนำเอาศักยภาพของพื้นที่โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรของพืชสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ในการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน และส่วนที่สองคือ แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. ศักยภาพของตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

1.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรของท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นชุมชนชนบทโดยมีพื้นที่ประมาณ 77.04 ตร.กม.หรือ 48,150 ไร่ มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นภูเขาสูงและที่ราบลุ่มโดยมีภูเขาน้อยใหญ่และแนวเขตป่าถาวร มีที่อยู่อาศัยอยู่ตามแนวเชิงเขาและที่ราบเชิงเขา ซึ่งตำบลบุญเรืองมีจุดเด่นที่สำคัญคือมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยมีป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่กว่า 3,021 ไร่ และป่าชุมชนกว่า 5,935 ไร่โดยประชาชนใน

พื้นที่ได้มีการอนุรักษ์ป่าชุมชนและป่าชุ่มน้ำไว้อย่างดี ทำให้มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งพันธุ์พืชสมุนไพรและผักท้องถิ่นที่สำคัญของคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำเอาสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะการนำมาใช้ดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลบุญเรือง

1.2 ศักยภาพด้านประชากร

จากการศึกษาพบว่า ตำบลบุญเรืองมีประชากรในพื้นที่ จำนวน 5,925 คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนาข้าว สวนลำไย สวนข้าวโพด เป็นต้น และมีการรวมกลุ่มอาชีพของประชาชนในพื้นที่เป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มลำไยแปลงใหญ่ และกลุ่มไม้ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของประชาชนในพื้นที่โดยแสดงออกมาในลักษณะของการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพและช่วยเหลือกันภายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่มีการทำการเกษตรผสมผสานแบบปลอดสารพิษ ทำให้พื้นที่การเกษตรของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้มีความปลอดภัย เหมาะสมแก่การเพาะปลูกสมุนไพร ซึ่งสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ก็เป็นผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้แต่มีฐานะยากจนโดยมีสุขภาพที่แข็งแรงยังมีกำลังในการทำงาน และต้องการมีรายได้เพิ่ม ดังนั้นจึงมีโอกาสนส่งเสริมผู้สูงอายุกลุ่มนี้ในการปลูกสมุนไพรเพื่อไว้ใช้ดูแลสุขภาพและเป็นรายได้เสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ได้

1.3 ศักยภาพด้านหน่วยงาน/องค์กรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ตำบลบุญเรืองมีหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในท้องถิ่นอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ เทศบาลตำบลบุญเรือง ซึ่งพบว่าเทศบาลตำบลบุญเรืองมีงบประมาณที่สามารถจัดสรรมาใช้จัดบริการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนได้ ในด้านบุคลากร พบว่า ทางคณะผู้บริหารของเทศบาลมีนโยบายในการดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพและการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงมีโอกาที่จะกำหนดนโยบายหรือโครงการที่จะไปช่วยดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนได้ และเทศบาลยังมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่จะรองรับงานด้านการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสามารถสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์มาจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนได้นอกจากนี้เทศบาลยังมีอำนาจออกเทศบัญญัติเกี่ยวกับการดูแลส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ซึ่งสามารถกำหนดให้มีการนำเอาสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนได้นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายภาคประชาชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น ซึ่งสามารถเป็นเครือข่ายร่วมจัดบริการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนได้

2. แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากศักยภาพของตำบลบุญเรืองที่มีป่าชุมชนและป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งพันธุ์พืชสมุนไพรและผักท้องถิ่นของคนในชุมชน และมีหน่วยงานในท้องถิ่นที่สำคัญคือเทศบาลตำบลบุญเรืองซึ่งมีภารกิจหรือบทบาทในการดูแลส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนตามที่รัฐกำหนด และมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ ผู้บริหารมีนโยบาย

สนับสนุนการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพและการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่จะรองรับงานด้านการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังนั้นเทศบาลจึงสามารถเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยนำเอาศักยภาพของทรัพยากรสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้ “กิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ” ซึ่งผู้สูงอายุในตำบลบุญเรืองที่เป็นกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ดังนั้นทางเทศบาลจึงสามารถส่งเสริมผู้สูงอายุกลุ่มนี้ และผู้สูงอายุคนอื่นๆ ในชุมชนปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของตนเองโดยนำสมุนไพรที่มีอยู่ในป่าชุมชนและป่าชุมชนน้ำมาเพาะขยายพันธุ์ในพื้นที่ของตนเอง เมื่อได้ผลผลิตก็นำมาใช้ดูแลสุขภาพและส่วนที่เหลือใช้สามารถนำมาจำหน่ายเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยสมุนไพรที่สามารถใช้รักษาโรค/อาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในเบื้องต้นได้ มีกว่า 23 ชนิด ซึ่งผู้สูงอายุสามารถใช้สมุนไพรในกลุ่มนี้ในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของตนเองในเบื้องต้นเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้จักการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ และช่วยลดรายจ่ายด้านสุขภาพทั้งในระดับครัวเรือนและภาครัฐได้ แต่อาการเจ็บป่วยบางอย่างหรือโรคบางโรคก็ยังไม่สามารถใช้สมุนไพรในการรักษาได้ยังคงต้องอาศัยการรักษาโดยยาแผนปัจจุบันเป็นหลัก แต่สามารถใช้สมุนไพรไปช่วยเสริมการรักษาโรคได้ เช่น การรักษาโรคหืดหอบ เป็นต้น โดยมีรายการสมุนไพรที่พบได้ในท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลบุญเรืองที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเอาไว้อาบน้ำหรือใช้ดูแลสุขภาพอาการเจ็บป่วยของตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่ 1 สมุนไพรแก้อาการในกลุ่มโรคลมและเลือดลม

(1) ผางเสน สรรพคุณ ใช้บำรุงโลหิต

(2) เตยหอม สรรพคุณ ใช้บำรุงหัวใจ บำรุงกำลัง

2) กลุ่มที่ 2 สมุนไพรแก้อาการในกลุ่มโรคโครงสร้าง กระดูกข้อ กล้ามเนื้อและเส้นเอ็น

(1) ไพล สรรพคุณใช้แก้เคล็ดขัดยอก แก้เลือดลมติดขัด

3) กลุ่มที่ 3 สมุนไพรแก้อาการในกลุ่มโรคทางเดินอาหาร

(1) ขิง สรรพคุณใช้แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด แก้คลื่นไส้อาเจียน แก้ไอ

(2) ข่า สรรพคุณใช้แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ

(3) พริกไทย สรรพคุณใช้ขับลมในท้อง แก้จุกเสียด

(4) ดีปลี สรรพคุณใช้แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด

(5) สะค้านขาว สรรพคุณใช้ขับลมในท้อง แก้จุกเสียด บำรุงร่างกาย

(6) ตะไคร้ สรรพคุณใช้แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด แก้ขัดเบา

(7) ขมิ้นชัน สรรพคุณ ใช้รักษาโรคกระเพาะอาหาร

(8) ชุมเห็ดเทศ สรรพคุณใช้แก้อาการท้องผูก

(9) ใบบัวบก สรรพคุณ แก้อ่อนใน

(10) มะระขี้นก สรรพคุณ ไข่ แก้ไข้ ช่วยเจริญอาหาร ช่วยระบาย

(11) กระชายขาว สรรพคุณ แก้ปากเปื่อย ปากแตกเป็นแผล ขับระดูขาว แก้ปวดมวนในท้อง และบำรุงกำลัง

4) กลุ่มที่ 4 สมุนไพรแก้อาการในกลุ่มโรคทางเดินหายใจ

(1) ฟ้าทะลายโจร สรรพคุณ ใช้แก้ไข้ แก้เจ็บคอ

(2) มะขามป้อม สรรพคุณ ใช้แก้ไอ ขับเสมหะ

(3) มะแว้งต้น สรรพคุณ ใช้แก้ไอ ขับเสมหะ

5) กลุ่มที่ 5 สมุนไพรแก้อาการในกลุ่มโรคผิวหนัง

(1) เสดดพังพอนตัวเมีย สรรพคุณ ใช้แก้ริ้ว งูสวัดและแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ผื่นคัน

(2) ทองพันชั่ง สรรพคุณ ใช้แก้โรคกลากเกลื้อน

(3) ว่านหางจระเข้ สรรพคุณ ใช้แก้แผลน้ำร้อนลวก แผลพุพอง

(4) ชุมเห็ดเทศ สรรพคุณ ใช้แก้โรคกลากเกลื้อน

6) กลุ่มที่ 6 สมุนไพรแก้อาการในกลุ่มโรคอื่นๆ

(1) ชุมเห็ดไทย สรรพคุณ ช่วยแก้อาการนอนไม่หลับ

(2) รากจืด สรรพคุณ ใช้แก้อาการผื่นคันจากการแพ้สารเคมี

นอกจากนี้สมุนไพรที่กล่าวมาข้างต้นยังสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชน โดยสมุนไพรบางชนิดเป็นที่ต้องการของตลาดเนื่องจากต้องนำไปใช้ผลิตเป็นยา รักษาโรค โดยทั้งคลินิกการแพทย์แผนไทยและโรงงานอุตสาหกรรมยาไทยมีความต้องการซึ่งเทศบาลตำบลบุญเรืองได้ร่วมกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกที่เป็นสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทย โดยได้นำสมุนไพรบางชนิดที่จำเป็นต้องใช้ทำยาในคลินิกการแพทย์แผนไทยแต่เป็นสมุนไพรที่หาได้ยากในชุมชนไปให้ผู้สูงอายุปลูกเพื่อนำผลผลิตดังกล่าวมาใช้ทำยาในคลินิกฯ เช่น กระบาศที่ใช้ทำยารักษาโรคสะเก็ดเงิน ขอบชะนางแดง สรรพคุณ ใช้ในตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวารหนัก หนุมานประสานกาย สรรพคุณ ใช้รักษาโรคหืดหอบ เป็นต้น ดังนั้นสมุนไพรที่สามารถนำไปส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปลูกเพื่อเสริมสร้างรายได้นั้นจะมีทั้งพืชระยะสั้นจะเป็นพืชสมุนไพรจำพวกพืชล้มลุก พืชระยะกลาง เป็นพืชจำพวกที่ใช้หัวเหง้า และพืชระยะยาว เป็นจำพวกไม้ยืนต้นและสมุนไพรที่ใช้เนื้อไม้ ซึ่งสามารถเก็บผลผลิตได้ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้นรายการสมุนไพรที่สามารถส่งเสริมรายได้ให้ผู้สูงอายุในชุมชน จึงมีทั้งหมด 9 ชนิด ได้แก่ กระบาศ หนามื่นชัน ขอบชะนางแดง ไพล หนุมานประสานกาย กระชายขาว ฟ้าทะลายโจร ฝางเสน และเสลดพังพอนตัวเมีย

โดยกระบวนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้

1) เทศบาลนำโดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมร่วมกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์แผนทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วางแผนกำหนดพื้นที่ที่จะไปทำกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือ เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ

- 2) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลประสานผู้นำชุมชน และ อสม. เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมสถานที่ และประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ติดต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อแจ้งลักษณะกิจกรรม และนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการทำกิจกรรม
- 4) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์-เอกสารคู่มือที่ใช้ในการทำกิจกรรมให้เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุ
- 5) จัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือ เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่มีความสนใจปลูกสมุนไพรทางทีมแพทย์แผนไทยจะมีการลงพื้นที่ไปประเมินความพร้อมของผู้สูงอายุที่สนใจโดยประเมินเรื่องภาวะสุขภาพว่ายังมีแรงพอที่จะปลูกและดูแลสมุนไพร และประเมินสถานที่ในการปลูกสมุนไพร ได้แก่ ขนาดพื้นที่ ลักษณะดิน แหล่งน้ำ และประวัติการใช้พื้นที่เพื่อดูความเสี่ยงในการปนเปื้อนของสารเคมี (กลุ่มยาฆ่าหญ้าและยาฆ่าแมลง) และโลหะหนักที่จะส่งผลต่อคุณภาพของสมุนไพรเก็บตัวอย่างดินและน้ำมาตรวจสอบการปนเปื้อนของสารเคมีและโลหะหนัก เนื่องจากพืชสมุนไพรเป็นยารักษาโรคดังนั้นจึงต้องปลอดการปนเปื้อนของโลหะหนัก แต่หากครัวเรือนไหนที่ต้องการปลูกแต่ดินไม่มีคุณภาพก็สามารถปรุงดินขึ้นมาใส่ในกระถางหรือภาชนะสำหรับการปลูกพืชก็ได้ดินที่มีคุณภาพและไม่มีการปนเปื้อนเหมาะแก่การปลูกสมุนไพร เมื่อเห็นว่าผู้สูงอายุมีความพร้อมในการปลูกสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างรายได้จะมีการจัดอบรมให้ความรู้ในการปลูกพืชสมุนไพรตั้งแต่การเพาะ ขยายพันธุ์ วิธีการปลูก การดูแลจนถึงการเก็บเกี่ยวอีกครั้ง และมอบต้นพันธุ์พืชสมุนไพรให้ผู้สูงอายุไปปลูก และเมื่อเก็บเกี่ยววัตถุดิบสมุนไพรได้ก็สามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพ/อาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย หากมีปริมาณมากก็สามารถจำหน่ายให้กับคลินิกการแพทย์แผนไทยของเทศบาลเพื่อนำไปผลิตเป็นยารักษาโรคไว้ดูแลอาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุในชุมชนหรือจำหน่ายให้กับเครือข่ายโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการวัตถุดิบสมุนไพร ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชน
ที่มา: จากการทำกิจกรรมของทีมวิจัย, 2565

- 6) จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้สมุนไพรใกล้มือ เพื่อการดูแลสุขภาพตนเอง โดยในการทำกิจกรรมจะมีการให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรแต่ละชนิด ซึ่งนำเอาผลผลิตจากพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสาธิตการทำยาสามัญประจำบ้าน เช่น ยาทิชเจอร์สเลดพังพอนที่ใช้รักษาโรคเริ่ม งามั่วดี และแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ผื่นคัน ยาทิชเจอร์ทองพันชั่งใช้รักษาโรคกลากเกลื้อน และยาต้มใช้แก้อาการวิงเวียนศีรษะหน้ามืดตาลาย เป็นต้น โดยให้ผู้สูงอายุได้ลงมือปฏิบัติทำยาสมุนไพรสามัญ

ประจำบ้านด้วยตนเองเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเอง ดังแสดงในภาพที่ 2

7) มีการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมและสรุปผลการดำเนินกิจกรรม



ภาพที่ 2 การส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือในชุมชน

ที่มา: จากการทำกิจกรรมของทีมวิจัยร่วมกับชุมชน, 2565

เห็นได้ว่ากระบวนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุนั้นเป็นการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันของทุกฝ่ายทั้งเทศบาล เครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัย เป็นต้น เครือข่ายภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และ อสม. ซึ่งทำให้การดำเนินงานสามารถขับเคลื่อนได้

จากการติดตามผลการนำแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรไปใช้ในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ด้านสมุนไพรที่จะนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพและอาการเจ็บป่วยของตนเองมากขึ้น ซึ่งพืชสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นได้ทั้งอาหารและยา ก่อนการเริ่มดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุในตำบลบุญเรืองจะรู้จักพืชสมุนไพรบางส่วนในแง่การใช้ประโยชน์ทางอาหารเป็นหลักแต่การใช้เป็นยารักษาโรคนั้นค่อนข้างน้อย ยกเว้นพืชที่ใช้เป็นยาโดยตรง เช่น ฟ้ายะลวยโจร เป็นต้น ซึ่งจากการสอบถามหลังทำกิจกรรม พบว่าผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรมากขึ้น แต่เมื่อทำกิจกรรมแล้วผู้สูงอายุก็สามารถตอบได้ว่าสมุนไพรแต่ละชนิดใช้แก้อาการอะไร มีวิธีการใช้อย่างไร และยังได้รับเสียงสะท้อนจากผู้สูงอายุ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ “ขอบคุณหมอที่มาสอนทำยาทิงเจอร์พญาอวโจ้ใจดูแลตัวเก่า” “อยากหื้อหมอมาทำกิจกรรมต่อไปเรื่อย ๆ ถ้าเป็นไปได้อยากหื้อมากู้ดีด” “ได้ความฮู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่สามารถมาทำยาดูแลตัวเก่าได้” สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีความสนใจที่จะดูแลสุขภาพต้องการความรู้ด้านสมุนไพรทำให้พึ่งพาตนเองในด้านสุขภาพได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดภาระของบุตรหลานในการเดินทางพาผู้สูงอายุไปรักษาที่สถานพยาบาลของรัฐหรือค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการซื้อยามาใช้เอง และยังช่วยภาครัฐลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพได้และในส่วนของส่งเสริมการปลูกสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างรายได้ มีผู้สูงอายุที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมนี้จำนวน 33 ราย โดยเมื่อประเมินความพร้อมของสถานที่ในการปลูกสมุนไพรแล้ว ในช่วงเริ่มต้นมีผู้สูงอายุที่มีความพร้อมทั้งด้านความแข็งแรงของร่างกายและความพร้อมของสถานที่ในการปลูกสมุนไพร จำนวน 7

ราย ดังนั้นผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงเข้าร่วมกิจกรรมก่อนโดยได้รับต้นสมุนไพรไปปลูกในพื้นที่ของตนเอง สมุนไพรที่นำไปปลูกเป็นสมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรคของผู้สูงอายุที่ใช้เป็นประจำในคลินิก การแพทย์แผนไทย เช่น หนุมานประสานกาย ขอบชะนางแดง ฟ้ายะลวยโจร ขมิ้นชัน ไพล เป็นต้น โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตบางส่วนจากในชุมชนนำมาจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับผู้สูงอายุจากข้อมูลพบว่าผู้สูงอายุมีรายได้จากการจำหน่ายสมุนไพรเฉลี่ยรายละ 970 บาท/เดือน และคาดว่าภายใน 1 ปี ผู้สูงอายุจะมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 11,640 บาท/ปี (อิงจากรายได้จริงในช่วงที่ทำกิจกรรม) ทำให้ผู้สูงอายุที่ปลูกสมุนไพรเกิดการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนในนาม “กลุ่มบุญเรือง THAI HERB” ซึ่งกิจกรรมนี้ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นถึงแม้จะเป็นจำนวนเงินที่ยังไม่มากเพราะเริ่มปลูกในพื้นที่ขนาดเล็กในสวนครัวรั้วบ้านเป็นหลัก แต่ก็ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เข้ามาตลอดเนื่องจากพืชสมุนไพรที่ไปส่งเสริมการปลูกมีการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่ต่างกัน สามารถเก็บเกี่ยวได้ตลอด ต้นทุนในการปลูกก็ค่อนข้างต่ำเนื่องจากไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้าและยาฆ่าแมลง ซึ่งจะใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอินทรีย์ในการบำรุงต้นพืชสมุนไพรแทน ต่างจากการปลูกพืชเศรษฐกิจตัวอื่นๆ เช่น ข้าว ยางพารา ลำไย เป็นต้น ที่ต้องปลูกแบบแปลงใหญ่และมีราคาซื้อที่ค่อนข้างถูก ดังนั้นกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือ เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ จึงเป็นแนวทางการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรที่ชุมชนอื่นๆ สามารถนำไปใช้ได้ นอกจากนี้แล้วผลผลิตจากพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง เครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ และยาตอง ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเทศบาลจากสมุนไพรในระยะต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุมีโอกาสเสริมสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผลิตจากสมุนไพรได้อีกช่องทางหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาศักยภาพของตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ตำบลบุญเรือง มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยมีป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่และป่าชุมชนซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้มีการอนุรักษ์ป่าไว้อย่างดีทำให้ในชุมชนมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของโดยสามารถนำเอาสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะการนำมาใช้ดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลบุญเรือง ผ่านการส่งเสริมการทำกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้ ซึ่งอาศัยกลไกของเทศบาลเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่เนื่องจากเทศบาลถือเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการดูแล ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเป็นหน่วยงานในท้องถิ่นที่มีความพร้อมที่จะให้การดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้โดยมีศักยภาพทั้งในด้านงบประมาณ โครงสร้างของหน่วยงานที่มีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่จะรองรับงานด้าน

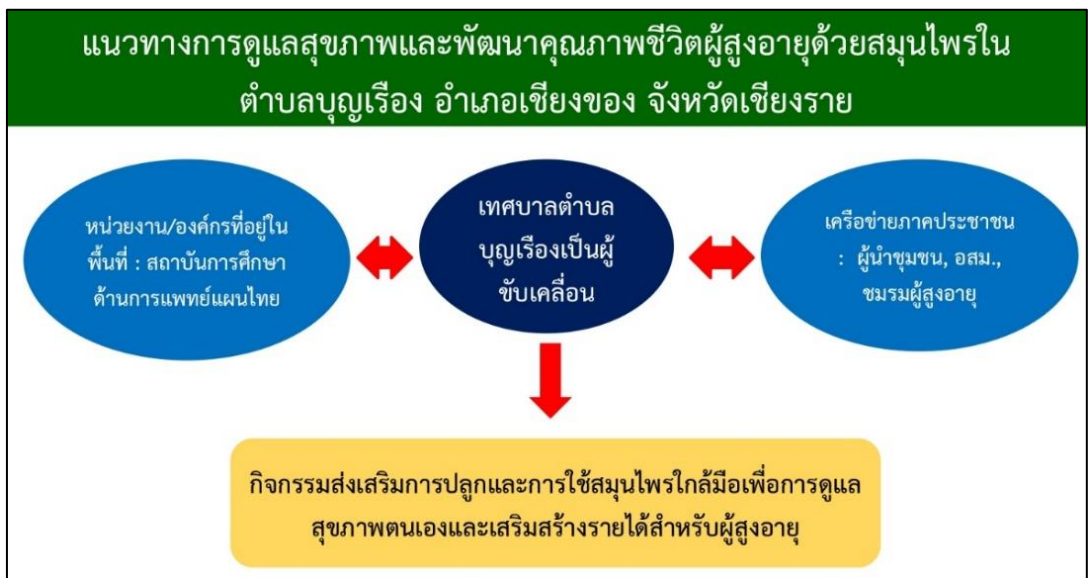
การดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และมีสำนักปลัดเทศบาลที่จะรองรับงานด้านการสงเคราะห์และส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตลอดจนมีบุคลากรในหน่วยงานที่จะเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนงานในการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้บริหารของเทศบาลที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย และบุคลากรประจำที่จะเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนมีอำนาจในการออกกฎระเบียบหรือเทศบัญญัติในท้องถิ่นในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสุนันท์ แก้วจันทา และคณะ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่ และเทศบาลตำบลบุญเรือง โดยพบว่า เทศบาลทั้งสองแห่งมีศักยภาพในด้านงบประมาณที่สามารถจัดสรรมาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ในด้านบุคลากร เทศบาลมีผู้บริหารที่มีนโยบายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและมีแนวคิดในการนำเอาการแพทย์แผนไทยไปดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน ในด้านโครงสร้างเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงาน เทศบาลมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่จะจัดบริการดูแลสุขภาพและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และสามารถออกเทศบัญญัติในเรื่องการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้

ดังนั้นจึงสามารถกำหนดแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้โดยอาศัยเทศบาลเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น เช่น เครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย เป็นต้น และภาคประชาชน เช่น ผู้นำชุมชน อสม. และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพของตนเองเมื่อเกิดการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เพื่อลดภาระการพึ่งพาระบบบริการสุขภาพของรัฐ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านสุขภาพ และยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของรัฐได้อีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของพรพรรณ ก่อใจ และคณะ (2565) ที่รายงานว่าพืชสมุนไพรในพื้นที่ตำบลบุญเรือง ที่มีการสำรวจได้จำนวน 142 ชนิด ซึ่งสามารถนำทรัพยากรด้านพืชสมุนไพรดังกล่าวมาพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรสำหรับผู้สูงอายุ นำไปสู่การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ถือเป็นการนำศักยภาพของพันธุ์พืชสมุนไพรในท้องถิ่นมาทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์ทางสุขภาพให้กับประชาชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการอนุรักษ์ และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่นผ่านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนโดยเฉพาะในการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุจากเดิมที่ผู้สูงอายุประกอบอาชีพในการปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น ข้าว ยางพารา ลำไย เป็นต้นซึ่งใช้พื้นที่มากมีต้นทุนในการปลูกค่อนข้างสูงแต่มีราคาผลผลิตที่ค่อนข้างต่ำ แตกต่างจากการปลูกพืชสมุนไพรที่ใช้พื้นที่น้อย มีต้นทุนในการปลูกต่ำเพราะไม่ใช้สารเคมีปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงรวมไปถึงได้ผลผลิตที่มีราคาสูงกว่า ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้พืช

สมุนไพรยังเป็นเป้าหมายของรัฐในการเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่มีโอกาสสร้างรายได้ให้กับประเทศ ทั้งการจำหน่ายในลักษณะของวัตถุดิบเพื่อนำไปเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมยาไทยหรือจะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ เป็นต้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้อีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของวิทยา แก้วเจริญศรี และคณะ (2562) ที่กล่าวว่า พืชสมุนไพรถือเป็นกลุ่มพืชอีกชนิดหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพื่อนำไปสู่การเป็นพืชเศรษฐกิจในอนาคตและได้มีการกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อให้สามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สินค้าประเภทโภชนาเภสัช ผลิตภัณฑ์ประเภทเวชสำอางและผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องสำอางที่มีคุณภาพปลอดภัยจากการปนเปื้อนสารเคมีซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตสมุนไพรในระบบเดิม ซึ่งจากการติดตามผลการนำแนวทางแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรไปใช้ในตำบลบุญเรืองพบว่าสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุรู้จักการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยเฉพาะการเสริมสร้างรายได้จากการปลูกสมุนไพรทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น และเกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่ปลูกพืชสมุนไพรเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยในอนาคตสามารถต่อยอดไปถึงขั้นการแปรรูปสมุนไพรออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลจากการศึกษาพบว่า แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร มีกระบวนการดำเนินงานและขับเคลื่อนงานโดยอาศัยกลไกของเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายหน่วยงานและภาคประชาชนในพื้นที่ ดังนี้



ภาพที่ 3 แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของทีมนักวิจัย

แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพร อาศัยกลไกของเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินกิจกรรมโดยมีการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นด้านสมุนไพรมาใช้แก้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน และใช้ในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนโดยเฉพาะการเสริมสร้างรายได้จากการนำผลผลิตจากพืชสมุนไพรมาจำหน่าย ซึ่งใช้การทำงานแบบบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยซึ่งมีสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทย เป็นต้น และเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและการใช้สมุนไพรใกล้มือเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้ ทั้งนี้มีเทศบาลเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยมีสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยเป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือสนับสนุนด้านวิชาการให้แก่เทศบาลและผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมไปถึงเครือข่ายภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการประสานงานในพื้นที่และการประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรเป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะพื้นที่ ดังนั้นหากจะมีการนำผลการวิจัยไปใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่หรือชุมชนว่ามีทรัพยากรด้านสมุนไพรที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ได้หรืออาจจะจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชสมุนไพรในชุมชนเพิ่มเติมเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในด้านสุขภาพของครอบครัว และของภาครัฐต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อเน้นการพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในขั้นต้นเฉพาะในส่วนของการปลูก การส่งเสริมการใช้และการสร้างรายได้จากผลผลิตสมุนไพร ซึ่งควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปถึงขั้นการนำเอาผลผลิตจากสมุนไพรในชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย ในการทำวิจัยเรื่องแนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสมุนไพรในตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2565 ขอขอบคุณนายกเทศมนตรีตำบลบุญเรืองที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ และขอขอบคุณทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยทุกท่านที่ได้ให้การช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และที่สำคัญต้องขอขอบคุณตัวแทนผู้สูงอายุตำบลบุญเรืองที่ให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง (References)

- ถาวร สกุลพานิชย์. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการผลสัมฤทธิ์การใช้บริการสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุและผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายสุขภาพของภาครัฐในอนาคต ในช่วงปี พ.ศ.2554-2564, สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย(สวปก.) เครือสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข(สวรส.). สืบค้น 1 ธันวาคม 2565, จาก <https://kb.hsri.or.th/dspace/bitstream/handle/11228/3495/hs1921.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- ปรีชา นวลเป็นไย. (2561). ประชากรรุ่นเกิดล้าน. *วารสารข้าราชการ*. 60(4), 3-4.
- พรพรรณ ก่อใจ และคณะ. (2565). การพัฒนาศักยภาพของพืชสมุนไพรสำหรับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ. *วารสารการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต*. 10(3), 293 – 301.
- รุสนี มามะ และคณะ. (2564). การศึกษาปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 10(1), 222-231
- วิทยา แก้วเจริญศรี และคณะ. (2562). ความต้องการในการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในระบบอินทรีย์ของเกษตรกรอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*. 37(3), 39-48.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). *ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2564*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2565, จาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2541). *สถิติประชากรรายจังหวัด*. สืบค้น 6 มกราคม 2565, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3>
- สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ. (2564). สถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียง ของ จังหวัดเชียงราย. สืบค้น 5 สิงหาคม 2565, จาก <https://conference.csc.ku.ac.th/>
- สุนันท์ แก้วจันทา และคณะ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านดู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 9(9), 451-467.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 1
นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา
Competency of Private School Administrators in Quality Development
Center 1 Navamit under office of the Private Education Songkhla

ลดาวัลย์ สุวรรณ¹ ตริย์ภูมิรินทร์ ตริตรีศวร²

Ladawan Suwanno, Tripumin Tritrishual

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา 2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีความแตกต่างกันหรือไม่ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำนวน 196 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ (Krejcie and Morgan, 1970, PP.607-610) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิแล้วสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.948 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า 1.ความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร

Received: 2023-03-12 Revised: 023-03-22 Accepted: 2023-03-22

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Master of Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University. Corresponding Author e-mail: Ladawan.suw031@hu.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Adviser in Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University. e-mail: rutchatat@hu.ac.th

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา พบว่า ครูที่มีอายุและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลการประมวลข้อเสนอแนะตามความถี่สูงสุดแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจของสถานศึกษาอย่างชัดเจนด้านการสื่อสารและจูงใจ คือควรให้ขวัญกำลังใจและให้เกียรติผู้อื่น

คำสำคัญ (Keywords): สมรรถนะหลัก; สมรรถนะประจำสายงาน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to 1) study competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province 2) to compare competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province based on the opinions of teachers classified by age, educational background, and work experiences 3) to study suggestions for developing competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province. The sample groups in this research were 196 private school teachers in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province obtained by determining the sample size according to the table (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 607–610) and using a simple random sampling method to obtain a sample number proportional to the sample size and the sample population. The research tool is a questionnaire. The confidence level of the paper was 0.948, and the data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test and f-test. The result of study revealed that competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province in overall and by individual aspects was at high level. A comparison of competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province 1. Revealed that the teachers who differences in age and work experience showed no differences in their opinion. 2. Towards competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla

Province. Furthermore, study competency of private school administrators in quality development center 1 Navamit under office of the private education Songkhla Province in overall was perceived by teachers who differ in educational background. But had a different level of 0.5 statistically significant. 3.The results of the evaluation of the recommendations according to the highest frequency in each aspect showed that the achievement-oriented aspect was that there should be a clear operational plan for each duty of the school in terms of communication and allure, which should give encouragement and include respect for others.

Keywords: Core Competencies; Professional Competencies; School Administrators.

บทนำ (Introduction)

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปัญหาด้านการศึกษาเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ซึ่งได้มีการปฏิรูปการศึกษามาแล้วเป็นระยะปัญหาบางเรื่องได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นบางเรื่องต้องแก้ไขปรับปรุงหรือปฏิรูปต่อไป สถานศึกษานับเป็นหน่วยขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งจะต้องใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธา ในการส่งเสริม สนับสนุนผลักดัน กระตุ้นและจัดการให้ครู นักเรียนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและใช้ความสามารถที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทที่ปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จอย่างโดดเด่นกว่าผู้อื่น (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ซึ่ง สมรรถนะ (Competency) มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กร การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างจุดแข็งในการแข่งขัน ช่วยให้องค์กรอยู่รอดและเจริญก้าวหน้า (เทียน ทองแก้ว ,2550) กล่าวว่า สมรรถนะ (Competency) เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร องค์กรต่างๆ จึงพยายามเอาสมรรถนะมาใช้เป็นปัจจัยในการบริหารองค์กรในด้านต่างๆ ซึ่งสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) (2549) ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4)การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 2) การสื่อสารและจูงใจ 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4) การมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้นำสำคัญในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุผล

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้และต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลต่อการศึกษาซึ่งการบริหารโรงเรียนจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับบุคลากรหลายฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเป็นผู้มีสมรรถนะเพียงพอเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ผู้วิจัยสนใจศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะในยุคปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์ ตลอดจนมีความรู้ ความสามารถ ตามกรอบแนวคิดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) โดยเฉพาะเป็นผู้นำที่มีสมรรถนะทางการบริหารที่ส่งผลให้มีผลการปฏิบัติงานที่ดีและองค์กรบรรลุเป้าหมาย นำไปสู่การจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาในเขตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา มีการจัดการศึกษาหลายระดับ ทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่ด้อยโอกาสอีกด้วย ในการจัดบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบัน ประชาชนในพื้นที่ที่มีการตื่นตัวทางการศึกษาสูง ชุมชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนการศึกษาเพื่อพัฒนาสู่อาชีพของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เป็นการเพิ่มศักยภาพของนักเรียนอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Reserch)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ปี

การศึกษา 2565 ทั้งหมด 9 โรงเรียน จำนวน 400 คน (สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา, 2565)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 9 โรงเรียน จำนวน 196 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย หรือแบ่ง เป็นโรงเรียน ก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละโรงเรียนจะมีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous) แล้วสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน ประกอบด้วย อายุ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจะต้องมีค่าตั้งแต่ .70 เป็นต้นไป ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545, น. 64) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.948

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เพื่อให้ครูผู้สอนเสนอแนะต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขออนุญาตเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการตอบแบบสอบถามผ่านการใช้ Google Form ถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกำหนดส่งคืน ภายใน 30 วัน

3. ผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form กลับคืนมายังผู้วิจัย

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาผ่านระบบ Google Form ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วดำเนินการวิเคราะห์สรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามแต่ละชุด นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งภาพรวมรายด้านและรายข้อและแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria)

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามสถานภาพ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การทดสอบ (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนจำแนกตามวุฒิการศึกษา

การทดสอบ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน หากพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีทดสอบของ Scheffe' ต่อไป

4. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended Questionnaire) เพื่อให้ครูผู้สอนเสนอแนะต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดโดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันและแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละนำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 196 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุน้อยกว่า 31 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.76 รองลงมาเป็นผู้มีอายุ 31-35 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 และน้อยที่สุดเป็นผู้มีมากกว่า 45 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 27.04 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 70.41

และวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 29.59 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.76 รองลงมา คือ มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 31.63 และน้อยที่สุด คือ มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.61 ความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและด้านการมีวิสัยทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

3.1 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรมีการวางแผน การปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจของสถานศึกษาอย่างชัดเจน รองลงมา คือ ควรมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่และอันดับสุดท้ายคือควรมีการพัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ด้านการบริการที่ดี เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรจัดอาคารสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมา คือ ควรคำนึงถึงผู้รับบริการเป็นสำคัญ ควรให้การบริการอย่างเท่าเทียมกัน ควรมีความตั้งใจ เต็มใจและกระตือรือร้นในการให้บริการแก่ครู

นักเรียนและชุมชน และอันดับสุดท้าย คือ ควรจัดการให้บริการอย่างรวดเร็ว และมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

3.3 ด้านการพัฒนาตนเอง เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี รองลงมา คือ ควรพัฒนาตนเองและนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ควรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ควรแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ และอันดับสุดท้าย คือ ส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าด้านมาตรฐานวิชาชีพ

3.4 ด้านการทำงานเป็นทีม เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น รองลงมา คือ ควรสนับสนุนให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชยให้เกียรติผู้ร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม ควรเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น ควรยอมรับข้อตกลงของทีมงานและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควรเน้นให้บุคลากรทำงานเป็นทีม และอันดับสุดท้าย คือ ควรเป็นผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสม

3.5 ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เสนอแนะมากที่สุด คือ การวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ในแต่ละปัญหาแล้วนำมาสังเคราะห์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ ควรวิเคราะห์ สภาพปัญหา ความต้องการเพื่อจัดทำนโยบายและวางแผนการบริหารสถานศึกษาและอันดับสุดท้าย คือ ควรมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยและสามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้ และมีความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนางานในสถานศึกษา

3.6 ด้านการสื่อสารและจิตใจ เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรให้ขวัญ กำลังใจและให้เกียรติผู้อื่น รองลงมา คือ ควรสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้งานที่ถูกต้อง ชัดเจน และอันดับสุดท้าย คือ ควรมีความเสมอภาคกับทุกคน บริหารจัดการ มอบหมายงาน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม

3.7 ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรมีการนิเทศและติดตามงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รองลงมา คือ ควรให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ แก่บุคลากร ควรส่งเสริม สนับสนุน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการอบรมสัมมนา ศึกษา ดูงาน และศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ควรมีการประเมินการปฏิบัติงาน และมีการนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผน เพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

3.8 ด้านการมีวิสัยทัศน์ เสนอแนะมากที่สุด คือ ควรเป็นผู้นำในการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รองลงมา คือ ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือทิศทางการพัฒนาองค์กร และอันดับสุดท้าย คือ ควรมองการณ์ไกลเพื่อวางแผนแนวทางในอนาคตเพื่อการปฏิบัติงานและการพัฒนางาน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 8 สมรรถนะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริฉัตร ช่อชิต (2559) ได้ศึกษา เรื่อง สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 การวิจัยครั้งนี้ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมเจตน์ พันธุ์เชิด และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน (2560, น.96) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและด้านการมีวิสัยทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอาราพิศ หัตถนิ (2562, น. 78) ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการพัฒนานตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาราพิศ

หัตถ์ (2562, น. 78) ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่าง

3. ผลการประมวลข้อเสนอแนะตามความถี่สูงสุดแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ด้านการบริการที่ดี คือ ควรให้การบริการอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการพัฒนาตนเอง คือ ควรใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ด้านการทำงานเป็นทีม คือ ควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ คือ ควรการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ในแต่ละปัญหาแล้วนำมาสังเคราะห์ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้านการสื่อสารและจูงใจ คือ ควรให้ขวัญ กำลังใจและให้เกียรติผู้อื่น ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร คือ ควรมีการนิเทศและติดตามงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือ ควรเป็นผู้นำในการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง โดยมุ่งเน้นผล สัมฤทธิ์ทางการศึกษาและควรมีการร่วมมือกันภายในเครือข่าย เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา

2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา ควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนา ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เช่น วิเคราะห์ปัญหาให้ได้ อย่างถูกต้องแล้วนำมาสังเคราะห์ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร กับประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง (References)

- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
 เทียน ทองแก้ว. (2550). *สมรรถนะ (Competency): หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส จำกัด
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาริฉัตร ช่อชิต .(2559). *สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- วันอาทิตย์ ฮายีเต๊ะ. (2555). *สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.). (2549). *กระทรวงศึกษาธิการ. รวมกฎหมาย กฎ ระเบียบการบริหารงานบุคคล ด้านกฎหมาย ข้าราชการครู และบุคลากรทางการ ศึกษา: ครูสภา*
- อาราฟัด หัดหนี. (2562). *สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3*. สารนิพนธ์นี้หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of educational and psychological measurement*. 30(3), 608.

**แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**
**Guidelines for Local Development in Infrastructure
of Suan Kluai Subdistrict Administrative Organization Ban Pong District
Ratchaburi Province**

ชาณณรงค์ ทองแคล้ว¹ จักรवाल สุขไมตรี² กิรติวรรณ กัลยาณมิตร³
Channarong Thongklaew, Chakraval Sukmaitri, Karatiwan Kalayamit

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน ใช้การแบบเจาะจง ใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์โดยคำนึงถึงบริบทและใช้การเขียนข้อความแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการคมนาคมขนส่งซึ่งปัญหาที่พบ คือ ถนนบางจุดเกิดความชำรุดเสียหาย ถนนส่วนมากจะมีความแคบไม่รองรับความเจริญการสัญจรมักเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง การขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจราจรติดขัดในบางพื้นที่เพราะประชาชนส่วนใหญ่ใช้รถส่วนบุคคลในการเดินทาง และไม่มีสัญญาณไฟจราจร แนวทางการแก้ไขที่พบ คือ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน เสียงตามสาย เพื่อสำรวจปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน เรังขยายถนนให้มีความกว้างขึ้น และดูแลกิ่งไม้ที่รูกล้ำมาในเขตถนน ควบคุมตรวจสอบการทำงานของผู้รับเหมาสร้างถนนต้องมีความรับผิดชอบในการก่อสร้างถนนให้ได้ตามแบบและมาตรฐาน ตามแยกของถนนควรจัดสรรให้มีสัญญาณไฟจราจร และควรมีสัญญาณไฟ

Received: 2023-03-30 **Revised:** 2023-06-10 **Accepted:** 2023-06-14

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master's degree student Master of Political Science Program, Special Program in Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: nawaphorn1818@gmail.com

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

³ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

กะพริบเพื่อลดความเร็ว บ้ายบอกรหรือลูกระนาดลดความเร็วในการใช้ถนนเพื่อลดอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น

2) ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง ซึ่งปัญหาที่พบ คือ ชุมชนมีความหนาแน่นทำให้แสงสว่างไม่เพียงพอ และไฟตามท้องถนนมีระยะห่าง ระบบไฟฟ้าสาธารณะยังไม่ทั่วถึงในเขตชุมชน ทำให้มีจุดเสี่ยงที่เป็นอันตราย เพราะแสงสว่างในเวลากลางคืนไม่เพียงพอ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ และไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ขาดงบประมาณในการซ่อมแซม และปรับปรุงไฟฟ้าสาธารณะในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย แนวทางการแก้ไขที่พบ คือ ควรประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนสำรวจความต้องการปัญหาเดือดร้อนของประชาชนให้มากขึ้น พร้อมทั้งติดต่อประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพิ่มจุดปล่อยไฟให้มากขึ้น จัดซื้อหลอดไฟที่มีคุณภาพได้มาตรฐานใช้งานได้นาน ขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ และเพิ่มแสงสว่างในเขตพื้นที่ชุมชนที่เป็นจุดเสี่ยงอันตรายเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สำรวจเรื่องไฟฟ้าให้มากขึ้นตรวจสอบแก้ไขได้ทันเวลา ควรประสานงานระหว่างพื้นที่เพื่อดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและร่วมมือกันพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานกับชุมชน

3) ด้านประปา ซึ่งปัญหาที่พบ คือ ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภคของชุมชน น้ำไหลช้า และน้ำไม่ไหลในช่วงระยะเวลาที่ประชาชนใช้น้ำพร้อมกันมาก ๆ และพบว่าน้ำที่ไม่สะอาดเกิดจากปัญหาของระบบท่อประปาเกิดความชำรุดเสียหาย เนื่องจากอายุการใช้งานที่ยาวนาน ประปาเป็นประปาหมู่บ้านเป็นการบริหารโดยหมู่บ้านงบประมาณไม่เพียงพอ แนวทางการแก้ไขที่พบ คือ ควรเพิ่มเครื่องกรองน้ำที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำที่สะอาดมากขึ้น ในส่วนต่อขยายหลังคาเรือนที่ยังขาดแคลนน้ำ หน่วยงานควรดูแลสภาพน้ำและคุณภาพของน้ำให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน เพิ่มจุดบ่อน้ำบาดาลให้เพียงพอต่อการใช้งาน และรับฟังปัญหาของประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ (Keywords): แนวทาง; การพัฒนาท้องถิ่น; โครงสร้างพื้นฐาน

Abstract

The purpose of this research was to study the problems in local development in infrastructure of Suan Kluai Subdistrict Administrative Organization. Ban Pong District Ratchaburi Province and to propose guidelines for local development in terms of infrastructure of the Suan Kluai Subdistrict Administrative Organization. Ban Pong District Ratchaburi Province It is qualitative research using document analysis and in-depth interviews. from 17 directly involved persons who provided important information using purposive sampling Using a triangular review process, data were analyzed by interpretation, inductive conclusion formation, content analysis obtained from documents and interviews. It considers the context and uses descriptive text writing. The results of the research were as follows: 1) transportation The problem that was found was that some roads were damaged. Most of the roads are narrow and do not support growth. Traffic often has accidents. The rapid expansion of the population continues to increase. Causing traffic jams in some areas because most people use private cars to travel and no traffic lights The

solution found is that there should be public relations through community leaders and voices along the line to explore the problems and needs of the people. Accelerate the expansion of the road to be wider. and take care of the branches that encroach on the road Control and inspect the work of the road contractor must be responsible for road construction according to the drawings and standards. At the intersections of roads should be allocated to have traffic lights. and there should be flashing lights to reduce speed Signs or speed bumps to reduce road use to reduce accidents that will occur. 2) Electrical lighting the problem found is that the community is dense, causing insufficient lighting. and streetlights have a distance The public electrical system is not widespread in the community area. making dangerous noise points because the light at night is not enough causing an accident and unsafe for the lives and property of the people Lack budget for repairs and improving public electricity in Suan Klui Subdistrict Administrative Organization The way to solve the problems found is to publicize through community leaders to explore the needs of the people's problems more. as well as liaising with relevant officials Add more fire points Purchasing standard quality light bulbs that can be used for a long time expand the public electricity area and increase the lighting in the community areas that are dangerous spots to reduce accidents and increase the safety of people's lives and property. Explore more about electricity, can check, and fix it in time. Should coordinate between the areas to carry out repairs and improvements in the same way and cooperate to develop efficiency between agencies and communities. community consumption, water flow is slow, and water does not flow during the period when people use a lot of water at the same time, and it is found that the water used is not clean due to the problem of the plumbing system being damaged. due to long service life the water supply is the village water supply, it is managed by the village, the budget is insufficient. The solution found is that water filters that meet standards should be added so that people can use more clean water. in the extension of the house that still lacks water The agency should take care of the water condition and water quality to be suitable for use. Increase the point of the groundwater well to be sufficient for use. And listen to the problems of the people in solving the problems that arise.

Keywords: Guidelines; Local Development; Infrastructure

บทนำ (Introduction)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, มาตรา 250) พระราชกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้ การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การสาธารณสุขปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ การสาธารณสุขการ รักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (พระราชกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 มาตรา 16 (2) (4) (5) (30)) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลยังขยายบทบาท หน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้ จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และองค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้ ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2552 มาตรา 66 (1) (2) มาตรา 67 (1) (2) (3))

จากแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย ได้วางแผนไว้จากการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในยุทธศาสตร์การพัฒนา ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการและแหล่งน้ำ ดังนี้ ปัญหาการคมนาคม เนื่องจากถนนภายในหมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ ขาดวัสดุเสียหายทำให้การคมนาคมไม่สะดวก การขนส่งผลผลิตทางการเกษตรล่าช้า ปัญหาไฟฟ้าสาธารณะไม่เพียงพอ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ปัญหาน้ำเน่าเสียในลำคลองอันเกิดจากน้ำเสียจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ทำให้คุณภาพของน้ำต่ำกว่ามาตรฐาน จึงไม่สามารถนำมาใช้อุปโภค – บริโภคหรือเลี้ยงสัตว์ได้ ปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่เกษตรกรรมเนื่องจากลักษณะทางกายภาพซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม และการขุดดินถมดินที่กีดขวางเส้นทางน้ำ

ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นยุทธศาสตร์แรกที่นำไปสู่ การปฏิบัติของแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 – 2570 องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย เพื่อแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน ของผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ พนักงาน วัด โรงเรียน และประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน และแก้ไขปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในการกำหนดโครงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้กับประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย ได้อย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Purpose or Objective)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพราะต้องการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง" ซึ่งมีหัวใจหลักคือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) ซึ่งจากภาพรวมอันมีที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมองรวมของการกำหนดระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย โดยสรุปสาระได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) ที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ที่มีการเรียบเรียงไว้อย่างเป็นระบบมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการที่สามารถนำมาอธิบายและหาข้อสรุปของประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ แนวคิดทฤษฎี วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เอกสารงานวิชาการ หนังสือพิมพ์ และสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะติดเชื่อเป็นต้น

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้นำท้องที่ ผู้นำทางศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษา และประชาชนในตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 17 คน

ผู้วิจัยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 4 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการที่ 1 : ข้อมูลชั้นทุติยภูมิและชั้นปฐมภูมิ

ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาในรูปแบบของการวิจัยเอกสารเป็นการทบทวน รวบรวมแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย วารสาร ข้อมูลวิชาการจากสื่อสารสนเทศอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยจากแหล่งข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษา และสืบค้นข้อมูลทางวิชาการที่น่าเชื่อถือจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผู้นำท้องที่ ผู้นำทางศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษา และประชาชนในตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

กระบวนการที่ 2 : สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework) กล่าวคือ หลังจากผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมก็จะสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยในประเด็นเพื่อหาข้อสรุป

กระบวนการที่ 3 : ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการอธิบายกระบวนการในการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล : ติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ พร้อมกับส่งหนังสือจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเอง

กระบวนการที่ 4 : การอธิบายปรากฏการณ์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกและจัดระบบข้อมูลเพื่อตอบคำถามและตีความข้อมูลหาความสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อจำแนกแยกแยะเงื่อนไขและหาสาเหตุของความสัมพันธ์ของประเด็นที่ศึกษาและอภิปรายผลเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตัดสินใจในการให้ข้อมูลอย่างอิสระ 2) เครื่องบันทึกภาพและบันทึกเสียง 3) สมุดบันทึก 4) ผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล 2 คน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนามเป็นหลัก ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยตนเอง ตามกรอบที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนของการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวทางในการกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือ
- 2) กำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในภาคสนามโดยยึดกรอบของการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ ตามคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ
- 3) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไข

4) นำแนวคำถามไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายก่อนนำไปใช้จริง

5) ดำเนินการปรับปรุงเนื้อหาของแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่คลุมเครือภายหลังการนำไปทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การลงพื้นที่ในประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูล

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำให้ควบคู่กับการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงมาถอดบทเรียนและจัดกลุ่มของข้อมูลตามเนื้อหา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกนำมาจัดเกลาและเรียบเรียงลำดับตามเนื้อหาเช่นกัน สำหรับการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้ใช้วิธีจัดเก็บไฟล์ภาพต่าง ๆ ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์โดยตั้งชื่อข้อมูลตามเวลาสถานที่และเนื้อหาให้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากจัดระเบียบข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดแสดงด้วยการพิมพ์เนื้อหาจากเครื่องคอมพิวเตอร์ และแสดงภาพทางหน้าจอ คอมพิวเตอร์ ต่อจากนั้นทำการคัดเลือกเนื้อหาและภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร้อยเรียงเรื่องราวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามลำดับเหตุการณ์ และลำดับกิจกรรมที่สอดคล้องกับการลงเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ จากนั้นทำการหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion Interpretation and Verification) โดยการสังเคราะห์ ตีความ หาข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เทียบเคียงกับภาพที่ได้มา และจากการจดบันทึก แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำผลการวิจัยที่สรุปและตีความมาเรียบเรียงเป็นผลการศึกษา

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า ถนนบางจุดเกิดความชำรุดเสียหาย ถนนส่วนมากจะมีความแคบไม่รองรับความเจริญ การสัญจรมักเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรเพิ่มขึ้น

อย่างต่อเนื่อง ทำให้การจราจรติดขัดในบางพื้นที่เพราะประชาชนส่วนใหญ่ใช้รถส่วนบุคคลในการเดินทาง และไม่มีสัญญาณไฟจราจร

สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง พบว่า ชุมชนมีความหนาแน่นทำให้แสงสว่างไม่เพียงพอ และไฟตามท้องถนนมีระยะห่าง ระบบไฟฟ้าสาธารณะยังไม่ทั่วถึงในเขตชุมชน ทำให้มีจุดเสี่ยงที่เป็นอันตราย เพราะแสงสว่างในเวลากลางคืนไม่เพียงพอ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ และไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ขาดงบประมาณในการซ่อมแซม และปรับปรุงไฟฟ้าสาธารณะในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย

สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านประปา พบว่า ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภคของชุมชน น้ำไหลช้า และน้ำไม่ไหลในช่วงระยะเวลาที่ประชาชนใช้น้ำพร้อมกันมาก ๆ และพบว่าน้ำที่ใช้ไม่สะอาดเกิดจากปัญหาของระบบท่อประปาเกิดความชำรุดเสียหาย เนื่องจากอายุการใช้งานที่ยาวนาน ประปาเป็นประปาหมู่บ้านเป็นการบริหารโดยหมู่บ้านงบประมาณไม่เพียงพอ

โดยสรุปแล้ว สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เกิดจากการขยายตัวของชุมชนภายในตำบลอย่างรวดเร็ว จึงทำให้โครงสร้างพื้นฐานชำรุดเสียหายไม่เพียงพอต่อการใช้งาน งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาและซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน ในด้านการคมนาคมขนส่ง และด้านไฟฟ้าแสงสว่าง ส่วนด้านประปาเป็นของหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วยจึงไม่สามารถบริหารจัดการได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการคมนาคมขนส่ง ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน เสียงตามสาย เพื่อสำรวจปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน เรังขยายถนนให้มีความกว้างขึ้น และดูแลกิ่งไม้ที่รูกล้ำมาในเขตถนน ควบคุมตรวจสอบการทำงานของผู้รับเหมาสร้างถนนต้องมีความรับผิดชอบในการ ก่อสร้างถนนให้ได้ตามแบบและมาตรฐาน ตามแยกของถนนควรจัดสรรให้มีสัญญาณไฟจราจร และควรมีสัญญาณไฟกะพริบเพื่อลดความเร็ว ป้ายบอกหรือลูกกระพริบลดความเร็วในการใช้ถนนเพื่อลดอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น

แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง ควรประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนสำรวจความต้องการปัญหาเดือดร้อนของประชาชนให้มากขึ้น พร้อมทั้งติดต่อประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพิ่มจุดปล่อยไฟให้มากขึ้น จัดซื้อหลอดไฟที่มีคุณภาพได้มาตรฐานใช้งานได้ยาวนาน ขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ และเพิ่มแสงสว่างในเขตพื้นที่ชุมชนที่เป็นจุดเสี่ยงอันตรายเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สำรวจเรื่องไฟฟ้าให้มากขึ้นตรวจสอบแก้ไขได้ทันเวลา ควรประสานงานระหว่างพื้นที่

เพื่อดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและร่วมมือกันพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานกับชุมชน

แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านประปา ควรเพิ่มเครื่องกรองน้ำที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำที่สะอาดมากขึ้น ในส่วนต่อขยายหลังคาเรือนที่ยังขาดแคลนน้ำ หน่วยงานควรดูแลสภาพน้ำและคุณภาพของน้ำให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน เพิ่มจุดบ่อน้ำบาดาลให้เพียงพอต่อการใช้งาน และรับฟังปัญหาของประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

โดยสรุปแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยการปรับปรุงซ่อมแซมให้ได้มาตรฐานคงทนเพียงพอและพร้อมใช้งาน และสำรวจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถนนบางจุดชำรุดเสียหาย คับแคบ ทำให้การจราจรติดขัดในบางพื้นที่ ไม่มีสัญญาณไฟจราจร และเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศา มาจันทิก, วิจิตร ศรีสอน (2564) พบว่าสังคมเมืองนั้นจะมีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาทางเศรษฐกิจ ในด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในเมืองมักมีรายได้ และรายจ่ายสูง เป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งทั้งหมดนี้ก็มีผลต่อคุณภาพชีวิต ส่วนสังคมชนบทก็จะมีประชากรเบาบาง กระจายเป็นหมู่บ้านประชาชนในกลุ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระดับการศึกษาต่ำ ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม การสื่อสาร การคมนาคมขนส่งไม่สะดวกเป็นอุปสรรคในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ที่เป็นเช่นนี้เพราะ พื้นที่ติดกับชุมชนตัวเมืองบางพื้นที่ห่างไกลตัวเมือง สภาพปัญหาถนนส่วนมากในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย มีความแคบไม่รองรับความเจริญ และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยประเด็น สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง พบว่า ชุมชนมีความหนาแน่นทำให้แสงสว่างไม่เพียงพอ และไฟตามท้องถนนมีระยะห่างระบบไฟฟ้าสาธารณะยังไม่ทั่วถึงในเขตชุมชน ทำให้มีจุดเสี่ยงที่เป็นอันตราย เพราะแสงสว่างในเวลากลางคืนไม่เพียงพอ ทำให้เกิดอุบัติเหตุ และไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ขาดงบประมาณในการซ่อมแซม และปรับปรุงไฟฟ้าสาธารณะในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐริกา แกมแก้ว (2561) พบว่า ด้านการพัฒนาระบบไฟฟ้าแสงสว่างและสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ความเพียงพอในการติดตั้งโคมไฟฟ้าสาธารณะหมู่บ้านของหมู่บ้านในเขตเทศบาล มีศักยภาพการให้บริการสูงสุด ส่วนต่ำสุด คือ ความรวดเร็วในการขอตีตตั้งโคมไฟฟ้าสาธารณะของหมู่บ้าน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ แสงสว่างในเวลากลางคืนยังไม่เพียงพอ ต้องเพิ่มไฟฟ้าส่องสว่างใน

ชุมชน ผลการวิจัยประเด็น สภาพปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านประปา พบว่า ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน น้ำไหลช้า และน้ำไม่ไหลในช่วงระยะเวลาที่ประชาชนใช้น้ำพร้อมกันมาก ๆ และพบว่าน้ำที่ใช้ไม่สะอาดเกิดจากปัญหาของระบบท่อประปาเกิดความชำรุดเสียหาย เนื่องจากอายุการใช้งานที่ยาวนาน ประปาเป็นประปาหมู่บ้านเป็นการบริหารโดยหมู่บ้านงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขียว ตะสันเทียะ (2561) พบว่าด้านระบบประปา ร้อยละ 48 อยู่ในระดับต่ำ ต้องปรับปรุง ด้านการผลิตและบำรุงรักษาระบบประปา ร้อยละ 44 อยู่ในระดับต่ำ ต้องปรับปรุง ด้านปริมาณและคุณภาพน้ำ ร้อยละ 38 อยู่ในระดับต่ำต้องปรับปรุง และด้านบริหารจัดการ ร้อยละ 65 อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งสภาพโดยรวมทรุดโทรมตามอายุการใช้งานประมาณ 25 ปี ระบบกรองน้ำซึ่งเป็นระบบการผลิตที่สำคัญที่สุดในระบบประปาที่เป็นเช่นนี้เพราะ ประปาหมู่บ้านมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ขาดการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการคมนาคมขนส่ง พบว่า ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน เสียงตามสาย เพื่อสำรวจปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน เกรียงไกรณรงค์ให้มีความกว้างขึ้น และดูแลกิ่งไม้ที่รูกล้ำมาในเขตถนน ควบคุมตรวจสอบการทำงานของผู้รับเหมาสร้างถนนต้องมีความรับผิดชอบในการก่อสร้างถนนให้ได้ตามแบบและมาตรฐาน ตามแยกของถนนควรจัดสรรให้มีสัญญาณไฟจราจร และควรมีสัญญาณไฟกะพริบเพื่อลดความเร็ว ป้ายบอกหรือลูกกระพริบลดความเร็วในการใช้ถนนเพื่อลดอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตน์ชนก แสงอ่วม (2563) พบว่า การจัดโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ไม่ว่าจะเป็น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา สถานีอนามัย โรงเรียน วัด และบ้านจะต้องมีมาตรฐาน ปลอดภัย โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางคมนาคมในพื้นที่ให้ได้มาตรฐาน ครอบคลุมและทั่วถึง และเพียงพอต่อการให้บริการของประชาชน เพื่อส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี กินดี มีความสุข อย่างเท่าเทียม ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนา และการก่อสร้างด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนนไฟฟ้า น้ำประปา ต้องให้ได้ตามแบบ และได้มาตรฐาน และเพียงพอต่อการใช้งานของประชาชน ผลการวิจัยประเด็น แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง พบว่า ควรประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนสำรวจความต้องการปัญหาเดือดร้อนของประชาชนให้มากขึ้น พร้อมทั้งติดต่อประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพิ่มจุดปล่อยไฟให้มากขึ้น จัดซื้อหลอดไฟที่มีคุณภาพได้มาตรฐานใช้งานได้ยาวนาน ขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ และเพิ่มแสงสว่างในเขตพื้นที่ชุมชนที่เป็นจุดเสี่ยงอันตรายเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สำรวจเรื่องไฟฟ้าให้มากขึ้นตรวจสอบแก้ไขได้ทันเวลา ควรประสานงานระหว่างพื้นที่เพื่อดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและร่วมมือกันพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานกับชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุ ปัญญาองค์ (2561) พบว่าแนวทางในการให้บริการระบบไฟฟ้าสาธารณะของ

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยผาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความคิดเห็นว่าจะมีฝ่ายที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าสาธารณะตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นมาและให้อิสระในการทำงานอย่างเต็มที่เพื่อที่จะทำได้รวดเร็วโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน พร้อมทั้งให้งบประมาณอย่างเพียงพอ ควรเพิ่มจุดติดตั้งโคมไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะ เช่น ตามถนนสายหลัก บริเวณทางแยกจากถนนสายหลัก และถนนสายรองที่แยกจากถนนสายหลักจากเดิมที่ติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างตามถนนเพียงด้านเดียวก็ทำการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างตามถนนทั้งสองด้านส่องเข้าหาถนนเพื่อเพิ่มแสง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ควรมีเจ้าหน้าที่สำรวจซ่อมแซมเขตไฟฟ้าสาธารณะ และเพิ่มแสงสว่างในเขตพื้นที่ชุมชนให้เพียงพอ ผลการวิจัยประเด็น แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านประปา พบว่า ควรเพิ่มเครื่องกรองน้ำที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำที่สะอาดมากขึ้น ในส่วนต่อขยายหลังคาเรือนที่ยังขาดแคลนน้ำ หน่วยงานควรดูแลสภาพน้ำและคุณภาพของน้ำให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน เพิ่มจุดบ่อน้ำบาดาลให้เพียงพอต่อการใช้งาน และรับฟังปัญหาของประชาชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เชาว์ ตะสันเทียะ (2561) พบว่า 1) ควรเปลี่ยนทรายกรองที่มีส่วนคละของทรายและกรวดทุก 1 ปี เนื่องจากทรายกรองและกรวดจะลดประสิทธิภาพลงตามอายุการใช้งาน 2) ควรมีการปรับปรุงปริมาณและการจ่ายสารละลายเคมีในกระบวนการผลิตให้เหมาะสมแก่ระบบประปาของแต่ละหมู่บ้าน 3) ควรมีการปรับปรุงการเติมสารเคมีหรือคลอรีนให้เหมาะสม เพื่อให้ตรวจพบคลอรีนให้อยู่ในค่ามาตรฐานของน้ำประปา ระหว่าง 0.2 – 0.5 มิลลิกรัมต่อลิตร และต้องรีบดำเนินการซ่อมแซม ระบบการจ่ายสารละลายคลอรีนในหมู่ที่ 7 โดยด่วนเนื่องจากพบเชื้อแบคทีเรีย 4) ระบบกรองน้ำประปาของหมู่ที่ 5 มีสภาพทรุดโทรมมาก ต้องมีการวางแผนจัดสร้างระบบกรองเพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อผู้ใช้น้ำที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกวัน 5) ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ดูแลระบบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุก 1 ปี เพื่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน 6) ท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการตรวจสอบน้ำดิบและน้ำประปาที่ผลิตได้เนื่องจากเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่โดยตรง ที่เป็นเช่นนี้เพราะควรเพิ่มเครื่องกรองน้ำที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำที่สะอาด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการคมนาคมขนส่ง ควรสำรวจปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น และขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง ควรสำรวจปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนให้มาก

ขึ้น เปิดช่องทางการรับแจ้งปัญหาจากประชาชนในพื้นที่ และจัดซื้อหลอดไฟที่มีคุณภาพได้มาตรฐานใช้งานได้นาน

3. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านประปา ควรถ่ายโอนประปาหมู่บ้านมาให้องค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย บริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้พบประเด็นปัญหาเพิ่มในด้านน้ำท่วม และการระบายน้ำ ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และการระบายน้ำ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง (References)

- เขาว์ ตะสันเทียะ. (2561). การศึกษากระบวนการผลิตและคุณภาพน้ำประปาในพื้นที่ตำบลธารปราสาทอำเภอนาหว้า จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ณัฐริกา แกมแก้ว. (2561). ศักยภาพการบริการโครงสร้างพื้นฐานของกองโยธาเทศบาลตำบลอิสาณ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นิตา มาจันทิก และจิตรา ศรีสอน. (2564). แนวทางการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครไปปฏิบัติ. วารสารการบริหารนิติบุคคล และนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(9). 57.
- รัตน์ชนก แสงอ่วม และโชติ บดีรัฐ. (2562). การนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอมะนัง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารนวัตกรรมเกษตรศาสตร์ บริหารคน. 6(1), 102.
- วิชญ์ ปัญญาพงศ์. (2561). สภาพการให้บริการระบบไฟฟ้าสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยฝาย อำเภอดง จังหวัดบุรีรัมย์. ในงานประชุมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 7/2561 “รัฐประศาสนศาสตร์ไทย 4.0 : ประชาธิปไตย นวัตกรรม และความท้าทาย” (น. 117). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (รางวัลคุณภาพการบริหารจัดการ
ภาครัฐ : พีเอ็มคิวเอ 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
Improving the Quality of Public Administration
(Public Sector Management Quality Award: PMQA 4.0) From the Office
of the Permanent Secretary, Ministry of Interior

เบญจมาภรณ์ ยาใจ¹ วิจิตรา ศรีสอน²
Benjamaporn Yajai, Wichitra Srison

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และเพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 349 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาค้นพบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือด้านการจัดการกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ในระดับมากที่สุด ด้านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับมาก และ ด้านการนำองค์การ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ แตกต่างกันในด้านเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ (Keywords): การพัฒนา; คุณภาพ; การบริหารจัดการภาครัฐ

Received: 2023-03-30 Revised: 2023-04-12 Accepted: 2023-04-12

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master's degree student Master of Political Science Program Department of Politics and Governance graduate school Suan Sunandha Rajabhat University.
Corresponding Author e-mail: nawaphorn1818@gmail.com

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

The purpose of this research was to study the quality development of public sector management of the Office of the Permanent Secretary of the Ministry of Interior. and to compare the level of development of the quality of government management Office of the Permanent Secretary, Ministry of Interior Classified by individual factors The samples used in the research were 349 civil servants and civil servants from the Office of the Permanent Secretary of the Ministry of Interior. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, and analysis of variance. The statistical significance was set at the 0.05 level. research results It was found that the Public Sector Management Quality Award (PMQA 4.0) of the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Interior was at the highest level. when considering side by side It was found that the operational results was at the highest level, followed by process management at the highest level; measurement, analysis and knowledge management at the highest level Focusing on human resource development at the highest level in terms of giving importance to service users and stakeholders, it was at the highest level. Strategic Planning at a high level and in the aspect of organizational leadership were at a high level, respectively. Government officials and government employees, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Interior There are different individual factors. There is a level of development of the quality of public administration. different in sex statistically significant at the .01 level

Keywords: development; quality; public administration

บทนำ (Introduction)

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เริ่มมีการก่อตั้งขึ้นพร้อมกันกับการก่อตั้งกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2435 ต่อมาในปี พ.ศ.2476 มีพระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2476 โดยแบ่งส่วนราชการกระทรวงมหาดไทย ออกเป็น 10 ส่วนราชการ ส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ใช้ชื่อว่า "กรมปลัด" ต่อมา มีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม จึงเปลี่ยนชื่อเป็น "สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย" ดำเนินงานเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวง ที่ไม่เป็นหน้าที่ของกรมใดกรมหนึ่ง กำกับ เร่งรัด การปฏิบัติราชการของส่วนราชการในกระทรวงให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง จัดทำแผนแม่บท งานการข่าว

งานประชาสัมพันธ์ การพัฒนาระบบงานและบุคลากร การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง งานงบประมาณ การตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์

งานดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง การทำนิติกรรม สัญญา งานคดี งานการต่างประเทศและกิจการผู้อพยพ งานการสื่อสาร และงาน ประสานราชการ

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) เป็นกรอบแนวคิดและเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ส่วนราชการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร เพื่อยกระดับการบริหารจัดการขององค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง การพัฒนากระบวนการทำงาน และผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายคือประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติ

สำหรับในส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้บริหาร ได้ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อน การดำเนินงาน PMQA มาอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้แทนหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัด กระทรวงมหาดไทย ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถออกแบบกระบวนการทำงาน นำกระบวนการไปสู่การปฏิบัติ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และรายงานผลการดำเนินงานตามข้อกำหนดและตัวชี้วัดครบถ้วนทุกกระบวนการ

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ระบบราชการปรับปรุงประสิทธิภาพและยกระดับขีดความสามารถการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถส่งมอบบริการที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจและประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นกับประชาชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ประกอบกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยได้ผ่านการรับรองการดำเนินการตามเกณฑ์พื้นฐานทั้ง 6 หมวด และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ผ่านการรับรองตามเกณฑ์พื้นฐาน ฉบับที่ 2 และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยได้รับรางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ หมวด 1 การนำองค์กร และในปี พ.ศ.2561 ได้รับรางวัลเลิศรัฐ สาขา

การบริหารจัดการภาครัฐ หมวด 2 การวางแผนยุทธศาสตร์ และการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานอื่น ๆ ในระบบราชการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Purpose or Objective)

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ วิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

2. กลุ่มเป้าหมาย

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 349 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นข้อคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และอายุการทำงาน

3.1.2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จำนวน 7 ด้าน คือ 1) ด้านการนำองค์การ 2) ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 3) ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) ด้านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล 6) ด้านการจัดการกระบวนการ และ 7) ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกระดับความคิดเห็นของข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

3.1.3 ข้อเสนอแนะ

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ศึกษาจากศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งเป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

3.2.2 ดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป

3.2.3 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีประชากรในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ทำการศึกษาก่อนจำนวน 30 ชุด โดยวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) และหาค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับโดยใช้วิธีการของ Cronbach โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นจากผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

3.3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่ทำการศึกษาต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 200 คน และได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ โดยมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ล่วงหน้า คือ ประชาชนในชุมชนพระยาประสิทธิ์ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากตำราเอกสาร และค้นคว้าจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

5.1.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

5.1.1.1 เพื่อบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และอายุการทำงาน โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentages)

5.1.1.2 ระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จำนวน 7 ด้าน คือ 1) ด้านการนำองค์การ 2) ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 3) ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) ด้านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล 6) ด้านการจัดการกระบวนการ และ 7) ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยเพื่อแสดงลักษณะการกระจายข้อมูล.

5.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics)

5.2.1 T-test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ

5.2.2 F-test ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป เช่น อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และอายุการทำงาน เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (Least Significant Different: LSD)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล(ระดับ) ลำดับที่	
1. ด้านการนำองค์การ	3.74	.577	มาก	7
2. ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	4.07	.637	มาก	6
3. ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.21	.616	มากที่สุด	5
4. ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้	4.40	.585	มากที่สุด	3
5. ด้านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล	4.37	.588	มากที่สุด	4
6. ด้านการจัดการกระบวนการ	4.47	.582	มากที่สุด	2
7. ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ	4.47	.596	มากที่สุด	1
รวม	4.24	.413	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับผลการศึกษา พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านผลลัพธ์การดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.47) รองลงมาคือด้านการจัดการกระบวนการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.47) ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40) ด้านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37) ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21) ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.07) และ ด้านการนำองค์การ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74) ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีดังนี้

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีเพศต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ แตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นด้านการจัดการกระบวนการและ ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีประเภทตำแหน่งแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านผลลัพธ์การดำเนินการ รองลงมา คือด้านการจัดการกระบวนการ ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ด้านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และด้านการนำองค์การ และการเปรียบเทียบ ข้าราชการและพนักงานราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ มีความแตกต่างกันในด้านเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี วีระธรรมโม (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสู่ระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0) ของสำนักงานที่ดินจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสู่ระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0) ในภาพรวมและรายด้านมีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐอยู่ในระดับมาก 2) นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านนวัตกรรม มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ สู่ระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และด้าน

เทคโนโลยี มีความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) สำหรับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ สู่ระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0) ของสำนักงานที่ดินจังหวัดชุมพรนั้น หน่วยงานควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อพันธกิจและภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน ควรใช้แผนยุทธศาสตร์ด้านที่ดินระยะ 10 ปี กำหนดให้มีช่องทางการรับฟังข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลผ่านระบบเทคโนโลยี และให้มี การเชื่อมโยงข้อมูลกับส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง การสรรหาบุคลากรควรดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่ ก.พ. กำหนด ส่วนกระบวนการทำงานควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ ท้วมทอง (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ไปปฏิบัติของสำนักงานอัยการในจังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) การนำหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐไปปฏิบัติของสำนักงานอัยการในจังหวัดลพบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล รองลงมาคือ ด้านการนำองค์กร ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านการจัดการกระบวนการ ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ และด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ตามลำดับ ในส่วนของผลลัพธ์การปฏิบัติราชการของสำนักงานอัยการในจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาองค์กร รองลงมาคือ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ และด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของสำนักงานอัยการในจังหวัดลพบุรี 2.1) ด้านการนำองค์กร ควรให้ความสำคัญมากขึ้นในเรื่องการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้ทั่วทั้งองค์กรจากฝ่ายบริหารสู่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ให้เข้าใจตรงกันในเรื่องภารกิจหลักของหน่วยงาน และเป้าหมายตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการ 2.2) ด้านการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ควรเปิดโอกาสให้สำนักงานอัยการจังหวัดได้วางแผนกลยุทธ์ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย และมีการฝึกอบรมการเขียนแผนให้แก่สำนักงานอัยการจังหวัด เพื่อสามารถแปลงแผนระดับองค์กรสู่การปฏิบัติงานระดับหน่วยงาน 2.3) ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับการให้บริการของสำนักงานอัยการจังหวัดแต่ละแห่งในจังหวัดลพบุรี 2.4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ควรมีการปรับปรุงฐานข้อมูลสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์อยู่เสมอ และควรมีตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ในสำนักงานอัยการจังหวัดแต่ละแห่ง เพื่อสนับสนุนการให้บริการด้านสารสนเทศอย่างทันทั่วทั้งที่ 2.5) ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ควรวิเคราะห์ปริมาณงานให้เพียงพอต่ออัตรากำลัง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหางานล้นคน 2.6) ด้านการจัดการกระบวนการ ควรจัดทำมาตรฐานงานธุรการให้ชัดเจน เนื่องจากภารกิจงานของสำนักงานอัยการแต่ละแห่งแตกต่างกัน มีปริมาณและลักษณะงานที่แตกต่างกัน ควรจัดทำมาตรฐานงานธุรการแตกต่างกัน และให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงรุกเพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรจัดทำกรอบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) เพื่อในบุคลากรในสำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทยได้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA 4.0) ของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กมลวรรณ ท้วมทอง. (2564) การนำหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ไปปฏิบัติของสำนักงานอัยการในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- มยุรี วีระธรรมโม. (2563). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐสู่ระบบราชการ 4.0 (PMQA 4.0) ของสำนักงานที่ดินจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
The Administration of Student Support System by School
Administrators Under the Songkhla Primary Educational Area
Service Office 2

จันทร์จิรา แลหมัน¹ นรินทร์ จุลทรัพย์²

Janjira Laeman, Niran Chullasap

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และ ขนาดสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 590 คน ใช้วิธีกำหนดขนาดของตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และใช้วิธีการสัมภาษณ์ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .942 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติทดสอบค่าทีอิสระ ค่าเอฟ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามระดับการศึกษาและขนาดสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3.) แนวทางการพัฒนางาน ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครอง จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง

Received: 2023-04-06 Revised: 2023-07-17 Accepted: 2023-07-17

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Master of Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University.

Corresponding Author e-mail: janjira.lae004@hu.ac.th

² คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Faculty of Education and Liberal Arts Hatyai University. e-mail: niran09042498@hotmail.com

แก้ปัญหาให้นักเรียนตามสภาพจริง พัฒนางานให้สอดคล้องและสนองรับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

คำสำคัญ (Keyword): การบริหาร; ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study and compare The Administration of Student Support System by School Administrators Under The Songkhla Primary Educational Area Service Office 2, classified by positions, education background, working experience and school size. The sample group consisted of 590 teachers of school under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2, determined samples size from Krejcie and Morgan's tables using simple random sampling by school size. The instrument used for data collection was a five – rating scale questionnaires with suitability rating of .942. The statistics was used for data analysis were: mean, percentage, standard deviation, t-test Independent, F-test (One-way ANOVA) and content analysis. The study revealed the following: 1) The Administration of Student Support System by School Administrators Under The Songkhla Primary Educational Area Service Office 2 in overall and in each aspect were at high level. 2) The comparison which was classified by position and working experience were statistically significant at the .05 level, classified by background education and school size were not statistically significant different. 3) The guidelines for developing are promoting to associated organizations, including the ongoing student development activities, focus on student screening through various methods. The goal process that aim to encourage and manage in accordance with the Ministry of Education's policies.

Keywords: The Administration; The Student Support System; The School Administrators

บทนำ (Introduction)

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีทักษะความรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความสามารถที่จะปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคประเทศไทย 4.0 โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมอยู่ร่วมในสังคมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่

สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศที่จะกำหนดทิศทางในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต แต่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทย สัดส่วนของเด็กมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพและการปกป้องคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัย มีสวัสดิภาพความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมเป็นภาระหน้าที่สำคัญของทุกภาคส่วน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความเป็นเมือง ส่งผลให้พ่อแม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกน้อยลง การอยู่ในภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม มีปัญหาพฤติกรรม ปัญหาครอบครัว ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือก่อปัญหาสังคมอื่น การทำงานเกี่ยวกับเด็กจึงไม่สามารถจำกัดเป้าหมายการทำงานเพียงเฉพาะกลุ่มเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องขยายขอบเขตการทำงานไปยังสาเหตุปัญหา เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีปัจจัยหลายด้านที่ทำให้นักเรียนมีปัญหา ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนและสถานศึกษาต้องพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามศักยภาพโดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (มธุริน แผลงจันทิก, 2554.)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหา และการส่งต่อผู้เรียน ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เป็นคนดี มีสุข และปลอดภัยจากสภาพสังคมปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ได้ดำเนินงานตามนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนองนโยบายแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดจุดเน้นเพื่อการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดให้ปี พ.ศ.2565 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ ในปีการศึกษา 2565 มีนักเรียนกลุ่มขาดแคลน นักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ต้องได้รับการช่วยเหลือตามระบบการคัดกรองนักเรียน แต่กระบวนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนรวมถึงด้านการป้องกันและการแก้ปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อ ยังไม่ชัดเจน นักเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือตามกระบวนการ ส่งผลให้ประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายประการด้วยกัน โดยสาเหตุแยกเป็นปัญหาที่เกิดจากผู้เรียน และปัญหาที่เกิดจากสถานศึกษา ทั้งนี้สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้เรียน ผู้บริหารจึงต้องบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุน ให้คณะครูและผู้ปกครองร่วมมือดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อจะไปสู่การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ

สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา รวมไปถึงผู้บังคับบัญชาในระดับสูงขึ้นไป และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนงานในระดับสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการนำมาประยุกต์และปรับใช้และพัฒนากิจการ บริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ส่งเสริมผู้เรียนได้รับการ ดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา มีพัฒนาการความก้าวหน้าในทุกด้าน แก้ปัญหา ได้ด้วยตนเอง สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน มุ่งหวังพัฒนานักเรียนให้ประสบความสำเร็จ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 และ วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษา นิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการหาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะ ส่งผลต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียนและโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตัวแปร ตำแหน่ง ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา มาปรับ ใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยฉบับนี้ จะใช้การวิจัยเชิงบูรณาการระหว่าง วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) คือการวิจัยเชิงสำรวจ และการสัมภาษณ์ใน เชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 126 โรงเรียน จำนวน 1,438 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 590 คน ปีการศึกษา 2565 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 607-608 อ้างถึงใน รัชพล เทียงดี, 2563, น.4) โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ที่มีประสบการณ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษที่มีประสบการณ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีประสบการณ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ขอคำแนะนำและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.95 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปเก็บข้อมูล (Try-Out) จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.942 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป โดยถามในประเด็นต่อไปนี้ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานด้านการบริหาร ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม จำนวน 590 ชุด ผ่าน Google Form ถึงครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยภายใน 15 วัน นับตั้งแต่ได้รับแบบสอบถาม ได้รับแบบตอบคืนจำนวน 590 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผล ตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสงขลาเขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดยแนบกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์ ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 จำนวน 6 คนล่วงหน้า 3 วันก่อนนัดสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) จำนวน 6 คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1 – 2 ชั่วโมง ต่อ 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแยกข้อมูลตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ใช้วิธีคำนวณโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และจำแนกตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ด้วยการทดสอบค่า F (F-test) รวบรวมแนวทางการพัฒนาโดยการตีความวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูที่ปรึกษา จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 49.32 หัวหน้างานแผนงาน จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 19.83 หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 18.14 ครูแนะแนวจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 12.71 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 441 คน คิดเป็นร้อยละ 74.75 วุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 25.25 ประสบการณ์การทำงานระยะเวลา 1-5 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 25.27 ประสบการณ์การทำงานระยะเวลา 6-10 ปี จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 30.85 ประสบการณ์การทำงานระยะเวลา 11-15 ปี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 30.51 ระยะเวลา 16 ปีขึ้นไป จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 12.37 ทำงานในสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 30.68 ทำงานในสถานศึกษาขนาดกลางจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 45.59 ทำงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 23.73

ตอนที่ 2 การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

พบว่าความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($=3.74$, S.D. = 0.36) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ด้านการรู้จักนักเรียนเป็น

รายบุคคล (= 4.49, S.D.= 0.34) รองลงมาคือด้านการคัดกรองนักเรียน (= 3.67, S.D.= .47) และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (= 3.64, S.D.= 0.48) ตามลำดับ

**ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา**

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตาม
ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา ดังนี้

ตำแหน่ง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
จำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็น โดยภาพรวมแตกต่างกัน
อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการคัดกรอง
นักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านส่งต่อนักเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระดับการศึกษา ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา
เขต 2 จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นโดย
ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยของครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (= 3.77,
S.D.= 0.36) สูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (= 3.73, S.D.= 0.36)

ประสบการณ์ทำงาน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สงขลา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าในภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน
อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์
การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร
สถานศึกษา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน และด้านการป้องกันและ
แก้ไขปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขนาดสถานศึกษา ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา
เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้าน พบว่า ครูผู้สอนขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิจัยเชิงคุณภาพ

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ประกอบด้วยดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเพื่อสถานศึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น การดำเนินงานด้านจัดทำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล บนพื้นฐานของความแตกต่างและความหลากหลายของนักเรียนสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนและนำมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง การจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อประโยชน์ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและส่งเสริมการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ของนักเรียนมากขึ้น นำหลักการบริหารเพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การปรับใช้เทคโนโลยี ข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย ผ่านระบบการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล (DMC) พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ดำเนินงานตามระบบ ด้านระบบสุขภาพจิต โรงเรียน วิถีใหม่ School Health HERO (Health And Educational Reintegrating Operation) พัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อนำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนไปสู่การคัดกรองนักเรียนต่อไป

2. การคัดกรองนักเรียน ควรใช้แนวทางการบริหารมาปรับใช้ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน และดำเนินการคัดเลือกเกณฑ์การคัดกรองที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ใช้เครื่องมือและวิธีการในการคัดกรองที่หลากหลาย มีการนิเทศ ติดตามผล การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนของครู จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนตามข้อมูลสภาพจริงที่ ดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครองหรือชุมชน ในด้านการคัดกรองนักเรียน เพื่อเข้าใจสภาพนักเรียนในกลุ่มต่างๆ ดำเนินงานคัดกรองนักเรียนผ่านระบบ School Health HERO (Health And Educational Reintegrating Operation) สร้างความสะดวกและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย ลดภาระงานครูที่ปรึกษาในการคัดกรองข้อมูลพื้นฐาน นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนในการแก้ปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำกลยุทธ์หลักการบริหารมาปรับใช้ในการบริหารด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจุดเด่นและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทุกกลุ่ม ตามศักยภาพและได้รับการช่วยเหลือตามสภาพจริง เช่น การคัดเลือกนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาเพื่อเข้าร่วมโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ) ตระหนักถึงมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษา ด้านการปลูกฝัง จิตสำนึกและเจตคติที่ดี และการสร้างเสริมประสบการณ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตของเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรส่งเสริมให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างหลากหลาย การรับฟังปัญหานักเรียน ส่งเสริมให้ครูการเฝ้าระวังปัญหาพฤติกรรมและสังคม การเรียนรู้เทคนิคการส่งเสริมพัฒนาและแก้ไข ผ่านระบบ School Health HERO ดำเนินงานตามมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษาด้านการป้องกันจากปัจจัยเสี่ยงในการเข้าถึงสื่อที่ส่งผลกระทบเชิงลบของนักเรียนที่อาจเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การ

ส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมของเครือข่ายการมีส่วนร่วม เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อเฝ้าระวังนักเรียนได้รับการปกป้อง ค้ำครอง ดูแล ช่วยเหลือ มีความมั่นคงและปลอดภัย

5. ด้านการส่งต่อ ควรปรับใช้แนวทางการบริหารจัดการให้ครูวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาอย่างทั่วถึงและชัดเจน เพื่อส่งต่อภายในในกลุ่มนักเรียนกลุ่มมีปัญหา และรับการช่วยเหลือต่อไป มีการออกเยี่ยมบ้านเพื่อสอบถามข้อมูลนักเรียนจากผู้ปกครองเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง และส่งต่อยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกกรณีที่ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือภายในสถานศึกษาได้ ส่งเสริมให้ครูได้ใช้ระบบสุขภาพจิตโรงเรียน วิถีใหม่ School Health HERO เพื่อลดกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อนจากเดิม ผ่านระบบโปรแกรมที่ทันสมัย รวดเร็ว ตามขั้นตอน เพื่อส่งต่อผู้เชี่ยวชาญผ่านโปรแกรมเพื่อดูแลช่วยเหลือต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการรู้จักนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการคัดกรอง ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ให้ความสำคัญกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการนำนโยบายต่างๆ จากกระทรวงศึกษาธิการมาปรับใช้เพื่อให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ตามหลักสูตร มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีคุณธรรมจริยธรรมตามแบบที่สังคมคาดหวัง พบกับความสำเร็จในการศึกษาตามขอบข่ายระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนานักเรียน กำหนดโรงเรียนในสังกัดจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ เน้นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรายบุคคลได้รับการช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา พรมรัตน์ (2559) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการส่งเสริม

นักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรมาภรณ์ สนธิ (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัสสร สุริยะ (2562) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านที่มากที่สุด คือด้านการคัดกรองนักเรียน รองลงมา คือด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและ พัฒนา นักเรียน ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และด้านที่มีข้อเสนอน้อยที่สุด คือด้านการส่งต่อนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวมครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็น แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านส่งต่อนักเรียน แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน จากการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษา ในการกำหนดบทบาทภาระหน้าที่งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาที่แตกต่างกัน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการทำงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับงานวิจัยพรรคดี ผกากรอง (2562) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจำแนกตามตำแหน่ง พบว่าแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากระดับทางการศึกษา ไม่ได้ส่งผลต่อความคิด ความเข้าใจ และเจตคติ ของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลาเขต 2 โดยครูในสถานศึกษา มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเหมือนกัน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการกำหนดนโยบายให้เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนตามบริบทของสถานศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมที่สอดคล้องกับนโยบายสถานศึกษาด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความสนใจเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิตาภา มาประดิษฐ์ (2560) ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญเนตร มุลทองจาด (2564) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสีเมื่อจำแนกตาม ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าในภาพรวมของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลาเขต 2 ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเรียนรู้ หรือมีวิธีการเทคนิคการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการคัดกรองนักเรียน ความรู้ความเข้าใจวิธีการดำเนินการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ต่างกัน รวมถึงเข้าถึงพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละวัยและปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงตามสังคมตามยุคสมัย ทำให้เข้าถึงมุมมองการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับความคิดที่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลา ขุนชำนาญ (2564) ได้ศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าในภาพรวมของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ที่มีขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน ดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิวา ขุนชำนาญ (2564) ศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนซึ่งจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแล้วไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทสร สุริยะ (2562) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูตามขนาดของโรงเรียน ต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านหลักการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้กลยุทธ์หลักการบริหารมาปรับใช้ในการบริหารด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ รวมถึงส่งเสริมจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนและผู้ปกครองซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน เพื่อสะดวกในการสืบค้นข้อมูลยิ่งขึ้น

1.2 ด้านการส่งต่อนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริม พัฒนาครูที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ตามศักยภาพ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

1.3 ครูที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็น แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทุกตำแหน่งงานในสถานศึกษามีบทบาทร่วมกันในด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมเพื่อความรับผิดชอบในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเต็มศักยภาพ

1.4 ครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็น แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองเพื่อปรับตัวให้ทันกับยุคการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทย 4.0 อันจะ

ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงเข้าถึงพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละวัย ที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามสังคมยุคสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

2.2 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

2.3 ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัลยา พรหมรัตน์. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ขวัญเนตร มุลจาดทอง. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี. สารพินิจศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตาภา มาประดิษฐ์. (2560). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปรมาภรณ์ สนิธิ. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับ ประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พรศักดิ์ ผลการอง. (2562). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สารนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มธุริน แผลงจันทิก. (2554). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

รัชพล เทียงดี. (2563). แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต18. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศิวา ขุนชำนาญ. (2564). การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุภัทสร สุริยะ. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย**
**Guidelines on Development of Academic Leadership in Digital Era of
School Administrators Under the Secondary Educational Service
Area Office Sukhothai**

เพลินจิตร ชำนาญผา¹ ธนภุต สิริราช² จิติมน ฉัตรจรัสรัตน์³
Plearnjit Chamnanpha, Thanakrit Sittirach, Titimon Chadcharunrat

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย 3) ประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 289 คน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เนื้อหา

คำสำคัญ (Words): แนวทางการพัฒนา; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

Received: 2023-04-04 **Revised:** 2023-05-12 **Accepted:** 2022-05-18

¹ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ Education Supervisor the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok Uttaradit. Corresponding Author e-mail: ploenchit@esdc.go.th

² คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก Faculty of Education Northern College Tak

³ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก Faculty of Education Northern College Tak

Abstract

The purposes of this research were 1) to study present state of academic leadership in digital era of school administrators under the secondary educational service area office Sukhothai 2) to study guidelines on development of academic leadership in digital era of school administrators under the secondary educational service area office Sukhothai 3) to evaluate suitability and possibility of the practicality of guidelines on development of academic leadership in digital era of school administrators under the secondary educational service area office Sukhothai. Sample groups and data sources were qualified people, education administrators, school administrators, deputy school administrators and teachers under the secondary educational service area office Sukhothai of 289 people in the academic year 2022. Research instruments were questionnaire, interview form and evaluating form of the suitability and the possibility. The data were statistically analyzed by frequency value, percentage, mean, Standard Deviation(S.D.) and analysis content. The results revealed as follows : The present state of academic leadership in digital era of school administrators under the secondary educational service area office Sukhothai overall all aspects were at highest. Sorted from the highest to the lowest were academic planning, management, supervision and encouragement of academic atmosphere. Guidelines on development of academic leadership in digital era of school Administrators had 4 aspects 52 guidelines consisted of 22 guidelines of academic planning, 9 guidelines of management, 12 guidelines of encouragement of academic atmosphere and 9 guidelines of supervision. The evaluation of the suitability and the possibility found that the suitability was overall at highest. Sorted from the highest to the lowest were supervision, encouragement of academic atmosphere, management and academic planning. The possibility was overall at highest too. Sorted from the highest to the lowest were supervision, encouragement of academic atmosphere, academic planning and management.

Keywords: Academic Leadership; School Administrators; Digital Era

บทนำ (Introduction)

สถานการณ์ของโลกในยุคดิจิทัล เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็วเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้

ง่ายและรวดเร็ว ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรต้องปฏิรูปตนเอง และเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและความสมดุล เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในยุคดิจิทัล

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายโมเดลประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 มาใช้เพื่อผลักดันประเทศให้ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ตามนโยบาย ของรัฐบาลนั้น ผู้เรียนต้องสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ให้ตอบสนองความต้องการของตนเองและของสังคมได้ แผนพัฒนาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาว่า ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึง การให้บริการด้านความเท่าเทียมและด้านประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาของหน่วยงาน เนื่องจากมีหน้าที่ในการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางขององค์กร ดูแลประสานงานให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในปีการศึกษา 2564 ที่ผ่านมา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 27 โรงเรียน เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ (NT) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินที่ยังต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย : 2564) ปัญหาเหล่านี้ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาปรับปรุงเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพจะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับการใช้ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย พัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลให้มากที่สุด

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีความตระหนักและสนใจศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอันจะส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Hypothesis)

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 27 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 65 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,036 คน รวมทั้งสิ้น 1,101 คน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษารักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมจำนวน 65 คน ครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 1,036 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,101 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่ตารางประมาณค่าของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607-610) ผู้วิจัยได้เจาะจงกลุ่มผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 65 คน และเทียบสัดส่วนบัญญัติไตรยางศ์กลุ่มครูผู้สอน ได้จำนวนทั้งสิ้น 289 คน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจาก โรงเรียนคุณภาพ เช่น โรงเรียนรางวัลนักเรียนพระราชทาน โรงเรียนมาตรฐานสากล OBEC QA โรงเรียนมาตรฐานสากล SC QA โรงเรียนวิสุทธิพรชั้นนำ โรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านต้นแบบสถานศึกษาพอเพียง และโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล จำนวน 9 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติการ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ได้รับรางวัลด้านการสอนดีเด่น จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงของ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้จากขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 27 โรงเรียน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,101 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางประมาณค่าของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ผู้วิจัยได้เจาะจงกลุ่มผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 65 คน และเทียบสัดส่วน บัญญัติไตรยางศ์กลุ่มครูผู้สอน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 289 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง/หน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็น แบบการตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ เชิงลึกซึ่งได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการ พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และ ด้านการนิเทศ

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ใน

การปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ 5, 4, 3, 2, และ 1 พิจารณาเกณฑ์การประเมินเป็นระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วมาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try Out) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.96

3.2 เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และ ศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 289 คน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(Rating Scale) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป และสรุปผล

3.3 สัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน รวมจำนวน 13 คน และสรุปผล

3.4 เก็บข้อมูลโดยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย จำนวน 289 คน

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยรวม

ที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับสภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการวางแผนงานวิชาการ	4.64	0.52	มากที่สุด
2.	ด้านการบริหารจัดการ	4.58	0.57	มากที่สุด
3.	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.55	0.54	มากที่สุด
4.	ด้านการนิเทศ	4.56	0.53	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.59	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 เมื่อเรียงลำดับที่มีค่าสูงสุดไปหาน้อยปรากฏว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ด้านการนิเทศมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มี 4 ด้าน พบว่ามี 52 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านการวางแผนงานวิชาการ มี 22 แนวทาง ด้านการบริหารจัดการ มี 9 แนวทาง ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มี 12 แนวทาง และด้านการนิเทศ มี 9 แนวทาง ดังนี้

ด้านที่ 1 แนวทางด้าน การวางแผนงานวิชาการ มี 22 แนวทาง

1. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล มี 7 แนวทาง ดังนี้ 1) ควรวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อให้เห็นถึงศักยภาพของโรงเรียน ในการนำไปกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสังคมโลกในยุคปัจจุบัน 2) ควรออกแบบหลักสูตรที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบในการสืบค้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3) ต้องออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้น ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นนวัตกรรมสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมให้สอดคล้องกับทิศทางของสังคมและความหลากหลายของอาชีพในอนาคต 4) หลักสูตรต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในยุคดิจิทัล สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายทางอาชีพในอนาคตได้ 5) หลักสูตรควรมุ่งเน้นการส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้นำที่เข้าใจบริบทต่างๆ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมบนโลกดิจิทัล การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ 6) กำหนดมาตรฐานและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นการจัดการตนเองให้มีความคิดริเริ่ม และมีภาวะความเป็นผู้นำอย่างเหมาะสม 7) จัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ให้รู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล มี 15 แนวทาง ดังนี้

1) ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความต่างทางศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลในระดับที่แตกต่างกันได้ 2) การจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่น คล่องตัวและสามารถปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคต 3) ประยุกต์ใช้สื่อและอุปกรณ์ดิจิทัลที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกันให้มีคุณภาพมากขึ้น 4) เน้นการเรียนรู้แบบ Active learning ให้ผู้เรียนค้นคว้าและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ โดยครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำ แทนการถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียวเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการวิเคราะห์และแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) เน้นการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning:CBL) โดยการให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะในการสื่อสาร ทำงานเป็นทีมและพัฒนาทักษะในการคิดแบบสร้างสรรค์ 6) มุ่งเน้นการเรียนรู้การสอนแบบฐานสมรรถนะ (Competency-based Learning) ด้วยการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการต่าง ๆ ให้เกิดผลการปฏิบัติงานและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 7) ออกแบบการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล และพัฒนาทักษะการเป็นนวัตกร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในอนาคตได้ 8) ออกแบบวิธีการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในห้องเรียนมากกว่าการให้ผู้สอนเป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ 9) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการวัดผลประเมินผลความรู้ให้เหมาะสมกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ 10) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุน ให้มีระบบเครือข่ายการสื่อสารโทรคมนาคมที่มีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยสูง 11) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้มีระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ดิจิทัลแก่ผู้เรียน 12) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นห้องเรียนที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน 13) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนอุปกรณ์ ดิจิทัลสำหรับผู้เรียนทุกระดับชั้นอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ไปสู่การสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 14) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัล และพัฒนาการสอนทักษะดิจิทัลสำหรับครู เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 15) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ให้ใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ด้านที่ 2 แนวทางด้านการบริหารจัดการ มี 9 แนวทาง ดังนี้ 1) การวางแผนบริหารจัดการ ควรศึกษาประวัติ บริบท และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้การวางแผนมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบท ลักษณะของโรงเรียน 2) ศึกษาความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบนโยบายให้ตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) ศึกษาเป้าหมายและทิศทางของสังคม เพื่อวางนโยบายการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับชุมชน สังคม 4) การวางแผนนโยบายควรมีการร่วมมือในการวางแผนร่วมกันของผู้มีความเกี่ยวข้องหลายส่วน เพื่อให้การวางแผนครอบคลุมในหลายด้านอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ 5) การวางแผนนโยบายจะต้องเป็นไปอย่างมีระบบ วางแผนดำเนินการ ตรวจสอบ ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ (PDCA) ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และทันสมัยอยู่เสมอ 6) มีการประเมินความจำเป็นพื้นฐาน (Need Assessment) ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมตามทรัพยากรและงบประมาณของสถานศึกษา 7) ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล

สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา 8) บริหารจัดการภายในสถานศึกษา จัดให้มีการสนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนการสอน 9) ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยคำนึงถึงกฎหมาย คุณธรรม จริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยี

ด้านที่ 3 แนวทางด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มี 12 แนวทาง ดังนี้ 1) ส่งเสริม สนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital Device) ที่มีคุณภาพอย่างเหมาะสมสำหรับผู้สอนและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาเรียนรู้ 2) จัดตั้งเครือข่ายและจัดทำสื่อสารสนเทศสำหรับผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจและเตรียมความพร้อม ในการใช้สื่อและอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital Device) ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 3) จัดสรรอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อช่วยพัฒนาระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) กำกับติดตาม และบำรุงรักษาอุปกรณ์ดิจิทัลให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และพร้อมใช้งานระหว่างจัดการเรียนรู้และกระบวนการบริหารงาน 5) จัดสรรและพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 6) พัฒนาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) ส่งเสริม สนับสนุน ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาทางวิชาชีพของบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่มีทิศทาง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 8) มีการใช้ Search Engine ต่าง ๆ ในการค้นหางานวิจัยที่เป็นประโยชน์สำหรับการบริหารจัดการศึกษา (Research-based Management) 9) มีการจัดตั้ง Operational Room เพื่อการวางแผน กำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน 10) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 11) ส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะความรู้ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความคิดที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 12) มีการสร้างเครือข่ายจากภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้บุคลากรเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้

ด้านที่ 4 แนวทางด้านการนิเทศ มี 9 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะด้านสื่อดิจิทัลที่จำเป็นต่อบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ จากวิทยากรทั้งภายในและภายนอก 2) กำกับ ติดตามและดูแลการพัฒนาทักษะด้านการใช้อุปกรณ์สื่อดิจิทัลของบุคลากรในการปฏิบัติงานจริง ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้และด้านอื่น ๆ 3) ประเมินและสรุปแนวทางในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล 5) ส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพและทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ และตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ 6) ส่งเสริมให้บุคลากรมีทัศนคติที่เปิดรับและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต 7) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 8) สร้างเครือข่ายจากภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหลากหลายเพื่อ

เปิดมุมมองของบุคลากรต่อการพัฒนางานและพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางอาชีพในยุคดิจิทัล 9) ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศและครูต้องร่วมกันวางแผนดำเนินการข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู และร่วมกันสรุปผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดร่วมกันผ่านการสื่อสารโดยการนำสื่อดิจิทัลเทคโนโลยี การเชื่อมต่อเครือข่ายมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ทาง Internet โดยใช้ Application Line, Facebook, Zoom, Google meet, Googlesites, Google Classroom, YouTube และอื่น ๆ

ตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ที่	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น					
		ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการวางแผนงานวิชาการ	4.66	0.53	มากที่สุด	4.69	0.47	มากที่สุด
2.	ด้านการบริหารจัดการ	4.66	0.52	มากที่สุด	4.66	0.48	มากที่สุด
3.	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.71	0.49	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด
4.	ด้านการนิเทศ	4.73	0.48	มากที่สุด	4.75	0.44	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.69	0.51	มากที่สุด	4.71	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเรียงลำดับความเหมาะสมที่มีค่าสูงสุดไปหาน้อยปรากฏว่า ด้านการนิเทศมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และด้าน การวางแผนงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ตามลำดับ

ส่วนความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเรียงลำดับความเหมาะสมที่มีค่าสูงสุดไปหาน้อยปรากฏว่า ด้านการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ด้าน การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ด้านการวางแผนงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และพบว่าด้านการวางแผนงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการด้านการนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงให้ความสำคัญกับวางแผนงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการปฏิบัติงานวิชาการในสถานศึกษาที่ชัดเจนมีการวางแผนด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับบุคลากร โดยเน้นการใช้ประโยชน์การเชื่อมต่อเทคโนโลยีจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความพร้อม มีศักยภาพ มีภาวะความเป็นผู้นำจะสามารถนำหลักการบริหารงานเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการวางแผนการทำงานในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีการนิเทศติดตามและประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ที่ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส 2019 (โควิด-19) สถานศึกษาจึงต้องใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ ทำให้สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญและให้การสนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีวิน อ่อนลออ และคณะ (2563) ได้อธิบายคุณลักษณะของนักบริหารการศึกษาที่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในด้านการส่งเสริมการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีความเชื่อมั่นในทักษะการใช้เทคโนโลยี ด้านการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ (2559) ได้สรุปผลการวิจัยการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการศึกษา นอกโรงเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า ทั้งหมดมี 5 ด้าน คือ 1) การทำงานร่วมกับเครือข่าย 2) การบริหารหลักสูตร 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) การนิเทศการศึกษา และ 5) การประเมินผลการ

เรียน สอดคล้องกับ นริศสรา บุญสะอาด (2563) ที่ได้ศึกษาทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกตุสุดา กิ่งการจร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มี 4 ด้าน พบ 52 แนวทาง คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการมี 22 แนวทาง 2) ด้านการบริหารจัดการ มี 9 แนวทาง 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มี 12 แนวทาง และ 4) ด้านการนิเทศ มี 9 แนวทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ มณีวรรณ (2563) ได้นำเสนอรูปแบบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 6) นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลด้วยเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัย วิทิศา สุขทั่วญาติ (2557) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เช่นเดียวกับพัชรา วาณิชชิน (2560) ได้นำเสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้แบบออนไลน์ (E-Learning) 2) การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริง 3) การสอนงาน 4) การเป็นพี่เลี้ยง

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย 1) การประเมินความเหมาะสมในการปฏิบัติจริง โดยรวมทุกด้าน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับความเหมาะสมที่มีค่าสูงสุดไปหาน้อยปรากฏว่าด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการวางแผนงานวิชาการ ตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน เรียงลำดับความเหมาะสมที่มีค่าสูงสุดไปหาน้อยปรากฏว่าด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการวางแผนงานวิชาการ และการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

ร่วมกับทุกภาคส่วน เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนงานวิชาการให้สอดคล้องเป้าหมายการจัดการศึกษาและบริบทของชุมชน

2. ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานที่เชื่อมโยงเครือข่ายทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารต้องมีการทำงานร่วมกันหรือ SWOT เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสและให้การสนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยีและอุปกรณ์อย่างเต็มที่ และมีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยการอัพเดทข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ต่าง ๆ ให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

4. ด้านการนิเทศ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนา เรื่อง กระบวนการนิเทศติดตาม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า การนิเทศไม่ใช่การจับผิด แต่เป็นการนิเทศติดตาม ชี้แนะการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนา งานให้ดียิ่งขึ้น

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย หรือหน่วยงานทางการศึกษา ควรนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผน ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในสังคม

2. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

3. ควรทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง (References)

เกตุสุตา กิ่งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(1). 1-9.

- ชีวิน อ่อนลออ. (2563). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับนักบริหารการศึกษา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิต เอเชีย. 10(1), 117-118.
- ทัศนีย์ มณีวรรณ. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานานพื้นฐาน ยุคดิจิทัล. ปริญญานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นริศสร่า บุญสะอาด. (2560). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรา วาณิชวสิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- วิทิตา สุขทั่วญาติ. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ปริญญานิพนธ์ ปริญญาคุษฎี บัณฑิต . มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมบูรณ์ บุศรีรักษ์. (2559). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา ที่สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการสถานศึกษานอกโรงเรียนโดยใช้ชุมชน เป็นฐาน. วารสารบริหารการศึกษา มศว. 13(24). 79-91.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เอกสารคู่มือแผนปฏิบัติการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการ เรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนปฏิบัตินโยบายประจำปีงบประมาณ 2560 ของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์.

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs
ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
Development of Reading Comprehension Skills by Organizing the
5 STEPs Learning Process Together with the 5W1H Technique
of Grade 2 Students

สุภาพร เหล่ารอด¹ กฤษยากาญจน์ โตพิทักษ์²

Suphaphon Laorod, Kritthayakarn Topitak

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดคูยาง ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดคูยาง 6 ห้องเรียน จำนวน 229 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดคูยาง 1 ห้องเรียน จำนวน 39 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง สุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 2) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H พบว่า มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.60, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.46) 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.47)

Received: 2023-04-10 Revised: 2023-07-11 Accepted: 2023-07-11

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Faculty of Education Naresuan University
Corresponding Author e-mail: Suphaphonl64@nu.ac.th

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Faculty of Education Naresuan University

คำสำคัญ (Keywords) : การอ่านจับใจความสำคัญ; การจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs; เทคนิค 5W1H

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a 5 STEPs learning process management in conjunction with the 5W1H technique. 2) to compare reading comprehension skills before and after learning activities. 3) to study the satisfaction of grade 2 students at Wat Kooyang School. to the activities of learning By organizing the 5 STEPs learning process together with the 5W1H technique. The population was Prathom Suksa 2 students, the second semester of the 2022 academic year at Wat Koo Yang School, 6 classrooms, with a total of 229 people. The sample group was Prathom Suksa 2/2 students, semester 2. Academic year 2022, Wat Koo Yang School, 1 classroom, 39 students by group random sampling method. The tools used in the research were: 1) a learning management plan by organizing a learning process of 5 STEPs together with the 5W1H technique of Prathom Suksa 2 students; 2) a reading comprehension test; for grade 2 and 3) a questionnaire on student satisfaction with learning activities organized by 5 STEPs learning process combined with the 5W1H technique of grade 2 students. Data analysis were mean, percentage, standard deviation, dependent t-test. The findings revealed that 1) the development of a learning management plan By organizing the 5 STEPs learning process together with the 5W1H technique, it was found that the most appropriate level was found (mean = 4.60, standard deviation = 0.46). of students after learning management By organizing a learning process of 5 STEPs together with the 5W1H technique higher than before the learning management. 3) The students' satisfaction towards the 5 STEPs learning process management with the 5W1H technique was at the highest level (mean = 4.52, standard deviation = 0.47).

Keywords: Reading Comprehension ; Organizing the learning process 5 STEPs ; Technique 5W1H

บทนำ (Introduction)

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งที่จะช่วยสร้างเสริมและพัฒนาพื้นฐานข้ออื่น ๆ ให้ผู้อ่าน มีความงอกงามและความก้าวหน้าในการอ่านอีกด้วย ซึ่งสรุปได้ว่า การอ่านนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพและการศึกษาผู้ที่อ่านมากย่อมได้รับประสบการณ์การอ่านมาก สามารถนำความรู้

ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้ นอกจากนี้การอ่านยังเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนการสอนที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญ ศิวกานท์ ปทุมสูติ (2553) และดั่งที่จุฬารัตน์ อินทร์อุดม (2561) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความว่าการอ่านจับใจความสำคัญเป็นการอ่านในระดับพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนควรมี และเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการอ่านในระดับสูงต่อไป แต่การอ่านจับใจความสำคัญเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนด้วยการอ่านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านอ่านได้รวดเร็วและจับใจความได้ถูกต้อง เพราะจะเป็น ส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ได้ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในการถ่ายทอด สิ่งที่อ่านให้ผู้อื่นได้รับรู้ได้ตรงประเด็น

ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่าจากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในทักษะด้านการอ่านจับใจความสำคัญยังไม่เป็นที่ประสบผลสำเร็จ เห็นได้จากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (Reading Test: RT) และจากการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและใบงานเกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญ พบว่านักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์แยกแยะส่วนประกอบของเนื้อหาจากเรื่องที่ให้อ่าน ทำให้ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านไม่ได้ ซึ่งเป็นคำถามง่ายๆ เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม จากเรื่องที่อ่านไม่ได้ ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ จึงทำให้การเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะทำให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจด้านการอ่านจับใจความสำคัญ และเสริมสร้างทักษะเพื่อที่นักเรียนสามารถอ่านเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ปัญหาที่พบในทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนจะต้องแก้ปัญหา และแสวงหาสื่อ นวัตกรรม และเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการอ่าน มีความหลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน และช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนได้ดีขึ้น วิธีการสอนก็เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ดังที่ ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2553) กล่าวว่า ผู้สอนต้องปรับวิธีการเรียนการสอนที่ เน้นเนื้อหาความจำมาก ไม่เป็นผู้บรรยายความรู้แต่ฝ่ายเดียว แบบครูเป็นศูนย์กลาง ปรับวิธีการที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มาก ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้หลากหลาย ฝึกทักษะการคิดให้ผู้เรียน

การสอนอ่านนั้น มีหลากหลายวิธี ผู้สอนจำเป็นจะต้องหาวิธีที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาหลายวิธี หนึ่งในวิธีที่ผู้วิจัยศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านการอ่านจับใจความคือ 5W1H ดังที่ นิตติยา เหง้าโอสา (2563, หน้า 3) ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการใช้คำถาม 5W1H พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการใช้คำถาม 5W1H เป็นเทคนิคการสอนด้วยการใช้คำถามที่ประกอบด้วย 6 คำถาม ได้แก่ Who (ใคร) What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) และ How (อย่างไร) สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่านจับใจความและช่วยให้นักเรียน มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านมาก

ยิ่งขึ้น อีกทั้งการถามเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งให้นักเรียนสามารถหาความรู้ แก้ปัญหา และสรุปแนวคิดหลักได้ด้วยตนเอง

ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องหาวิธีการสอน ที่จะทำให้นักเรียนสนใจ เข้าใจ ในด้านการอ่านจับใจความ และเสริมสร้างทักษะการอ่าน เพื่อที่นักเรียนสามารถอ่านเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสอนอ่านนั้น มีหลากหลายวิธี ผู้สอนจะต้องหาวิธีที่เหมาะสม แก่ผู้เรียน ซึ่งหนึ่งในวิธีที่ผู้วิจัยศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านการอ่านให้ผู้เรียนสามารถอ่าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่ พิมพ์พันธ์์ เคชะคุปต์ และเพยาร์ ยินดีสุข (2562, หน้า56-61) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการ เรียนรู้แบบรวมพลัง 5 ขั้นตอนนั้น พบว่า พฤติกรรมการสอน และพฤติกรรมการเรียนรู้ มีความสำคัญ ยิ่งในแต่ละขั้นตอนซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1. ขั้นเสนอสิ่งเร้าและระบุดำถามสำคัญ (Stimulating and Key Questioning Collaboratively) 2. ขั้นแสวงหาสารสนเทศ และ วิเคราะห์อย่างรวมพลัง (Searching and Analyzing Collaboratively) 3. ขั้นรวมพลังอภิปราย และสร้างความรู้ (Discussing and Constructing Collaboratively) 4. ขั้นสื่อสารและ สะท้อนคิดอย่างรวมพลัง (Communicating and Reflecting collaboratively) 5. ขั้นรวมพลัง ประยุกต์และตอบสนองสังคม (Applying and Serving Collaboratively)

ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะ การอ่านจับใจความของผู้เรียน และใช้เทคนิค 5W1H มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน มีประสิทธิภาพในการอ่านจับใจความสำคัญเนื่องจากเป็นเทคนิคการตั้งคำถามที่หลากหลาย ฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกตั้งคำถาม และตอบคำถาม ซึ่งเมื่อผู้เรียนอ่านบทอ่านจากสื่อต่างๆ แล้วผู้เรียน จะต้องสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน โดยเทคนิค 5W1H จะช่วยให้ผู้เรียนกระตุ้น ความคิดและหาคำตอบได้อย่างครอบคลุมที่สามารถนำไปจับใจความสำคัญของเรื่อง ซึ่ง 5W1H ประกอบไปด้วย Who (ใคร) What (อะไร) Where (ที่ไหน) Why (ทำไม) When (เมื่อไหร่) และ 1H คือ How (อย่างไร) เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามตอบคำถามมีกระบวนการต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน เพื่อนำมาพัฒนาทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 STEPs เพราะเป็นการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย ขั้นที่1. การตั้งคำถาม ขั้นที่2. การแสวงหาสารสนเทศ ขั้นที่3. การสร้างความรู้ ขั้นที่4. การสื่อสาร และขั้นที่5. การตอบสนองสังคม ด้วยเหตุผลและ ปัญหาที่พบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H และพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กระตุ้นความคิดของผู้เรียนหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน มีแนวทาง

ในการอ่านจับใจความสำคัญจากสื่อต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม ครบถ้วนในประเด็นที่สำคัญ และทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการอ่านจับใจความสำคัญที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดคูยาง ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดคูยาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 6 ห้อง รวม 229 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดคูยาง จำนวน 39 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 6 แผน เวลา 6 ชั่วโมง (รวมการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้)
- 2) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
- 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 12 ข้อ

การรวบรวมข้อมูล

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 6 แผน เวลา 6 ชั่วโมง (รวมการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้) นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนของภาษา และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ตามที่อาจารย์ที่ ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เสนอแนะ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การค้นคว้าอิสระ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ความเหมาะสมระหว่างเนื้อหาสาระกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หา ดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคิร์ต (Likert) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไป ทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดคูยาง จังหวัดกำแพงเพชร นำแผนการจัดการ เรียนรู้ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมของเนื้อหากิจกรรม การเรียนรู้และเวลา ในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ที่ปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง ของเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดทักษะ ด้านการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดคูยาง (ห้องเรียนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร) จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 39 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพหาค่าความยากง่าย (p) และ ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ นำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน และทำการวิเคราะห์ คุณภาพของแบบทดสอบ เป็นรายข้อ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 และพิจารณาจากเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่าน จับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่ผ่านเกณฑ์ มีค่า ความยากง่ายตั้งแต่ 0.37 - 0.79 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.26 - 0.74 ขึ้นไป คัดเลือกแบบทดสอบจำนวน 20 ข้อ ที่ผ่านเกณฑ์กำหนด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้ สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (kuder - Richardson) มีค่าเท่ากับ 0.90 นำแบบทดสอบ วัดทักษะด้านการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 20 ข้อ ไปใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 12 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้การอ่าน จับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง เชิงเนื้อหา ความชัดเจนของคำถาม ความถูกต้องด้านภาษา และให้ข้อเสนอแนะทำการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจให้คะแนนคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content

validity) และนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่า IOC = 0.92 นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้การอ่านจับใจความ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H นำผลการให้คะแนนมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์

2) เปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H โดยนำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H โดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent

3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H โดยนำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มาตรวจให้คะแนน 5 ระดับ และนำผลการให้คะแนนมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$) = 4.60, S.D. = 0.46

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.45 สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 14.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.50 โดยเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด คือส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านจับใจความสำคัญและนักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.61 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่มให้กับนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.59 นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.56 บรรยากาศในการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.54 นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่มได้อย่างอิสระ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.49 นักเรียนมีความสุข และสนุกที่จะเรียนรู้ และนักเรียนมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.49 นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.46 ระยะเวลาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัยการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$) = 4.60, S.D. = 0.46) ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าของลูกแมวสกปรก นิทาน เรื่องราชสีห์กับหนู นิทาน เรื่องสระอะ เรื่องราวของบอระเพ็ด ข้าวหน้างู และบทร่ายกรอง เรื่องกระต่ายตื่นตูม ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ สาระสำคัญ

จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ทำให้นักเรียนที่ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้มีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญที่ดี เนื่องจากครูใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H โดยครูมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่มีการกำหนดมาตรฐาน วัตถุประสงค์ นำการจัดการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างของนักเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ จากการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยครูได้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา แนะนำ และส่งเสริมให้นักเรียนมีการวางแผนการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น ส่งผลทำให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่มได้อย่างอิสระ และทำให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนและครู นักเรียนจึงมีความสุขและสนุกที่จะเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชญาธิศ ดวงระหว้า (2560) การจัดการเรียนรู้ของครูจึงต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นแนวการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสืบสอบ หรือวิธีสอน ประกอบด้วย การตั้งคำถาม การแสวงหาสารสนเทศ การสร้างความรู้ การสื่อสาร และการตอบแทนสังคม ซึ่งจะเป็นตัวช่วยพัฒนาครูให้มีคุณภาพอีกทั้งจะสามารถทำให้เด็กไทย เป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพด้วย ซึ่งนักเรียนในปัจจุบันและอนาคตจะต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทาย ในอัตราการเปลี่ยนแปลงที่สูงขึ้นโลกมีการติดต่อสื่อสารและความเป็นพลวัตสูงขึ้น ในขณะที่ปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวกับสังคมมนุษย์ ฉะนั้นการกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนจะต้องเพิ่มคุณลักษณะอย่างน้อย 3 ประการคือ ความสามารถในการคิด เพื่อสร้างองค์ความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร และความสามารถพร้อมเจตคติในการช่วยแก้ไขปัญหาสังคม การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงได้เตรียมปรับกระบวนการทัศน์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ซึ่งจะเป็นบันไดให้นักเรียนพัฒนาไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยครูจะต้องมีความเข้าใจและมีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนประกอบด้วยการเรียนรู้ตั้งคำถาม การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อสื่อสารและการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม การเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ก็คือการจัดการเรียนรู้โดย การสร้างความรู้ด้วยตัวนักเรียนเองและเด็กสามารถนำความรู้ การเรียนรู้ ไปประยุกต์เพื่อแก้ปัญหา สังคม สร้างผลงาน สร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปบริการสังคม เผยแพร่ต่อชุมชนต่อสังคม

2. การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าของลูกแมวสกปรก นิทาน เรื่องราชสีห์กับหนู นิทาน เรื่องสระอะ เรื่องราวของบอระเพ็ด ขาวน่ารู้ และบทร่ายกรอง เรื่อง

กระต่ายตื่นตูม ซึ่งใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การตั้งคำถาม ขั้นที่ 2 การแสวงหาสารสนเทศ ขั้นที่ 3 การสร้างความรู้ ขั้นที่ 4 การสื่อสาร ขั้นที่ 5 การตอบแทนสังคม ใช้กระบวนการเรียนรู้ ร่วมกับเทคนิค 5W1H คือ Who (ใคร) What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) How (อย่างไร) ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านจับใจความสำคัญ เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการจับใจความสำคัญ ให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามและตอบคำถาม เพื่อเป็นการสรุปเรื่องที่นักเรียนอ่าน ฝึกให้นักเรียนตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยคำถามเป็นคำถามง่าย ๆ เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร เพื่อให้นักเรียนจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านจับใจความสำคัญ และส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่มให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนมีกระบวนการกลุ่ม และมีเพื่อนคอยช่วยเหลือในระหว่างการทำกิจกรรม ซึ่งครูมีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายระหว่างการจัดกิจกรรม และครูมีการวัดผลประเมินผลก่อนเริ่มกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ทำให้ครูทราบพัฒนาการพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนและส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการในทักษะการจับใจความสำคัญ ที่สูงขึ้น และมีการวัดผลประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทราบผลของการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 17.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.45 สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 14.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ อินทรอุดม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม ผลการวิจัยพบว่าความสามารถทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถามหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวาร์ตน์ ภูทางนา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยวิธีสอนแบบสื่อประสม กับวิธีสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลเมืองชลขุ 1 (บูรวิทยาคาร) ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R พบว่าความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตติยา เห่งโสภา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคคำถาม 5W1H ผลการวิจัยพบว่า

ความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้เทคนิคคำถาม 5W1H หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาธิป เสือขำ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity) นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาภาษาไทยนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านระยะเวลา ด้านบรรยากาศด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$) = 4.52, S.D. = 0.50) เนื่องจากวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H เป็นวิธีการที่นักเรียนไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อนทำให้เกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดจนการทำกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญผู้สอนสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้ผ่อนคลายและคอยให้คำแนะนำสม่ำเสมอ ส่งผลทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญที่ดีขึ้น และนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา เนื่องจากครูให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการตั้งคำถามตอบคำถามร่วมกับเพื่อน ทำให้นักเรียนมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และนักเรียนนำความรู้ที่ได้รับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากหลังจากนักเรียนได้เรียน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของชฎานิส ดวงระหว่า (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEP เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$) = 4.58, S.D. = 0.22 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาธิป เสือขำ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาไทยด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed Reading-Thinking Activity) นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดีอาร์-ทีเอ (DR-TA: Directed Reading -Thinking Activity) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$) = 4.75, S.D. = 0.60

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ตามจำนวนกลุ่ม

ของนักเรียน รวมถึงใบความรู้ ใบงาน คำถาม รวมถึงสื่อการเรียนรู้ให้ครบถ้วนก่อนการจัดการเรียนรู้

1.2 ในการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ครูผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม หรือลดกิจกรรมย่อยในแต่ละแผน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรม

1.3 ในการนำเสนอชิ้นงาน หรือใบงาน ควรมีการนำเสนอแบบกลุ่ม เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีการวางแผนแบ่งหน้าที่ให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมและลดระยะเวลาในขั้นตอนการนำเสนอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1.1) ครูผู้สอนควรจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ตามจำนวนกลุ่มของนักเรียน รวมถึงใบความรู้ ใบงาน คำถาม รวมถึงสื่อการเรียนรู้ให้ครบถ้วนก่อนการจัดการเรียนรู้

2.1.2) ในการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ครูผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม หรือลดกิจกรรมย่อยในแต่ละแผน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรม

2.1.3) ในการนำเสนอชิ้นงาน หรือใบงาน ควรมีการนำเสนอแบบกลุ่ม เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีการวางแผนแบ่งหน้าที่ให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมและลดระยะเวลาในขั้นตอนการนำเสนอ

2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.2.1) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อพัฒนาความสามารถหรือทักษะด้านอื่น ๆ ในรายวิชาภาษาไทย เช่น การเขียน เป็นต้น

2.2.2) ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค หรือวิธีสอนอื่น ๆ เช่น STAD, KWL, 4MAT, SQ4R เป็นต้น เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของผู้เรียนให้เพิ่มขึ้น

2.2.3) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ โดยครูผู้สอนสามารถบูรณาการทักษะทางภาษาเข้ามาร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง (References)

- จุฬารัตน์ อินทรอุดม. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับพลังคำถาม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา การสอนภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชญานิส ดวงระหว้า. (2560). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEP : เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตร

- และการเรียนการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- ชนกพร สุริโย. (2562). การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้
ภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน,
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- ดวงมล สีนเพ็ง. (2553). การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
บริษัท วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.
- ดวงพร เพื่องฟู. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค 5W1H
เพื่อส่งเสริมการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน,
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- นิตติยา เห่งโสภา. (2563). การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูภาษาไทย ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค
คำถาม 5W1H. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย,
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พิมพ์พันธ์ เคชะคุปต์และเพยาว์ ยินดีสุข. (2562). การเรียนรู้เชิงรุก แบบรวมพลัง กับ PLC
เพื่อการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2553). คู่มือการอ่านคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดนวนสาส์น
การพิมพ์

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD
ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

The Development of Reading Comprehension Abilities for
Prathomsuksa 3 Students by Cooperative Learning with STAD
Techniques Combined with Skill Exercises

พรญาณี ศรีสวัสดิ์¹ ประภาส เพ็งพุ่ม²

Pornyanee Srisawat, Brapaas Pengpoom

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดมงคลสถิตย์ ตำบลบางตาหงาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 ห้อง จำนวน 27 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลา 12 ชั่วโมง 2) แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีเนื้อหาเป็นบทอ่าน จำนวน 6 แบบฝึก 3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 30 ข้อ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E1/E2)

Received: 2023-04-11 Revised: 2023-06-25 Accepted: 2023-06-25

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ Naresuan University. Corresponding Author e-mail: Suphaphonl64@nu.ac.th

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ Naresuan University

เท่ากับ 86.85/80.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords): การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD; แบบฝึกทักษะ; การอ่านจับใจความสำคัญ

Abstract

The objectives of this research were 1) to create and determine the efficiency of cooperative learning activities using STAD techniques combined with skill exercises. To develop reading comprehension abilities for Prathomsuksa 3 students to be effective according to the criterion of 75/75. 2) To compare reading comprehension ability. 3) to study the satisfaction of grade 3 students towards the cooperative learning activities by STAD technique for grade 3 students. STAD combined with skill exercises The samples used in the research were: Grade 3 students in the second semester of the academic year 2022 at Wat Mongkolsathit School. Bang Ta Ngai Subdistrict Banphot Phisai District Nakhon Sawan Province, 1 room, 27 people, by specific random sampling method. The research tools were: 1) 6 plans for cooperative learning activities using STAD techniques, 2 hours each, totaling 12 hours; 3) a pre- and post-learning reading comprehension test on the subject of reading comprehension, 30 items, 4) a satisfaction questionnaire of primary school students. 3rd towards learning Collaborate with STAD techniques combined with skill exercises. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, dependent t-test. The results showed that 1) the efficiency of the cooperative learning activities using STAD techniques combined with skill exercises. To develop reading comprehension abilities For grade 3 students, the efficiency (E1/E2) was 86.85/80.37, which was higher than the specified criterion. For Prathomsuksa 3 students, after cooperative learning with STAD techniques combined with higher skill exercises before school. 3) The satisfaction of Prathom Suksa 3 students towards the cooperative learning activities using STAD techniques and skill exercises at the .05 level of significance. Overall, satisfaction was at the highest level.

Keywords: STAD Cooperative Learning; Skill Exercises; Reading Comprehension

บทนำ (Introduction)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ที่เป็ในยุคโลกาภิวัตน์เกิดความก้าวหน้าในทุก ๆ ด้านส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของประเทศ หากมีการจัดการเรียนการสอนที่ดีผู้เรียนย่อมมีความรู้ความสามารถที่ช่วยพัฒนา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน (วิจารณ์ พานิช 2556, หน้า 13 – 17) “การอ่านออกเขียนได้” ที่เรียกว่า Literacy แห่งศตวรรษที่ 21 หมายความว่า คำว่า “อ่านออกเขียนได้” หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Literacy คือ ต้องมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่อยากจะเน้นย้ำ คือ ทักษะแรงบันดาลใจ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) และคุณสมบัติความเป็นมนุษย์ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตามรูปสามารถแจกแจงออกได้เป็น 3Rs + 8Cs และผมเพิ่ม + 2Ls ด้วย คือ Learning กับ Leadership โดย 3Rs คือ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) ทักษะทางคณิตศาสตร์ (Arithmetic) ซึ่งจะเห็นได้ว่าทักษะการอ่านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้า

การอ่านจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งดังที่กล่าวมาข้างต้น ฉะนั้นวิธีที่จะทำให้การอ่านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นผู้อ่านต้องสามารถจับใจความและสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ ดังนั้นการอ่านจับใจความสำคัญจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมีจุดมุ่งหมายให้สามารถจับใจความสำคัญตามที่ อติสร ขาวสะอาด (2555) กล่าวว่า การอ่านจับใจความเป็นทักษะสำคัญช่วยให้เข้าใจเรื่องที่อ่าน รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนใช้ทักษะนี้เป็นเครื่องมือในการหาความรู้ พร้อมทั้งยังทำให้มีความสุขในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับ แวมยุรา เหมือนนิล (2556) กล่าวว่า การอ่านจับใจความสำคัญเป็นการอ่านเพื่อเข้าใจเรื่อง เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการอ่าน ถ้าผู้เรียนอ่านจับใจความจากเรื่องไม่ได้หรืออ่านไม่รู้เรื่อง ครูต้องจัดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนา พันธุ์ทิพา หลาบเลิศบุณย์ (2545, หน้า 50) กล่าวว่า การอ่านจับใจความเป็นหัวใจของการอ่าน จะเป็นผลให้เข้าใจจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ การเก็บใจความสำคัญจะเป็นพื้นฐานสำหรับความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ วิจารณ์ ในเรื่องนั้น ๆ

การอ่านจำเป็นต้องผ่านกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น บุญชม ศรีสะอาด (2546) กล่าวถึง การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เช่น ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ฯลฯ เป็นรายบุคคล การร่วมมือทำเป็นกลุ่ม หรือทั้งสองอย่างตามความเหมาะสม ซึ่งการสอนในรูปแบบนี้มีหลายวิธี ถ้าพิจารณามิติสิ่งที่เรียนจะมีตั้งแต่ผู้เรียนเลือกจะเรียนอะไรตามใจชอบ ร้อยละ 100 ผู้เรียนเลือกได้เกือบทั้งหมด จนกระทั่งในเรื่องที่กำหนดให้ทั้งหมดแต่เลือกกิจกรรมตามที่ต้องการได้ ถ้าพิจารณามิติผู้เรียนจะมีตั้งแต่เรียนด้วยตนเอง ค้นคว้าเอง ร้อยละ 100 เรียนด้วยตนเอง ค้นคว้าเองเกือบทั้งหมด จนกระทั่งเรียนตามสื่อที่จัดไว้แล้ว แต่ให้ทำกิจกรรมการเรียนรู้เองเป็นส่วน

ใหญ่ การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ ร่วมกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ดังคำกล่าวของบัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2549) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่มซึ่งได้รับการจัดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่จัดเป็นโครงสร้างทางสังคม ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะทางสังคมให้นักเรียนได้ฝึกหัดการทำงานร่วมกัน และเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้ทำงานของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ บุญชม ศรีสะอาด (2537) การเรียนแบบร่วมมือกัน (Co-operative Learning) เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมมือกัน วิธีการเรียนการสอนแบบนี้มีข้อดีหลายประการ คือ ผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี การซักถามทำให้เกิดความกล้า และได้ทราบคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจหรือยังไม่กระจ่าง การอธิบายให้เพื่อนฟังจะทำให้ผู้อธิบายมีความแม่นยำในเรื่องที่เรียนมากขึ้น

จากผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test: NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดมงคลสถิตย์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 – 2564 พบว่า ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยด้านภาษาไทย ระดับโรงเรียน เท่ากับ 97.03 คะแนน และปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยด้านภาษาไทย ระดับโรงเรียน เท่ากับ 96.11 คะแนน สังเกตเห็นได้ว่า คุณภาพของผู้เรียนในรายวิชาภาษาไทยในปีการศึกษา 2564 ต่ำกว่าปีการศึกษา 2563 อย่างเห็นได้ชัด จากการศึกษาและสำรวจสภาพปัญหา ทำให้ทราบสาเหตุของปัญหาดังกล่าว พบว่า ผู้เรียนขาดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ผู้เรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนมีปัญหาในการอ่านจับใจความสำคัญอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ผู้เรียนขาดความพร้อม สติปัญญาของผู้เรียน รวมถึงเทคนิควิธีการสอนของครู เป็นต้น

แนวทางในการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความมีวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือหลากหลายวิธีซึ่งจะมีความแตกต่างกัน วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD นับเป็นการเรียนรู้อีกหนึ่งวิธีที่สามารถทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากขึ้น วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกันดัง ทิศนา ขัมมณี (2547) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นเทคนิคที่ส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม โดยนักเรียนที่เก่งจะคอยช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิลลาร์ด สุนทรโรจน์ (2551) กล่าวว่า การเรียนรู้ร่วมมือแบบ STAD เป็นการสอนที่จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน ซึ่งสมาชิกจะมีความสามารถต่างกัน ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม ปรึกษาหารือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ผู้เรียนต้องเข้าใจว่าการทำงานสามารถส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมทำให้คะแนนเพิ่มขึ้นหรือลดลง ผู้เรียนที่เก่งจะคอยช่วยเหลือผู้เรียนที่อ่อนกว่า ซึ่งการทำงานกลุ่มจะทำให้ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี

นอกจากวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD จะมีความสำคัญในการพัฒนาความสามารถของนักเรียน ยังคงมีแบบฝึกทักษะที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียน เนื่องจากแบบฝึกทักษะเป็นชิ้นงานหรือสื่อ ที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียน

การสอน เกริก ท่วมกลาง, และจินตนา ท่วมกลาง (2555) กล่าวว่า แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ หรือ แบบฝึกเสริมทักษะ หมายถึง สื่อ นวัตกรรมประเภทหนึ่ง สำหรับให้ผู้เรียนประกอบ การเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งมีทักษะเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะมีสำคัญต่อผู้เรียนในการพัฒนาทักษะผู้เรียน ให้มีความเข้าใจ พร้อมทั้งเกิดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องชัดเจนจนทำให้การสอนประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมาย

จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน จับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนา ส่งเสริม ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยให้ สูงขึ้น โดยหวังว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นจะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่าน จับใจความสำคัญของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยมีวิธีใน การดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ในกลุ่มบรรพตบุรพา จำนวน 12 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเจริญผล โรงเรียนวัดวิเวตาราม โรงเรียนวัดมงคลสถิตย์ โรงเรียนบ้านบึงราษฎร์ โรงเรียนวัดมาบมะขาม โรงเรียนวัดคลองธรรม โรงเรียนวัดธรรมจริยาवास โรงเรียนชุมชนบ้านคลองเคียน (ประชาสามัคคี) โรงเรียนบ้านใหม่ (ราษฎร์บูรณะ) โรงเรียน วัดหนองกรด โรงเรียนวัดบ้านพลึง และโรงเรียนบ้านหนองเสือ และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดมงคลสถิตย์ ตำบลบางตาหงาย

อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 ห้อง จำนวน 27 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 6 แผน รวมเวลา 12 ชั่วโมง นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เหมาะสมและพิจารณาแก้ไขในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคอร์ท (Likert) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนอนุบาลบรรพตพิสัย (วัดส้มเสี้ยว) อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีเนื้อหาเป็นบทอ่าน จำนวน 6 แบบฝึก นำแบบฝึกทักษะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม นำแบบฝึกทักษะ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคอร์ท (Likert) ดำเนินการหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ การหาคุณภาพเครื่องมือเป็นรายบุคคล (1:1) เป็นการนำแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแล้วไปหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำผลที่ได้จากการสังเกตมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง นำแบบฝึกทักษะมาทำการวิเคราะห์ผลการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้สูตรการหาค่า E_1/E_2 จากนั้นนำแบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการทดลองมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E_1/E_2 แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแล้วไปหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27 คน โดยอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการใช้แบบฝึกทักษะให้นักเรียนทราบ เก็บคะแนนจากการทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียนและเก็บคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการเรียนรู้และนำไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม

ของเนื้อหา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และวัตถุประสงค์ เป็นการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) หรือ IOC นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลบรรพตพิสัย (วัดส้มเสี้ยว) อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 27 คน นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ โดยการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 – 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 – 1.00 จำนวน 38 ข้อ ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.37 – 0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.14 – 0.79 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คัดเลือกไว้ จำนวน 30 ข้อ มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยให้คะแนนข้อที่ถูก เป็น 1 และข้อที่ผิดหรือไม่ตอบเป็น 0 โดยใช้สูตรคำนวณของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 และนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดมงคลสถิตย์ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 27 คน

4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ จำนวน 10 ข้อ นำแบบประเมินความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และวัตถุประสงค์ เป็นการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) หรือ IOC นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจเท่ากับ 0.97 จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปดำเนินการ จัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นำข้อมูลที่รวบรวมจากการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน มาพิจารณาความเหมาะสม ผลโดยรวม มีค่า 4.61 ซึ่งมีความพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความสำคัญ โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อประเมินคุณภาพหาความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นคำถามประมาณค่า 5 ระดับ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) ประเมินความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยใช้

ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลผลของค่าเป็นระดับความเหมาะสมโดยใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert)

3) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ได้จากการที่นำแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนน นำคะแนนแบบฝึกทักษะระหว่างเรียนการอ่านจับใจความสำคัญ (E_1) และค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (E_2) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ ตามเกณฑ์ 75/75

4) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent

5) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert)

กำหนดเกณฑ์การพิจารณาว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ อยู่ในระดับพึงพอใจระดับมาก ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 75/75 ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ พบว่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.85/80.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

พบว่า คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 24.07 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.98 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.10)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 75/75 ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพ พบว่า ประสิทธิภาพเท่ากับ 86.85/80.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างมีระบบและได้รับการตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในการสร้างก่อนที่นำไปใช้กับกลุ่มทดลองโดยเริ่มจากได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วดำเนินการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD และสร้างแบบฝึกทักษะพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ลำดับความยากง่ายและเนื้อหาในแบบฝึกทักษะสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ศรีใจ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้บทเรียนการ์ตูนร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนการ์ตูนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 89.33/92.38 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับบทเรียนการ์ตูน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการใช้บทเรียนการ์ตูนร่วมกับการเรียนรู้

แบบร่วมมือเทคนิค STAD มีค่าเฉลี่ย 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 มีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัรกร คงเปี่ยม (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่าแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เฉลี่ย 88.72/81.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 2.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.04 มีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ พบว่า คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 24.07 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.98 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะอย่างเป็นระบบ สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ มีการเรียงลำดับจากง่ายไม่ซับซ้อนแล้วค่อย ๆ ฝึกในสิ่งที่เข้าใจยากมีความซับซ้อนมากขึ้นซึ่งแบบฝึกที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปเป็นพื้นฐานในการเรียนชุดต่อไป แบบฝึกทักษะมีสีสันที่สวยงาม สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ช่วยสร้างกำลังใจซึ่งกันและกัน ทำหน้าที่ของตนเองและยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่มทำให้มีความสนใจ สนุกสนานมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตารีย์ เกิดสมกาล (2555) ได้ศึกษาการศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและเจตคติต่อวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ ปานชาติ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านกองพระทราย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับการเรียนแบบ

ร่วมมือเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.03 ($\mu = 24.91$, $\sigma = 3.48$) 2) เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\mu = 4.76$, $\sigma = 0.40$)

3. ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.10) หมายความว่านักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนชัดเจน มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นสามารถฝึกกระบวนการคิด ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นเต้น ทำท่ายสนุกสนานในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมตามสภาพจริง แบบฝึกทักษะมีสีสันสวยงาม ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิณนุช ศิริบุรณ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการอ่านและการเขียนคำพื้นฐานโดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึกทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.07)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยละเอียดก่อนนำมาพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน

2) ครูผู้สอนควรจัดเตรียมห้องเรียนให้มีความเหมาะสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความสะดวกในการทำกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ในทำนองเดียวกันกับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับช่วงชั้นอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

2) ควรศึกษาวิธีสอนโดยใช้นวัตกรรมอื่นร่วมด้วยและเปรียบเทียบวิธีการสอนแต่ละวิธีที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง. (2555). แบบฝึก : การพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมทาง
การศึกษาเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์
- จุฑามาศ ศรีใจ. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้บทเรียนการคูณ
ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.
การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- จิตาธิปไตย เกิดสมกาล. (2555). การศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและเจตคติต่อ
วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
เทคนิค STAD. ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช,
นครศรีธรรมราช.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรัสกร คงเปี่ยม. (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. (2549). รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ : การสอนการอ่านระดับ
ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การเรียนแบบร่วมมือกัน : การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: การวิจัยสำหรับครู.
กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประวิทย์ นุชศิริบุญ. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน
โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึกทักษะ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,
มหาสารคาม.
- พันธุ์ทิพา หลาบบุญเลิศ. (2545). ภาษาไทย 3. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2551). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แววมยุรา เหมือนนิล. (2556). การอ่านจับใจความ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2544). การผลิตนวัตกรรมการเรียนการสอน การสร้างแบบฝึก.
ชัยนาท: ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย.
- อดิสร ขาวสะอาด. (2555). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความ และคุณลักษณะ
จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวลนรดิศวิทยาคม

รัชมังคลาภิเษก ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

อัจฉราภรณ์ ปานชาติ. (2562). การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านกองพระทราย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ SQ4R
ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD. การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา,
ชลบุรี.

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
Accepting Organic the Academic Institution Educational Opportunity
School under Songkhla Primary Educational Service Area Office 3

สุชาดา ทัพย์กองลาส¹ ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี²
Suchada Thipkonglas, Sajanun Kheowwongsri

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) รวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.57) 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า (1) ผู้บริหารสถานศึกษา

Received: 2023-04-07 Revised: 2023-06-25 Accepted: 2023-06-25

¹ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Master of Education Program Degree in Educational Administration Hatyai University.

Corresponding Author e-mail: pangteekatan@gmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ Faculty of Education and Liberal Arts Hatyai University. e-mail: Sajanum@hu.ac.th

ควรปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้สอนจริงเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร (2) เน้นให้ครูจัดการสอนแบบ active learning ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมความแตกต่างระหว่างผู้เรียน (3) มุ่งจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (4) จัดทำแผนการนิเทศและกำหนดปฏิทินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษา

คำสำคัญ (Keywords): การบริหารงานวิชาการ; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the levels of Academic Institution Educational Opportunity School; 2) compare the Academic Institution Educational Opportunity School, classified by genders, educational level, and work experiences; and 3) compile suggestions about the Academic Institution Educational Opportunity School under Songkhla Primary Educational Service Area Office 3 according to teachers' opinions. The instruments for data collection included the questionnaire, The statistics for data analysis included percentage, mean, S.D., t-test, and F-test. The findings revealed as follows. 1) The Academic Institution Educational Opportunity School under Songkhla Primary Educational Service Area Office 3, it was found that the overall and individual aspects were at a high level ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.57). 2) the comparison of opinions towards Academic Institution Educational Opportunity School under Songkhla Primary Educational Service Area Office 3, classified by genders, educational level and work experiences, it was found that the overall and each aspect of opinions among teachers with the differences of genders and educational level were not different. However, the overall opinions among teachers with the differences of work experience were significantly different ($p \leq .05$) 3) Suggestions for academic administration of educational institute administrators, expanding educational opportunities schools according to teachers' opinions. It was found that. (1) Educational institution administrators should improve and develop the curriculum at the learning subject level before using it in actual teaching annually. to check the quality of the course. (2) Focusing on teaching teachers in an active learning style with appropriate activities that differ between learners. (3) Focus on providing education that meets the needs of the community. by requesting cooperation from villagers to pass on knowledge or local wisdom. and (4) Prepare supervision plans and set up supervision calendars within

educational institutions continuously. To be used as a guideline for the development of operations to meet the standards of educational institutions.

Keywords: academic affairs administration; Opportunity School

บทนำ (Introduction)

การบริหารงานวิชาการเป็นส่วนสำคัญที่สุดในสถานศึกษา ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) เนื่องจากงานวิชาการเป็นภารกิจหลักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาจะมีคุณภาพมากขึ้นโดยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญมากและมีบทบาทในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาโดยตรง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการตามที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาได้ระบุขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาสื่อและการนำไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ตลอดจนด้านการนิเทศการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายการศึกษาของประเทศ

สำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 นับว่าเป็นต้นแบบการบริหารจัดการวิชาการที่มุ่งสู่คุณภาพบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ยึดหลักธรรมาภิบาล สืบสานพระราชปณิธานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2563) แต่จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 กลับพบว่าคะแนนเฉลี่ยรวม 4 วิชาปีการศึกษา 2564 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับสังกัดและระดับประเทศ พบว่ายังต่ำกว่าระดับสังกัดและระดับประเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งตั้งอยู่นอกเมืองในเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีจนก่อให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นที่จะให้มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น จะดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นให้เกิดความเสมอภาค นักเรียนทุกคนได้รับความรู้อย่างทั่วถึง แต่ไม่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ตัวบุคคล เพื่อที่จะให้มีผลการสอบที่สูงขึ้นอย่างเดียว ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการนำผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ

ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีภาระงานอื่นค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการบริหารสถานศึกษาให้ดำเนินกิจกรรมไปได้ภายใต้สภาวะการก่อความไม่สงบในพื้นที่อย่างต่อเนื่องตลอด ในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลางหลายแห่งที่ผู้เรียนมีคะแนนการสอบ O-NET ต่ำ พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนครูไม่เพียงพอในบางกลุ่มสาระ สาระที่ครูขาด ทำให้คุณวุฒิของครูไม่ตรงตามสาระการเรียนรู้ ส่งผลถึงคุณภาพการสอนของครู การก่อความไม่สงบในพื้นที่ และปัญหาโรคระบาด ยังคงส่งผลให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างสม่ำเสมอตามแผนที่วางไว้ ทำให้คุณภาพผู้เรียนลดลง ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ไม่เต็มตามศักยภาพเท่าที่ควร จากสาเหตุข้างต้น ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพซึ่งเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่านที่จะต้องบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2564) เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามสภาพที่แท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปใช้ในการวางแผน กำหนดทิศทาง ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 36 โรงเรียน

จำนวน 788 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของแล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละโรงเรียน โดยได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 234 คิดเป็นร้อยละ 90

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของประเด็นที่จะศึกษาตามกรอบการบริหารงานวิชาการของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 จำนวน 5 ด้าน
3. จัดทำร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาสื่อและการนำไปใช้ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล 5) ด้านการนิเทศการศึกษา
4. นำแบบสอบถามการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ รวมทั้งความเหมาะสมของข้อความ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
5. นำแบบสอบถามการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจหาค่าเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item objective congruence หรือ IOC) ให้ครอบคลุมของคำถามและความชัดเจนของภาษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.66- 1.00
6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 96) ซึ่งแบบสอบถามต้องได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97
7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์และสร้างเป็นแบบสอบถาม พร้อมนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามแต่ละชุด นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามตัวแปร เพศ และระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามตัวแปร ประสบการณ์ในการทำงานโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกันตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนรายกลุ่ม (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และหากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

5. แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 แยกรายด้านทั้ง 5 ด้าน โดยนำผลที่ได้จากการรวบรวมมาทำการสรุปเนื้อหาและจัดลำดับความถี่

ผลการวิจัย (Research Results)

1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสามลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน, ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูที่มีเพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า (3.1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายชั้นเรียนก่อนนำไปใช้สอนจริงเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด (3.2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนแบบ active learning ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน (3.3) ด้านการพัฒนาสื่อและการนำไปใช้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาบริบทชุมชนจากผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อติดต่อประสานงานขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและขอความร่วมมือให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน (3.4) ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแต่งตั้งคำสั่งคณะกรรมการติดตามและจัดทำเอกสารการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นหลักฐานของสถานศึกษาในการนำข้อมูลไปใช้ในการรายงานผล ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป (3.5) ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดทำแผนการนิเทศและกำหนดปฏิทินการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่าตามความคิดเห็นของครู พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสามลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร

สถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีความรู้ความเข้าใจรับทราบนโยบายและเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยมุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และลดความเหลื่อมล้ำอย่างทั่วถึง โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีมาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในตนเอง มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสมเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นและการดำรงชีวิตในอนาคต ตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยและมีคุณภาพสอดคล้องกับผลวิจัยของไกลวัลย์ รัตน์ะ (2557) ได้ศึกษาบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผลวิจัยของวิมล เดชะ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า 2.1 ครูที่มีเพศแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการไปในทิศทางเดียวกัน เพราะผู้บริหารของสถานศึกษาได้สร้างความเข้าใจและอธิบายแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยการประชุม อบรม สัมมนา ชี้แจงแนวทางและรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการให้ครูผู้สอนเข้าใจอยู่เสมอ โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างเท่าเทียม จึงทำให้ครูผู้สอนไม่ว่าจะเพศใดต่างมีการรับรู้และความเข้าใจมีความสามารถในการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของมูนา จารง (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนเมื่อจำแนกตามเพศ ในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลวิจัยอรุณทัย สงศรี (2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของครูศูนย์ประสานงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศของครู โดยรวมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยพรหมลศรีโมสาร (2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของครูอำเภอบ้านฉาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามเพศของครู โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ที่ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาทั้งสองระดับต่างมีความรู้ความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในการบริหารงานวิชาการ เพราะการบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องใส่ใจและตระหนักในภารกิจ รู้จักปรับปรุงตนเอง ต้องมีความรู้และเข้าใจการบริหารงานวิชาการอย่างถ่องแท้ เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ต้องรู้จักพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้าทันต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจการยอมรับนับถือจากชุมชนสังคม สอดคล้องกับผลวิจัยของนริศรา ประศาสตร์ศิลป์ และ อดุลย์ วังศรีคุณ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลวิจัยของสิริภัทร สิงหาจุลเกตุ (2564) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น เขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน วุฒิการศึกษาที่ต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยพวงพรรณ แสงนาโก (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอลำลูกกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอลำลูกกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอนเป็นองค์ความรู้

ความเข้าใจความชำนาญของแต่ละบุคคล โดยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานยิ่งมากย่อมมีความเข้าใจความชำนาญในการบริหารงานมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า อีกทั้งครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นเวลานาน จะมีประสบการณ์เพิ่มเติมจากการอบรมการศึกษาดูงาน เพิ่มพูนทักษะความรู้ทางด้านงานวิชาการอยู่เสมอ ทำให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ เกิดความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารงานวิชาการที่มากขึ้น สอดคล้องกับผลวิจัยของนุชรี เนียมรัตน์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ ผลวิจัยพบว่า ครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับผลวิจัยของพีระพัฒน์ มะมิง (2559) เรื่อง การบริหารงานวิชาการแบบการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูวิชาการโรงเรียนในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ครูวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบการมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียน ในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุตาศรี สิงห์ทอง (2556) เรื่อง การบริหาร งานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตดินแดง กรุงเทพมหานครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า (1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้สอนจริงเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร (2) เน้นให้ครูจัดการสอนแบบ active learning ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน (3) มุ่งจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และ(4) จัดทำแผนการนิเทศและกำหนดปฏิทินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งตั้งอยู่นอกเมืองในเขตพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งภาษา ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่มีอย่างต่อเนื่อง และปัญหาโรคระบาด จากปัญหาดังกล่าวในปี การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าหลักสูตรในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการปรับใช้ไม่สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขาดการทดลองใช้ ไม่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ตัวบุคคล การประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากชุมชนยังไม่ทั่วถึง ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถ นิเทศได้ตามแผนที่กำหนด ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากภาระงานต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ สอนตามนโยบายของกระทรวงและเขตพื้นที่การศึกษามีมาก ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหา เหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตก ต่ำลงด้วย และจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเร่งดำเนินการแก้ไข เพื่อให้สถานศึกษามี ความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด เพื่อให้บรรลุตรง ตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักสูตร ชาติ (2565) การบริหารงานวิชาการ หมายถึงกระบวนการดำเนินงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบ การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ชุมชนและผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ร่วมกันจัดให้มี ระบบการริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ เป็นต้น โดยความร่วมมือการสนับสนุนส่งเสริมและการประเมินผลตลอดจนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้เครื่องมือในการจัดระบบการบริหารงานวิชาการการศึกษาให้สอดคล้องตามหลักสูตรของ สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการพัฒนาสื่อและการนำไปใช้มีการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับครูผู้สอนและตัวแทนจากชุมชนจัดตั้งภาคี เครือข่าย หรือจัดตลาดนัดสื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนสื่อการเรียนการสอน กับครูผู้สอนทั้งในและนอกสถานศึกษา ในรูปแบบชิ้นงาน เอกสาร ตำรา หรือสื่อออนไลน์ เป็นต้น

1.2 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายชั้นเรียน ก่อนนำไปใช้สอนจริงเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อน เพื่อหา ข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้ต้องพิจารณาตรวจสอบ

คุณภาพของหลักสูตรและความสอดคล้อง ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผลผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ จึงควรมี การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีประสบการณ์ เพื่อให้ได้ทัศนะและความ คิดเห็นเชิงนโยบายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสที่สามารถนำไปเป็นแนวทางใน การพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเหตุปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในกรอบ 5 ด้านของการบริหารงานวิชาการของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2550 ดังนั้นจึงนำผลการวิจัยไปใช้เป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- ไกรวัลย์ รัตนะ. (2557). บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัด การศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตาม กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัด การศึกษา พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นริศรา ประศาสตร์ศิลป์ และ อุดลย์ วังศรีคุณ. (2565). การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม.
- นุชรี เนียมรัตน์. (2562). การบริหารงานวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนสังกัด เทศบาลนครหาดใหญ่. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มุนา จารง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์ เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 2. สาขาวิชา การบริหารการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วิมล เดชะ. (2559). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนตีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสตูล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- หัสภูมิ รัตติ. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล.
- พวงพรรณ แสงนาโก. (2559). การจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขาสมิงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2563 – 2565. สงขลา: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อิวิวัฒน์ พันธรัตน์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา
จังหวัดกำแพงเพชร

Transformational Leadership of School Administrators under
Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education Office

นันทิยา แสนสุวรรณ¹ นลวัช ยูทวงศ์²
Nanthiya Sansuwan, Nontawat Yuttawong

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร และ 3) เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ของแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน ในปีการศึกษา 2565 จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 149 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก 2) แนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีดังนี้ 2.1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี 2.2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรให้เกียรติ ยกย่องชมเชย กระตุ้นให้กำลังใจ และให้โอกาสผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 2.3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนร่วมกันแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็นบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐาน นำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และ 2.4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรเข้าใจให้ความสำคัญถึงความแตกต่างของผู้ร่วมงานทุกคน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ ยินดีเต็มใจช่วยเหลือ และแนะนำช่วยแก้ปัญหาให้ผู้ร่วมงานทุกคน

Received: 2023-04-01 Revised: 2023-05-14 Accepted: 2023-05-19

¹ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Faculty of Education, Northern College.

Corresponding Author. e-mail: nanthiyasansuwan@gmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น Faculty of Education, Northern College. e-mail: nontawat192498@gmail.com

ได้ และ 3) แนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ (Keywords): ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ผู้บริหารสถานศึกษา; อาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

Abstract

The purposes of the research were to 1) investigate the conditions of transformational leadership of school administrators under Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education office, 2) explore the approaches to transformational leadership of school administrators under Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education office, and 3) to evaluate beneficence of the approaches to transformational leadership of school administrators under Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education office. The samples and the data source used in the research were teachers and experts, which collected data through questionnaires, interviews, and evaluation forms of academic year 2022 from the samples consisting of 140 teachers and 9 experts, a total of 149 people. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings of the research indicated that; 1) The conditions of transformational leadership of school administrators under Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education office; as a whole and each aspect were at the high level. 2) In terms of the approaches to transformational leadership of school administrators under Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education office, they were as follows; 2.1) for idealized influence, the school administrators should concentrate on having a virtuous and ethical character and being a good role model. 2.2) In terms of inspiration, the school administrators should respect, praise, encourage and give all colleagues the opportunity to participate in working together. 2.3) For intellectual stimulation, the school administrators should encourage all colleagues to solve problems together, promote knowledge exchange, and be open-minded based on information and evidence leading to creative thinking. 2.4) In terms of individualized consideration, the school administrators should understand and give precedence to individual differences among colleagues, assign tasks according to the abilities, help each other with pleasure, and give all colleagues advice and help them to solve problems. and 3) In terms of the approaches to transformational leadership of school administrators

under Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education office; as a whole and each aspect, beneficence was at the high level.

Keywords: Transformational Leadership; School Administrators; Kamphaeng Phet Provincial Vocational Education Office

บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ข้างต้นดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และก้าวสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ซึ่งการบริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การบริหารจัดการในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมากที่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำทุกคนต้องใช้ความรู้ความสามารถและเปลี่ยนแปลงการบริหารแบบเดิม ๆ นำไปสู่การบริหารแนวใหม่โดยการนำแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาบริหาร ซึ่งทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ผู้นำจะต้องเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของผู้ตาม ให้ผู้ตามมีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม มีความพยายามที่จะปฏิบัติงานเกินเป้าหมายที่กำหนด ต้องเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ แรงจูงใจ และความเชื่อมั่นของผู้ตามให้มีภาวะผู้นำสูงขึ้นและสอดคล้องกับภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่ต้องใช้ศักยภาพส่วนตนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และมีความเป็นสากลเหมาะสมกับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง (นิธย์ สัมมาพันธ์, 2550; อ้างถึงใน จิระเดช สวัสดิภคิต, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพของสถานศึกษาและบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ทั้งยังเป็นผู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรอย่างมาก ทั้งในแง่การสร้างพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำและมีพฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสมที่ถือได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์โน้มน้าวให้ผู้ตามมีความเต็มใจและมีความกระตือรือร้นในการร่วมกันปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จและความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา เป็นผลที่สืบเนื่องจากการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาสถานศึกษา จนบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพหรือที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยภาวะการณ์เป็นผู้นำของผู้บริหาร ต้องอาศัยบรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต้องอาศัยความทุ่มเทพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องอาศัยเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทาย ต้องอาศัยทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ ต้องอาศัยความมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร จัดการเรียนการสอน เทคโนโลยีและหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนาที่ถูกต้องอันเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้บริหาร (ศราวุธ กางสำโรง, 2559) การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มคนที่จัดกิจกรรมทางการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบและบริหารงานในสถานศึกษาทุกด้าน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ (ธนาภรณ์ นิลพันธ์, 2562) และการบริหารการศึกษายังหมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการ เช่น การตัดสินใจองค์กร แรงจูงใจ ภาวะผู้นำ โดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต (Hoy & Miskel, 2001; อ้างถึงใน เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและนัก เทคโนโลยีมีการปฏิรูปทั้งระดับแนวคิด โครงสร้างและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มี ประสิทธิภาพสอดคล้องกับพัฒนาชาติดังพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ในมาตรา 6 ที่กำหนดให้การจัดการอาชีวศึกษาต้องสอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษา สภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้าน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลกการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรใน ศตวรรษ ที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมยุค 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีการจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการจัดการเรียนการสอนและพัฒนากำลังคนในด้านฝีมือ

ต่าง ๆ ออกมารับใช้สังคมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับปริญญาตรี และหลักสูตรวิชาชีพพระยาสัน ในสาขาต่างๆ ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนดังกล่าวเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องใช้ศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาและภาวะผู้นำบริหารจัดการอย่างเหมาะสมให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา โดยมุ่งผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (ธีระ รุญเจริญ, 2553) และภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับ เพราะภาวะผู้นำก่อให้เกิดผลที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในภาวะวิกฤตของการศึกษาไทยที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ต้องการภาวะผู้นำที่เข้มแข็งมีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาและสร้างความมั่นใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และทำให้การศึกษาของไทยก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้น (นิรุฒ มีพันธ์, 2559)

จากความเป็นมาและความสำคัญในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อจะได้นำผลการวิจัยที่ได้ นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ของแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยครั้งนี้ศึกษาตามแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร วิทยาลัยเกษตร

และเทคโนโลยีกำแพงเพชร และวิทยาลัยการอาชีพพานรุขรลักษบุรี จำนวน 4 วิทยาลัยฯ ในปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้น จำนวน 222 คน (ไม่รวมผู้วิจัย)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร และวิทยาลัยการอาชีพพานรุขรลักษบุรี จำนวน 4 วิทยาลัยฯ ในปีการศึกษา 2565 ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 140 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้ 1) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้นภูมิ โดยใช้วิทยาลัยฯ เป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ 2) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน 3) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

2.3 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา / รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัด รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอน

3.2 ใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

3.3 ใช้แบบประเมิน เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ของแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนในวิทยาลัย 4 วิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น จำนวน 140 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 ใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลกับแหล่งข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.3 ใช้แบบประเมิน เก็บข้อมูลกับแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นครูผู้สอนในวิทยาลัย 4 วิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น จำนวน 140 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.11) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.12) ด้านที่ 1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.11)

หากพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.42) รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D.= 0.62) ข้อที่ 10 ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์และไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.51) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 8 ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมงาน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D.= 0.59)

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 7 ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.60) รองลงมาคือ ข้อที่ 6 ผู้บริหารกระตุ้นจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองเห็นความสำเร็จในการทำงานและมองอนาคตอย่างคนมองโลกในแง่ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= 0.60) กับข้อที่ 8 ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานทุกคนให้เกียรติซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= 0.45) และข้อที่ 4 ผู้บริหารให้กำลังใจผู้ร่วมงานทุกคนในการทำงานอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.55) กับข้อที่ 9 ผู้บริหารยกย่องชมเชยเมื่อผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.36) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 10 ผู้บริหารกระตุ้นโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานเห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D.= 0.53)

1.3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 7 ผู้บริหารแสดงให้เห็นว่ามีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D.= 0.62) รองลงมาคือ ข้อที่ 10 ผู้บริหารชี้แนะให้ผู้ร่วมงานหาจุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อการพัฒนา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.45) ข้อที่ 2 ผู้บริหารตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนช่วยกันคิด แก้ปัญหาในทางสร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D.= 0.55) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 3 ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.54)

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารสนใจ เอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D.= 0.47) รองลงมาคือ ข้อที่ 3 ผู้บริหารให้เกียรติ ยอมรับ และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D.= 0.50) กับข้อที่ 9 ผู้บริหารตั้งใจรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานทุกคนอย่างเป็นกลาง อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D.= 0.45) ข้อที่ 4 ผู้บริหารมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงานทุกคน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.42) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 5 ผู้บริหารกระตุ้น

2. ผลการหาแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี นำเคารพ เลื่อมใส และศรัทธา มีหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ มีสติรอบคอบ อดทน อดกลั้น มีน้ำใจเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ กระตุ้นให้กำลังใจ ให้เกียรติ ยกย่องชมเชย และให้โอกาสกับผู้ร่วมงานทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มองโลกในแง่ดียินดีพร้อมประสานกับผู้ร่วมงานทุกคนด้วยความเสมอภาค

2.3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐานอย่างมีเหตุผล นำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรเข้าใจและให้ความสำคัญถึงความแตกต่างของผู้ร่วมงานทุกคน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถให้กับทุกคนอย่างทั่วถึง ยินดีเต็มใจช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและสามารถแนะนำช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงานทุกคนได้

3. ความเป็นประโยชน์ของแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.30$, $S.D. = 0.22$) เมื่อพิจารณาความเป็นประโยชน์เป็นรายด้านเรียงลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, $S.D. = 0.05$) รองลงมาคือ ด้าน ที่ 3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.37$, $S.D. = 0.34$) ด้านที่ 4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$, $S.D. = 0.34$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มี ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.03$, $S.D. = 0.01$)

หากพิจารณาความเป็นประโยชน์ในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, $S.D. = 0.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการ ปฏิบัติงาน ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $S.D. = 0.49$) รองลงมาคือ ข้อ 5 ผู้บริหารต้องเสียสละเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ความเป็นประโยชน์ อยู่ใ นระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $S.D. = 0.49$) ข้อ 4 ผู้บริหารต้องมีสติรอบคอบ อดทน อดกลั้น และ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $S.D. = 0.50$) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มี ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.48$, $S.D. = 0.50$)

3.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.03$, $S.D. = 0.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารต้องมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจผู้ร่วมงานทุกคน และข้อที่ 4 ผู้บริหารต้องกระตุ้นจิตใจให้ผู้ร่วมงานมองเห็นความสำเร็จในการทำงานและมองอนาคต อย่างคนมองโลกในแง่ดีมี ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, $S.D. = 0.20$) และข้อที่มี ค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารต้องให้เกียรติและยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานเมื่อผู้ร่วมงานทุก คนปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ข้อที่ 3 ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้กำลังใจและสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และข้อที่ 5 ผู้บริหารต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงาน แสดงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์อย่างเสมอภาค ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.03$, $S.D. = 0.17$)

3.3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยรวมมี ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก $\bar{X} = 4.37$, $S.D. = 0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ ความเป็นประโยชน์ และข้อที่ 4 ผู้บริหารต้องรับฟัง ความคิดเห็นและส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานทุกคนรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานที่แตกต่างจากตนเอง

อย่างมีเหตุผล มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.49) รองลงมาคือ ข้อที่ 3 ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐาน มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.49) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 1 ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ และข้อที่ 5 ผู้บริหารต้องกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.00)

3.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D.= 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 4 ผู้บริหารต้องมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงานทุกคน มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.49) รองลงมาคือ ข้อ 1 ผู้บริหารต้องยอมรับและเข้าใจถึงความแตกต่างของผู้ร่วมงานทุกคน มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.49) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 2 ผู้บริหารต้องเข้าใจ สนใจ เอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคน ข้อที่ 3 ผู้บริหารต้องให้เกียรติ ยอมรับ และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนแสดงความสามารถ และข้อที่ 5 ผู้บริหารต้องกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานทุกคนพัฒนาตนเอง และยินดีช่วยเหลือทุกคนด้วยความเต็มใจ มีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.00)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน มีความสนใจ เอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานทุกคน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ตลอดจนแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจและเห็นว่ามีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศสุดาวรรณสินธ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามความเป็นจริงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวมอยู่ระดับ มาก ภาวะผู้นำตามความคาดหวังของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ รวมไปถึงให้ความสำคัญกับทุกคนในองค์กร และผู้บริหารควรมีทักษะในการยกย่องและชมเชยในตัวบุคลากร ยังไปสอดคล้องกับแนวคิดของ จิระเดช สวัสดิ์ภักดิ์ (2562) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีเป้าหมาย

ในการทำงานที่ชัดเจน กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานคิดแก้ไขปัญหาในทางสร้างสรรค์ และหาวิธีการแนวทางใหม่ ๆ ในการทำงาน ใส่ใจดูแลความต้องการและให้ความสำคัญแก่ผู้ร่วมงานทุกคน ยอมรับในความแตกต่างโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น ความสามารถในการทำงาน และติดตามสอบถามให้คำปรึกษาผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานเสมอ และไปสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงในธัญญามาศ แดงสีดา (2565) ที่กล่าวว่า ผู้นำมีเป้าหมายที่เป็นอุดมการณ์ที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน กล้าที่จะทำในสิ่งใหม่ ๆ มีความเป็นมิตร จริงใจ มีคุณธรรมนำทีมงานไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้ ทำให้ผู้ตามมีความศรัทธา เลื่อมใส รักดี ผู้นำจะจูงใจผู้ตามให้เกิดแรงบันดาลใจภายใน การทำทนายในเรื่องการทำงานของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงานเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม และทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่สร้างสรรค์ ให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ และผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามทุกคนให้สูงขึ้น

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน มีความซื่อสัตย์และไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุดเพียงด้านเดียว คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ตามลำดับ

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นจูงใจ ให้เกียรติ ยกย่องชมเชย เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นริเริ่ม สร้างสรรค์ และกระตุ้นโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานเห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลำนนา มาปลูก (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตสุตถินไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 36 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมา คือ ด้านการสร้างบารมี ด้านการส่งเสริมให้พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นเอกัตะบุคคล

1.3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วม ช่วยกันคิดแก้ปัญหาในทางสร้างสรรค์อย่าง

เป็นระบบ และแสดงให้เห็นให้ผู้ร่วมงานทุกคนเข้าใจและเห็นว่ามีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ (2564) ที่กล่าวว่า การกระตุ้นการใช้ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารกระตุ้นครูผู้สอนให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยการหาแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ มาแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นว่าปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ได้จากความร่วมมือร่วมใจกันของทุกคน และกระตุ้นให้ครูผู้สอนพัฒนาความสามารถและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญ สนใจ เอาใจใส่ ให้เกียรติ ยอมรับฟังความคิดเห็น มีใจเป็นกลาง กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุขุม จุสนิธิ (2560) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติ โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับ มาก โดยด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2. แนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถนำแนวทางมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี นำเคารพ เลื่อมใส และศรัทธา มีหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ มีสติรอบคอบ อดทน อดกลั้น มีน้ำใจเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ (2564) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธาไว้วางใจแก่ครูผู้สอน มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีศีลธรรม จริยธรรมสูง

2.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ กระตุ้นให้กำลังใจ ให้เกียรติ ยกย่องชมเชย และให้โอกาสกับผู้ร่วมงานทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มองโลกในแง่ดียินดีพร้อมประสานกับผู้ร่วมงานทุกคนด้วยความเสมอภาค สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน ธัญญา มาศแดงสิดา (2565) ที่กล่าวว่า ผู้นำประพฤติในทางที่มุ่งใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตามโดยการสร้างแรงจูงใจภายใน กระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น สร้างเจตคติที่ดีคิดในแง่บวกว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้ มุ่งข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และการกิจขององค์กร

2.3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐานอย่างมีเหตุผล นำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานร่วมกัน สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน ธัญญา มาศแดงสิดา (2565) ที่กล่าวว่า ผู้นำมีการกระตุ้นผู้

ตามให้เกิดความตระหนักรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม และทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่สร้างสรรค์

2.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรเข้าใจและให้ความสำคัญถึงความแตกต่างของผู้ร่วมงานทุกคน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถให้กับทุกคนอย่างทั่วถึง ยินดีเต็มใจช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและสามารถแนะนำช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงานทุกคนได้ สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน พิมพ์พร วงศ์อนุสฐิติ (2564) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงให้เห็นว่ามีการดูแลเอาใจใส่เป็นรายบุคคล คำนึงยอมรับและเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นผู้ฟังที่ดี เอาใจเขามาใส่ใจเรา มอบหมายงานตรงตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน ให้การสนับสนุน คำแนะนำ สำหรับความก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบ

3. ความเป็นประโยชน์ของแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานมีสติรอบคอบ อดทน อดกลั้น และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ เสียสละเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สอดคล้องกับแนวคิดของ จิระเดช สวัสดิ์ภักดิ์ (2562) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน ให้ผู้ร่วมงานไว้วางใจ เคารพศรัทธา หลีกเลียงการใช้อำนาจตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนตน ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมประกอบพิจารณาการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน ยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศสุตา วรณสินธ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามความเป็นจริงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ระดับ มาก ภาวะผู้นำตามความคาดหวังของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร วงศ์อนุสฐิติ (2564) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับ มากที่สุดเพียงด้านเดียว คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา

เมื่อพิจารณาความเป็นประโยชน์ของแนวทางในแต่ละด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีสติรอบคอบ ควบคุมอารมณ์ อดทน อดกลั้น และเสียสละเห็นแก่ผลประโยชน์

ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สอดคล้องกับแนวคิดของ จิระเดช สวัสดิ์ภักดิ์ (2562) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกว่ามีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของหน่วยงาน เป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตนให้ผู้ร่วมงานไว้วางใจ เคารพศรัทธา หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจและตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนตน ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมประกอบพิจารณาการตัดสินใจ และมีวิสัยทัศน์ที่ดี

3.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการกระตุ้นใจให้กำลังใจ สร้างเจตคติที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงานอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมั่นไว้วางใจส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มองถึงความสำเร็จในอนาคต และให้เกียรติยกย่องชมเชยผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ เมื่อผู้ร่วมงานทุกคน ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบลสและอวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน รุ่งนภา จันทรลี (2562) ที่กล่าวว่า การให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชย ผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถ สร้างเจตคติที่ดี และการคิดในแง่บวก สนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน คอยให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค สนับสนุนผู้ร่วมงานที่อุทิศตนให้กับงาน โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

3.3 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกคนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น กระตุ้นและส่งเสริมให้ทุกคนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐาน และกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทุกคนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ผู้ร่วมงานปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบลสและอวลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ (2564) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่ผู้บริหารกระตุ้นให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้มีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหา เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมเกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ มีการตั้งใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา กระตุ้นให้เกิดความคิดและเหตุผลไม่วิจารณ์ในความคิดที่แตกต่าง ทำให้รู้สึกว่าเป็นปัญหาคือความท้าทายและเป็นโอกาสในการแก้ปัญหาาร่วมกัน สามารถเอาชนะได้จากความร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา และกระตุ้นให้พัฒนาความสามารถและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญเอาใจใส่ ให้เกียรติ ยอมรับ เข้าใจถึงความแตกต่างของผู้ร่วมงานทุกคน ยินดีช่วยเหลือทุกคนด้วยความเต็มใจ มอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ คอยกระตุ้นส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานทุกคนพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ แบสและอวอลิโอ (Bass & Avolio, 1994; อ้างถึงใน รุ่งนภา จันทรลี (2562) ที่กล่าวว่า การมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานตามความรู้ความสามารถ มีการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ให้โอกาสทำงานที่ท้าทายและให้ผู้ร่วมงานได้รับผิดชอบเพิ่มขึ้น การสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานได้รับการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น มีการแนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความช่วยเหลือรับฟังปัญหาทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงาน มีการติดต่อสื่อสารโดยตรงแบบตัวต่อตัวอย่างเปิดเผย เอาใจใส่ผู้ร่วมงานในกรณีที่มีปัญหาพิเศษ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของสถานศึกษาในสังกัดได้

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น

1.3 ครูผู้สอนตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับมาตรฐานการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2550). แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : ที.เอส.พี. โพรดักส์.
- _____. (2550). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่รองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545, 2553). กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณุสภา.

- เกศสุตา วรรณสินธุ์. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- จิระเดช สวัสดิ์ภักดิ์. (2562). *การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*
- ธนาภรณ์ นิลพินันท์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.*
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา(ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบสองและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.*
- ธัญญามาศ แดงสีดา. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.*
- นิรุช มีพันธ์. (2559). *ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). ฉบับปรับปรุงใหม่ กรุงเทพฯ : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.*
- พิมพ์พร วงศ์อนุสุทธิ์. (2564). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- รุ่งนภา จันทรลี. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*
- ล้านนา มาปลูก. (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตสุตถินไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.*
- ศราวุธ กางสำโรง. (2559). *อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*

- เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2551). พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สุขุม จุสณิท. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. Newbery Park, CA: Sage.
- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration : Theory Research Practice*. 6th ed. New York: Mc Graw-Hill.

การแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ไทย ลาว เขมร

The Music Rendition of Musical Instruments in Thai, Lao and Khmer Piphat Ensemble

เทพิกา รอดสการ¹

Tepika Rodsakan

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ไทย ลาว เขมร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงพื้นที่ภาคสนามในประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และ ส.ป.ป.ลาว ในการเก็บข้อมูล วงปี่พาทย์ไทย ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก วงพินพิียดเขมร ได้แก่ โรเนียดเอก โรเนียดทุ้ม โกงวงธม โกงวงโตจ และวงพินพาทย์ลาว ได้แก่ นางนาเอก นางนาทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก บทเพลงที่ใช้ในการศึกษาการแปรทำนอง คือ เพลงสาธุการ ผลการวิจัย 1. รูปแบบการแปรทำนองของวงปี่พาทย์ไทย พินพิียดเขมร และพินพาทย์ลาวมีความคล้ายคลึงกัน โดยการแปรทำนองจะยึดรูปแบบของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลัก คือ ข้องวงใหญ่ (ลาว) โกงวงธม และข้องวงใหญ่ (ลาว) เป็นหลัก โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของลูกตก วรรคเพลง และบันไดเสียง เป็นหลักในการแปรทำนอง นอกจากนี้การแปรทำนองของเครื่องดนตรีอื่น ยังพบว่า มีรูปแบบในใช้กลอนการบรรเลงเหมือนกัน คือ กลอนสับ กลอนย้อนตะเข็บ และกลอนร้อยลูกโซ่ เหมือนกัน จะเห็นชัดเจนจากการแปรทำนองระนาดเอก โรเนียดเอก และนางนาเอก 2. พบความสัมพันธ์ทางดนตรีของวงปี่พาทย์ วงพินพิียด และวงพินพาทย์ ในประเด็นของระบบเสียง สีสันของเสียง จังหวะ ทำนอง รูปแบบการดำเนินทำนองหรือแม้กระทั่งบทบาท หน้าที่ของเครื่องดนตรีในการบรรเลงวงปี่พาทย์

คำสำคัญ (Keywords): แปรทำนอง; วงปี่พาทย์ ไทย; ส.ป.ป.ลาว เขมร

Abstract

This research article aims to analyze the music rendition of Thai, Lao and Khmer Piphat Ensemble by using qualitative research methods. By working in the field in Thailand, Cambodia and Lao PDR in collecting data on Thai flute ensembles, namely Ranat Ek, Ranat Thum, Khong Wong Yai, Khong Wong Lek, Khmer Phin Band, Ranat Ek, Ranat Thung, Khong Wong Thom, Khong Wong To and

Received: 2023-04-12 Revised: 023-07-14 Accepted: 023-07-14

¹ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University. Corresponding Author e-mail: tepika@g.swu.ac.th

the Lao Phin Band consisting of Mrs. Nadek. Mrs Natthum, Gong Wong Yai and Gong Wong Lek. The music used in the study of the melody conversion was the song Sathukan. research results 1. The melody characteristics of the Thai Piphat, the Khmer Piphat and the Lao Piphat are similar. The melody will take the form of the main melody of the musical instruments, namely Gong Wong Yai (Laos), Gong Wong Yai (Laos) and Gong Wong Yai (Laos), taking into account the relationship of falling, fruit, vocals and toi sounds in the melody. that the melodies of other musical instruments have the same playing style, namely shuffled verses, jumbled verses, and chains of poems as well It can be seen clearly from the melody of Ranat Ek, Ranat Ek and heroine. 2. Found the musical relationship of Piphat band, Piphat band and Piphat band. in terms of sound system the color of the sound, the rhythm, the melody, the nature of the melody or even role Functions of musical instruments in playing the Pi Phat ensemble

Keywords: music rendition; Piphat Thai Piphat; Cambodia Piphat Lao

บทนำ (Introduction)

ดินแดนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือที่เรียกว่าอุษาคเนย์ เป็นพื้นที่ที่ปรากฏหลักฐานทางวัฒนธรรมร่วมกันเมื่อราว 3,000 ปีมาแล้ว มีขอบเขตครอบคลุมบริเวณกว้างขวางทั้งที่เป็นแผ่นดินใหญ่ และหมู่เกาะ โดยเฉพาะดนตรี ซึ่งพบหลักฐานที่สำคัญคือ วัฒนธรรมข้อง ซึ่งพบในหลายพื้นที่ของอุษาคเนย์ เช่น เวียดนาม พม่า อินโดนีเซีย ไทย ลาว กัมพูชา เป็นต้น

จากเครื่องดนตรีที่วิวัฒนาการมาตามลำดับ ก่อเกิดลักษณะการผสมวงที่หลากหลาย ดังเช่น วงดนตรีชนิดหนึ่ง คือ วงปี่พาทย์ ที่พบหลักฐานการผสมวงลักษณะนี้ในประเทศไทย สปป.ลาว และ กัมพูชา โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป ดังนี้ ประเทศไทยเรียก วงปี่พาทย์ สปป.ลาว เรียก วงพิณพาทย์ และประเทศกัมพูชา เรียกว่า วงพิณเพียด โดยมีเครื่องดนตรี ลักษณะการจัดวงดนตรี ตลอดจนบทเพลงที่มีความใกล้เคียงกันมากที่สุดจากในบรรดาประเทศในกลุ่มเดียวกัน ดังปรากฏหลักฐานทางประวัติ เช่น ภาพสลักโบราณสถาน ศิลปจารึก พงศาวดาร เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมดนตรีร่วมกันมาอย่างยาวนาน และต่างก็พัฒนาการดนตรีของตนจนเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของแต่ละประเทศอย่างชัดเจนตามบริบทที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเอกลักษณ์เรื่องการแปรทำนองเพลง

การแปรทำนอง เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญา องค์ความรู้ ตลอดจนสติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบของผู้สร้างสรรค์ทำนองที่ดัดแปลงมาจากต้นเค้าทำนองหลักเดิม ความงามของบทเพลงแต่ละบทเพลงจะขึ้นอยู่กับการร้อยเรียงสำนวนเพลงให้เกิดความไพเราะ หรือที่เรียกว่า การแปรทำนอง นี้เอง สามารถสะท้อนถึงเอกลักษณ์ความเป็นตัวตน ดังเช่นลักษณะการดำเนินทำนองเพลงของวงปี่พาทย์ทั้ง 3 ประเทศ ในบทเพลงเดียวกัน แต่มีลักษณะการดำเนินทำนองของเครื่อง

ดนตรีที่แตกต่างกันออกไปตามปัจจัย ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงเอกลักษณ์การดำเนินทำนอง น่าจะเป็นข้อมูลหนึ่งที่สามารถอธิบาย และการทำความเข้าใจบริบทต่างๆที่สัมพันธ์กันของประเทศ ไทย สปป.ลาว และประเทศกัมพูชา ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ใน ฐานะวัฒนธรรมร่วมได้

จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ไทย ลาว เขมร โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย ในวงปี่พาทย์ไทย วงพิณเพียดเขมร และวงพิณพาทย์ของลาว ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะอธิบายลักษณะที่ เป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีของแต่ละชาติ รวมถึงการอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงของทั้ง 3 ประเทศ ในฐานะวัฒนธรรมร่วม ตลอดจนการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อวิเคราะห์การแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ไทย ลาว เขมร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามใน ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และ ส.ป.ป.ลาว เกี่ยวกับการแปรทำนองเพลงสาธการในวงปี่พาทย์ ไทย ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก วงพิณเพียดเขมร ได้แก่ โรเนียดเอก โร เนียดสูง โกงวงธม โกงวงโตจ และวงพิณพาทย์ลาว ได้แก่ นางนาตเอก นางนาตทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้อง วงเล็ก โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักดนตรีในวงปี่พาทย์ไทย ของประเทศไทย วงพิณพาทย์ บ้านพระพิน ในเมืองจำปาศักดิ์ และเมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว และนักดนตรีวงพิณเพียดเขมรใน กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต

3. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก และ การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยแบ่ง ข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวง ปี่พาทย์ ไทย วงพิณพาทย์ลาว และวงพิณเพียดเขมร

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความวิชาการงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่มีความน่าเชื่อถือทาง วิชาการ

4. ขั้นรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และบันทึกข้อมูลทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ดังนี้

4.1.1 วงปี่พาทย์ไทย ประเทศไทย ข้อมูลได้จากโน้ตเพลงชุดใหม่โรงเรียน ฉบับรวมเครื่องที่จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร

4.1.2 วงพิณพาทย์ลาว สปป.ลาว ข้อมูลได้จากนักดนตรีวงปี่พาทย์บ้านพระพิน ในเมืองจำปาศักดิ์ และเมืองหลวงพระบาง

4.1.3 วงพิณพืดเขมร ประเทศกัมพูชา ข้อมูลได้จากนักดนตรีวงปี่พาทย์ในกรุงเทพมหานคร

4.2 รวบรวมข้อมูลเอกสาร จากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ
- ห้องสมุดมานุษยวิทยาสิรินธร
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

5. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย ดังนี้

5.1 การแปรทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในวงปี่พาทย์ไทย

5.1.1 โครงสร้างเพลงสาธิตที่เป็นทำนองหลัก

5.1.2 รูปแบบทำนองแปรของระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก

5.2 การแปรทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในวงพิณพาทย์ลาว

5.2.1 โครงสร้างเพลงสาธิตที่เป็นทำนองหลัก

5.2.2 รูปแบบทำนองแปรของนางนาคเอก นางนาคทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก

5.3 การแปรทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในวงพิณพืดเขมร

5.3.1 โครงสร้างเพลงสาธิตที่เป็นทำนองหลัก

5.3.2 รูปแบบทำนองแปรของโรเนียดเอก โรเนียดทุ้ม โกงวงธม โกงวงโตจ

5.4 สังเคราะห์การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางดนตรีของ ไทย ลาว เขมร

5.4.1 องค์ประกอบทางดนตรี

5.4.2 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการดำเนินทำนอง

5.4.3 บทบาท หน้าที่ของเครื่องดนตรีในการบรรเลงวงปี่พาทย์

5.4.4 สังเคราะห์ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การแปรทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในวงปี่พาทย์ไทย

1.1 โครงสร้างเพลงสาธการที่เป็นทำนองหลัก

การบรรเลงเพลงไทย โดยเฉพาะในวงปี่พาทย์ จะยึดทำนองทางฆ้องวงใหญ่เป็นทำนองหลัก ในการบรรเลง เพลงสาธการก็เช่นเดียวกัน โครงสร้างของเพลงสาธการสามารถแบ่งทำนองออกเป็น วรรคใหญ่ๆ ได้ 9 วรรคเพลง ซึ่งในแต่ละวรรคเพลงจะมีจำนวนประโยคเพลงไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสำนวนเพลงที่ฟังดูแล้วสมบูรณ์ในแต่ละวรรค เพลงสาธการจะมีจำนวนประโยค 54 ประโยค กับอีก 1 ประโยคทำนองนำ ก่อนเข้าทำนองหลักในวรรคที่ 1 ในที่ยาวขึ้นเพลง ดังนี้

— — — ร	— — — ม	— — — ม	— ช — ล	— ล — ล	— ล — —	ล ล — —	ช ช — ร
— — — ล	— — — ท	— — — ม	— ช — ล	— ร — ม	— ร — — ล	— — — ช	— — — ล

เอกลักษณ์ของเพลงสาธการอีกประการหนึ่งคือ จะมีตะโพนขึ้นก่อน ด้วยทำนอง ดังนี้

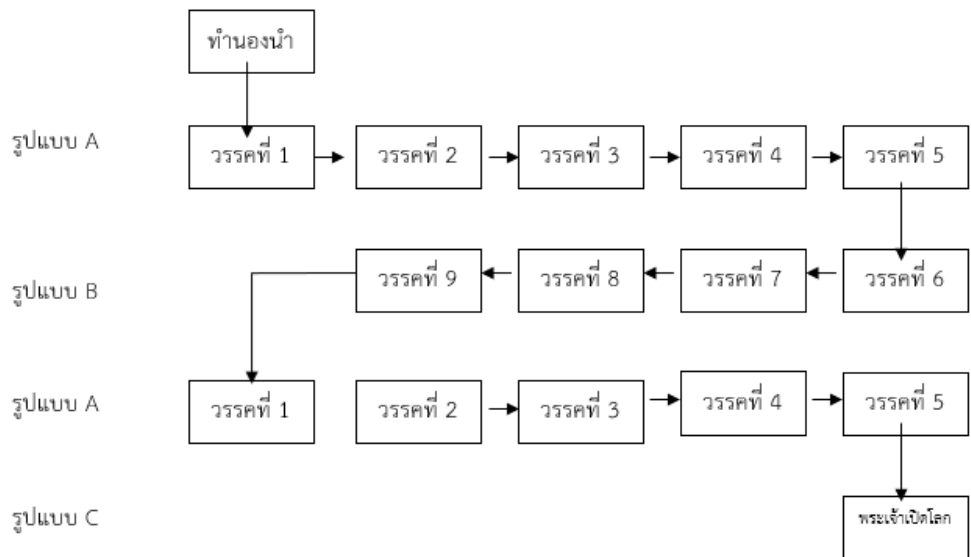
— — ตู้บตีง	— — ตู้บ เพลิง
-------------	-------------------

แล้วจึงตามด้วยทำนองนำ ดังนี้

— — ตู้บตีง	— — ตู้บ เพลิง
-------------	-------------------

— — — ร	— — — ม	— — — ม	— ช — ล	— ล — ล	— ล — —	ล ล — —	ช ช — ร
— — — ล	— — — ท	— — — ม	— ช — ล	— ร — ม	— ร — — ล	— — — ช	— — — ล

เนื้อทำนองแบ่งออกเป็นเที่ยวแรกและเที่ยวหลัง มีลักษณะรูปแบบของทำนองแบบ ABAC ทำนองเที่ยวแรกเริ่มจากรูปแบบ A (วรรคที่ 1 ถึง วรรคที่ 5) ถึง B (วรรคที่ 6 ถึง วรรคที่ 9) เที่ยวหลังย้อนซ้ำทำนองที่รูปแบบ A (วรรคที่ 1 ถึง วรรคที่ 5) แล้วแยกทำนองไปปรับรูปแบบ C (พระเจ้าเปิดโลก หรือสาธการเที่ยวสั้น) ดังนี้



ท่อนพระเจ้าเปิดโลก หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สาธการที่ยาวน้อย จะใช้สำหรับการบรรเลงเมื่อจะจบเพลงสาธการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นท่อนสำหรับการจบเพลงสาธการนั่นเอง มีจำนวน 8 วรรคย่อย หรือ 4 บรรทัดด้วยกัน

เพลงสาธการจัดเป็นเพลงอยู่ในบันไดเสียง ซอล เป็นบันไดเสียงหลัก คือ มีโน้ต ซอล ลา ที่ เร มี เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง และบันไดเสียง เร เป็นบันไดเสียงรอง คือ มีโน้ต เร มี ฟา ลา ที่ เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของลูกตกในบันไดเสียง พบว่า ลูกตกในทุกวรรคอยู่ในบันไดเสียง ซอล คือโน้ต ซอล ลา ที่ เร มี เป็นบันไดเสียงหลัก ยกเว้น เพลงในวรรคที่ 1 และวรรคที่ 8 ทั้งนี้เนื่องมาจากในวรรคนี้พบว่าการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงซอลเป็นบันไดเสียง เร คือมีโน้ต เร มี ฟา ลา ที่ เป็นบันไดเสียงรอง ดังนั้นเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของลูกตกในวรรคที่ 1 และวรรคที่ 8 นั้น พบว่า ลูกตกยังอยู่ในบันไดเสียง เร กล่าวคือ ไม่มีลูกตกนอกบันไดเสียงนั่นเอง

ความสัมพันธ์ของลูกตกกับการจบวรรคเพลง พบว่า บรรทัดสุดท้ายก่อนหมดวรรคเพลงส่วนใหญ่ จะลงลูกตกเสียงลา ไปเสียง เร และจากเสียงลาไปเสียง มี มากที่สุด ส่วนลูกตกอื่นพบอย่างละ 1 ครั้ง ดังนี้

- จากลูกตกเสียง ลาไปเสียง เร พบ 3 ครั้ง คือในวรรคทำนองนำ วรรคที่ 9 และวรรคพระเจ้าเปิดโลก

- จากลูกตกเสียง ลา ไปเสียง มี พบ 3 ครั้ง คือในวรรคที่ 1 วรรคที่ 3 และวรรคที่ 4

- จากลูกตกเสียง ที่ ไปเสียง ซอล พบ 1 ครั้ง คือในวรรคที่ 2

- จากลูกตกเสียง ที่ ไปเสียง มี พบ 1 ครั้ง คือในวรรคที่ 5

- จากลูกตกเสียง เร ไปเสียง ซอล พบ 1 ครั้ง คือในวรรคที่ 6

- จากลูกตกเสียง ลา ไปเสียง ที พบ 1 ครั้ง คือในวรรคที่ 7
- จากลูกตกเสียง ฟา ไปเสียง เร พบ 1 ครั้ง คือในวรรคที่ 8

1.2 รูปแบบทำนองแปรของระนาดเอก

รูปแบบการแปรทำนองของระนาดเอกเพลงสาธุการ พบว่า มีอยู่ 7 ประเภทคือ 1) กลอนไต้ลวด 2) กลอนม้วนตะเข็บ 3) กลอนสับ 4) กลอนไต้ไม้ 5) กลอนร้อยลูกโซ่ 6) กลอนย่อนตะเข็บ 7) กลอนซ้อนตะเข็บ และ 8) กลอนลวดตาข่าย โดยกลอนไต้ลวดจะพบบ่อยที่สุด

ดังตัวอย่าง

กลอนไต้ลวด

ลทตรี	ดํทลฟ	ทลฟม	ลฟมร
-------	-------	------	------

กลอนม้วนตะเข็บ

ฟมรท	ลชมร	ทลฟม	รํทลช
------	------	------	-------

กลอนสับ

มํรํดํช	รชลท	ดํชดํม	รํดํทล
---------	------	--------	--------

กลอนไต้ไม้

ชมรด	รลทุด	ชลทุด	รดทล
------	-------	-------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

มรทร	ลทรม	ลชมช	ลท-ล
------	------	------	------

กลอนย่อนตะเข็บ

รํมํรํดํ	ชดํทล	ดํทรํดํ	ทลชม
----------	-------	---------	------

กลอนซ้อนตะเข็บ

ชฟมฟ	ชรมฟ	ดรมฟ	ชฟมร
------	------	------	------

กลอนลวดตาข่าย

ลทรม	ลฟมร	ฟมรม	ฟมลฟ
------	------	------	------

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางระนาดเอกทุกฎวรรคสัมพันธ์กับลูกตกทำนองหลัก

1.3 รูปแบบทำนองแปรของระนาดทุ้ม

รูปแบบการแปรทำนองของระนาดทุ้มเพลงสาธุการ พบว่า มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) การแปรทำนองแบบราบเรียบ 2) การแปรทำนองแบบไม่ราบเรียบ (มีการยกเอียงจังหวะ) ดังตัวอย่าง

การแปรทำนองแบบราบเรียบ

- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ล
- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล

- ม ร -	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
- - - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

การแปรทำนองแบบไม่รายเรียบ (มีการยกเสียงจังหวะ)

มม-ล ท	- - ล ร	- - -	- ฟ - -
- ม - -	ล ฟ - -	ด ท ล ฟ	- ฟ - -

ม ร - ม	- - ร -	- ด - -	ท - - -
- - ด	ร ด - ด	ท - ท ล	- ล ช ล

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางระนาดทุ้มทุกรเพลงมีความสัมพันธ์กับลูกตกของทำนองหลัก

1.4 รูปแบบทำนองแปรของฆ้องวงเล็ก

รูปแบบการแปรทำนองของฆ้องวงเล็กเพลงสาธุการ พบว่า มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) การแปรทำนองแบบราบเรียบ 2) การแปรทำนองแบบมีสับดัชี่ ดังตัวอย่าง

การแปรทำนองแบบราบเรียบ

ท - ด -	ร - ม -	ม - ม -	ฟ - ล -
- ล - ท	- ด - ร	- ด - ร	- ม - ฟ

ทำ ด - ทำ	- ล - ฟ	- ม - ด	ร - ม -
- - ล -	ฟ - ม -	ร - ท -	- ด - ช

การแปรทำนองแบบมีสับดัชี่

ฟ - ร	- ม ฟ ล -	ท ล - -	ล ฟ - -
- ม ร ล -	ร - - ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร

ทล - - ช	- ลทร -	- - - ร	ฟฟ - - ช
- ช ร -	ช - - ท	ล ท ด -	- - ร -

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางซ้องวงเล็กส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับลูกตกทำนองหลัก ยกเว้น วรรคที่ 1 วรรคเพลงย่อยที่ 3 ทำนองหลักตกเสียง มี แต่การแปรทางซ้องวงเล็กเป็นลูกตกเสียง ซอล และ วรรคที่ 5 วรรคเพลงย่อยที่ 3 ทำนองหลักตกเสียง ที่ แต่การแปรทางซ้องวงเล็กเป็นลูกตกเสียง ลา

แต่พบว่า ลูกตก ตามทำนองหลักไปปรากฏในโน้ตห้องถัดไป หรือในทางดนตรีเรียกว่าการ ย้อยทำนอง/เยื้องทำนอง ดังนี้

ย้อยทำนองเสียง มี ในห้องถัดไป

- - ร ม	- ช - ทิ	- ทิ - ลี	- ช - ช	- - - ม	- - - -	ท - ล ท	ด ร ม -
ล ท - -	ร - ม -	ล - ช -	ม - ร -	ม ร ต -	ร ต ท ล	- ช - -	- - - ล

เมื่อเปรียบเทียบทำนองหลัก

_ ฟ _ ม	_ ร _ ต	_ _ _ _	_ ร _ ม	_ _ ล ล	_ ท _ ล	_ ช _ ม	_ ช _ ล
_ _ _ _	ล _ _ _	ท ล _ ท	ด _ _ _	ล _ _ _	ท ล _ _	ช _ ท	ช _ ล

ย้อยทำนองเสียง ที่ ในห้องถัดไป

ร ทิ - -	- ช - -	พิ ม - ช	- - - -	ด - ม -	ท ต - ต	ร - ม -	ร ม พิ -
- - ลี ช	ร - ฟ ม	- - ร -	ฟ ม ร ล	ท - ล	- - ท -	- ต - ต	- - - ม

เมื่อเปรียบเทียบทำนองหลัก

_ _ _ ฟ	_ ล _ _	_ ล _ ฟ	_ _ _ _	_ ท _ _	ล ล _ _	ท ท _ _	ร ร _ ม
_ _ _ ร	_ _ _ ม	_ _ _ ร	ม ร (ท)	_ ฟ _ ม	_ _ _ ฟ	_ _ _ ร	_ _ _ ม

2. การแปรทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในวงพิณพาทย์ลาว

2.1 โครงสร้างเพลงสาธการที่เป็นทำนองหลัก

โครงสร้างของเพลงสาธการทำนองซ้องวงใหญ่ (ทำนองหลักของวงพิณพาทย์ลาว)สามารถ แบ่งทำนองออกเป็นวรรคใหญ่ๆ ได้ 9 วรรคเพลง เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์ไทย กับอีก 1 ประโยค ทำนองนำ ก่อนเข้าทำนองหลักในวรรคที่ 1 ในเที่ยวขึ้นเพลง ดังนี้

----	----	----	---ล	-ล-ท	-ล-ฟ	---ม	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

เอกลักษณ์ของเพลงสาธการในวงพิณพาทย์ลาว นางนาตเอกจะเป็นเครื่องดนตรีที่ขึ้นทำนองเพลง ใน 4 ห้องเพลงแรก ส่วนเครื่องอื่นๆ จะรับพร้อมกันที่ลูกตกท้ายห้องที่ 4 ดังนี้

นางนาตเอก

ทำนองขึ้นเพลง

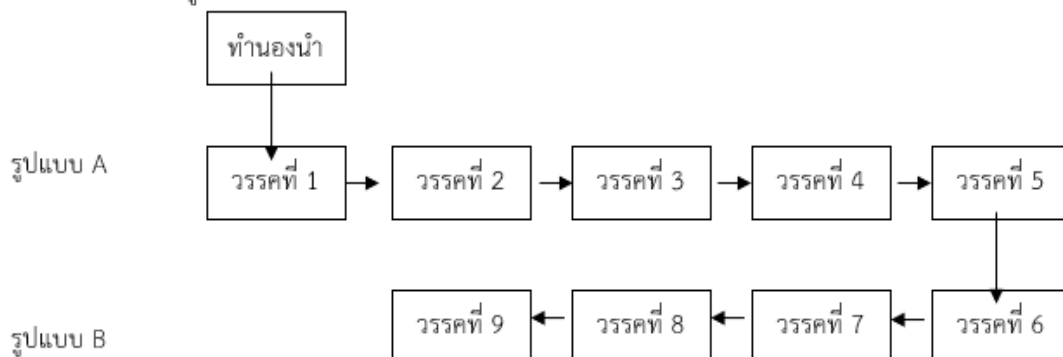
-ชลท	-ร-ม	ชลทช	รท-ล	-มรท	-ล-ฟ	---ม	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ห้องวงใหญ่

รับ

----	----	----	---ล	-ล-ท	-ล-ฟ	---ม	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

มีลักษณะรูปแบบของทำนองแบบ AB และลงจบแบบถอน (ทำให้ช้าลง) ในทำนอง B ดังนี้



เพลงสาธการจัดเป็นเพลงอยู่ในบันไดเสียง ซอล เป็นบันไดเสียงหลัก คือ มีโน้ต ซอล ลา ที่ เร มี เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง และบันไดเสียง เร เป็นบันไดเสียงรอง คือ มีโน้ต เร มี ฟา ลา ที่ เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของลูกตกในบันไดเสียง พบว่า ลูกตกในทุกวรรคอยู่ในบันไดเสียง ซอล คือโน้ต ซอล ลา ที่ เร มี เป็นบันไดเสียงหลัก ยกเว้น เพลงในวรรคที่ 1 วรรคที่ 7 และวรรคที่ 8 ทั้งนี้เนื่องมาจากในวรรคนี้นพบว่าการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงซอลเป็นบันไดเสียง เร คือ มีโน้ต เร มี ฟา ลา ที่ เป็นบันไดเสียงรอง ดังนั้นเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของลูกตกในวรรคที่ 1 วรรคที่ 7 และ วรรคที่ 8 นั้น พบว่า ลูกตกยังอยู่ในบันไดเสียง เร กล่าวคือ ไม่มีลูกตกนอกบันไดเสียงนั่นเอง

2.2 รูปแบบทำนองแปรของนางนาตเอก

รูปแบบการแปรทำนองของนางนาตเอกเพลงสาธการ พบว่า มีอยู่ 3 ประเภทคือ 1) กลอน สับ 2) กลอนร้อยลูกโซ่ และ 3) กลอนย้อนตะเข็บ โดยกลอนร้อยลูกโซ่จะพบบ่อยที่สุด ดังตัวอย่าง

กลอนสับ

รลลช	ซลลล	ดลชฟ	ดฟชล
------	------	------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

รמרช	ทชลท	ซลทม	รทชล
------	------	------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

ลรรร	ลรมฟ	ลทลฟ	รฟมร
------	------	------	------

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางนางนาตเอกทุวรรณคัมพันธ์กับลูกตกทำนองหลัก

3. การแปรทำนองของเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในวงพิณเพียดเขมร

3.1 โครงสร้างเพลงสาธิตการที่เป็นทำนองหลัก

โครงสร้างของเพลงสาธิตการทำนองโกวงธม (ทำนองหลักของวงพิณเพียดเขมร) สามารถแบ่งทำนองออกเป็นวรรคใหญ่ๆ ได้ 9 วรรคเพลง เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์ไทย แต่วงพิณเพียดเขมรจะมีทำนองนำ 2 ประโยค ก่อนเข้าทำนองหลักในวรรคที่ 1 ในท่อนขึ้นเพลง ดังนี้

----	----	--ม-	ฟ-ล	-ทล-	ดทล-	ดทล-	ดทล-
----	----	---ด	-ม-ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ

ดทล-	ดทล-	-ท-ท	ทททท	-ท-ด	-ท-ซ	-ฟ--	มฟ-ม
---ฟ	---ฟ	-ม-ม	มมมม	-ท-ด	-ท-ม	--มด	---ท

ลักษณะการขึ้นทำนอง จะขึ้นโดย ซัมโพ (sampho) (ตะโพน) นำ และตามด้วยทำนองเพลง ดังนี้

ซัมโพ (sampho)

โรเนียดเอก

---ม	-ลทด	-ดตด	ทดมฟ	-ทลฟ	ดทลฟ	มฟลท	ดทลฟ
มฟลท	ดทลฟ	-ท-ท	ทททท	มฟมด	ทมฟซ	มฟทด	มซฟม

โรเนียดธูง

----	----	----	--มด	ฟมลฟ	-ทลฟ	ดทลฟ	ดทลฟ
ดทลฟ	ดทลฟ	-ท-ท	ทททท	-ม-ด	-ท-ซ	-ฟมด	มฟ-ม

โกวงธม

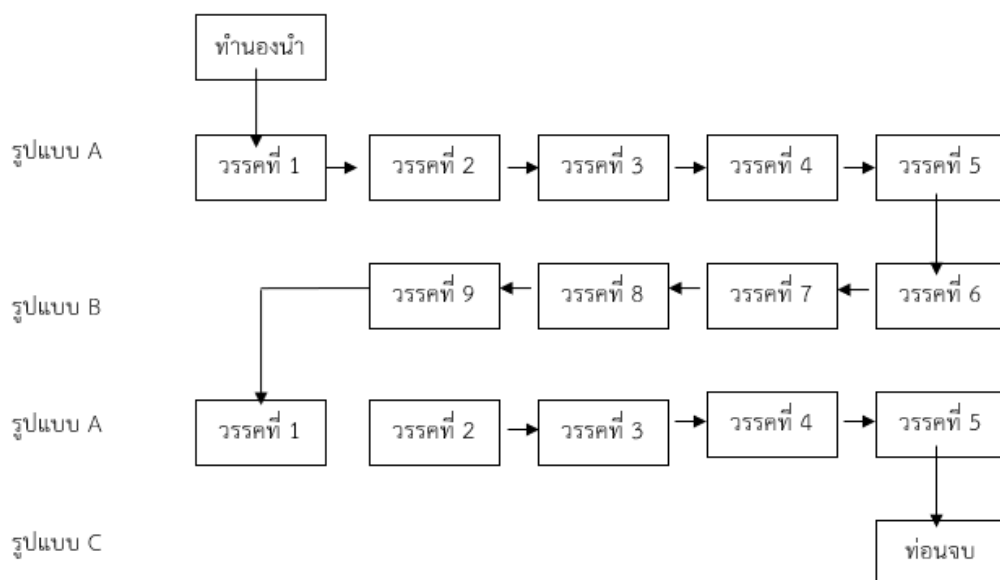
----	----	--ม-	ฟ-ล	-ทล-	ดทล-	ดทล-	ดทล-
----	----	---ด	-ม-ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ	---ฟ

ดทล-	ดทล-	-ท-ท	ทททท	-ท-ด	-ท-ซ	-ฟ--	มฟ-ม
---ฟ	---ฟ	-ม-ม	มมมม	-ท-ด	-ท-ม	--มด	---ท

โกวงโดจ

----	----	----	--มด	ฟมลฟ	-ทลฟ	ดทลฟ	ดทลฟ
ดทลฟ	ดทลฟ	-ท-ท	ทททท	มฟมด	ทมฟซ	มฟทด	มซฟม

เนื้อทำนองแบ่งออกเป็นเที่ยวแรกและเที่ยวหลัง มีลักษณะรูปแบบของทำนองแบบ ABAC ทำนองเที่ยวแรกเริ่มจากรูปแบบ A (วรรคที่ 1 ถึง วรรคที่ 5) ถึง B (วรรคที่ 6 ถึง วรรคที่ 9) เที่ยวหลังย้อนซ้ำทำนองที่รูปแบบ A (วรรคที่ 1 ถึง วรรคที่ 5) แล้วแยกทำนองไปปรับรูปแบบ C (ท่อนจบ) ดังนี้



เพลงสาธการที่บรรเลงโดยวงพิณเพียดเขมรอยู่ในบันไดเสียง ลา เป็นบันไดเสียงหลัก คือ มีโน้ต ลา ที โด มี ฟา เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง และบันไดเสียง เร เป็นบันไดเสียงรอง คือ มีโน้ต เร มี ฟา ลา ที เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของลูกตกในบันไดเสียง พบว่า ลูกตกในทุกวรรคอยู่ในบันไดเสียง ลา เป็นบันไดเสียงหลัก คือ มีโน้ต ลา ที โด มี ฟา เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง ยกเว้น เพลงในวรรคที่ 2 ประโยคที่ 1 มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงบันไดเสียง เร เป็นบันไดเสียงรอง คือ มีโน้ต เร มี ฟา ลา ที เป็นโน้ตสำคัญอยู่ในบันไดเสียง พบว่า ลูกตกยังอยู่ในบันไดเสียง เร กล่าวคือ ไม่มีลูกตกนอกบันไดเสียงนั่นเอง

3.2 รูปแบบทำนองแปรของโรเนียดเอก

รูปแบบการแปรทำนองของนางนาคเพลงสาธการ พบว่า มีอยู่ 3 ประเภทคือ

- 1) กลอนสับ 2) กลอนร้อยลูกโซ่ และ 3) กลอนย้อนตะเข็บ โดยกลอนสับจะพบบ่อยที่สุด ดังตัวอย่าง

กลอนสลับ

ชุดทพ	ซพมด	มทมด	ทดมฟ
-------	------	------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

มฟชท	ดทชฟ	ชุดทพ	ซพมด
------	------	-------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

ดมฟม	ทดมฟ	ลทลฟ	ลพมด
------	------	------	------

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางโรเนียดเอกส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับลูกตกทำนองหลัก ยกเว้น ทำนองนำวรรคเพลงย่อยที่ 1 ทำนองหลักตกเสียง ลา แต่การแปรทางโรเนียดเอกเป็นลูกตกเสียง ฟา และวรรคเพลงย่อยที่ 2 ทำนองหลักตกเสียง ลา แต่การแปรทางโรเนียดเอกเป็นลูกตกเสียง ฟา วรรคที่ 6 วรรคเพลงย่อยที่ 7 ทำนองหลักตกเสียง มี แต่การแปรทางโรเนียดเอกเป็นลูกตกเสียง โด วรรคที่ 8 วรรคเพลงย่อยที่ 3 ทำนองหลักตกเสียง โด แต่การแปรทางโรเนียดเอกเป็นลูกตกเสียง ซอล และ วรรคเพลงย่อยที่ 4 ทำนองหลักตกเสียง ลา ถึงแม้ว่าลูกตกในวรรคดังกล่าวจะไม่ตรงกับโน้ตทำนองหลัก แต่พบว่า ลูกตกทำนองหลักจะปรากฏในโน้ตห้องถัดไป (ถัดจากลูกตกท้ายวรรค)

3.3 รูปแบบทำนองแปรของโรเนียดสูง

รูปแบบการแปรทำนองของโรเนียดสูง เพลงสาธิตการ พบว่า ดำเนินทำนองคล้ายกับโรเนียดเอก แต่จะมีความถี่ของตัวโน้ตไม่เท่าโรเนียดเอก มีลักษณะของทำนอง 3 รูปแบบ คือ กลอนสลับ กลอนร้อยลูกโซ่ และกลอนย้อนตะเข็บ ตัวอย่าง

กลอนสลับ

ททลท	ดทลฟ	ทลมฟ	ทลฟท
------	------	------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

ลทลร	ดทลม	ลลมล	ทดรม
------	------	------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

ลลมล	มลทด	มรทล	ซพมฟ
------	------	------	------

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางโรเนียดสูงส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับลูกตกทำนองหลัก ยกเว้นวรรคที่ 5 วรรคเพลงย่อยที่ 3 ทำนองหลักตกเสียง มี แต่การแปรทางโรเนียดสูงเป็นลูกตกเสียง ฟา และเพลงย่อยที่ 6 ทำนองหลักตกเสียง ลา แต่การแปรทางโรเนียดสูงเป็นลูกตกเสียง ซอล วรรคที่ 7 วรรค

เพลงย่อยที่ 1 ทำนองหลักตกเสียง โด แต่การแปรทางโรเนียดสูงเป็นลูกตกเสียง ฟา และวรรคที่ 9 วรรคเพลงย่อยที่ 1 ทำนองหลักตกเสียง ฟา แต่การแปรทางโรเนียดสูงเป็นลูกตกเสียง ซอล

3.4 รูปแบบทำนองแปรของโก่งวงโตจ

รูปแบบการแปรทำนองของโก่งวงโตจเพลงสาธุการ พบว่า มีการแปรทำนองเหมือนกับโรเนียดเอก มีลักษณะของทำนอง 3 รูปแบบ คือ กลอนสับ กลอนร้อยลูกโซ่และกลอนย้อนตะเข็บ ตัวอย่าง

กลอนสับ

มชฟช	ทชฟม	ทดมฟ	ลดทล
------	------	------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

ดลทด	มฟลท	ลมฟท	ลมลฟ
------	------	------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

ลทลล	ทลชร	ชชรช	ลทดร
------	------	------	------

ความสัมพันธ์ของทำนองหลักและทำนองแปร

ลูกตกของทางโก่งวงโตจส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับลูกตกทำนองหลัก ยกเว้นทำนองนำ วรรคเพลงย่อยที่ 2 ทำนองหลักตกเสียง ลา แต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง ฟา วรรคที่ 1 วรรคเพลงย่อยที่ 2 ทำนองหลักตกเสียง เร แต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง มี วรรคที่ 3 วรรคเพลงย่อยที่ 4 ทำนองหลักตกเสียง โด แต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง ที วรรคที่ 5 วรรคเพลงย่อยที่ 3 ทำนองหลักตกเสียง มี แต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง เร วรรคที่ 6 วรรคเพลงย่อยที่ 7 ทำนองหลักตกเสียง มี แต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง โด วรรคที่ 7 วรรคเพลงย่อยที่ 1 ทำนองหลักตกเสียง โดแต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง ฟา และวรรคเพลงย่อยที่ 3 ทำนองหลักตกเสียง ที แต่การแปรทางโก่งวงโตจเป็นลูกตกเสียง ฟา

4. สังเคราะห์การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางดนตรีของ ไทย ลาว เขมร

4.1 องค์ประกอบทางดนตรี

เสียง

ระบบเสียงของวงปี่พาทย์ไทย วงพิณเพียดเขมร และวงพิณพาทย์ลาว มีระบบเสียงเหมือนกัน คือ จะเป็นระบบเสียงแบบ 5 เสียง (pentatonic scal) จากเสียงทั้งหมด 7 เสียง ซึ่งเป็นระบบเสียงของดนตรีในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะ ไทย ลาว และเขมร แต่ละเสียงของตัวโน้ตมีระยะห่างของเสียงเท่ากัน และไม่มีระบบครึ่งเสียง การเทียบเทียบเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ของไทยกับวง พิณพาทย์ของลาวจะมีเสียงโน้ตที่เท่ากัน ยกเว้นวงพิณเพียดของเขมร ที่มีระดับเสียงสูงกว่า ถ้าเทียบกับระบบเสียงของไทย จะเท่ากับ เสียงเพียงออบน

จังหวะ

ในการบรรเลงในวงปี่พาทย์ไทย วงพิณเพียดเขมร และวงพิณพาทย์ลาว จะใช้ฉิ่ง เป็นตัวกำหนดจังหวะในการบรรเลง เช่นเดียวกัน และสำหรับการบรรเลงเพลงสาธูการนั้นจะมีอัตราจังหวะ ปานกลาง เทียบกับจังหวะ 2 ชั้นในเพลงไทย

ทำนอง

ในการบรรเลง หรือการแปรทางของเครื่องดนตรีในวงทั้ง 3 ประเทศนั้น พบว่า มีการกำหนดให้ฆ้องวงใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลัก ซึ่งวงปี่พาทย์ไทย คือ ฆ้องวงใหญ่ วงพิณเพียดเขมร คือ โกงวงธม และวงพิณพาทย์ คือ ฆ้องวงใหญ่ ส่วนเครื่องดนตรีอื่นจะแปรทำนองตาม เช่น

- วงปี่พาทย์ไทย

ฆ้องวงใหญ่

— — — ท	— ล — —	ร ร — —	ม ม — ฟ	— ล — ท	— ล — —	ฟ ฟ — —	ม ม — ร
— — — ฟ	— ม — ร —	— — — ม	— — — ฟ	— ล — ท	— ล — ฟ	— — — ม	— — — ร

ระนาดเอก

ดลทด	รฟมร	ดทลท	ดรมฟ	ลทดำ	ดัลฟ	ทลฟม	ลฟมร
------	------	------	------	------	------	------	------

ระนาดทุ้ม

มม-ล ท	--ล ร	----	-ฟ--	--ท ล	----	ล ฟ--	-ร--
-ม--	ล ฟ--	ด ท ล ฟ	-ฟ--	ฟ ล--	ฟ ม ร ท	--ม ร	-ร--

ฆ้องวงเล็ก

ท - ด -	ร - ม -	ม - ม -	ฟ - ล -	ทำ ด - ทำ	- ล - ฟ	- ม - ด	ร - ม -
- ล - ท	- ด - ร	- ด - ร	- ม - ฟ	--ล -	ฟ - ม -	ร - ท -	- ด - ร

- วงพิณเพียดเขมร

โก่งวงธม

---ด	-ท--	มม--	ฟฟ-ช	-ท-ด	-ท-ฟ	-ฟ--	มฟ-ร
---ล	-ช-ม	---ฟ	---ช	-ท-ด	-ท-ด	--มด	---ล

โรเนียดเอก

ฟชทด	ทชฟม	ดทดม	ฟชทช	ฟชทด	ทมฟช	มฟทด	มชฟม
------	------	------	------	------	------	------	------

โรเนียดสูง

ฟชทด	ทชฟม	มดทม	ฟชทช	-ฟชท	-มฟช	-ดมฟ	มชฟม
------	------	------	------	------	------	------	------

โก่งวงโตจ

ฟชทด	ทชฟม	ดทดม	ฟชทช	ฟชทด	ทมฟช	มฟทด	มชฟม
------	------	------	------	------	------	------	------

- วงพิณพาทย์ลาว

ฆ้องวงใหญ่

--ทอด	ร-ดร	ม-รม	ฟ-มฟ	--ลท	-ล--	ฟฟ--	มม-ร
-ล--	-ท--	-ด--	-ร	--ลท	-ล-ด	---ท	---ล

นางนาเดอก

-ลทอด	รทอด	มดรม	ฟรมฟ	ลฟลท	รทลฟ	รมลท	รฟมร
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทั้ง 3 วง จะเห็นถึงความสัมพันธ์ของการเคลื่อนที่ของทำนองที่ไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงความสัมพันธ์ของลูกตกทำนองหลักและทำนองแปรที่เป็นโน้ตเสียงเดียวกัน

การดำเนินทำนองเพลงสาธการของวงปี่พาทย์ไทย และพิณพาทย์ลาว จะมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของการใช้การดำเนินทำนองที่อยู่ในบันไดเสียง ซอล เป็นบันไดเสียงหลัก และบันไดเสียง เร เป็นบันไดเสียงรอง ส่วนวงพิณเพียดเขมร บันไดเสียง ซอล เป็นบันไดเสียงหลัก และบันไดเสียง เร เป็นบันไดเสียงรอง จะเห็นว่าในบันไดเสียงรองของทั้ง 3 วง คือบันไดเสียง เร เหมือนกัน ส่วนบันไดเสียงหลักจะแตกต่างกันแต่ 1 เสียง ซึ่งถ้านำโน้ตเพลงสาธการของเขมรเทียบเคียงกับของไทย จะสามารถบรรเลงได้ในทางเพียออบน

4.2 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการดำเนินทำนอง

ลักษณะความสัมพันธ์ของรูปแบบการดำเนินทำนองของวงปี่พาทย์ไทย วงพิณเพียดเขมร และวงพิณพาทย์ลาว ที่เห็นชัดเจนคือ การดำเนินทำนองของผู้นำวง คือ ระนาดเอก โธเนียดเอก และนางนาเดอก ที่มีรูปแบบการเคลื่อนที่ของทำนองที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ มีรูปแบบการบรรเลงแบบกลอนสับ กลอนลูกโซ่ และกลอนย้อนตะเข็บเหมือนกัน เช่น

ระนาดเอก

กลอนสับ

มรัดซ	รชลท	ดัดมม	รัดทล
-------	------	-------	-------

กลอนร้อยลูกโซ่

มรทร	ลทรม	ลชมช	ลท-ล
------	------	------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

รมรัด	ชดทล	ดัทรด	ทลชม
-------	------	-------	------

โธเนียดเอก

กลอนสับ

ชดทฟ	ชฟมด	มทมด	ทดมฟ
------	------	------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

มฟชท	ดทชฟ	ชดทฟ	ชฟมด
------	------	------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

ดมฟม	ทดมฟ	ลทลฟ	ลฟมด
------	------	------	------

นางนาคเอก

กลอนสับ

รลลช	ชลลล	ดลชฟ	ดฟชล
------	------	------	------

กลอนร้อยลูกโซ่

ลทลฟ	มรทร	ลทลร	ฟรมฟ
------	------	------	------

กลอนย้อนตะเข็บ

ลทรม	ชมรท	ลทรม	ชฟลช
------	------	------	------

นอกจากนี้ ทำนองหลักที่บรรเลงโดยฆ้องวงใหญ่(ไทย) ฆ้องวงใหญ่ (ลาว) และโองวงธม ยัง มีรูปแบบการดำเนินทำนองที่ห่างๆ เรียบร้อย ทั้งนี้เพื่อให้ทำนองดังกล่าวนี้เป็นหลักของวง สำหรับ ให้เครื่องดนตรีอื่นๆ ในวงนำไปแปรทำนองต่อ ดังนี้

ฆ้องวงใหญ่ (ไทย)

___ ท	___ ล ___	ร ร ___	ม ม ___ ฟ	___ ล ___ ท	___ ล ___	ฟ ฟ ___	ม ม ___ ร
___ ฟ	___ ม ___ ร	___ ___ ม	___ ___ ฟ	___ ล ___ ท	___ ล ___ ฟ	___ ___ ม	___ ___ ร

โองวงธม

---ด	-ท--	มม--	ฟฟ-ช	-ท-ด	-ท-ฟ	-ฟ--	มฟ-ร
---ล	-ช-ม	---ฟ	---ช	-ท-ด	-ท-ด	--มด	---ล

ฆ้องวงใหญ่ (ลาว)

--ทด	ร-ด	ม-ร	ฟ-ม	--ลท	-ล--	ฟฟ--	มม-ร
-ล--	-ท--	-ด--	-ร	--ลท	-ล-ด	---ท	---ล

4.3 บทบาท หน้าที่ของเครื่องดนตรีในการบรรเลงวงปี่พาทย์

รูปแบบวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์ จะพบได้ใน 3 ประเทศ คือ ไทย ลาวและเขมร ลักษณะการเรียกชื่อจะผิดเพี้ยนกันเล็กน้อยตามภาษาของตน คือ ประเทศไทย เรียกวงปี่พาทย์ ประเทศกัมพูชา เรียกว่า พิณเพียด และ ส.ป.ป.ลาว เรียกว่า พิณพาทย์ เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงปี่พาทย์ มีลักษณะเหมือนกัน บทบาท หน้าที่ของเครื่องดนตรีในการบรรเลงในวงเหมือนกัน รวมทั้ง โอกาสที่นำไปใช้ ก็มีลักษณะเหมือนกัน

ลักษณะเครื่องดนตรี และการจัดวงดนตรี ดังนี้



ภาพที่ 1 วงปี่พาทย์
ที่มา: รุจี ศรีสมบัติ (ภาพนิ่ง)



ภาพที่ 2 วงพินเปียด
ที่มา: เทพิกา รอดสการ (ภาพนิ่ง)



ภาพที่ 3 วงพินพาทย
ที่มา: เทพิกา รอดสการ (ภาพนิ่ง)

บทบาท หน้าทีของเครื่องดนตรี

	วงดนตรี	วงปี่พาทย์ ไทย	วงพินเปียด เขมร	วงพินพาทย ลาว
บทบาท หน้าที				
บทบาท ผู้นำวง		ระนาดเอก	โรเนียดเอก	นางนาคเอก
หน้าที่ ดำเนินทำนองนำการบรรเลงเพลง				
บทบาท หลักของวง		ฆ้องวงใหญ่	โก่งวงธม	นางนาคทุ้ม
หน้าที่ ดำเนินทำนองเป็นหลักของเพลง				

บทบาท ผู้ตาม หน้าที่ ดำเนินทำนองหยอกล้อ	ระนาดทุ้ม	โรเนียดสูง	ฆ้องวงใหญ่
บทบาท ผู้ช่วย หน้าที่ ดำเนินทำนองเก็บ	ฆ้องวงเล็ก	โองวงโจง	ฆ้องวงเล็ก

4.4 สังเคราะห์ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์ ถือเป็นวัฒนธรรมร่วมกันของประเทศในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทของตน แต่หัวใจหลักของการผสมวงเป็นเช่นเดียวกัน คือ เป็นการรวมวงที่ใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเป็นหลัก เครื่องดนตรีในวงมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น ผู้นำวง ผู้ตาม ผู้เป็นหลักของวง หรือแม้กระทั่งเครื่องดนตรีที่สร้างสีสันให้กับวง ด้วยบทบาทหน้าที่เหล่านี้ล้วนสร้างสรรค์สีสัน สนุกสนานให้กับวงดนตรี

การรวมวงดนตรีประเภทเครื่องตีของไทย ลาว เขมร หรือที่เรียกว่าวงปี่พาทย์ ถือว่ามีความใกล้เคียงกันมากที่สุดกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกัน ด้วยรูปลักษณะของวงดนตรี เครื่องดนตรี บทเพลง ระบบเสียง การดำเนินและการแปรทำนอง บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในวง หรือแม้กระทั่งบทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์ในการนำไปใช้ เหมือนกันโดยทั้งสิ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์ถูกถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันมาโดยตลอด การบรรเลงวงปี่พาทย์ในอดีตถูกยึดเชื่อมโยงกับระบบราชสำนัก ดังนั้นการติดต่อกันระหว่างราชสำนักไทย เขมร และลาวค่อยข้างจะมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นเชื่อมโยงทางเครือญาติ การยึดรวมอำนาจ การบรรณาการ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดไปมาระหว่างกันตลอดเวลา เนื่องด้วยวงปี่พาทย์ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของชาติตน และต่างก็พัฒนารูปแบบการบรรเลง และอื่นๆ ให้เป็นเอกลักษณ์ของตน

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรทำนองของวงปี่พาทย์ทั้ง 3 วง คือวงปี่พาทย์ วงพินพิียด และวงพินพาทย์ รูปแบบการการแปรทำนองของเครื่องดนตรีวงพินพิียด กับวงพินพาทย์มีความใกล้เคียงกันมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการแปรทำนองของนางนาคเอก กับโรเนียดเอก ซึ่งมีการดำเนินทำนองใน 3 ลักษณะ คือกลอนสับ กลอนร้อยลูกโซ่ และกลอนย้อนตะเข็บ โดยทั้ง 3 กลอนพบว่า กลอนสับมีการถูกนำมาใช้ในการแปรทำนองของนางนาคเอก และโรเนียดเอกมากที่สุด ซึ่งต่างกับการแปรทำนองของระนาดเอกของไทย ที่พบว่ามีการแปรทางเป็นกลอนได้ลวดมากที่สุด จากการสัมภาษณ์นักดนตรีในวงปี่พาทย์ของลาว พบว่า ราชสำนักลาวได้เชิญครูปี่พาทย์มาจากเขมร เพื่อมาถ่ายทอดการบรรเลงให้นักดนตรีของราชสำนักลาว ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาทางการเมืองของลาว ที่ส่งผลกระทบให้วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีของลาวเกือบสูญหายไป ดังจะเห็นได้จากเพลงสาธุการในการบรรเลงวงพินพาทย์ของลาวนั้น ตัวกระบวนเพลงขาดหายไป ไม่เท่ากับของไทยกับของเขมร

สำหรับในตัวบทเพลงอื่นๆ ที่ถูกนำมาใช้ พบว่า วงพินพาทย์ลาว ใช้บทเพลงที่นำมาบรรเลงคล้ายกับของไทยมากที่สุด จากข้อมูลการสัมภาษณ์นักดนตรีชาวลาว พบข้อมูลที่ว่าถึงในอดีต นัก

ดนตรีชาวลาวเคยไปเรียนดนตรีในคุ้มเจ้าเมืองอุบลราชธานี ดังนั้นสันนิษฐานได้ว่า เพลงลาวกับเพลงไทยได้ถูกถ่ายทอดซึ่งกันและกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมร่วมไปโดยปริยาย

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล พบว่า การแปรทำนองของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ วงพิณพืด และวงพิณพาทย์ มีความคล้ายคลึงกัน ถือเป็นวัฒนธรรมร่วมอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. รูปแบบการแปรทำนองของวงปี่พาทย์ วงพิณพืด และวงพิณพาทย์ มีความคล้ายคลึงกัน เห็นได้ชัดจากการแปรทำนองของระนาดเอก โธเนียดเอก และนางนาคเอก ที่มีการใช้รูปแบบของการแปรทำนองแบบกลอนสับ กลอนย้อนตะเข็บ และกลอนร้อยลูกโซ่ เหมือนกัน สอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่พบว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดนตรี เช่น การที่ราชสำนักลาวได้จ้างครูปี่พาทย์มาจากเขมร หรือจากที่นักดนตรีลาวไปเรียนดนตรีที่อุบลราชธานี เป็นต้น นอกจากนี้ ลักษณะการแปรทำนองยังขึ้นอยู่กับระบบเสียงที่ใช้ระบบเดียวกัน คือ ระบบเสียงแบบ 5 เสียง (pentatonic scale) จากเสียงทั้งหมด 7 เสียง รวมถึงลูกตก และการดำเนินทำนองหลัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นกรอบในการนำไปใช้แปรทำนองสำหรับเครื่องดนตรีอื่นๆ

รูปแบบของโครงสร้างการบรรเลงเพลงสาธการเป็นโครงสร้างเดียวกัน เป็นเพลงเป็น 2 ช่วงคือท่อนแรก และท่อนหลัง โดยมีรูปแบบการบรรเลงแบบ ABAC คือ การบรรเลงท่อน A ก่อน ตามด้วยท่อน B และย้อนกลับมาบรรเลงท่อน A อีกครั้ง และจบด้วยท่อน C ถึงแม้ว่าการศึกษาและรวบรวมเพลงสาธการของวงพิณพาทย์ลาวในเพลงสาธการจะไม่สมบูรณ์ เนื่องจากเพลงบางส่วนได้สูญหายไป แต่จากการสัมภาษณ์นักดนตรี พบว่า ในอดีตมีการบรรเลงเพลงสาธการได้ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่เนื่องจากวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์ขาดช่วงไป จึงทำให้เพลงสูญหาย

2. นอกจากความสัมพันธ์ในนามของประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของประเทศไทย ลาว และเขมรแล้ว ยังพบว่ามีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันอีกไม่น้อย เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ หรือแม้กระทั่งศิลปะการแสดงแขนงต่างๆ ดนตรีถือเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่สะท้อนความสัมพันธ์กันได้อย่างเด่นชัด โดยจะเห็นว่าทั้ง 3 ประเทศ มีลักษณะการรวมวงดนตรีประเภทหนึ่งที่เหมือนกัน คือ วัฒนธรรมปี่พาทย์ ซึ่งไทยเรียกว่า ปี่พาทย์ เขมรเรียกว่าพิณพืด และลาวเรียกว่า พิณพาทย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระบบเสียง สีสันของเสียง จังหวะทำนอง รูปแบบการดำเนินทำนองหรือแม้กระทั่งบทบาท หน้าที่ของเครื่องดนตรีในการบรรเลงวงปี่พาทย์ มีความคล้ายคลึงกันทั้งสิ้น ทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คน วิถีคิด คติ ความเชื่อ และอื่นๆ ที่ถูกหล่อหลอม ส่งผ่าน แลกเปลี่ยนซึ่งกันมาแต่ครั้งอดีต ผ่านรูปแบบการแลกเปลี่ยนที่ต่างกันไป วัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จึงเป็นหนึ่งในเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันของไทย ลาวและเขมร ได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิรกานต์ สิริกวินกอบกุล. (2561). ประวัติดนตรีไทย. สืบค้น 2 เมษายน, จาก
<https://pirun.ku.ac.th/b521110058/Templates/prawat.html>
- เฉลิมพล อะหาโส. (2557). การศึกษาวงพัฒนาศาสตร์เมืองจำปาศักดิ์ สปป.ลาว: กรณีศึกษานบ้านพระ
 พิน. ปริญญาโท ศป.ม. (มานุษยวิทยา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2551). ดนตรีโลก ชุดที่ 2 พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม. อาศรมสังคีต.
 นนทบุรี
- อรรถ เวียงแก้ว. (2557). ดนตรีประกอบพิธีแต่งงาน: กรณีศึกษา วงดนตรีปี่พาทย์ซึ่งวิเจดเชลลอปะ
 อำเภอกองเคมมะระภูเมิน จังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา. ปริญญาโท ศป.ม. มานุษย
 วิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1**
**Guidelines for Developing Innovative Leadership of Administrators
in Small Schools Under Sukhothai Primary Educational Service Area
Office 1**

ณัฏฐา กลั่นเรือง¹ หยกแก้ว กมลวรเดช² สุกัญญา รุจิเมธธาส³

Nattha Klanruang, Yokkaew Kamolvoradej, Sukunya Rujimethabhas

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 528 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) เทียบสัดส่วนแล้วสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คนและครูผู้สอนจำนวน 210 คน รวม 266 คนและผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ส่วนแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์ ต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้ายอมรับการเปลี่ยนแปลง ให้อิสระกับ

Received: 2023-04-16 **Revised:** 2023-06-30 **Accepted:** 2023-07-03

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Master of Education Program Educational Administration Program Uttaradit Rajabhat University.
Corresponding Author e-mail: kwanjiraduangbang@gmail.com

² หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Master of Education Program Educational Administration Program Uttaradit Rajabhat University

³ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Master of Education Program Educational Administration Program Uttaradit Rajabhat University

บุคลากรทางการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม สร้างแรงจูงใจในการทำงาน วางใจเป็นกลาง ไม่อคติ ไม่น้อมเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม คอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำแบบกัลยาณมิตร มีการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้ที่ก้าวทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าลอง กล้าเรียนรู้ เปิดใจยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม มองภาพอนาคตและสามารถกำหนดจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน และเข้าใจบริบทของสถานศึกษา

คำสำคัญ (Keywords): ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; โรงเรียนขนาดเล็ก; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the components of creative leadership of school administrators and 2) to find ways to develop innovative leadership of school administrators in small schools. Under the Office of Sukhothai Primary Education Service Area 1. The population used in this research was 528 school administrators and teachers. The sample used in the research the sample size was obtained by opening Krejcie & Morgan's ready-made table, comparing the proportions and then taking a simple random sampling as follows 56 school administrators and 210 teachers, totaling 266 people and the main informants were 9 experts. The research tools were questionnaires and interviews. The statistics used to analyze the data were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and content analysis. The results showed that the priority index of the condition that should be of innovative leadership of school administrators in all 5 areas, arranged in descending order, are as follows Teamwork and participation, Creating an atmosphere of innovative organization, In terms of having an innovative vision, Creativity and vision changes. Innovative Leadership Development Guidelines In terms of creativity, one must dare to think, dare to do, dare to accept change. Give freedom to educational personnel and listen to various opinions. Teamwork and participation Motivation to work Trust, be neutral, not prejudiced, not inclined to any side. Creating an atmosphere of innovative organization cheer up Give friendly advice Sufficient resources are allocated. Facilitate various fields and pay attention to the development of educational institutions and environment. Vision change Must be

able to keep pace with changing events, dare to think, dare to try, dare to learn, be open-minded and accept the use of various technologies.

Keywords: Innovative Leadership; small schools; school administrators

บทนำ (Introduction)

สังคมยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคิดวิเคราะห์ แยกแยะและมีการตัดสินใจที่รวดเร็ว เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่สภาวะการณ์ของการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์, 2564) และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization)

การพัฒนานวัตกรรมจึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์กรสร้างจุดยืนที่เข้มแข็ง เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม การบริหารการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพที่จะทำให้การบริหารการศึกษามุ่งเข้าสู่ยุคนวัตกรรมดังกล่าว โดยให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (ปรีชา ออกกิจวัตร, 2564) ดังนั้นจึงเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นภาวะผู้นำที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าไปยังจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้จนสำเร็จท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้ (เนาวรักษ์ เยวนาถ, 2562 อ้างถึงใน กุลชลี จงเจริญ, 2562)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนวัตกรรมจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ และกำหนดแนวทางในการนำเทคโนโลยีเข้ามาสู่สถานศึกษา สู่ห้องเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ การสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กรเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้นำหรือผู้บริหารยุคใหม่ซึ่งจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (innovative leadership) (ปรีชา ออกกิจวัตร, 2564 อ้างถึงใน สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555) ยินดี ฮานาฟี (2562, น.5-6) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง ผู้นำที่มีแนวคิด กล้าคิด กล้าทำในสิ่งใหม่ ๆ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสถานศึกษาขนาดเล็ก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1, 2564) มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้บริหารและบุคลากรใน

สังกัด เกิดกระบวนการจัดการศึกษาที่มีความทันสมัยและอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก แต่บริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะ ขาดความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ในการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงาน รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้ไม่สามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1, 2565)

จากปัญหาและความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 528 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 56 คน และครู จำนวน 160 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครืจ็ชี่และมอร์แกน เทียบสัดส่วนแล้วสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย รวม 216 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ชนิด คือ

- 1.1 แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 สอบถามสภาพภาพของผู้ตอบ

แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 สอบถามสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) และตอนที่ 3 สอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.2 แบบสัมภาษณ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ทรงคุณวุฒิ และตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามโดยนำค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็น (Priority Needs Index : PNI) ลำดับที่ 1-3 ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามเอกสาร และแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) โดยการส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ทาง My Office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 2 ข้อ โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์ค่า

ดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นโดยใช้วิธี PNI แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่มีค่า PNI สูง 3 อันดับแรกของแต่ละด้านมาสร้างเครื่องมือในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยใช้ความถี่ในการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล		
ด้านวิสัยทัศน์	3.98	มาก	4.27	มาก	0.075	4
ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	3.83	มาก	4.33	มาก	0.130	1
ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม	3.78	มาก	4.19	มาก	0.109	2
ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.93	มาก	4.18	มาก	0.063	5
ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม	3.91	มาก	4.23	มาก	0.081	3
รวมเฉลี่ย	3.89	มาก	4.24	มาก		

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามลำดับทั้ง 5 ด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการคิดสร้างสรรค์

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการคิดสร้างสรรค์	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล		
ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ ในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่	3.89	มาก	4.30	มาก	0.104	2
ผู้บริหารสถานศึกษามีความคตินอก กรอบ กล้าคิด กล้าทำ	3.93	มาก	4.29	มาก	0.092	3
ผู้บริหารสถานศึกษามีความยืดหยุ่น ในการทำงานและยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน	3.98	มาก	4.28	มาก	0.076	4
ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการ เรียนรู้เชิงนวัตกรรม นำเทคโนโลยี มาใช้ในการบริหารจัดการ	4.02	มาก	4.20	มาก	0.046	7
ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารแนวคิด วิธีการใหม่ ๆ ให้บุคลากรเกิดความ เชื่อมั่นและศรัทธา	3.95	มาก	4.23	มาก	0.070	5
ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ บุคลากรมีอิสระด้านความคิด	4.10	มาก	4.28	มาก	0.043	8
ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรวบรวม ความคิดเห็นต่างๆ	3.98	มาก	4.25	มาก	0.067	6
ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์นวัตกรรมการ	3.93	มาก	4.35	มาก	0.107	1
รวมเฉลี่ย	3.98	มาก	4.27	มาก		

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการคิดสร้างสรรค์เรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมการ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ และผู้บริหารสถานศึกษามีความคตินอกกรอบ กล้าคิด กล้าทำตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการ ทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล		
ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงาน	3.88	มาก	4.33	มาก	0.115	3
ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	3.91	มาก	4.34	มาก	0.111	4
ผู้บริหารสถานศึกษาให้บุคลากรมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นในการทำงานที่มุ่งสู่นวัตกรรม	3.97	มาก	4.30	มาก	0.083	5
ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.04	มาก	4.25	มาก	0.052	6
ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	3.37	ปานกลาง	4.33	มาก	0.283	1
ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม	3.80	มาก	4.41	มาก	0.159	2
รวมเฉลี่ย	3.83	มาก	4.33	มาก		

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงานตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้าง บรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล		
ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำ ในการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร	3.51	มาก	4.21	มาก	0.200	3
ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัด สภาพแวดล้อมต่างๆที่เอื้อต่อการ ปฏิบัติงาน	3.45	ปาน กลาง	4.20	มาก	0.214	2
ผู้บริหารสถานศึกษาสร้าง บรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา	3.97	มาก	4.18	มาก	0.053	4
ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กระตุ้น ให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้	4.01	มาก	4.16	มาก	0.037	6
ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ บุคลากรรู้จักเข้าสังคม มีการ สื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.99	มาก	4.17	มาก	0.043	5
ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มี การสร้างมิตรภาพในการปฏิบัติงาน	3.44	ปาน กลาง	4.20	มาก	0.221	1
ผู้บริหารสถานศึกษานำสร้าง บรรยากาศการทำงานร่วมกัน	4.09	มาก	4.24	มาก	0.036	7
รวมเฉลี่ย	3.78	มาก	4.19	มาก		

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม เรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการสร้างมิตรภาพในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมต่างๆที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำในการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมี วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล		
ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการปฏิบัติงาน	4.03	มาก	4.19	มาก	0.040	5
ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ก้าวหน้าต่อเหตุการณ์กระแสโลกาภิวัตน์	3.84	มาก	4.18	มาก	0.090	3
ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้รางวัลและผลตอบแทนต่างๆ แก่บุคลากร	3.81	มาก	4.17	มาก	0.096	2
ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมในการสร้างนวัตกรรม	3.74	มาก	4.17	มาก	0.116	1
ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดทิศทางและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้	4.08	มาก	4.19	มาก	0.026	6
ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาและนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้	3.97	มาก	4.23	มาก	0.066	4
ผู้บริหารสถานศึกษามีความตื่นตัวอยู่เสมอ มองเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน	4.03	มาก	4.10	มาก	0.016	7
รวมเฉลี่ย	3.93	มาก	4.18	มาก		

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง เรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมในการสร้างนวัตกรรม รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้รางวัลและผลตอบแทนต่างๆ แก่บุคลากร และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ก้าวหน้าต่อเหตุการณ์กระแสโลกาภิวัตน์ ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมี วิสัยทัศน์นวัตกรรม	สภาพที่เป็นอยู่		สภาพที่ควรจะเป็น		PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล		
ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถในการกำหนด วิสัยทัศน์	3.95	มาก	4.24	มาก	0.074	3
ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถ กำหนดทิศทางและดำเนินงานให้ บรรลุตามเป้าหมาย	3.64	มาก	4.17	มาก	0.148	1
ผู้บริหารสถานศึกษาสังเคราะห์ บริบทสถานศึกษา	3.78	มาก	4.27	มาก	0.129	2
ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้น ให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงาน	4.06	มาก	4.21	มาก	0.038	6
ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ บุคลากรมีความร่วมมือและเต็มใจ ที่จะปฏิบัติงาน	3.97	มาก	4.24	มาก	0.066	4
ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตามและประเมินผล	4.08	มาก	4.23	มาก	0.039	5
รวมเฉลี่ย	3.91	มาก	4.23	มาก		

จากตารางที่ 6 พบว่าค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม เรียงตามลำดับ 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดทิศทางและดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังเคราะห์บริบทสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 1

1. ด้านการคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษา เรียนรู้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มองเป็นความท้าทาย กล้าคิด กล้าทำ กล้ายอมรับ การเปลี่ยนแปลง มีความตระหนักรู้ มีเจตคติที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กว้างไกล มีความสามารถในการประสานชุมชน (บวร) ให้อิสระกับบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ

2. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงาน สร้างความไว้วางใจให้แก่บุคลากร มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ที่ดี มีวิธีการทำงานที่ชัดเจน สื่อสารชัดเจน ให้อิสระทางความคิด เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน วางใจเป็นกลาง สร้างความรู้สึกรักภาคภูมิใจให้บุคลากร และส่งเสริมให้บุคลากรอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อใจไว้วางใจในการทำงาน มีความยุติธรรม มีการโน้มน้าวใจให้เห็นถึงความสำคัญ ให้อิสระทางความคิด มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นจุดศูนย์รวมของความเชื่อถือและเชื่อมั่น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการนำกระบวนการ PLC มาสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน

4. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่ก้าวทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าลอง กล้าเรียนรู้ เปิดใจยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างในการใช้เทคโนโลยี เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการประสานงาน เป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาสร้างขวัญกำลังใจ มีการให้รางวัล โดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นนักการวางแผน มีมุมมองในการทำงาน มองภาพอนาคตและสามารถกำหนดจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ ทันท่องสถานการณ์อยู่เสมอ กล้าลองผิดลองถูก มีการเพิ่มความรอบรู้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา มีการพัฒนาทักษะทางวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. จากผลการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นทั้ง 5 ด้าน พบว่าอันดับแรก คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ซึ่งการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้นำหรือผู้บริหารยุคใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือ ร่วมใจ ปฏิบัติงานโดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากร และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทำงานเป็นทีม ช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ผู้วิจัยนำประเด็นที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็นในแต่ละด้านมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านการคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษา เรียนรู้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มองเป็นความท้าทาย กล้าคิด กล้าทำ กล้ายอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความตระหนักรู้ มีเจตคติที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กว้างไกล มีความสามารถในการประสานชุมชน (บวร) ให้อิสระกับบุคลากรทางการศึกษา ยอมรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายและนำความรู้ต่าง ๆ นั้นมาประมวล กลั่นกรองและพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เปิดมุมมองใหม่ ๆ กระตุ้นขีดความสามารถของตนเอง เพื่อคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของออร์พิน อิมรตัน (2561) กล่าวว่า การมีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ผู้บริหารแสดงออกถึงกระบวนการคิด วิเคราะห์รูปแบบใหม่ในการแก้ปัญหา และการทำงานของบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรคิด สร้างสรรค์พัฒนางานใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระทางความคิด สนับสนุนการทำงานที่ยืดหยุ่น กระตุ้นให้บุคลากรประยุกต์ใช้วิธีการที่หลากหลายในการสร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าในองค์กร

2.2 ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงาน สร้างความไว้วางใจให้แก่บุคลากร มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ที่ดี มีวิธีการทำงานที่ชัดเจน สื่อสารชัดเจน ให้อิสระทางความคิด เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนและบุคลากรทุกคน เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ลดทิฐิของตนเองลง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น วางใจเป็นกลาง สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจให้บุคลากร สร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาให้บุคลากรทุกคนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมดำเนินการในทีม เป็นพฤติกรรมการทำงานที่มีความสำคัญ และส่งผลการทำงานให้มีประสิทธิภาพ บุคลากรมีความพึงพอใจ เชื่อมันศรัทธาต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยทักษะหลายประการ เช่น การสื่อสารที่ดี การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ความร่วมมือ กระบวนการทำงานที่เหมาะสม ภาวะผู้นำที่เหมาะสม รวมถึงการทำงานเป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์และการต้องพึ่งพากัน เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

2.3 ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อใจ ไว้วางใจในการทำงาน มีความยุติธรรมเป็นกลาง มีการโน้มน้าวใจให้เห็นถึงความสำคัญ ให้อิสระทางความคิด มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นจุดศูนย์รวมของความเชื่อถือและเชื่อมั่น เป็นผู้ให้และผู้ฟังที่ดี คอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำแบบกัลยาณมิตร มีการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม มีการนำกระบวนการ PLC มาสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรีชา ออภกิจวัตร (2564) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม หมายถึง การนำแนวคิดนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรแนวใหม่ ในการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะองค์กรหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กร เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างประโยชน์และตอบสนองความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคนอกจากนั้นบรรยากาศองค์กรยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละองค์กร

2.4 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่ก้าวทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าลอง กล้าเรียนรู้ เปิดใจยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างในการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนและผลักดันให้บุคลากรแสวงหาความรู้และใช้สื่อ เทคโนโลยีที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน มีการเสริมแรงจูงใจสม่ำเสมอ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการประสานงาน เป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเนาวรัตน์ เขาวนาถ (2562) กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่สามารถมองเห็นภาพลักษณะในอนาคตของสถานศึกษาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรอบด้าน มีความตื่นตัวอยู่เสมอ ยอมรับและเตรียมการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากสภาพปัจจุบันให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ค่านิยมของสถานศึกษาที่ดีขึ้นในอนาคต

2.5 ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นนักการวางแผน มีมุมมองในการทำงาน มองภาพอนาคตและสามารถกำหนดจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ ทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ กล้าลองผิดลองถูก มีการเพิ่มความรอบรู้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา มีการพัฒนาทักษะทางวิชาการ เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และเข้าใจบริบทของสถานศึกษาโดยการ swot analysis เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และนำมาประมวลเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จและโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของณิชาภา สุนทรไชย (2561, น.5) กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม หมายถึง การสร้างภาพอนาคตที่มุ่งหวังไว้ให้ประสบความสำเร็จสามารถกำหนดบทบาทองค์การได้อย่างชัด รับฟังความคิดเห็น เข้าใจถึงบริบทของโรงเรียน ทำให้ครูและบุคลากรยอมรับและเชื่อถือ เต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้ายอมรับการเปลี่ยนแปลง ให้อิสระกับครูพร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และสามารถนำความรู้ ความคิดต่าง ๆ มาประมวล ถิ่นกรอง และพัฒนานตนเองได้อย่างรอบด้าน

3. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงาน สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจให้บุคลากรทุกคนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา

4. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำแบบกัลยาณมิตร มีการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนานวัตกรรมและสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพ

5. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่ก้าวทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าลอง กล้าเรียนรู้ เปิดใจยอมรับการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย

6. ด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองภาพอนาคตและสามารถกำหนดจุดหมายปลายทางที่ชัดเจนและเข้าใจบริบทของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัย เรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

2. ควรมีการวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

3. ควรมีการวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ณิชาภา สุนทรไชย. (2561). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เนาวรักษ์ ยาวนาถ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ปรีชา ออกกิจวัตร. (2564). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 5.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- บุญญพัฒน์ สิงห์จรรย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ยินดี ฮานาฟี. (2562). แนวทางการส่งเสริมการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับครูโรงเรียนสามโคก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565. สุโขทัย : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1.
- อรพิน อิมรัตน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
และประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
The Relationship Between Academic Leadership of School
Administrators and Efficiency of Academic Administration in Small
Schools Under the Office of Sukhothai Primary Educational
Service Area 2

ณัฐชา กุลทนางวงศ์¹ หยกแก้ว กมลวรเดช² สุกัญญา รุจิเมธธาส³
Natchaya Kultanawong, Yokkaew Kamolvoradej, Sukunya Rujimethabhas

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 และ 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูและผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 275 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สมรรถนะในการ

Received: 2023-04-20 Revised: 2023-06-30 Accepted: 2023-06-30

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Natchayakultanawong@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรคุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: yokkaew.kam@live.ur.ac.th

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรคุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: sukanya.tho@live.ur.ac.th

สร้างเครือข่ายทางการศึกษา , สมรรถนะในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและผู้เรียน , สมรรถนะส่วนบุคคล , สมรรถนะในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสมรรถนะในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ตามลำดับ 2) ระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา , ด้านการพัฒนาระบบกระบวนการเรียนรู้ , ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา , ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนการเรียนรู้ , ด้านการนิเทศภายใน และ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ และ 3) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ (Keywords) : ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

Abstract

The purpose of this Research were to study 1) the Level of academic leadership of administrators in small school under the Office of Sukhothai Primary Educational Service Area 2. 2) the Level of efficiency of academic administration in small school under the Office of Sukhothai Primary Educational Service Area 2. 3) the relationship Between academic leadership of administrators and efficiency of academic administration in small school under the Office of Sukhothai Primary Educational Service Area 2. The Instrument was five rating scale questionnaire. The sample were 275 teachers and administrators in small school under the Office of Sukhothai Primary Educational Service Area 2. The statistics for Data analyze were frequency, mean, standard deviation and pearson product moment correlation Coefficient. The finding were as follows: 1) The academic leadership of administrators in overall were at high level. Ranking by mean score from high to low were competency in creating network education, staff and students development, personal performance, curriculum development and Learning process and defining vision mission and objective. 2) The efficiency of academic administration in overall were at high level. Ranking by mean score from high to low were the Development of media innovation and technology, learning process, Internal Quality assurance , measurement and evaluation , Internal supervision and curriculum. 3) The

relationship Between academic leadership of School administrators and efficiency of academic administration in Small School Under The Office of Sukhothai Primary educational service area 2 correlate at highest positive level with the statistical significance level at 0.01

Keywords: Academic Leadership; Efficiency of Academic Administration

บทนำ (Introduction)

การบริหารการศึกษาของไทยตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พุทธศักราช 2550 แบ่งการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบุคลากร ฝ่ายงบประมาณ และฝ่ายบริหารทั่วไป โดยถือว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการศึกษา เพราะงานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดีตามที่สังคมต้องการ (รัชนิกร กุณิสี, 2561) โดยมีการจัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การจัดการศึกษาในเนื้อหาวิชาหลักเพื่อพัฒนาความรู้ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนมีการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาให้สามารถกลับมาเข้ารับการศึกษได้ตามปกติ หรือส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้นไปตามศักยภาพของตนเอง

ในการดำเนินงานด้านวิชาการเหล่านี้ ผู้บริหารจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการดำเนินงาน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส หรืออุปสรรค เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี และหลักสูตรของสถานศึกษาร่วมกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา โดยอาศัยการบริหารจัดการภายในองค์กรและอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

ทั้งนี้ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่เป็นการตั้งเป้าหมายไว้เท่านั้น แต่เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของผู้เรียนตามที่ต้องการ การกำหนดเป้าหมายแล้วดำเนินการตามปกติอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ซึ่งเมื่อดูจากบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 แล้วพบว่า ถึงแม้จะมีการส่งเสริมและสนับสนุนจุดเน้นด้านวิชาการเป็นหลัก แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กจากคะแนนการทดสอบระดับชาติต่าง ๆ ตามการรายงานผลในแผนปฏิบัติการประจำปี 2564 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2, 2564) มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกปี นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารต้องมีการจัดการด้านกระบวนการการดำเนินงานเพื่อให้สามารถทำงานได้ตรงจุดและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ได้ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการชักนำบุคลากรให้เข้ามามีส่วนร่วมในการในการ

วิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมการกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามสภาพจริง มีการจัดหาปัจจัยสนับสนุนการทำงานต่าง ๆ ให้บุคลากรสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ ถูกต้อง และรวดเร็ว ตลอดจนมีการตรวจสอบความก้าวหน้าของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นระยะ ว่าสอดคล้องกับเป้าหมายหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานระหว่างทางที่จะเกิดขึ้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการเหล่านี้ถือเป็นประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อไปถึงผลลัพธ์ที่พึงให้เกิดกับผู้เรียนได้ในอนาคต

จากเหตุและผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เพื่อจะศึกษาว่าตัวแปรตัวใดที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน เพื่อจัดหมวดหมู่ตัวแปรและนำไปสู่การต่อยอดการพัฒนาระบบผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 อยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 อยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 505 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 97 คน ครูผู้สอนจำนวน 408 คน จากโรงเรียนจำนวน 111 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 275 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 78 คน และครูจำนวน 197 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจรายการ (checklist) ซึ่งประกอบไปด้วยเพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

ซึ่งแบบสอบถามถูกตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Items Objective Congruency: IOC) ระหว่าง 0.8 – 1.0 แล้วจึงทำไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) พบว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 ซึ่งสามารถนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 คน และติดตามเพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนมาไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของจำนวนข้อมูลทั้งหมด แล้วทำการคัดเลือกไว้เฉพาะฉบับที่มีการตอบกลับสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ , ค่าร้อยละ , ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ

แบบสอบถาม

โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สันสัน (Pearson's Product – Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ได้กลับคืนมา 250 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.91 ผู้วิจัยนำเสนอผลวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ด้าน ที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 (A)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ที่
1	สมรรถนะในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย (A ₁)	4.08	0.78	มาก	5
2	สมรรถนะในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ (A ₂)	4.08	0.76	มาก	4
3	สมรรถนะในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและผู้เรียน (A ₃)	4.24	0.60	มาก	2
4	สมรรถนะส่วนบุคคล (A ₄)	4.22	0.73	มาก	3
5	สมรรถนะในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา (A ₅)	4.25	0.62	มาก	1
รวม		4.18	0.65	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.25) รองลงมา คือ สมรรถนะในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.24) , สมรรถนะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.22) , สมรรถนะในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.08) และสมรรถนะในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ($\bar{X}$ = 4.08) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ด้าน	ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ที่
ที่	ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 (B)				
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (B_1)	4.11	0.68	มาก	6
2	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (B_2)	4.31	0.67	มาก	2
3	ด้านการนิเทศภายใน (B_3)	4.15	0.65	มาก	5
4	ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนการเรียนรู้ (B_4)	4.22	0.69	มาก	4
5	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา (B_5)	4.34	0.76	มาก	1
6	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (B_6)	4.24	0.68	มาก	3
รวม		4.24	0.61	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.34) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.31) , ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.24) , ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.22) , ด้านการนิเทศภายใน ($\bar{X}$ = 4.15) และ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.11) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ตารางแสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ตัวแปร	B ₁	B ₂	B ₃	B ₄	B ₅	B ₆	B
A ₁	0.747**	0.731**	0.699**	0.695**	0.478**	0.758**	0.756**
A ₂	0.759**	0.797**	0.810**	0.749**	0.511**	0.736**	0.807**
A ₃	0.842**	0.830**	0.807**	0.761**	0.637**	0.846**	0.873**
A ₄	0.801**	0.829**	0.825**	0.769**	0.546**	0.813**	0.847**
A ₅	0.829**	0.828**	0.860**	0.800**	0.636**	0.820**	0.884**
A	0.856**	0.867**	0.863**	0.814**	0.599**	0.855**	0.897**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก (A) และประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก (B) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวม (A) กับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการแต่ละด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ(A)กับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อ (B₂) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก กว่าด้านอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กในภาพรวม (B) กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศึกษาในแต่ละด้าน พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ (B) กับภาวะผู้นำทางวิชาการด้านสมรรถนะในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา (A₆) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก กว่าด้านอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการ (A) และประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ (B) ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ตัวแปร	n	$r_{x,y}$	P - value
ภาวะผู้นำทางวิชาการ (A) และประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ (B) ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	250	0.897	0.00

จากตารางที่ 4 พบว่า $r_{x,y} = 0.897$ แสดงว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ (A) และระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ (B) ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงที่สุด และค่า $p = 0.00$ แสดงว่าระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ (A) และระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ (B) ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) และพบว่า สมรรถนะในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือ สมรรถนะในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและผู้เรียน ($\bar{X} = 4.24$) และ สมรรถนะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.22$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปานหทัย ธรรมรัตน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวรรณ นิมปรางค์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดแคลนทรัพยากรในการบริหารจัดการหลาย ๆ ด้าน และเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาและผู้เรียนได้ตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการสร้างความสัมพันธ์หรือความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและแบ่งปันข้อมูลทางการศึกษาโดยใช้ความสามารถเฉพาะตัวด้านต่าง ๆ ตลอดจนมีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อที่จะนำความรู้มาพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวรรณ นิมปรางค์ (2564) ที่ว่า ผู้บริหารควรมีสมรรถนะในการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นสมรรถนะส่วนบุคคล และควรมีสมรรถนะในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สอดคล้องกับ เทอมศักดิ์ จันทิมา (2560) ที่ว่าการบริหารงานวิชาการโดยใช้เครือข่ายของสถานศึกษา ช่วยให้การดำเนินงานทางวิชาการขับเคลื่อนไปได้ ทั้งด้านการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี และการส่งเสริมบุคลากร สอดคล้องกับ กิริตา บุญศัพท์ (2563) ที่ว่าการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสร้างเครือข่ายทาง

การศึกษา เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ให้สูงขึ้นเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมายได้

2. จากผลการศึกษาระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24) และพบว่า ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.34) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.31) และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.24) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 มีการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสำนักงานในส่วนของกลยุทธ์ที่ 2 และ 3 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่ 5 ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เน้นการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง ทำให้สถานศึกษาในสังกัดมองเห็นขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กที่อยู่ในสังกัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยัน ปิ่นเครือ (2561) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าอยู่ระดับมากทุกด้าน ทั้งการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ตลอดจนการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลจันทร์ แสงอุไร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้อำนาจของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยการบริหารวิชาการให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถของครูและผู้บริหารในสถานศึกษา บุคลากรต้องมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและวิชาชีพโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันท์ทิพย์ จามิตร (2562) ที่ว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการเกิดจากความสามารถในการดำเนินงานตามขอบข่ายกระบวนการ ตั้งแต่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการคือ คุณสมบัติของครู ผู้บริหาร ผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยครูต้องเข้าใจในหลักสูตรและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้บุคลากรรู้จักใช้สื่อ นวัตกรรม มาจัดกระบวนการทำงานให้ชัดเจนเป็นลำดับขั้น อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการได้

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันมากในทิศทางบวก ระดับมาก ($r=0.897$) และสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั้นแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ยังมีภาวะผู้นำทางวิชาการมาก ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการย่อมมากตามไปด้วย หรือ ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการมาก ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารย่อมมากด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ เพ็ชรรัตน์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมาก ($r=0.915$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ นฤมล เพ็ญศิริ (2561) ที่กล่าวว่า เพื่อให้การทำงานบรรลุจุดหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่แสดงออกถึงบุคลิกภาพพิเศษที่สามารถบังคับบัญชาผู้อื่นได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมี บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ และการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง (2561) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการบริหารจัดการของผู้บริหารเอง และการบริหารด้านวิชาการ การเงิน ทรัพยากร และบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนสูง และกระบวนการในการบริหารจัดการต้องสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ เบญจภรณ์ รัญธะนา (2560) ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะความเป็นผู้นำ จึงจะทำให้การเรียนรู้ในสถานศึกษาเกิดคุณภาพได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอารี ภูมิพันธุ์ (2555) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหารตามขอบข่าย โดยยึดงานวิชาการเป็นหลัก เอาใจใส่กำกับ ดูแล และติดตาม ทำให้การดำเนินงานเป็นระบบ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในส่วนของสมรรถนะการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และสมรรถนะในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา แต่ไม่ลืมที่จะทำการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายอย่างชัดเจนและรูปธรรม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษานาตาลูก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 อยู่ในระดับมาก โดย 3 อันดับแรก คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา , ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารควรส่งเสริม การพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยนำสื่อและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการ เพื่อขับเคลื่อนหรือรักษามาตรฐานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระบบประกันคุณภาพที่สถานศึกษาตั้งไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาให้ละเอียดขึ้นว่าตัวแปรย่อยใดบ้างที่ส่งผลต่อกัน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัย องค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
3. ควรศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในอนาคต

เอกสารอ้างอิง(References)

- กิริตา บุญศัพท์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 33. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จันทร์ทิพย์ จามิตร โสภณ เพ็ชรพวง และบรรจง เจริญสุข. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารนาครบุตรปริทรรศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 11(2), 15-20.
- เทอดศักดิ์ จันทิมา ไพโรจน์ รัตนชูวงศ์ และประเวศ เวชชะ. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้เครือข่ายของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. พิษณุเวชสาร. 13(1), 118-130.
- ธีรวัฒน์ นิมปรังค์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- ธีรุตม์ณัชชัย ภัทรโรธิต. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- นวลจันทร์ แสงอุไร. (2559). การใช้อำนาจของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2561). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 4(2), 119-125.
- เบญจภรณ์ รัษฎะนา. (2560). องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 7(2), 97-107.
- ปานหทัย ธรรมรัตน์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542 , 14 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. 116(74ก). 1/19.
- พรทิพย์ เพ็ชรรัตน์. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- รัชนิกร กุญชรศรี. (2561). ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ 2564. (2564). สืบค้น 10 สิงหาคม 2565, จาก <http://sukhothai2.go.th>
- สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุริยันต์ ปินเครือ. (2561). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น. 15(2), 38.

- อดิพงษ์ สุขนาค. (2560). การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารี ภูมิพันธุ์. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

แนวทางการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี

Guidelines for Handling Electrical Safety in Laboratories of the
Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's
University of Technology Thonburi

กัญญาวีร์ พรหมร่วมแก้ว¹ ชัชชนันท์ ลีระเติมพงษ์² พรรษา เอกพรประสิทธิ์³

Kanyavee Promruamkaew, Chatchanun Leeratermpong, Punsu Ekpornprasit

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี การศึกษาวิจัยนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยใช้จำนวนประชากรหลักที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษาปริญญาตรี ในภาควิชา จำนวน 240 คน, อาจารย์ในภาควิชาจำนวน 5 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ผู้วิจัยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนนักศึกษาปริญญาตรี 150 คน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ อาจารย์ในภาควิชา จำนวน 5 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 คน ใช้วิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง มีการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ สำหรับการวิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาของการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ปัญหาจากนักศึกษาไม่ใส่ใจ หรือขาดสมาธิขณะใช้งาน ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องจักร เมื่อเครื่องจักรเกิดเหตุชำรุดไม่สามารถซ่อมแซมได้ทันที ด้านความปลอดภัยในปลอดภัยในขณะที่ปฏิบัติงาน การอบรมซ้ำซ้อนมีน้อย ด้านความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมในการทำงาน อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลไม่เพียงพอ และ 2. แนวทางการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ นักศึกษาจะต้องได้รับการฝึกอบรมในทุกชั้นปี จากศูนย์การจัดการพลังงาน สิ่งแวดล้อม

Received: 2023-04-19 Revised: 2023-06-25 Accepted: 2023-06-25

^{1 2} หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการความปลอดภัย) คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ Master of Public Administration (Security Management), Faculty of Police Science, Royal Police Cadet Academy. Corresponding Author e-mail: kpromruamkaew@gmail.com

³ สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi

ความปลอดภัย และอาชีวอนามัย (EESH) และต้องได้ไปรับรอง ด้านความปลอดภัยในการใช้งานเครื่องจักร ควรมีเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบเครื่องจักรอยู่เสมอ รวมทั้งมหาวิทยาลัยมีการกำหนดงบประมาณเพื่อใช้ในการบำรุงงานเครื่องจักรโดยเฉพาะ ด้านความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงานจัดให้มีการฝึกอบรมซ้ำซ้อนเพิ่มขึ้น และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน กำหนดจำนวนผู้เข้าปฏิบัติการให้เหมาะสม และเพิ่มอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล

คำสำคัญ (Keywords): ความปลอดภัย; การปฏิบัติการด้านไฟฟ้า; ห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า

Abstract

The purpose of this study was to problem statement and guidelines for handling electrical safety in laboratories of the Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi. The researcher was collected from a sample using the questionnaire and interviewing included the population as undergraduate student 240 people, lecturer 5 people, and graduate user 5 people. Thus, the quantitative sample, that the researcher calculates the sample size get 150 undergraduate students. While the qualitative sample consisted of 5 professors in the department and 5 graduate users using a specific random method. All research tools which were tested for content validity in data collection. For qualitative research using analyzed qualitative research by choosing a content analysis technique. The results were found that 1) Problems of electrical safety management in the laboratory in terms of safety in the use of tools and equipment Problems from students not paying attention or lack of concentration while using in terms of machine safety When the machine is damaged, it cannot be repaired immediately. safety in safety while working Rehearsal training is minimal. in terms of safety in the work environment Inadequate personal protective equipment. And, 2. Guidelines for electrical management in the laboratory in terms of safety in the use of tools and equipment Students are required to receive training every year. From the Center for Energy, Environment, Safety and Occupational Health (EESH) Management and must be certified. in terms of safety in the use of machines, there should always be staff to check the machines. Including the university has set a budget specifically for the maintenance of machinery. In terms of safety while working, more training has been organized. and working environment determine the appropriate number of operators and increase Personal Protective Equipment (PPE).

Keywords: Safety; Electrical Operations; Electrical Laboratory

บทนำ (Introduction)

ไฟฟ้าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมวลมนุษยชาติอย่างมาก อีกทั้งช่วยในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ เอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และภาคครัวเรือน ยังต้องการการใช้พลังงานไฟฟ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานภาคอุตสาหกรรม ทำให้มีความต้องการในการใช้ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าจากสถิติปริมาณการใช้ไฟฟ้าในช่วงปี 2564 มีปริมาณอยู่ที่ 190,469 กิกะวัตต์ต่อชั่วโมง เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 เมื่อเทียบกับปีก่อน เป็นผลสืบเนื่องจากช่วงปี 2562-2563 เนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีการระบาดไปทั่วโลก พบว่า ในภาคครัวเรือนมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.7 ซึ่งเกิดจากมาตรการที่รัฐบาลขอความร่วมมือในการให้ประชาชนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้ทำงานนอกสถานที่หรือมาตรการทำงานที่บ้าน (Work from home) และโรงเรียนส่วนใหญ่ หันมาใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ขณะที่จากการฟื้นตัวของภาคการผลิตยังส่งผลให้ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.2 ในขณะที่ภาคธุรกิจมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าลดลง ร้อยละ 5.5 แต่ในปี 2564 ยังคงพบว่าภาคอุตสาหกรรมมีการใช้ไฟฟ้าสูงที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 45.4 รองลงมาคือ กลุ่มภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 29 และ 22 ตามลำดับ (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2565)

จากการที่มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากไฟหรืออัคคีภัยเพิ่มปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย จากรายงานของศูนย์อำนวยการสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พบว่า ในช่วงเดือนมกราคม ปี 2564 มีอัคคีภัยเกิดขึ้นใน 37 จังหวัด มีประชาชนได้รับผลกระทบจากอัคคีภัย จำนวน 1,806 คน 396 ครัวเรือน ซึ่งเกิดอัคคีภัยกับโรงงาน จำนวน 4 แห่ง จากสถิติการเกิดสาธารณภัยในช่วงเดือน มกราคม ปี 2564 เทียบกับ มกราคม ปี 2563 จะเห็นได้ว่า ปริมาณของอัคคีภัยมีมากกว่าสาธารณภัยอื่น ๆ ที่เกิดจากธรรมชาติเป็นหลัก โดยที่ในเดือนมกราคม ปี 2564 มีปริมาณอัคคีภัย จำนวน 110 ครั้ง ซึ่งมากกว่าปริมาณอัคคีภัยในเดือนมกราคมปี 2563 ซึ่งมีปริมาณอัคคีภัยอยู่ที่จำนวน 100 ครั้ง หรือมีการเพิ่มขึ้นของปริมาณอัคคีภัย ร้อยละ 10 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

ขณะที่ในช่วงปี 2565 ข้อมูลจาก กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2565) พบว่า จากสถิติการเกิดอัคคีภัย เฉพาะในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน มีปริมาณผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจากกรณีอัคคีภัย จำนวน 30 และ 84 ราย ตามลำดับ ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากในช่วงเวลาเดียวกันในปี 2564 จำนวน 20 และ 43 ราย ตามลำดับ ทั้งยังพบอีกว่า อัคคีภัยส่วนใหญ่เกิดจากกรณีไฟฟ้าลัดวงจร ดังนั้นเพื่อเป็นการลดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน การวางแผนทาง การให้ความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องความปลอดภัยในการใช้ไฟฟ้า จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่ต้องปฏิบัติงานทางด้านไฟฟ้าโดยตรงในห้วงปฏิบัติการ จำเป็นจะต้องมีความรู้ทางด้านไฟฟ้า แต่เนื่องจากการนำเอาไฟฟ้ามาประยุกต์ใช้งานไฟฟ้านั้น มีความอันตรายค่อนข้างสูง ทำให้ต้องมีการศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องในการใช้ไฟฟ้า เพื่อให้ลดผลกระทบ และหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงานทางด้านไฟฟ้าโดยตรง ซึ่งอาจเกิดการสูญเสียต่อตนเองและทรัพย์สินได้

(เลื้อซัย ทองนิล, 2548; สุราทิพย์ รองสวัสดิ์, 2555) และ ในการปฏิบัติงานทางด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางไฟฟ้า อาจกล่าวได้ว่า พนักงาน และผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานทางด้านไฟฟ้า ซึ่งถูกกำหนดให้มีการบังคับใช้กฎหมายออกเป็นกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้า (2558) โดย กระทรวงแรงงานเป็นผู้ออกกฎกระทรวงนี้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่ปฏิบัติงานด้านไฟฟ้าได้อย่างเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม และการไฟฟ้านครหลวง ก็ให้ความสำคัญในการให้ความรู้และจัดอบรมให้กับบุคลากรในด้านความปลอดภัยในภาคอุตสาหกรรม สำหรับภาคอุตสาหกรรมที่ทำงานเกี่ยวข้องกับไฟฟ้า ทั้งในเรื่อง ความปลอดภัย การปฏิบัติเพื่อช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2565) เพื่อให้บุคลากรในภาคอุตสาหกรรมมีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน ลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุไฟไหม้ รวมทั้งลดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้นได้

ทุกคนมีโอกาสประสบอุบัติเหตุหรือเกิดอันตรายจากไฟฟ้า รวมถึงในสถานศึกษา หรือห้องปฏิบัติการโดยเฉพาะนักศึกษาที่ต้องใช้งานห้องปฏิบัติทางไฟฟ้า สภาพปัญหาการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ความประมาทความไม่มีสมาธิในห้องปฏิบัติการ การที่นักศึกษาไม่ศึกษาหรือเข้าใจระเบียบข้อบังคับในการใช้อุปกรณ์จนเกิดความประมาทไม่ระวังจนเกิดอันตราย สภาพปัญหาการใช้เครื่องจักร พบว่า เครื่องจักรเกิดปัญหา ไม่สามารถใช้งานได้ บริษัทที่ดูแลจะเข้ามาตรวจสอบล่าช้า สภาพปัญหาในขณะที่ปฏิบัติงาน ตัวอย่างเช่น กรณีนักศึกษากำลังฝึกภาคปฏิบัติในการต่อวงจรไฟฟ้า จะมีการตัดวงจรไฟฟ้าไว้ก่อน และจึงให้ปล่อยกระแสไฟฟ้าเพื่อทดสอบว่าต่อวงจรไฟฟ้าได้ถูกต้องหรือไม่ หากต่อได้ยังไม่เรียบร้อย และให้นักศึกษาปล่อยกระแสไฟฟ้า ก็มีโอกาสที่ไฟช็อต นักศึกษาจนกระทั่งก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ เป็นต้น สภาพปัญหาในสภาพแวดล้อมในการทำงาน แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาทั้งหมดที่เกิดกับความปลอดภัยการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ การใช้เครื่องจักร ในขณะที่ปฏิบัติงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ดังนั้นควรแก้ไข้ปัญหาเหล่านี้เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการ ได้แก่ นักศึกษา และอาจารย์

ทางผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับไฟฟ้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการทางวิศวกรรมไฟฟ้า ในงานวิจัยนี้จึงศึกษาถึงสภาพปัญหาเพื่อค้นหาแนวทางการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างเป็นแนวทางต้นแบบในการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ เพื่อช่วยลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ภายในห้องปฏิบัติการ ในขณะที่ปฏิบัติงาน ลดความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมไปถึงลดการเสียหายที่อาจเกิดกับเครื่องมือและอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการที่มีมูลค่าสูง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการติดต่อ และนัดหมายเวลาเพื่อขอสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์ออนไลน์ ผ่าน Google Meet หรือ Zoom ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละท่าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหลักที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ

- 1) นักศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า จำนวน 240 คน
- 2) อาจารย์ภาควิชา ครุศาสตร์ไฟฟ้า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จำนวน 5 คน
- 3) ผู้ใช้บัณฑิต (สถานประกอบการที่นักศึกษาไปฝึกงาน) จำนวน 5 คน

เนื่องจากกลุ่มประชากรนี้ เป็นกลุ่มประชากรที่มีการใช้งานห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นหลักทั้งเพื่อการศึกษา การสอน และการวิจัย จึงเป็นกลุ่มประชากรที่เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนของนักศึกษา คำนวณหาจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน ขณะที่อาจารย์ ครุศาสตร์ไฟฟ้า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ในภาควิชา จำนวน 5 คน และ ผู้ใช้บัณฑิต (จากสถานประกอบการที่นักศึกษาไปฝึกงาน) จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการฯ โดยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จนผ่านการทดสอบ ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลที่ได้จากการเก็บผลสัมภาษณ์ที่เก็บได้ทั้งหมด โดยเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยตีความจากคำที่แสดงขึ้นในคำพูดที่ทำการสัมภาษณ์มาทั้งหมด และใช้วิธีนับความถี่ของคำเป็นการประเมิน จนทราบถึงแนวทางการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี จากนั้นจึงจัดทำสรุป และอภิปรายผล

ผลการวิจัย (Research Results)

สภาพปัญหาของการจัดการความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

นักศึกษาบางส่วนเคยมีประสบการณ์ที่เกิดอันตรายภายในห้องปฏิบัติการ โดยได้รับอันตรายที่เกิดจากกระแสไฟฟ้าช็อต หรือกระแสไฟฟ้ารั่ว จนเกิดความไม่ปลอดภัยต่อการปฏิบัติการทางไฟฟ้าจริง จนเกิดปัญหา โดยสามารถสรุปสภาพปัญหาในการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ พบว่า อาจารย์จะนำเสนอหรือแสดงเครื่องมือและอุปกรณ์ให้นักศึกษาได้ทำความรู้จักและเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติจริง แต่ส่วนใหญ่ มักจะพบปัญหาจากนักศึกษาไม่ใส่ใจ หรือขาดสมาธิขณะแสดงวิธีใช้งาน ขณะที่ผู้ใช้งานจริงจะมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมากพอสมควร มักมีการกำหนดข้อบังคับและข้อปฏิบัติในเรื่องความปลอดภัย เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติงานปฏิบัติตามอย่างปลอดภัย ซึ่งกลุ่มผู้ใช้งานจริงให้ความสำคัญ ไม่มองข้ามทั้งยังปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเหล่านั้นอย่างเคร่งครัดเสมอ เช่น การมีป้ายห้ามหรือระวางกระแสไฟฟ้าแรงสูง ที่มีปัญหาอาจจะเกิดจากเครื่องมือชำรุดหรือไม่พร้อมใช้งานมากกว่า ก็จะแก้ปัญหาด้วยการติดป้ายเตือนไม่ให้ใช้งานกว่าจะซ่อมหรือแก้ไขจนอยู่ในสภาพใช้งานได้

ด้านที่ 2 ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องจักร พบว่า อาจารย์มักตรวจดูตู้โหลดไฟที่ตั้งให้อยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสม และปลอดภัย หากเกิดกรณีกระแสไฟฟ้าขัดข้องหรือเกิดการลัดวงจรจะสามารถยับยั้งอันตรายได้ทันทั่วทั้งที่ ทั้งเมื่อครบกำหนดบริษัทหรือเจ้าหน้าที่หรือบริษัทที่รับผิดชอบจะมาคอยตรวจเช็คอุปกรณ์เครื่องจักรอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลตลอด และกำหนดเป็นกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด หากเกิดเหตุชำรุดเสียหายกะทันหันอาจทำให้ไม่สามารถใช้งานเครื่องจักรได้ จะต้องทิ้งระยะเวลาจนกว่าบริษัทที่

รับผิดชอบจะเข้ามาซ่อมแซมให้กลับมาในสภาพดี ขณะที่ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญกับการใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล ที่ต้องเพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า และจะไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่มียุทธภัณฑ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลไม่ครบหรือขาดเข้าทำงานในห้องปฏิบัติการโดยเด็ดขาด มีการตรวจสอบเรื่องสายดิน มีการตรวจเช็คเครื่องมือในห้องปฏิบัติการว่ามีความปลอดภัยเมื่อใช้งานอย่างสม่ำเสมอ หากพบปัญหาว่า ผู้ร่วมปฏิบัติงานที่ใช้เครื่องจักรอยู่ ไม่ใส่ใจในมาตรการความปลอดภัยของห้องปฏิบัติการ ผู้ใช้บัณฑิตจะแนะนำ ชี้แจงและอธิบายหรือสื่อให้เห็นภาพที่อาจจะเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดขึ้นได้ จากการไม่สนใจในความปลอดภัย รวมทั้งต้องอธิบายเสริมการใช้งานตามแนวทางความปลอดภัยที่ถูกต้องให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีการป้องกันและตรวจหาปริมาณความเข้มข้นของกระแสไฟฟ้าในพื้นที่เสี่ยงเป็นประจำ โดยมีการตรวจตราอย่างเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านไฟฟ้า จึงยังไม่พบปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพ หากเกิดปัญหากับเครื่องจักรจะต้องรีบแจ้งทันทีให้บริษัทผู้รับผิดชอบเข้ามาตรวจสอบการใช้งานและซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งานและต้องปลอดภัยด้วย

ด้านที่ 3 ด้านความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์พบว่า สำหรับนักศึกษามองว่า ภาควิชามีการอบรมและซักซ้อมเหตุไฟไหม้ค่อนข้างน้อย หรือแค่สอนแบบเป็นพิธี ไม่เน้นการปฏิบัติชัดเจนจริงจังมากนัก อาจารย์ให้ความสำคัญในการอบรมก่อนการปฏิบัติการทางไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการทุกครั้ง ทุกคนจะต้องมีจิตสำนึก และปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ มีสมาธิ ทั้งในขณะปฏิบัติงานทางไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย เพราะอาจก่อให้เกิดอันตราย ทั้งยังมีการให้นักผจญเพลิงมาให้การอบรมและซักซ้อมการซ้อมอพยพเป็นประจำทุกปี แก่นักศึกษา หากเกิดเหตุไฟไหม้ หรือไฟฟ้าลัดวงจร ขณะที่ผู้ใช้บัณฑิตจะมีการรับมือกับการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการให้มีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตราย โดยจะเน้นการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดที่หน่วยงานกำหนดเอาไว้ ทั้งยังหมั่นตรวจสอบอุปกรณ์ทางไฟฟ้าให้มีความพร้อมและอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตามปกติ และต้องไม่ซำรุด หลังใช้งานเสร็จจะมีการตรวจเช็คอีกครั้ง เมื่อเลิกใช้งานอุปกรณ์จะปิดอุปกรณ์ ตัดไฟ และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย จึงเกิดปัญหาน้อยมาก หากเกิดอุบัติเหตุทางไฟฟ้ากับผู้ร่วมงาน ผู้ใช้บัณฑิตจะมีสติ และรีบตัดกระแสไฟฟ้าในที่เกิดเหตุในทันที อาจใช้อุปกรณ์ที่ไม่เป็นสื่อไฟฟ้า เช่น ผ้าแห้ง ถูมียาง เป็นต้น เพื่อช่วยดึงผู้บาดเจ็บออกจากสายไฟฟ้า ก่อนดำเนินการรีบส่งผู้บาดเจ็บไปที่โรงพยาบาลอย่างรวดเร็วที่สุด นอกจากนี้หน่วยงานของกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตยังให้ความสำคัญในการอบรมการซ้อมอพยพทุกปี

ด้านที่ 4 ความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมในการทำงาน จากการสัมภาษณ์พบว่า นักศึกษาพูดว่า อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (Personal Protective Equipment: PPE) มีจำนวนไม่เพียงพอ หากนักศึกษาต้องลงปฏิบัติการพร้อมกันทั้งหมด หรือบางครั้งมีการชำรุด จึงไม่สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อาจารย์มักเน้นย้ำในเรื่องการนำเจ้าหน้าที่ผู้มีความเชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาตรวจสอบ เพื่อให้เกิดมาตรฐาน และไม่เอนเอียง ยุติธรรมและถูกต้องตามมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด ทั้งเครื่องมือ อุปกรณ์และเครื่องจักรมีมูลค่าค่อนข้างสูง อาจารย์จึงต้องใส่ใจทุกอย่างที่อยู่ในสภาพแวดล้อมในการทำงาน ดังนั้นจึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาที่เคยพบเช่น เคยมีปัญหาคืออุปกรณ์สำคัญเกิดความชำรุดหรือสูญหาย จากการที่นักศึกษาเผลอหยิบไป แต่ได้ใช้วิธีแก้ปัญหให้นักศึกษาวางกระเป๋าสัมภาระไว้ภายนอกห้องปฏิบัติการทุกครั้ง สภาพแวดล้อมของห้องปฏิบัติการในหน่วยงานของผู้ใช้บัณฑิต ทางผู้ใช้บัณฑิตจะมีการประเมินความเสี่ยงก่อนเริ่มต้นทำงานเสมอ ขณะที่หน่วยงานที่มีไซตงานขนาดใหญ่จะมีป้ายแจ้งเตือน หรือป้ายสัญลักษณ์ความปลอดภัยแปะไว้ เช่น ป้ายเตือนความปลอดภัยตามมาตรฐาน มอก. 635-2554 มีป้ายทางออกฉุกเฉิน เป็นต้น แต่บางหน่วยงานที่มีไซตงานขนาดเล็ก จะไม่มีการติดป้ายเตือนภายในหรือภายนอกห้องปฏิบัติการ เพราะมีคนงานหรือผู้ทำงานในห้องปฏิบัติการค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงไม่มีป้ายบังคับ แต่อาศัยการบอกกล่าวหรือแจ้งเตือนกันแทนมากกว่า การป้องกันระดับเสี่ยงในบริเวณพื้นที่ทำงานหรือปฏิบัติการให้มีค่าอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานกำหนด มีการตรวจเช็คแต่ไม่เข้มข้นนัก โดยไม่มีการร้องเรียน ในส่วนของการตรวจสอบบุคคล ติดตั้งแสงสว่าง รื้อบางที่มีติดกล้องวงจรปิดเพราะ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในหน่วยงานหรือไซตงานมีราคาค่อนข้างสูง เพื่อป้องกันการถูกขโมยอุปกรณ์และเครื่องจักร จึงมีการติดตั้งระบบการเข้าออกที่ประตูทางเข้าห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้าเพื่อกรองคนเข้าออกอย่างมีระเบียบ เพื่อป้องกันบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาภายในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้าของหน่วยงานนั้น

แนวทางการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 แนวทางด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์

(1) นักศึกษาจะต้องได้รับการฝึกอบรมในทุกชั้นปี จากศูนย์การจัดการพลังงาน สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และอาชีวอนามัย (EESH) และต้องได้รับใบรับรอง (2) รุ่นพี่ชั้นปีสูงกว่าได้เข้ามาแบ่งปันหรือเล่าประสบการณ์ นอกจากรุ่นน้องจะรับรู้ถึงความเสี่ยงในเรื่องความปลอดภัยแล้ว ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้รุ่นพี่ ใส่ใจดูแลในเรื่องความปลอดภัยของรุ่นน้อง ทั้งมีการตักเตือน ชี้แนะเกี่ยวกับความปลอดภัยทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการว่า ต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึง

จะปลอดภัย และ (3) ตัวรุ่นที่จะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง หากรุ่นน้องสงสัยจุดไหนต้องสามารถสอบถามจากรุ่นพี่ และรุ่นพี่ต้องให้คำตอบและแนะนำได้เบื้องต้น โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากรุ่นน้องได้รับคำตอบรวดเร็ว ด้านรุ่นพี่จะได้ทบทวนสิ่งที่ตนรู้เพิ่มเติมอีกด้วย

แนวทางที่ 2 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานเครื่องจักร

(1) มีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการคอยดูแลตรวจเช็คตัวเครื่องจักร ว่ามีการสึกหรอ เสื่อมสภาพ หรือมีการชำรุดหรือไม่ และต้องบันทึกไว้ (2) เมื่อเกิดกรณีที่เครื่องจักรชำรุดขึ้น ต้องมีการแจ้งเตือนทั้งกลุ่มอาจารย์ นักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้อง และผู้ใช้งานเครื่องจักรต้องรับทราบด้วย ไม่ไปใช้เครื่องจักรที่ชำรุดจนกว่าบริษัทจะเข้ามาซ่อมให้ใช้งานได้เหมือนเดิม และ (3) มีเจ้าหน้าที่ภายนอกเข้ามาตรวจสอบทันทีตามรอบประกันเครื่องจักร และมีการกำหนดระยะเวลาเพื่อมีการเข้ามาตรวจสอบเครื่องจักรอยู่เสมอ รวมทั้งมหาวิทยาลัยมีการกำหนดงบประมาณเพื่อใช้ในการบำรุงงานเครื่องจักรโดยเฉพาะ

แนวทางที่ 3 ด้านความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน

(1) กำหนดมาตรการในการทำงานอย่างปลอดภัยในห้องปฏิบัติการให้ชัดเจนและทุกคนต้องใส่ใจในขณะปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ (2) ทุกคนต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการ เช่น นักดับเพลิง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในด้านไฟฟ้า หรือผู้มีประสบการณ์ เป็นต้น และควรได้ลงฝึกปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มนักศึกษาและผู้ใช้ห้องปฏิบัติการให้มากขึ้น และ (3) การเตรียมอุปกรณ์ความปลอดภัยส่วนบุคคลต้องใส่ก่อนเข้าปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการทุกครั้งที่จะเข้าปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ และ (4) แม้จะเป็นการปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการของกลุ่มนักศึกษาขนาดเล็กและใหญ่ ควรมีการให้ประเมินความเสี่ยงก่อนการดำเนินการจากทั้งนักศึกษาและอาจารย์ทุกครั้งก่อนเริ่มปฏิบัติการ รวมถึงมีการทบทวนกระบวนการหรือขั้นตอนในการปฏิบัติการก่อนทุกครั้ง โดยหากเป็นการทบทวนอาจให้นักศึกษาอธิบายให้ทุกคนในห้องปฏิบัติการได้ฟัง หากขาดส่วนใด นักศึกษา ผู้ร่วมปฏิบัติการหรืออาจารย์จะเป็นผู้กล่าวเสริมขึ้น

แนวทางที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน

(1) มีการจัดสภาพพื้นที่ในห้องปฏิบัติการให้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาหรือผู้ปฏิบัติการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (2) ควรติดตั้งเครื่องตรวจจับระดับเสียง ระดับความร้อน หรือควันไฟ ในตำแหน่งที่กระจายภายในห้องปฏิบัติการอย่างเหมาะสม ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ทั้งยังควรมีการทดสอบอุปกรณ์ตรวจจับเพื่อความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการตลอด และ (3) มีการติดตั้ง

ป้ายแจ้งเตือนหรือป้ายสัญลักษณ์ให้นักศึกษาเห็นได้อย่างชัดเจน เพื่อความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกห้องปฏิบัติการ นักศึกษาต้องรับรู้และมีความเข้าใจในความหมายของป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องปฏิบัติการอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายในสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี ดังนี้

1. สภาพปัญหาการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ

1.1 ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ นักศึกษาขาดสมาธิไม่ใส่ใจในขณะสาธิตการใช้งานเพื่อความปลอดภัย ดังนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ถึงแม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะมีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจในเรื่องความปลอดภัยดี แต่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในขณะที่อยู่ในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า บางครั้งการระมัดระวัง การตระหนักรู้ถึงความปลอดภัยและใส่ใจในเรื่องความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์นั้นมีความสำคัญและอาจารย์ต้องใส่ใจดูแลนักศึกษาให้ทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความระมัดระวังการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ให้เกิดความปลอดภัย (ปราณี แซ่เจ็ง และอิสริย์ ชันทอง, 2561)

1.2 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานเครื่องจักร ตัวเครื่องจักรขนาดใหญ่บางครั้งเกิดเสียหายหรือชำรุด ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เนื่องมาจากเครื่องจักรบางชิ้นมีอายุการใช้งานมาก่อนช้านาน อาจเกิดการชำรุดหรือเสียหายตามอายุการใช้งาน ถึงจะมีการแก้ไข ตรวจสอบ ซ่อมแซมบำรุง และตรวจเช็คจากอาจารย์ของคณะเป็นประจำ แต่ก็มีโอกาสที่เครื่องจักรจะสร้างปัญหาความปลอดภัยในการใช้งานได้ ดังนั้นการกำหนดแนวทางป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในห้องปฏิบัติการ (วิฑูรย์ สิมะโชติ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระวัฒน์, 2547) เช่น การกำหนดระยะเวลาเข้ามามตรวจสอบเครื่องจักรก่อนชำรุดหรือเสียหาย การจัดอบรมการใช้เครื่องจักรโดยผู้ชำนาญการหรือบริษัทผู้รับผิดชอบ การกำหนดมาตรการใช้งานเครื่องจักร เป็นต้น จะช่วยสร้างความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการใช้งานเครื่องจักรได้ (เบญญา รุ่งเรืองศิลป์, 2551)

1.3 ด้านความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน การเกิดความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า นักศึกษาแต่ละชั้นปี โดยเฉพาะชั้นปี 1 มีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องการใช้ห้องปฏิบัติการไม่เท่ากัน เพราะเป็นเด็กที่เพิ่งสอบเข้าระดับมหาวิทยาลัยและมาจากคนละ

โรงเรียน จึงมีภูมิหลังของครอบครัว นิสัยใจคอ ที่มีความแตกต่างกัน (Heinrich, 1980 อ้างถึงใน วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, 2547) ทำให้นักศึกษาในระดับชั้นปี 1 มีความรู้ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน การดัดแปลง การเกิดคึกคะนองตามวัยทำการต่อวงจรไฟลัดขั้นตอน ไม่ใส่ใจในการสวมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล หรือถอดเซฟการ์ดเครื่องจักร เป็นต้น จนกระทั่งเกิดอุบัติเหตุ และอาจได้รับบาดเจ็บได้ ซึ่งหากผู้ปฏิบัติการทางด้านไฟฟ้าภายในห้องปฏิบัติการ จึงควรสกัดหรือยับยั้งการเกิดสาเหตุความไม่ปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน

1.4 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน จำนวนนักศึกษาที่เข้าลงเรียนปฏิบัติการทางไฟฟ้า บางครั้งมีจำนวนมากกว่าอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล หรืออุปกรณ์ PPE เพราะบางทีอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลชำรุดหรือมีอายุการใช้งานนาน แสดงให้เห็นอาจไม่มีการประเมินความเสี่ยงก่อนเริ่มการทำงานในห้องปฏิบัติการ ทำให้สภาพแวดล้อมในการทำงานเกิดความเสี่ยงต่อนักศึกษาที่เข้าใช้งานห้องปฏิบัติการ (Ayi & Hon, 2018)

2. แนวทางการจัดการทางด้านไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการ

2.1 ด้านความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ควรสร้างจิตสำนึกให้ผู้ใช้ห้องปฏิบัติการต้องคำนึงถึงมาตรการการรักษาความปลอดภัยในการปฏิบัติการทางไฟฟ้ามาเป็นลำดับแรกเสมอ จะไม่มองข้ามการกระทำที่ไม่ปลอดภัย ศึกษาคู่มือการรักษาความปลอดภัยและใช้งานเครื่องมือและอุปกรณ์อย่างไรให้ปลอดภัยได้เป็นอย่างดี เพราะการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และกฎระเบียบข้อบังคับ ถึงวิธีการใช้งานในห้องปฏิบัติการทางด้านไฟฟ้าได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จะช่วยลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ (วัชรินทร์ ปะนันโต และคณะ, 2564) รวมไปถึงควรมีการพัฒนาระบบความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการของหน่วยงานเพิ่มขึ้น และตนเองควรได้รับการฝึกอบรมที่ครอบคลุมด้านความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการ ทั้งยังควรนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นรู้ เช่น การจัดอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ และให้ความสำคัญต่อด้านความปลอดภัย เป็นต้น (ปวีณา เครือนิล, สมบัติ คงวิทยา, และณัฐกานต์ เกตุคุ้ม, 2557)

2.2 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานเครื่องจักร ห้องปฏิบัติการควรให้ความสำคัญ โดยเพิ่มมาตรการควบคุมในการทำงาน การมีมาตรการควบคุมตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ มีการป้องกัน และตรวจหาปริมาณความเข้มข้นของกระแสไฟฟ้า ทั้งยังมีมาตรการตรวจสอบความปลอดภัย ด้านอุปกรณ์ยกและอุปกรณ์ช่วยยก ตามลำดับ และมีการตรวจสอบและประเมินเครื่องจักรอย่างสม่ำเสมอ หากเครื่องเริ่มมีอาการจะแจ้งให้บริษัทเข้ามาตรวจสอบและแก้ไขให้อยู่ในสภาพดีตลอด ควรกำหนดแนวทางหรือระเบียบเพื่อเป็นแนวทางป้องกันการเกิดอุบัติเหตุภายในห้องปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย โดยอาจยึดตามหลักเกณฑ์มาตรฐานความรู้ด้าน

วิศวกรรมไฟฟ้า (วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีระพงษ์ เณลิมจิระวัฒน์, 2547) เพื่อก่อให้เกิดการลดความเสี่ยงที่อาจทำให้ร่างกายบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตได้ (เบญจา รุ่งเรืองศิลป์, 2551)

2.3 ด้านความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน ห้องปฏิบัติการควรมีแนวทางในการจัดการความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการ ด้านความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงานมาก โดยมีมาตรการในการทำงานอย่างปลอดภัยในงานที่้อากาศโดยมีการตรวจสอบคุณภาพ แนวทางการจัดการความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน ควรกำหนดขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อลดความเสี่ยงจะเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ เช่น การต้องผ่านเกณฑ์การอบรมเรื่องความปลอดภัยในการใช้ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น (Alijamali, Kadhium, & Al-Jelehawy, 2021)

2.4 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน การจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การชี้แจงกฎระเบียบด้านความปลอดภัย(Safety Induction) โดยนักศึกษาทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีการประเมินความเสี่ยงในเรื่องความปลอดภัยก่อนการเริ่มปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า และการควบคุมความเสี่ยงนั้นกับนักศึกษาก่อนเรียนทุก ๆ ครั้ง เช่น ไม่ให้นำอาหารหรือเครื่องดื่มเข้ามาในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า เป็นต้น (Alijamali et al., 2021) รวมไปถึงห้องปฏิบัติการควรกระตุ้นให้นักศึกษามีจิตสำนึกหรือปลูกฝังวัฒนธรรมที่ดีในการใช้ห้องปฏิบัติการ เช่น ไม่เล่นหยอกล้อกันขณะเพื่อนนักศึกษากำลังปฏิบัติงานทางไฟฟ้าอยู่ ไม่นำสิ่งของหรือสารเคมีทุกชนิดที่อาจก่อให้เกิดประกายไฟเข้ามาในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดฝึกอบรมให้นักศึกษาทั้งเรื่องระเบียบการใช้ห้องปฏิบัติการและการสอนการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์รวมถึงต้องมีการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จากศูนย์การจัดการพลังงาน สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย และอาชีวอนามัย (Energy Environment Safety and Health หรือ EESH) ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ในมหาวิทยาลัย การฝึกอบรมมีส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความรู้และระมัดระวังในการจัดการความปลอดภัยจริง ๆ

1.2 เสนอให้จัดมีการตรวจสอบเครื่องจักร และเช็คสภาพอยู่เสมอทั้งจากอาจารย์และบริษัทที่ดูแลรับผิดชอบเครื่องจักร หากเครื่องจักรนั้นได้รับการประเมินว่า มีอายุการใช้งานนานมากเกิดจะบำรุงรักษา ควรพิจารณาจัดตั้งงบประมาณเพื่อเปลี่ยนเครื่องจักรใหม่เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้งาน

1.3 กำหนดมาตรการในการทำงานอย่างปลอดภัยในห้องปฏิบัติการให้ชัดเจนและทุกคนต้องใส่ใจในขณะปฏิบัติงาน การอบรมหรือปูพื้นฐานเรื่องความรู้ความเข้าใจในการใช้ห้องปฏิบัติการ

ให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะชั้นปีที่ 1 จำเป็นต้องทำ เพื่อลดปัญหาความไม่รู้จักจนทำให้นักศึกษาเกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุในการทำงานหาไฟฟ้าในห้องปฏิบัติการได้

1.4 จัดสภาพแวดล้อมในห้องปฏิบัติการ นักศึกษาที่เข้าใช้งานในห้องปฏิบัติการทุกคนจะต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด และกระตุ้นให้นักศึกษามีจิตสำนึกหรือปลูกฝังวัฒนธรรมที่ดีในการใช้ห้องปฏิบัติการ โดยอาจารย์หรือรุ่นพี่อาจทำเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนักศึกษานำไปปรับใช้ เช่น การไม่นำน้ำหรืออาหาร สารเคมีหรือวัตถุไวไฟเข้าไปในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ทำการศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการหลังจากที่มีการวางมาตรการหรือแนวทางในการจัดการความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้า เพื่อพิสูจน์ว่าแนวทางที่กำหนดขึ้นมาใช้งานในห้องปฏิบัติการทางไฟฟ้านั้นสามารถช่วยลดอุบัติเหตุจากไฟฟ้าได้

2.2 ทำการศึกษาการประเมินความเสี่ยงก่อนและหลังปฏิบัติการทางไฟฟ้า ว่า ถ้ามีการปฏิบัติตามแนวทางช่วยลดความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยอาจเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาชั้นปี 1 และชั้นปี 4 หรือที่มีการไปฝึกประสบการณ์จากภายนอกแล้ว

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการและดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้า พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา. ฉบับกฎกระทรวง 132, 7ก (6 กุมภาพันธ์): 1-7.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2564). *รวมสรุปสถานการณ์สาธารณภัยประจำเดือนมกราคม 2564*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565, จาก http://direct.disaster.go.th/site7/cms-download_content.php?did=34268
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2565). *กรมโรงงานฯ จับมือ กฟน. อบรมความปลอดภัยไฟฟ้าในโรงงาน ให้ผู้ประกอบการกว่า 150 ราย หวังลดอุบัติเหตุเพลิงไหม้ในโรงงาน ลดความสูญเสีย ลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.diw.go.th/webdiw/pr64-329/>
- เบญญา รุ่งเรืองศิลป์. (2551). การบริหารจัดการความเสี่ยง : เกียรติบัตรงานคุณภาพของห้องสมุด. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 7(2), 31-38.
- ปราณี แซ่เจ็ง และอิสริย์ ชันทอง. (2561). *การศึกษาการรับรู้ความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปวีณา เครือนิล, สมบัติ คงวิทยา, และณัฐกานต์ เกตุคุ้ม. (2557). การศึกษานำร่องสถานภาพด้านความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ. *วารสารวิทยาศาสตร์ประยุกต์*. 3(3), 120-129.

- ลือชัย ทองนิล. (2548). *การตรวจความปลอดภัยระบบไฟฟ้า*. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วัชรินทร์ ปะนันโต, พรเพ็ญ กำนารายณ์, และพลวัฒน์ ตึงเพชร. (2564). ความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมด้านความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ของนักศึกษา กลุ่มสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*. 8(2), 173-186.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ และวีรพงษ์ เณลิมจิระรัตน์. (2547). *วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยใน โรงงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2565). *รายงานสถิติพลังงานของประเทศไทย*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565, จาก <https://anyflip.com/owfrt/eypz>
- สุชาติพงษ์ รองสวัสดิ์. (2555). *ปัจจัยการรับรู้เรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ที่มีผลต่อพฤติกรรม ในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ ประจำการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จ.เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.
- สุรพงษ์ คงสัตย์. (2551). *การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>
- อุมาพร พนมเขต. (2561). *การพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการชีววิทยา (รายงานผลการวิจัย)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Aljamali, N. M., Kadhium, A. J., & Al-Jelehawy, A. H. J. (2021). Review in protection of laboratory and electrical equipment in laboratories and institutions. *Journal of Controller and Converters*. 6(1), 24-30.
- Araneo, R., Dehghanian, P., & Mitolo, M. (2019). On electrical safety in academic laboratories. *IEEE Transactions on Industry Applications*. 55(6), 5613-5620.
- Ayi, H. R., & Hon, C. Y. (2018). Safety culture and safety compliance in academic laboratories: A Canadian perspective. *Journal of Chemical Health & Safety*. 25(6), 6-12.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

**บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**
**The Spreading Role of Moral Teaching Monk at Schools,
Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**

สมาน งามสนิท¹

Sman Ngamsnit

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ศึกษาวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีจำนวน 169 คน จำนวน 5 โรงเรียน ในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.893 วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษา จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 71.0 รายได้ต่ำกว่า 7,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 71.6 ตำแหน่งนักเรียน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านบุคคลลักษณะผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านรูปแบบการสอน ด้านเนื้อหาสาระการสอน 2. ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีระดับความคิดเห็นมาก 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านบุคคลลักษณะผู้สอนอยู่ใน

Received: 2023-04-19 Revised: 2023-06-25 Accepted: 2023-06-25

¹คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: 1281sn@gmail.com

ระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) 2) ด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) 3) ด้านรูปแบบการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$) 4) ด้านเนื้อหาสาระการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) 3. ผลการเปรียบเทียบบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสena จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ที่มีอายุ รายได้ และตำแหน่ง มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ (Keywords): บทบาทด้านการเผยแผ่; พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

Abstract

The main objectives of this research were: I) to investigate the spreading role of moral teaching monk at schools, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, II) to compare the role of the moralistic propaganda. By personal status How the Survey Research (Survey Research) questionnaires and data collection. The population used in this study were the administrators, teachers and students have 5 school of 169 people in Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The statistics used to analyze data using a computer program in social sciences. Were analyzed by frequency (Frequency), percentage (Percentage), average (Mean), Standard Deviation (Standard Deviation), and statistics were used to test T (t-test) if the variable from the two groups. Test and F (f-test) by one-way analysis of variance (One way ANOVA) in case variables from three or more groups. When you see the difference is to compare different pairs using the least significant difference (LSD). The results of this study are concluded as follows: 1. the spreading role of moral teaching monk at schools, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Most respondents were male of 92 people, representing 54.4 per cent are under 20 years of 117 images, representing 69.2 percent of the education level of 120, representing 71.0 percent of revenue. less than 7,000 baht of 121 people, representing 71.6 percent of students position 117 form 69.2 per cent overall in the highest level. When considered, it was found that the administrators and teachers and students perceived that the role of the moralistic propaganda in schools. Is at a high level of teacher personality characteristics. Media teaching Model of teaching. The contents of teaching. 2. Administrators, teachers and students have comments about the role of the spread of moral teaching in schools Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province Overall, the highest level ($\bar{X}=3.84$) and on

classification of each side and found that administrators, teachers and students with the most comments at 4 areas: I) the personal qualities most teachers ($\bar{X} = 3.84$), II) teaching the most ($\bar{X} = 3.78$), III) the highest form of teaching ($\bar{X} = 3.86$), IV) the contents of teaching the most ($\bar{X} = 3.87$), 3. Comparison of the propaganda role of the spread of moral teaching in schools Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province found that administrators, teachers and students with gender, age, income and location were not different. In addition, different.

Keywords: The Spreading Role; Moral Teaching Monk at Schools

บทนำ (Introduction)

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2548-2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังต่อมาจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอน ฯ ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง

ต่อมา กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นและบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้าน แล้วจึงได้มีแนวคิดว่าจะขยายพระสอนศีลธรรมให้เข้าไปสอนโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ 1 ตำบลต่อ 1 พระสอนศีลธรรมโดยจะขยายเพิ่มขึ้นอีก 4,000 รูปเป็นการนำร่อง จากนั้นได้เสนอของบประมาณกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรมจำนวน 4,000 รูป งบประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน และเป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลโครงการเพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมให้มากขึ้นเป็น 20,000 รูป เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ตามเป้าหมาย

ในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา / โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรม
3. กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ พระสอนศีลธรรม มาแต่เริ่มแรก
4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรม ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน
5. ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานพบว่า สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 58,073 รูป จากการสำรวจพบว่าโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 10,000 กว่าโรงเรียน มีความต้องการพระสงฆ์ไปให้ความรู้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น งบประมาณ 2548 จึงได้เพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมสถานศึกษาทั่วประเทศ ในอัตราส่วนพระ 1 รูป ต่อ 1 ตำบล โดยจะขยายเพิ่มอีก 4,000 รูป เป็นการนำร่อง และได้เสนอของบประมาณกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของพระรูปละ 2,000 บาทต่อเดือน รวมเป็นเงิน 96,000,000 บาทต่อปี และงบประมาณอีกจำนวนหนึ่งเพื่อการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพการสอน การติดตามประเมินผล

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรม คือ ปีงบประมาณ พ.ศ.2548-2551 ได้มีการพัฒนาโดยลำดับ อาทิ การได้รับอนุมัติงบกลางจากคณะรัฐมนตรี เพื่ออุดหนุนโครงการพระสอนศีลธรรม จากครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2548 จำนวน 4,000 รูป ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 จำนวน 6,000 รูป และครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2550 ได้อนุมัติเพิ่มเป็นจำนวน 10,000 รูป อีกทั้งปี พ.ศ.2551 ได้รับอนุมัติเป็น 20,000 รูป เช่นกัน ในปีงบประมาณ พ.ศ.2551 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน ให้โอนงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ เพื่อสนับสนุนให้พระมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศีลธรรมในโรงเรียนด้วยการ 1) สอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาให้กับโรงเรียนทุกระดับ 2) เป็นวิทยากรบรรยายหัวข้อธรรมต่างๆ ช่วยครูสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา 3) เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียน 5) ส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ พระสงฆ์นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย หนึ่งในพุทธบริษัทซึ่งถือว่าเป็นองค์หลัก เป็นกำลังสำคัญของ

พระพุทธศาสนา (เสฐียร พันธงชัย, 2516) ด้วยเพราะพระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเพื่อนานาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรม ทักษะและประสบการณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระสอนศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้มีรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดถึงศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ และผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักการแนวคิดทฤษฎีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์และกลุ่มนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ที่อยู่ในโรงเรียน อำเภอสวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 303 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 3) สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
- 4) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective congruence : IOC)

6) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ที่อยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเที่ยงตรง (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.893

7) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 169 คน

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งเป็นแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ตำแหน่ง โดยกันแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแพร่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีอยู่ 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ท โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาบทบาทด้านการเผยแพร่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดให้เลือกตอบโดยเสรี

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation),

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ครู อาจารย์ และกลุ่มนักเรียน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ด้วยวิธี Independent samples t-test

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบด้วยคำอธิบาย

เกณฑ์การแปลผล ค่าเฉลี่ยการแปลความหมาย ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และนักเรียน จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8

บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน

ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า บทบาทด้านการ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์ และกลุ่มนักเรียน พบว่า

กลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์ และกลุ่มนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในด้านสื่อการสอนและด้านรูปแบบการสอน ส่วนด้านบุคลิกลักษณะผู้สอนและด้านเนื้อหาสาระการ สอน ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาด้านบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกเป็นรายด้าน จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านบุคลิกลักษณะผู้สอน 2) ด้านสื่อการสอน 3) ด้านรูปแบบการสอน 4) ด้านเนื้อหาสาระการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็น ต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกตามบทบาท 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านบุคลิกลักษณะผู้สอน 2) ด้านสื่อการสอน 3) ด้านรูปแบบการสอน 4) ด้านเนื้อหาสาระการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านบุคลิกลักษณะผู้สอน จากการศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ด้านบุคลิกลักษณะผู้สอนพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านบุคลิกลักษณะผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านบุคลิกลักษณะผู้สอน อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เรื่องการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เรื่องนุ่งห่มหรือแต่งกายเหมาะสมกับสมณสาธูป เรื่องมีกิริยามารยาท พุดจาเหมาะสมกับกาลเทศะ เรื่องมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส เรื่องเป็นคนจริงจังน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาสุภา อุทโท ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก หรือลงมือปฏิบัติตามคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ (พระมหาสุภา อุทโท, 2541) และซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทของ ราล์ฟ ลินตัน (Ralph linton's role theory) ผู้เป็นนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียง เขากล่าวว่า “ตำแหน่งสถานภาพ เป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย” (นุจรี เกตุปราษฎ์, 2544) และซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นวรรตน์ สุวรรณผ่อง** มุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสังคมสงเคราะห์จิตเวช โดยพิจารณาบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจ บทบาทในการรณรงค์ ให้วัดอุ้มงกลอันเป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจ บทบาทในการสอนวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความสุขทางด้านจิตใจ บทบาทในการให้อยู่ที่อยู่อาศัยแ่คนไข้ที่ไร้ที่พึ่งและผู้เจ็บป่วยและบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมและการพัฒนาทางด้านจิตใจ ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางด้านจิตใจและด้านการส่งเสริมจริยธรรมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ บทบาทด้านอื่นนั้นมีน้อย สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์มากที่สุดในการช่วยเหลือประชาชนก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์ นอกจากนี้ยังพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่า มีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชนก็ตาม (นวรรตน์ สุวรรณผ่อง, 2524)

2) ด้านสื่อการสอน จากการศึกษาบทบาทด้านการเผยแพร่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบางกรี่ จังหวัดนนทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ด้านสื่อการสอนพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแพร่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่อการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า บทบาทด้านการเผยแพร่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เรื่องการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ เรื่องจัดทำแผนการสอน/แผนกิจกรรมร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง เรื่องใช้วิธีการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ เรื่องมีการจัดลำดับขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องชี้แจงจุดประสงค์ของการเรียนให้นักเรียนทราบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สงวนศรี วิรัชชัย** ได้แบ่งลักษณะบทบาทออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) บทบาทที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ 2) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึงบทบาท หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ เช่น นักเรียนคาดหวังว่าครูจะช่วยอธิบายปัญหาข้อข้องใจเกี่ยวกับบทเรียนให้กับตน เป็นต้น บทบาทนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด 3) บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ 4) บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึงพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติ หรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง 5) บทบาทผู้อื่นรับรู้ หมายถึงรูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อื่นในตำแหน่ง และซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ **ทิตยา สุวรรณขุ** ได้กล่าวว่าบทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งอารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ทิตยา สุวรรณขุ ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาท

ทางสังคมไว้ดังนี้ คือ 1) มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง 2) มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง 3) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น 4) ฐานะ ตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น 5) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม (ทิตยา สุวรรณขุ, 2527) และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี** ได้ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาลัย (หลวงพ่อกุณปริสุทโธ) พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ของหลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ท่านใช้ในการเผยแผ่หรือประกาศและวิธีการ เผยแผ่ที่ทำใช้บ่อยที่สุด คือการสนทนาธรรมและการตอบคำถาม ถือว่าเป็นวิธีการที่ท่านใช้สื่อถึง ผู้ฟังง่ายที่สุด ไม่ต้องมีพิธีรีตองมากมาย ตลอดถึงการใช้บุคลิกลักษณะคือท่านั่ง การพูดภาษาพื้นบ้านและการสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ฟังอยู่เสมอ ความสัมฤทธิ์ผลในการเผยแผ่ที่มีคนทุกชนชั้นตั้งแต่กษัตริย์ คนรวย คนจนต่างพากันเข้าไปกราบนมัสการ และทัศนคติของคนเหล่านั้น ที่มีต่อหลวงพ่อกุณ (พระมหาบุญเลิศ ธมมทสสี, 2543)

3) ด้านรูปแบบการสอน จากการศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ด้านรูปแบบการสอนพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านรูปแบบการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านรูปแบบการสอนอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เรื่องเลือกใช้รูปแบบและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกาลเวลา เรื่องมีการประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อหาข้อดีข้อเสีย เรื่องมีเทคนิคการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครูและนักเรียน เรื่องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นทุกคน เรื่องใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **อุทัย หิรัญโต** ได้ให้ความหมายว่า “บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวัง (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หรือในสังคมหนึ่งๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่ม หรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียว” (อุทัย หิรัญโต, 2526) และซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ **กรณิการ์ ขวัญอารีย์** ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ 1) บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially prescribed or ideal role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้ 2) บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ของ

ตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้

3) บทบาทที่กระทำจริง (The performed role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ (กรรณิกา ขวัญอารีย์, 2535) และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชวรดิฐ ศึกษาเรื่อง “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 4” จากการวิจัยพบว่า (1) ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง (2) ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน (3) ผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุพรรษาและวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์จริง อายุจริง และวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (4) ปัญหาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ระบบการคัดเลือกบุคคลขาดความชัดเจน บุคคลขาดขวัญกำลังใจและโรงเรียนมีงบประมาณน้อยข้อเสนอแนะ คือ ควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม (พระราชวรดิฐ, 2543)

4) ด้านเนื้อหาสาระการสอน จากการศึกษาบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ด้านเนื้อหาสาระการสอนพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเนื้อหาสาระการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเนื้อหาสาระการสอนอยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ เรื่องการทำให้เป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้นักเรียนดู เรื่องการลงโทษและการให้รางวัลแก่นักเรียนเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ เรื่องเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยเพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร เรื่องการรู้จักจังหวะและโอกาสเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ เข้าสู่ธรรมะ เรื่องยกอุทาหรณ์เพื่อให้นักเรียนรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนงเยาว์ ปิฎกฤษต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาท โดยสรุปความมาจากแนวคิดของ Cohen ว่าการที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่าเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึงการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ 1) บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สิ่งต้องการ 2) ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด 3) บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นงเยาว์ ปิฎกฤษต์, 2540) และซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของมินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท 10 บทบาทด้วยกันซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ 1) บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2) บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร 3) บทบาทการตัดสินใจ และมินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนด

บทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ 4 ประการคือ 1) บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น 2) บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่างๆ (Disturbance handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen problems) 3) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource allocators) ในการรับผิดชอบกระจายทรัพยากร คน สิ่งของ และเงินไปตามส่วนต่างๆ ขององค์กรและสุดท้าย 4) บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงาน ผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่ (ตุลา มหภาพสุรนันทน์, 2546) และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชาติ ชาตวิโร ได้ศึกษาเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของอนุศาสนาจารย์ ในฐานะศาสนาจารย์ ในฐานะเป็นผู้สอนศีลธรรมในกองทัพ : ศึกษากรณีกองทัพบก” จากการวิจัยพบว่า ทหารที่ได้รับการอบรมศีลธรรมมีการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 อันเป็นคุณเครื่องให้เกิดความสำเร็จความประสงค์มาใช้ในการประกอบกิจการงานดังนี้ (1) การทำงานให้สำเร็จด้วยความสมบูรณ์จะต้องอาศัยความขยันเห็นด้วยจำนวน 194 นาย คิดเป็นร้อยละ 93.5 ไม่แน่ใจ 7 นาย คิดเป็นร้อยละ 3.5 (2) การทำงานให้สำเร็จด้วยความสมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยความขยันเห็นด้วยจำนวน 194 นาย คิดเป็นร้อยละ 97 (3) การปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความซื่อสัตย์ เอาใจใส่ ใฝ่ใจ ขยัน ถือว่าเป็นหัวใจของการทำงานเห็นด้วยจำนวน 195 นาย คิดเป็นร้อยละ 97.5 (4) งานส่วนรวมมีผู้รับผิดชอบหลายคน ไม่จำเป็นที่ท่านต้องตั้งใจทำและทุ่มเทให้กับงานนั้นเห็นด้วยจำนวน 23 นาย คิดเป็นร้อยละ 13.5 (พระชาติ ชาตวิโร, 2541)

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์ และกลุ่มนักเรียน นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

กลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์ และกลุ่มนักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพการเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นเพราะเด็กกับผู้ใหญ่มีความรู้และประสบการณ์ไม่เท่ากัน การแสดงความคิดเห็นจึงแตกต่างกันไปตามวัยและประสบการณ์ ตลอดจนความรู้ความสามารถและวิจารณญาณในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ย่อมไม่เท่ากันที่เป็นเช่นนี้เพราะครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการสอนย่อมมีความเข้าใจในเรื่องการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน และการวัดผลและการประเมินผล เพราะเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูทุกคนจะต้องปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมัทนา เหลืองนาคทองดี ได้ศึกษาเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจในการบริหาร องค์กรตามหลักปรัชญาของบัณฑิตวิทยาลัยไทย” พบว่าผู้บริหารระดับสูงและ ผู้บริหารระดับกลางมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำหลักปรัชญาของบัณฑิตวิทยาลัยมาใช้ในการบริหารองค์กรมากกว่าผู้บริหารระดับล่าง (มัทนา เหลืองนาคทองดี, 2545) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของเกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหาร

ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี” และพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารแตกต่างกัน (เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์, 2548)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมเป็นผู้หนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชน ฉะนั้นโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในการเข้าไปมีส่วนร่วมของครูพระสอนศีลธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเยาวชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องครูผู้สอน นักเรียน สถานที่สอน สื่อการสอน การวัดผลที่ได้ประสิทธิภาพและการจัดการหลักสูตรที่ต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับหลักสูตรสามัญและสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการ ควรจัดให้มีความเหมาะสม และควรมีการวางรูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมะในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างเดียวกันและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะทำให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญสืบไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พื้นที่ในการศึกษาภายในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาดังนี้

1. ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2. ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรรณิกา ขวัญอารีย์. (2535). *บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์. (2548). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต. กาญจนบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- ตุลา มหาพสุธารนธ์. (2546). *หลักการจัดการ หลักการ, ท่าเรือแหลมฉบัง Laem Chabang Port*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- ทิตยา สุวรรณชนู. (2527). *พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับตำบล: ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- นวรรตน์ สุวรรณผ่อง. (2524). *การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : ศึกษากรณีวัดที่มีสำนักสมณวิปัสสนากรรมฐานเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุจรี เกตุปราษฎ์. (2544). *บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระชาลี ขาตวิโร. (2541). *ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของอนุศาสนาจารย์ ในฐานะศาสนาจารย์ ในฐานะเป็นผู้สอนศีลธรรมในกองทัพ : ศึกษากรณีกองทัพบก*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเลิศ ถมมทสสี. (2543). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรชิตดิลก. (2543). *กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัทนา เหลืองนาคทองดี. (2545). *ความรู้ความเข้าใจในการบริหารองค์กร ตามหลักธรรมาภิบาลของนักธุรกิจไทย*. เอกสารวิจัย. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 14, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สุพร จุลทอง. (2540). *บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เสฐียร พันธรั้งชี. (2516). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ผดุงวิทยาการพิมพ์.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). *สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

The Administration of Student Supporting System Integration Model in Small Size School Under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 1

อัษฎางค์ หาญสวธา¹ วจี ปัญญาใส² บุญมัน ธนาสุภวัฒน์³

Ussadang Harnsawatha, Vajee Panyasai, Boonmun Thanasupawat

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพดำเนินงานและความต้องการการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบ และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/รักษาราชการในตำแหน่ง ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน/ครูประจำชั้นที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้น 186 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 3 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 คน ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 4 คน และนักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานและความต้องการการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการพัฒนาแบบประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1). การประสานความร่วมมือ 2). การจัดสรรทรัพยากร 3). การ

Received: 2023-04-12 Revised: 2023-06-04 Accepted: 2023-06-05

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Master of Education Program In Educational Administration Uttaradit Rajabhat University
Corresponding Author e-mail: U.hamsawatha@gmail.com

² หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
Master of Education Program In Educational Administration Uttaradit Rajabhat University

³ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวและบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Bachelor of Education Program in Guidance Psychology and Librally Uttaradit Rajabhat University

เชื่อมโยงความรู้ 4). การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords): รูปแบบ; การบริหารจัดการ; ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; บุคลากร

Abstract

A research on the management model of integrated student care and support system in small schools under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 1, with objectives Study the operating conditions and needs of student care and support system management. to develop a model and to evaluate the appropriateness of the management model of the integrated student support system in small schools. This research is a mixed research. The population is Educational institution administrators/acting positions A total of 186 teachers in charge of the student support system/classroom teachers in small schools were used by the researcher in objectives 1 and 3 and the sample group used in the study of objective 2. There were 9 experts, consisting of 4 school administrators, 4 teachers in charge of the student support system, and 1 psychologist in the educational area. The research tools were questionnaires, interview forms, and questionnaires. assess suitability Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. and content analysis The results showed that Conditions and needs of student care and support management in small schools Under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 1 in the overall level was at a high level. The results of the model development consisted of 4 issues: 1). Collaboration 2). Resource allocation 3). Knowledge connection 4). Application in daily life. And the evaluation of the suitability of the model found that it was at the highest level.

Keywords: Model; Administration; Student supporting system; Integration

บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตราที่ 6 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตราที่ 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม โดยต้อง

ส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการตามธรรมชาติ และมีศักยภาพ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงไปถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งในการจัดการเรียนรู้นั้น ต้องเน้นไปที่เรื่องของความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รู้จักคิดเป็น ทำเป็น เป็นคนดี มีคุณธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 , น.3-6, อ้างถึงใน จันทรฉาย ไทยรัตน์, 2561, น.1)

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของผู้คนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน นอกจากนี้การหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติ ผ่านกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยมที่เข้ามาแทรกซึม และทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเสื่อมถอยลง จากเหตุผลข้างต้นส่งผลให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จนนำไปสู่เหตุแห่งการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560, น.1-4)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 135 โรงเรียน เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 93 โรงเรียน ซึ่งปัญหาในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ การขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนสื่ออุปกรณ์ ขาดแคลนบุคลากร ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูมีภาระงานหลายอย่าง ทำให้ครูจะต้องรับผิดชอบงานสอนและงานสนับสนุนการศึกษาอื่นๆ ดังนั้นโรงเรียนจึงไม่สามารถบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1, 2564, น.2)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่เอื้อต่อการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/รักษาราชการผู้อำนวยการในตำแหน่ง และครูที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือครูที่ปรึกษาประจำชั้นที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 จำนวน 186 คน ประชากรกลุ่มนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 คน ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำนวน 4 คน และนักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการบริหารจัดการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและ

พัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1). การประสานความร่วมมือ 2). การจัดสรรทรัพยากร 3). การเชื่อมโยงความรู้ 4). การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1

ผลการศึกษาสภาพดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทุกโรงเรียนจะต้องมีการจัดกิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยครูต้องดำเนินงานดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสมเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย ใจ อารมณ์ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ที่กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว ดังนั้นจึงกำหนดนโยบายสำคัญ ให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุขและปลอดภัยในสภาพ สังคมปัจจุบัน

ผลการศึกษาความต้องการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนบุคลากร ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูขาดความรู้ความเข้าใจ การดำเนินงานไม่ค่อยเป็นระบบ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน การจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นความจริงและไม่เป็นระบบ ขาดการประสานงานต่างๆ กิจกรรมที่จัดให้กับนักเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการส่งต่อนักเรียน ซึ่งไปสอดคล้องกับ อดิศักดิ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามองค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ขาดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนไม่ตรงตามความจริงเท่าที่ควร มีครูไม่เพียงพอต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูไม่สามารถติดตามดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ขาดการมีส่วนร่วมภายในโรงเรียน และยังไม่มีความชัดเจนของข้อมูลในการประสานงาน และสอดคล้องกับ ไทยรัฐวงษ์ทอง (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 32 พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนไม่มีเวลาประชุมวางแผนการดำเนินงาน ขาดระบบการจัดการที่ดี ขาดงบประมาณ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวิเคราะห์นักเรียน ขาดการมีส่วนร่วม และขาดการกำกับ นิเทศ ติดตาม กิจกรรมไม่สอดคล้องกับนักเรียนและขาดความต่อเนื่อง การส่งต่อไม่เป็นระบบ ลำช้า

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 การประสานความร่วมมือ โรงเรียนต้องมีการประชุมวางแผน สร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และสรุปผลการดำเนินงานร่วมกัน ให้เครือข่ายมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลนักเรียนกับโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำข้อมูลไปสู่การดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม พัฒนาแนวทางในการส่งต่อนักเรียนโดยการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือจากภายในและภายนอก เพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างรวดเร็ว และมีการบันทึกผลการส่งต่อนักเรียน ซึ่งไปสอดคล้องกับ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 พบว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในโรงเรียนเพื่อ ร่วมกันเสนอแนวคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ และสอดคล้องกับสุพรรณษา ศรีม่วง (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการ

ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มพุทธมณฑล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า โรงเรียนต้องสร้างระบบข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน มีการติดต่อ ประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่รับการส่งต่อเป็นประจำ เพื่อความสัมพันธ์อันดีงามระหว่าง หน่วยงาน

2.2 การจัดสรรทรัพยากร โรงเรียนต้องมีการจัดทำแผน คู่มือ กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงานร่วมกัน ดำเนินงานตามแผนโดยร่วมมือกับ เครือข่าย ชุมชน ผู้ปกครอง ตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ บูรณาการในการใช้เครื่องมือและวิธีการที่ หลากหลายเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน ซึ่งไปสอดคล้องกับ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558, อ้างถึงใน ฤทธิ์ธวัช ภู่อ่าง 2563, น.47) กล่าวว่า แนว ทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการบริหารเชิงระบบที่ ประกอบไปด้วย การศึกษาสภาพทิศทางการดำเนินงาน การวางแผน การดำเนินงานตามแผน การ นิเทศ กำกับ ติดตาม การประเมินทบทวน และการสรุปรายงาน และสอดคล้องกับ ปรมารณ สนิ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลต้องใช้วิธีการ เครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถนำข้อมูลวิเคราะห์นักเรียนได้อย่าง ถูกต้อง และสอดคล้องกับขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี พบว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม เพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาโดยเฉพาะ

2.3 การเชื่อมโยงความรู้ โรงเรียนมีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ และทักษะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับศักยภาพและ ความต้องการของนักเรียน โดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีการบูรณาการจัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนโดยสอดแทรกในรายวิชา หรือการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งไป สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) กล่าวว่า การดำเนินงานตามระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนต้องมีผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามขั้นตอน ซึ่งในบทบาทหน้าที่ของ บุคลากรในคณะกรรมการดำเนินงาน ต้องมีการจัดประชุมครูเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนและสอดคล้องกับ ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 พบว่า สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักเรียน ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามความสามารถของนักเรียน

2.4 การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โรงเรียนมีการประสานชุมชน ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญเพื่อลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน ให้เครือข่ายชุมชน ช่วยดูแลเอาใจใส่นักเรียน ในบริเวณที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ตนเองรับผิดชอบ และมีการให้เครือข่ายช่วยประสานความร่วมมือกับ โรงเรียน กรณีพบเห็นนักเรียนที่มีความเสี่ยง หรือมีปัญหา ซึ่งไปสอดคล้องกับกรดา มลิล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการขอความร่วมมือจากชุมชน ผู้ปกครอง ในการ จัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบุถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อ หาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกัน และสอดคล้องกับ ฤทธิ์ชัย ภู่อำรงค์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง เรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โรงเรียนควรประสานความร่วมมือ กับครู บุคลากร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก ประชุม วางแผน ชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงาน

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1 โดย ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะว่าผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการบริหาร และดำเนินงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามบทบาทหน้าที่ ขั้นตอน กระบวนการ ดังที่สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, น.23) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระบบงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ต้องมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้ช่วยกันดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ มี ประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับตัวของนักเรียน โดยอาศัยบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลากหลายฝ่าย ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ครู และบุคลากรในโรงเรียนทุกคนควรดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็น ระบบ และต่อเนื่อง มีการทำข้อมูล จัดเก็บเอกสารที่เป็นปัจจุบัน บูรณาการการดำเนินงานเข้าในงาน ประจำ สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 ผู้บริหารควรตระหนัก และให้ความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อำนาจความสะดวกในการดำเนินงาน ติดต่อกับ ประสานงาน บุคลากรเครือข่ายในการดำเนินงาน

1.3 ผู้ปกครอง ชุมชน เครือข่าย ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 โรงเรียนอื่น ๆ อาจนำรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการไปปรับใช้ เพื่อให้งานระบบดูแลช่วยเหลือในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการ

2.2 ควรศึกษาบทบาทของชุมชนที่มีผลต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการ

2.3 ควรศึกษาผลการทดลองการใช้รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการในโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้จากงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรดา มลิลลา. (2564). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ขวัญเนตร มุลทองจาด. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์ฉาย ไทยรัตน์. (2561). การบริหารและการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนโรงเรียนเชียงรายวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิตราพร สุทธิสาร. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไทยรัฐ วงษ์ทอง. (2564). การศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 32. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธิดา นิตดา สิงห์แก้ว. (2562). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA : กรณีศึกษา

โรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปรมาภรณ์ สนิธิ. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ฤทธิธิชัย ภู่อ่าง. (2563). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์. (2564). แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). การพัฒนาความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลักสูตรครูที่ปรึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. (2562). แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2562 – 2565.

สุพรรณษา ศรีม่วง. (2563). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มพุทธมณฑล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

บริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมือง
ของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมือง
The Political Context Affects the Political Strategy Formulation
of The Chart Thai Pattana Party in Building and Maintaining A Base
of Political Supporters

ธีรพันธ์ พระให้พร¹ วลลภ ปิรียววรรณ²

Teerapong prahaiporn, Jiraporn Boonying

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้ มุ่งนำเสนอ บริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาบริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมือง ในบริบททางการเมืองของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว กระแสมีความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มปัญญาชนหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 16 ซึ่งได้นำมาสู่การสถาปนารัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ต้องสังกัดพรรคการเมือง และ พ.ร.บ.ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2517 ที่กำหนดระเบียบในการจัดตั้งพรรคการเมืองและการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 โดยพรรคชาติไทยได้จัดตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและ พ.ร.บ.ว่าด้วยพรรคการเมืองโดยมียุทธศาสตร์ตามคำขวัญว่า “สามัคคี ก้าวหน้า มั่นคง” หลังจากพรรคชาติไทยถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแม้จะไม่สามารถใช้ชื่อเดิมได้ จึงจัดตั้งพรรคใหม่ว่า “ชาติไทยพัฒนา” เพื่อสื่อให้เห็นถึงความสืบเนื่องมาจากพรรคชาติไทยเดิม เพื่อศึกษาพรรคชาติไทยพัฒนามีวิสัยยุทธศาสตร์ ในการสร้างและการรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง ยุทธศาสตร์ในการสร้างและการรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง พบว่าพรรคชาติไทยพัฒนาที่สืบเนื่องมาจากพรรคชาติไทยด้วยวิธีสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองโดยใช้ฐานอำนาจของบุคคลที่มีอิทธิพลและบารมีทางการเมืองโดยเฉพาะในยุคของนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุลที่สามารถยึดครองที่นั่ง ส.ส.มาอย่างยาวนาน ซึ่งได้ผนวกกับบารมีทางการเมืองของนายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะหัวหน้าพรรคชาติไทยผู้มากด้วยอิทธิพลทางการเมืองในจังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งเป็น

Received: 2023-03-26 Revised: 2023-06-29 Accepted: 2023-07-03

¹ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: as-389@hotmail.com

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Innovation and Management Suan Sunandha Rajabhat University

3 ช่วง คือ ช่วงก่อนเข้าสู่วงการเมืองโดยมีกิจกรรมและมีส่วนร่วมทางการเมือง ช่วงเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองโดยผ่านทางบทบาทหน้าที่ทางการเมือง และช่วงดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยผ่านบทบาทสมาชิกผู้แทนราษฎร บทบาทรัฐมนตรี และบทบาทรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนราษฎร โดยมีปัจจัยสนับสนุนฐานอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองนายสมศักดิ์ ปรีศนานันทกุล แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ทางการเมือง และปัจจัยที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบภายนอก คือ การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากพรรคการเมือง การสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น การสนับสนุนจากข้าราชการในพื้นที่ และการสนับสนุนจากประชาชน และเพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาไม่สามารถรักษาสถานะผู้สนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองหลังปีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปปี 2562 สาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาไม่สามารถรักษาสถานะผู้สนับสนุนทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง พบว่า การสิ้นสุดลงของบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทองในปัจจุบัน ครอบคลุมปรีศนานันทกุล ร่วมเคียงบ่าเคียงข้างตระกูล 'ศิลาปอชา' ภายใต้สังกัดพรรคชาติไทย และพรรคชาติไทยพัฒนา 10 ปี แต่ปัจจุบัน ตระกูลปรีศนานันทกุล กลายเป็นอดีตของพรรคชาติไทยพัฒนาไปแล้ว ด้วยเพราะ 'สมศักดิ์' ถูกตัดสิทธิทางการเมือง จากคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในข้อหาพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ จากกรณีไม่แสดงบ้านพักส่วนตัวใน จ.อ่างทอง ที่สร้างขึ้นในช่วงที่เป็นรมช.ศึกษาธิการคำพิพากษาดังกล่าวมีผลทำให้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองตลอดชีวิต ตามรัฐธรรมนูญปี 2560 ที่ห้ามไม่ให้ผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่าร่ำรวยผิดปกติลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้พรรคชาติไทยพัฒนาที่ก่อตั้งมายาวนานกว่า 30 ปีต้องปิดฉากลงชั่วคราว พรรคชาติไทย เพราะ 'สมศักดิ์' ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนาจึงทำให้ทายาทตระกูลปรีศนานันทกุลทำการย้ายพรรคไปสังกัดพรรคภูมิใจไทยเพื่อสร้างโอกาสทางการเมืองต่อไป บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทองในปัจจุบันจึงเป็นอันสิ้นสุดลง

คำสำคัญ (Keywords): บทบาททางการเมือง; พรรคชาติไทยพัฒนา; ผู้สนับสนุนทางการเมือง

Abstract

This article aims to present the political context affecting the political strategy formulation of the Chart Thai Pattana Party in building and maintaining a political supporter base. The objective is to study the political context and the effect on the political strategy formulation of the Chart Thai Pattana Party in building and maintaining a political supporter base. in the Thai political context during that period The political tide of intellectuals following the events of October 14, 16, which led to the establishment of the 1974 constitution requiring candidates to be Members of the House of Representatives must belong to political parties and the Political Parties Act 1974, which specifies the rules for establishing political parties and

conducting political party activities in accordance with the 1974 Constitution by the Chart Thai Party. was established in accordance with the provisions of the Constitution and Act on political parties with a strategy under the slogan "Unity, Progress, Stability" after the Chart Thai Party was dissolved by the Constitutional Court, although it was unable to use its original name. therefore established a new party that "Chart Thai Pattana" to convey the continuation of the fact that it came from the former Chart Thai Party. To study the Chart Thai Pattana Party has a strategic approach. in building and maintaining a political support base in Ang Thong Province Strategies for building and maintaining a political support base in Ang Thong Province It was found that the Chart Thai Pattana Party was a continuation of the Chart Thai Party by building a political power base in Ang Thong Province by using the power base of a person who had political influence and prestige, especially in the era of Mr. Somsak. A puzzle that can occupy a seat MPs for a long time which has been combined with the political prestige of Mr. Banharn Silpa-archa as the leader of the Thai National Party with great political influence in Suphanburi During the membership of a political party through political roles and during his term in political office through the role of a member of the House of Representatives Minister role and the role of the Vice-President of the House of Representatives with factors supporting the political power base in Ang Thong Province, Mr. Somsak The Nanthakul puzzle is divided into 2 factors, namely personal factors, namely personality, knowledge and ability. belief idea political ideology And the factor that arises from external elements is family support. support from political parties Support from local politicians Support from local government officials and public support and to study the reasons why the Chart Thai Pattana Party was unable to maintain a political supporter base in Ang Thong Province after the 2019 general election year for members of the House of Representatives, the reasons why the Chart Thai Pattana Party was unable to maintain a political supporter base in Ang Thong Province was found that the end of the current political role of the Chart Thai Pattana Party in Ang Thong Province The puzzle family Together side by side with the 'Silpa-archa' family under the Thai National Party and the Chart Thai Pattana Party for 10 years, but now the Prisonanantakul family Became the past of the Chart Thai Pattana Party because 'Somsak' was disqualified from political rights. From the verdict of the Supreme Court's Criminal Division for Persons in Political Positions on charges of unusually wealthy behavior from the case of not showing private houses in Ang Thong Province

that were built during the The deputy education minister's verdict has resulted in a lifelong disqualification from politics. According to the 2017 constitution that prohibits people convicted of being unusually wealthy from running for MPs for that reason. As a result, the Chart Thai Pattana Party, which had been established for more than 30 years, had to close down again. The Chart Thai Party, because Somsak was not a member of the Chart Thai Pattana Party, caused the heir of the Prissananantakul family to transfer the party to the Bhumjaithai Party in order to create further political opportunities The current political role of the Chart Thai Pattana Party in Ang Thong Province is thus ended.

Keywords: Political roles , Chart Thai Pattana Party , political supporters

บทนำ (Introduction)

พรรคการเมือง เป็นองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งในระบอบการเมืองการปกครองในทุก ระบอบไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตย หรือระบอบเผด็จการ เป็นองค์กรทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นโดย สมาชิกของกลุ่มที่มีความเชื่อ ความคิด อุดมการณ์ที่คล้ายกัน จึงรวมกลุ่มตั้งเป็นพรรคการเมือง (วัลลภ พิริย วรธนะ 2563 หน้า 6)

การกำเนิดพรรคการเมือง เกิดขึ้นในทวีปยุโรป เมื่อประชาชนได้รวมกลุ่มกัน โดยที่ ระยะแรกยังไม่มี การเรียกว่าพรรคการเมือง โดยในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1850 ประชาชนในหลาย ๆ ประเทศในยุโรป ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแสดงออกทางการเมืองการปกครอง เช่น ในประเทศ อังกฤษ ได้มีการรวมตัวของ สมาคมปรัชญา สมาคมขุนนาง สมาคมของผู้แทนราษฎร ซึ่งราว ศตวรรษที่ 17 ได้เรียกรวมตัวนี้ว่า (Faction) จนต่อมาในศตวรรษที่ 18 ได้มีกลุ่มผู้นำในรัฐสภา อังกฤษ เรียกการรวมตัวเหล่านี้ว่า (Parties) “พรรค” “ฝ่าย” หรือ “ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” ซึ่งในอังกฤษ จากการปฏิรูปกฎหมายในปี ค.ศ. 1832 และปีค.ศ. 1867 ทำให้มีจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมากพอจน ทำให้มีการรวมตัวในรูปแบบพรรคการเมืองได้มากยิ่งขึ้น ต่อมาในศตวรรษที่ 19 ในประเทศ สหรัฐอเมริกา พรรคการเมืองได้เกิดขึ้นในรัฐสมัยใหม่ ซึ่งเป็นประเทศแรกที่ทำให้สิทธิประชาชนอย่าง กว้างขวาง โดยในปี ค.ศ.1800 หรือพ.ศ. 2343 ในการเลือกประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนในอีกด้านหนึ่งของการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ประเทศรัสเซียได้จัดตั้งกลุ่ม “บอลเชวิค” ภายใต้ชื่อ “พรรคแรงงานสังคมนิยมประชาธิปไตย” ในปี ค.ศ.1917 เป็นต้น (วัลลภ พิริยวรธนะ , เอกสารประกอบการสอนพรรคการเมือง)

โดยประวัติการเมืองการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทองเดิมที่ไม่ได้มีการผูกขาดของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง กล่าวคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัด อ่างทอง ในช่วง ปี พ.ศ. 2476 – 2495 เป็นผู้สมัครอิสระไม่ได้สังกัดพรรคการเมือง และในช่วงปี พ.ศ. 2500 – 2519 เป็นช่วงที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทองมีสังกัดพรรคการเมือง แต่ ไม่ได้ผูกขาดอำนาจทางการเมืองในจังหวัดอ่างทอง จนกระทั่งพรรคชาติไทยเข้ามามีบทบาททาง

การเมืองและสามารถผูกขาดอำนาจทางการเมืองตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 ที่พรรคชาติไทยได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทองครั้งแรก จนถึง ปี พ.ศ. 2554 (ดูจากตารางที่ 1) ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่พรรคชาติไทยได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง รวมแล้วเป็นเวลากว่า 32 ปี

ตารางที่ 1 : รายชื่อสมาชิกผู้แทนราษฎรปี 2518 – 2554 จังหวัดอ่างทอง

ปี	ชื่อ-นามสกุล	สังกัดพรรค	วันที่เลือกตั้ง
พ.ศ. 2518	นายบุญส่ง ภูพานิช	เกษตรสังคม	26 ม.ค. 2518
	นายอรุณ เอี่ยมเอก	ธรรมสังคม	
พ.ศ. 2519	นายหิรัญ ช่างฉำ	กิจสังคม	4 เมษายน 2519
	นายสุรัชย์ บุญแสง	ประชาธิปไตย	
พ.ศ. 2522	นายชวลิต วิเศษสิทธิกุล	เสรีธรรม	22 มกราคม 2522
	นายเสน่ห์ ไชยรัตนะ	ชาติไทย	
พ.ศ. 2526	นายชวลิต วิเศษสิทธิกุล	ชาติไทย	18 เมษายน 2526
	นายกมล เสมอเหมือน	กิจสังคม	
พ.ศ. 2529	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	27 กรกฎาคม 2529
	นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์	ชาติไทย	
พ.ศ. 2531	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	24 กรกฎาคม 2531
	นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์	ชาติไทย	
พ.ศ. 2535	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	22 มีนาคม 2535
	นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์	ชาติไทย	
พ.ศ. 2535	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	13 กันยายน 2535
	นายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์	ชาติไทย	
พ.ศ. 2538	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	2 กรกฎาคม 2538
	พลตำรวจโทวิโรจน์ เปาอินทร์	ประชากรไทย	
พ.ศ. 2539	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	17 พฤศจิกายน 2539
	พลตำรวจโทวิโรจน์ เปาอินทร์	ชาติไทย	
พ.ศ. 2544	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	6 มกราคม 2544
	พลตำรวจโทวิโรจน์ เปาอินทร์	ชาติไทย	
พ.ศ.	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	

ปี	ชื่อ-นามสกุล	สังกัดพรรค	วันที่เลือกตั้ง
2548	น.ส.เพ็ญชีสา หงษ์อุปถัมภ์ไชย	ไทยรักไทย	6 กุมภาพันธ์ 2548
พ.ศ.	นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล*	ชาติไทย	23 ธันวาคม 2550
2550	นายภคิน ปริศนานันทกุล	ชาติไทย	
	นายภราดร ปริศนานันทกุล	ชาติไทยพัฒนา	
พ.ศ.	นายภราดร ปริศนานันทกุล	ชาติไทยพัฒนา	3 กรกฎาคม 2554
2554	นายกรวิรี ปริศนานันทกุล	ชาติไทยพัฒนา	

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าจังหวัดอ่างทองเป็นพื้นที่หนึ่งที่พรรคชาติไทยมีบทบาททางการเมืองมานานมากกว่า 35 ปี นับตั้งแต่การเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2522 – 2554 โดยพรรคชาติไทยเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมือง ในจังหวัดอ่างทองในปี พ.ศ. 2522 ที่นายเสน่ห์ ไชยรัตน์ะ ได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง หลังจากนั้น พรรคชาติไทยสามารถผูกขาดที่นั่งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทองมาโดยตลอดทั้งสองเขต และมีเพียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่กี่ครั้งที่มีพรรคการเมืองอื่นชิงพื้นที่ทางการเมืองไป เช่น ปี พ.ศ. 2526 ที่นายกลม เสมอเหมือน ตัวแทนพรรคกิจสังคมได้รับเลือกตั้งจากประชาชนสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่าง ปี พ.ศ. 2538 ที่พลตำรวจโทวิโรจน์ เปาอินทร์ ตัวแทนจากพรรคประชากรไทย และปี พ.ศ. 2548 ที่กระแสมนิยมของพรรคไทยรักไทยแรงมากในหมู่ประชาชนก็ทำให้ตัวแทนพรรคไทยรักไทยอย่าง นางสาวเพ็ญชีสา หงษ์อุปถัมภ์ไชยได้รับเลือกตั้งจากประชาชนสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดอ่างทอง และถึงแม้พรรคชาติไทยโดนศาลรัฐธรรมนูญตัดสินคดีให้ยุบพรรค เนื่องจากกรณีทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2550 ทำให้หัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรคถูกเพิกถอนสิทธิ์เลือกตั้งเป็นระยะเวลา 5 ปี แต่อย่างไรก็ตามพรรคชาติไทยพัฒนาที่ถูกก่อตั้งขึ้นมาแทนที่พรรคชาติไทยก็ยังรักษาพื้นที่ทางการเมืองในจังหวัดอ่างทองมาโดยตลอดจนถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดอ่างทองจึงถือว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่พรรคชาติไทยพัฒนาเข้ามามีบทบาททางการเมืองมาอย่างยาวนาน (สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล, 2554, หน้า 128-129)

จากที่กล่าวในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาบริบททางการเมืองมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในการสร้างและรักษาฐานผู้สนับสนุนทางการเมือง ซึ่งการนำเสนอแบ่งเป็น 4 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรก : ความเป็นมาของพรรคการเมือง ส่วนที่สอง : ลักษณะและการพัฒนาของพรรคการเมืองไทย ส่วนที่สาม : วิธีการในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง ระหว่างปี พ.ศ. 2522 – 2557 และส่วนสุดท้ายเป็นการสรุป

ความเป็นมาของพรรคการเมือง

การกำเนิดพรรคการเมือง เกิดขึ้นในทวีปยุโรปได้รวมกลุ่มกันโดยที่ระยะแรกยังไม่มี การเรียกว่าพรรคการเมือง โดยในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1850 ประชาชนในหลาย ๆ ประเทศในยุโรป ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแสดงออกทางการเมืองการปกครอง เช่น ในประเทศอังกฤษ ได้มีการรวมตัวของ สมาคมปรัชญา สมาคมขุนนาง สมาคมของผู้แทนราษฎร ซึ่งราวศตวรรษที่ 17 ได้เรียกการรวมตัวนี้ว่า (Faction) จนต่อมาในศตวรรษที่ 18 ได้มีกลุ่มผู้นำในรัฐสภาอังกฤษ เรียกการรวมตัวเหล่านี้ว่า (Parties) “พรรค” “ฝ่าย” หรือ “ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” ซึ่งในอังกฤษจากการปฏิรูปกฎหมาย ในปี ค.ศ. 1832 และปีค.ศ. 1867 ทำให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากพอจนทำให้มีการรวมตัวในรูปแบบพรรคการเมืองได้มากยิ่งขึ้น โดยที่พรรคการเมืองของอังกฤษเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกรัฐสภาในช่วงทศวรรษที่ 1870 ที่เป็นชนชั้นสูงโดยจัดตั้งสมาคมพรรค (party association) พรรคเสรีนิยม (Liberal) เป็นการรวมกลุ่มของชนชั้นกลาง และพรรคแรงงานที่เกิดมาจากการจัดสหภาพแรงงาน ก็จัดตั้งกลุ่มทางการเมืองขึ้นมาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นแรงงาน ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองในประเทศอังกฤษเหล่านี้ไม่ได้จัดตั้งโดยใช้กฎหมาย ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองก็เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีแนวคิดทางการเมืองที่คล้ายกัน โดยแบ่งออกเป็นสองพวก คือ พวก Federalist ซึ่งสนับสนุนการร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างเสร็จ กับพวก Anti- Federalist ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการยกร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว หลังจากนั้นพรรคที่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญก็ใช้ชื่อพรรคการเมืองตนว่า Federalist ซึ่งได้ยุบตัวเองลงในปี ค.ศ.1820 ส่วนพวก Anti- Federalist ได้ก่อตั้งพรรคโดยใช้ชื่อพรรคการเมืองว่า Democratic Republican โดยระยะหลังมีการแยกตัวออกมาเป็นพรรค Democrat เพื่อเป็นตัวแทนของคนทั่วไปในสหรัฐอเมริกา และต่อมาพวกที่เหลือของกลุ่มก็ได้มีการก่อตั้งพรรค Whigs ได้รวมกลุ่มกับกลุ่มที่ต่อต้านการมีทาส จัดตั้งพรรค Republican ในช่วงต้นทศวรรษ 1850 เพื่อต่อต้านการมีทาส (สุจิต บุญบงการ, 2547 , หน้า 169 - 171)

นอกจากนี้มอริซ ดูแวร์เซ (Maurice Duverger) ได้แบ่งรูปแบบของพรรคการเมืองออกเป็น 3 รูปแบบ คือ พรรคดั้งเดิมหรือพรรคชนชั้น พรรคมวลชน และพรรคกึ่งมวลชนหรือพรรคผสม

1.พรรคชนชั้น (Cadre Party) หรือพรรคดั้งเดิม (Traditional Party) เป็นลักษณะของกลุ่มการเมืองของชนชั้นสูงในสังคม ที่บุคคลรวมกลุ่มกัน โดยมีบุคคลคนเดียวมีอิทธิพลเหนือทุกคนภายในกลุ่ม มักจะเป็นกลุ่มขุนนาง หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจ

1.1 พรรคชนชั้นแบบยุโรป เป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของพรรคชนชั้น ได้แก่ พรรคอนุรักษนิยม,พรรคเสรีนิยม,พรรคก้าวหน้า เป็นต้น

1.2 พรรคชนชั้นแบบอเมริกัน พรรคการเมืองในสหรัฐอเมริกา ได้เกิดขึ้นมาหลังจากที่อเมริกาเอาชนะอังกฤษในสงครามกัวเกราปี ค.ศ. 1785 มีลักษณะการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ต้องการบุคคลที่มีชื่อเสียงเข้ามาเป็นสมาชิก โครงสร้างพรรคเป็นแบบหลวม มีการถกเถียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภา โดยการส่งสมาชิกของพรรคลงรับสมัครเลือกตั้ง โดยที่พรรคชนชั้นกลางในอเมริกามี

2 พรรคใหญ่ คือ พรรคแนวทางเสรีนิยม (Democrat Party) ,พรรคแนวทางอนุรักษนิยม (Republican Party)

2. พรรคมวลชน (mass-based Party) ถือกำเนิดในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยกลุ่มสังคมนิยม (Socialist Movements) จนพัฒนามาเป็นพรรคการเมืองชื่อว่า พรรคสังคมนิยม เป็นพรรคที่เน้นและให้ความสำคัญกับมวลชน (Mass) นอกจากนี้แล้วยังมีพรรคต่าง ๆ ที่พยายามเลียนแบบอุดมการณ์ของพรรคสังคมนิยม เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคฟาสซิสต์ พรรคชาตินิยม พรรคมวลชนมีลักษณะที่เน้นจำนวนสมาชิกเป็นเรื่องสำคัญ และคุณภาพของสมาชิกเป็นเรื่องรองลงมา โดยที่รูปแบบของพรรคมวลชนนี้มี 3 รูปแบบ คือ สังคมนิยม แบบคอมมิวนิสต์ และแบบฟาสซิสต์

2.1 พรรคมวลชนแบบสังคมนิยม (Socialist Mass-based Party) มุ่งหมายที่จะรวบรวมสมาชิก ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และที่สำคัญพรรคต้องการจัดหาทุนช่วยเหลือผู้สมัครลงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นคนในชั้นแรงงานและมีอุดมการณ์เปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถที่จะขอความช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงินจากบรรดานายทุนได้ ในเรื่องของสมาชิก พรรคสังคมนิยมได้ให้ความสำคัญกับมวลชนมาก เมื่อสมัครเป็นสมาชิกแล้วก็ต้องเสียค่าบำรุงพรรคเป็นประจำ การจะเข้ามาเป็นสมาชิกนั้นต้องผ่านความเห็นชอบจากองค์กรใหญ่เสียก่อน ทางด้านการศึกษา พรรคสังคมนิยมจะให้ความรู้ในทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปที่สนใจ

2.2 พรรคมวลชนแบบคอมมิวนิสต์ (Communist Mass-based Party) ถือกำเนิดขึ้นมาในยุโรปตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการแยกตัวของพรรคสังคมนิยมที่สมาชิกมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องแนวทางไปสู่สังคมนิยม ปี ค.ศ. 1920 โดยฝ่ายแรกเห็นว่าเป็นไปได้โดยสันติวิธี ส่วนฝ่ายหลังเห็นว่าต้องใช้วิธีการรุนแรง ทำให้ฝ่ายหลังแยกตัวออกมาเป็นพรรคคอมมิวนิสต์

2.3 พรรคมวลชนแบบฟาสซิสต์ (Fascist Mass-based Party) คือ พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ชาตินิยมवाद มีลักษณะในการจัดองค์กรที่เหมือนกับพรรคคอมมิวนิสต์ คือมีโครงสร้างแบบเผด็จการ รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง ผู้นำพรรคคือบุคคลที่สำคัญที่สุด มีลักษณะในการจัดองค์กรเป็นแบบกองทัพ เน้นเรื่องระเบียบวินัยของสมาชิก สมาชิกส่วนใหญ่ที่เป็นหัวหน้าจะติดอาวุธเป็นหน่วยจู่โจม และภายในพรรคยังมีหน่วยสำรองอยู่ไว้อีก ผลจากการพัฒนาของพรรคฟาสซิสต์ ทำให้พรรคเกิดขึ้นมา 2 รูปแบบ เช่น แบบก้าวหน้าทางวิชาการ คือ เยอรมัน แบบที่สอง อยู่ในประเทศที่ก้าวหน้าทางวิชาการน้อย เช่น สเปน และโปรตุเกส

3. พรรคกึ่งมวลชน กึ่งชนชั้น หรือกึ่งแบบผสม (mixed Party) คือพรรคที่มีการผสมระหว่างการจัดองค์กรแบบชนชั้นและแบบมวลชน ซึ่งมักจะปรากฏให้เห็นในพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นทางอ้อม และในพรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายมีลักษณะใกล้เคียงกับพรรคมวลชนมากกว่าพรรคชนชั้น

3.1 พรรคที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อม หมายถึง พรรคการเมืองที่ไม่ได้เปิดรับสมาชิกโดยตรง แต่จะมีสมาชิกที่เป็นองค์กรผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น สหพันธ์ สหกรณ์ องค์กร สมาคม ชมรม

คณะกรรมการระดับต่าง ๆ ของพรรคนี้ จะประกอบไปด้วยตัวแทนจากองค์กรต่าง ๆ ในข้างต้น เช่น พรรคแรงงานในอังกฤษ

3.2 พรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาได้พัฒนาขึ้นมามากมาย แม้ในบางช่วงลักษณะของพรรคการเมืองดังกล่าวจะก่อตั้งขึ้นมาแตกต่างจากพรรคการเมืองในยุโรปตะวันตกและอเมริกา สำหรับพรรคคอมมิวนิสต์ในจีน เวียดนาม ลาว คิวบา ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากรัสเซียนักในแอฟริกาพรรคการเมืองมีลักษณะเฉพาะและคล้ายคลึงกับพรรคชนชั้นมากกว่าพรรคมวลชน โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำมากกว่าสมาชิกโดยทั่วไป สรุปในประเทศด้อยพัฒนา ลักษณะโครงสร้างของพรรคการเมืองทั้งที่เป็นอนุรักษนิยมและเสรีนิยมนั้น มีพื้นฐานมาจากกลุ่มคนที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลเพียงไม่กี่คน

ลักษณะและการพัฒนาของพรรคการเมืองไทย

หลังจากที่เราศึกษาที่มาของพรรคการเมืองในประชาธิปไตยของชาติตะวันตกไปแล้ว จะพบว่าพรรคการเมืองในประเทศไทยไม่ได้มีวิวัฒนาการที่เหมือนกับพรรคการเมืองในประเทศตะวันตก กล่าวคือ การตั้งพรรคการเมืองในประเทศไทยต้องจัดตั้งภายใต้กรอบของกฎหมาย เพราะว่าหากปราศจากการรับรองด้วยกฎหมายก็ไม่สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ซึ่งจากกรอบแนวคิดดังกล่าว ทำให้พรรคการเมืองของประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ได้ ประกอบการเมืองไทยยังอยู่ภายใต้ของวงจรรูปาทวิ มีการทำรัฐประหารกันอยู่เสมอนำมาซึ่งการยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง เป็นต้น (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2536)

โดยที่ลักษณะของพรรคการเมืองในประเทศไทยสามารถแบ่งได้ตามบริบททางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ต่อไปนี้

1. พรรคการเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2520 ระบบการเมืองไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 นั้น มีลักษณะที่ผูกขาดทั้งฝ่ายข้าราชการทหารและพลเรือน ทำให้บทบาทของพรรคการเมืองในระยะแรกมีอยู่อย่างจำกัดอยู่ในกลุ่มคณะราษฎรเท่านั้น จนถึงวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ทำให้มีการรวมตัวกันก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมามากถึง 6 พรรค ได้แก่ พรรคก้าวหน้า, พรรคสหชีพ, พรรคแนวรัฐธรรมนูญ, พรรคประชาธิปไตย, พรรคประชาชน เป็นต้น พรรคการเมืองไทยในตอนนั้นก่อตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อขึ้นสู่อำนาจทางการเมือง ประกอบกับในระบอบเวลานั้นตั้งแต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2520 มีการยึดอำนาจทำรัฐประหารกันหลายครั้ง มีการจัดตั้งพรรคการเมืองและก็มีมีการยกเลิกระบบพรรคการเมืองทุกครั้ง ทำให้สภาพการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยในระยะนี้ตกอยู่ในสภาพล้มลุกคลุกคลานอยู่เสมอ กล่าวคือ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ นำมาซึ่งการเลือกตั้งเพื่อบริหารประเทศไปสักระยะ รัฐบาลมักมีปัญหาในการบริหารประเทศ เพราะรัฐบาลใน

ระยะนั้นเป็นลักษณะของพรรคผสม จึงเป็นเหตุผลนำไปสู่การรัฐประหาร ล้มรัฐธรรมนูญ ปกครองประเทศด้วยระบอบเผด็จการ ซึ่งในระบอบดังกล่าว ประเทศไทยประสบปัญหาในข้างต้นวนไปเวียนมา ติดอยู่ในวงจร อุบาทว์ ส่งผลให้พรรคการเมืองในประเทศไทยขาดการพัฒนาต่อเนื่อง

2. พรรคการเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ.2521 – 2540 พรรคการเมืองในช่วงนี้มีลักษณะเป็นช่วงรอยต่อของระบบการปกครองแบบอำมาตยาธิปไตยไปสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยลักษณะครึ่งใบ โดยในช่วงนี้เริ่มมีนักธุรกิจนายทุน และชนชั้นกลาง เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยที่บทบาทของกลุ่มคนดังกล่าวในข้างต้น บางกลุ่มก็เข้ามาลงรับสมัครเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎร บางกลุ่มก็เข้ามามีบทบาทในการการสนับสนุนพรรคการเมืองโดยทางอ้อม คือ การให้เงินทุนในการเลือกตั้ง เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นสำคัญ โดยพรรคการเมืองไทยในระยะนี้มีลักษณะที่คล้ายกันแทบทุกพรรคนักการเมืองพึงพิงกลไกระบบอุปถัมภ์จากกลุ่มนักธุรกิจและผู้มีอิทธิพลประจำท้องถิ่นในการระดมคะแนนเสียงและการสนับสนุนทางการเงิน ทำให้ความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองอ่อนแอ เพราะพรรคการเมืองอาศัยพึงพิงปัจเจกบุคคล ส่วนในเรื่องของนโยบายพรรคการเมืองนั้นเป็นนามธรรมซะส่วนใหญ่ ประกอบกับการเมืองไทยในตอนนั้นเปิดโอกาสให้คนภายนอกการเลือกตั้งเข้ามาบริหารรัฐบาล ตัวอย่างเช่น ยุคของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

3. พรรคการเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ.2541 - 2557 พรรคการเมืองในช่วงนี้ของประเทศไทยนั้น นักธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้น เอื้อต่อการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ และพรรคการเมืองมีกลุ่มทุนระดับชาติเข้ามาเกื้อหนุน สามารถสร้างความนิยมผ่านทางนโยบายประชานิยม กลยุทธ์ทางการเมืองมีลักษณะคล้ายกับกลยุทธ์ทางการตลาด ส่งผลให้รูปแบบและวิธีการแข่งขันทางการเมืองเปลี่ยนไป ประกอบกับการเมืองในช่วงนี้มีการชุมนุมประท้วง ประชาชนแบ่งเป็นหลายพรรคหลายพวกอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทย จนนำมาซึ่งการรัฐประหาร สองครั้งโดยการนำของคณะทหารทำให้บทบาทของพรรคการเมืองของไทยต้องยุติลงอีกครั้ง

วิธีการในการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยพัฒนาในจังหวัดอ่างทอง ระหว่างปี พ.ศ. 2522 – 2557

บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทย ในจังหวัดอ่างทองมีดังนี้พรรคชาติไทยในช่วงแรกนั้นนอกจากเป็นการรวมกลุ่มของเครือญาติชอยราชครูแล้ว ยังมีนายทหารและกลุ่มนักธุรกิจที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับตระกูลอดิเรกสาร และตระกูลขุนหาญ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจรายใหญ่อีกหลายราย จึงถูกวิจารณ์ว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีฐานะทางการเงินที่ ยุคพลตรีประมาณ อดิเรกสาร ครั้งแรก (2518 – 2529) ครั้งที่สอง (2535 - 2537) พรรคชาติไทยได้เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองครั้งแรกเมื่อเข้าร่วมเป็นพรรครัฐบาลของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วง 14 มีนาคม พ.ศ. 2518 – 12 มกราคม 2519 ทำให้ในช่วงนั้นกลุ่มชอยราชครูกลับมามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง โดยพลตรีประมาณ อดิเรกสาร เป็นรอง

นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แต่ภายหลังเหตุการณ์ความวุ่นวาย 6 ตุลาคม 2519 ทำให้กลุ่มนายทหารในพรรคชาติไทยหมดบทบาทลงไปเพราะกลุ่มทหารที่ทำการรัฐประหาร หลังเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นคนละกลุ่มกับที่มีบทบาทอยู่ในพรรคชาติไทย หลังจากนั้นพรรคชาติไทยเริ่มเข้าสู่ยุคนักการเมืองท้องถิ่นและนักธุรกิจมากขึ้น เช่น นายบรรหาร ศิลปอาชา ต่อมาภายหลังเลือกตั้งในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 พรรคชาติไทยเป็นพรรคฝ่ายค้านครั้งแรก และการเลือกตั้งวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2526 พรรคชาติไทยประสบความสำเร็จในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าทุกครั้ง คือได้ที่นั่งในรัฐสภาทั้งหมด 72 คนรองจากพรรคกิจสังคมที่ไป 92 คน ซึ่งในตอนนั้นมีผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองได้เป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรถึง 24 คน หลังจากผ่านการเลือกตั้งไปได้ไม่กี่วันก็มีกลุ่มนักการเมืองจำนวนหนึ่งเข้ามาสังกัดพรรคชาติไทยมากยิ่งขึ้น ทำให้พรรคชาติไทยมีสมาชิกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นเป็น 108 คนแต่อย่างไรก็ตามพรรคชาติไทยก็ไม่ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ทำให้พรรคชาติไทยได้เป็นฝ่ายค้านเป็นครั้งที่สอง ซึ่งหลังจากนั้นพรรคชาติไทยก็มีความขัดแย้งกันภายในพรรค จึงทำให้มีกระแสการเปลี่ยนหัวหน้าพรรค

ยุคของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (2529 - 2534) ถึงแม้พรรคชาติไทยในช่วงนี้จะมีปัญหาความขัดแย้งกันภายในเนื่องจากไม่สามารถเป็นพรรคร่วมรัฐบาล จึงได้ทำการเปลี่ยนในตำแหน่งหัวหน้าพรรค ซึ่งในยุคของพลเอกชาติชาย ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่พรรคชาติไทยประสบความสำเร็จ โดยผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ซึ่งนับว่าเป็นการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ของพรรคชาติไทย เพราะพรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้งมากที่สุดที่นั่งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจำนวน 87 คนถึงแม้ตัวของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณจะยังไม่ได้ประกาศแน่ชัดว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะเกรงว่านักการเมืองพรรคอื่นจะไปสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง แต่ถึงอย่างไรก็ตามภายหลังพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ประกาศไม่ขอดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทยโดยมีพรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคราษฎร พรรคสหประชาชาติไทย และพรรคมวลชนเข้าร่วมเป็นรัฐบาล(นคร พจนวรวงษ์,2542) โดยพลเอกชาติชาย นายกรัฐมนตรีได้ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” สานสัมพันธ์กับประเทศจีนในช่วงสงครามเย็น ทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีการพัฒนาและปฏิรูปในหลายด้าน เช่น การเมือง การศึกษา การพัฒนาชนบท แก้ไขปัญหาพิชผลทางการเกษตร พัฒนาระบบชลประทาน การคมนาคม แต่อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยในฐานะหัวหน้ารัฐบาลก็ต้องยุติลงไป เนื่องจากคณะ รสช. ได้ทำการรัฐประหารอีกครั้ง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งผู้นำพรรคอีกครั้ง

ยุคพลอากาศเอกสมบุญ ระหงส์ (2534 - 2535) บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยในยุคนี้ ได้เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสมกับรัฐบาลของพลเอกสุจินดา คราประยูร ก่อนที่พลตรี ประमाण อติเรกสารจะกลับมาเป็นหัวหน้าพรรคอีกครั้งในช่วงปี พ.ศ.2535 - 2537 แต่อย่างไรก็ตาม พรรคชาติไทยในช่วงนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของการบริหารพรรคใหม่ เปิดรับสมาชิก

พรรครุ่นใหม่ เพื่อเข้ามาทดแทนสมาชิกพรรคเก่า เพื่อลดความขัดแย้งภายในพรรค

ยุคนายบริหาร ศิลปอาชา (2537 - 2551) เป็นยุคที่กลุ่มชวยราชครูไม่มีบทบาทในการบริหารพรรคชาติไทย พรรคชาติไทยที่มีนายบริหาร ศิลปอาชา เป็นหัวหน้าพรรค นั้น พยายามสร้างภาพลักษณ์ของพรรคขึ้นมาใหม่ ด้วยการใช้สโลแกนว่า “สัจจะนิยม สร้างสังคมให้สมดุล” ทำให้ผลการเลือกตั้ง 2 กรกฎาคม 2538 พรรคชาติไทยได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดจำนวน 92 คน ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ภายหลังการบริหารการปกครองของนายกรัฐมนตรีบริหาร ศิลปอาชาบริหารประเทศมาได้สักระยะหนึ่งก็เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในพรรคร่วมรัฐบาลรวมถึงพรรคชาติไทยด้วยตนเอง โดยเฉพาะปัญหาการแบ่งโควตารัฐมนตรีภายในพรรคชาติไทยให้แก่กลุ่มการเมืองต่าง ๆ ภายในพรรค

จากพัฒนาการพรรคชาติไทยจนมาถึงการก่อตั้งพรรคชาติไทยพัฒนาในช่วงต้น ทำให้เห็นว่าในตอนแรกของพรรคนั้น เป็นการรวมตัวของกลุ่มนายทหารชวยราชครูที่ขยายเครือข่ายธุรกิจออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้พรรคชาติไทยในขณะนั้นมีลักษณะของเครือข่ายในรูปแบบของการเป็นเครือข่าย ครอบครัวยุ และคนใกล้ชิดกันค่อนข้างสูง ศูนย์กลางของเครือข่ายอยู่ที่ตระกูลขุนหาญ ซึ่งสมาชิกพรรคในสมัยนั้นยังรู้สึกว่าการพรรคชาติไทยเป็นสมบัติประจำตระกูลของกลุ่มนายทหารชวยราชครู ต่อมาวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ โดยที่พระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับนี้ได้ระบุหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งพรรคการเมือง จะต้องมียุชื่อผู้ร่วมก่อตั้งพรรค 15 คน เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และพรรคการเมืองจะต้องมีสมาชิกทั่วประเทศรวมแล้วไม่น้อยกว่า 5,000 คน ในจำนวนสมาชิก 5,000 คนนี้จะต้องกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ภาคละ 5 จังหวัด และยังกำหนดให้สมาชิกพรรคในจังหวัดไม่น้อยกว่า 50 คน อีกทั้งยังต้องผ่านความเห็นชอบของ นายทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งจากสาเหตุในช่วงต้น ทำให้พรรคการเมืองหลายๆ พรรค รวมทั้งพรรคชาติไทยต้องเร่งขยายเครือข่ายของพรรคออกไปตามทั่วทุกภูมิภาคเพื่อให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง เหตุผลดังกล่าวนี้มีผลให้พรรคชาติไทยในยุคนั้นมีกลุ่มนักการเมือง นักธุรกิจ พ่อค้า รวมถึงผู้มีชื่อจากหลากหลายท้องถิ่นเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคจำนวนมาก และกลุ่มผู้นำของพรรคยังเปิดโอกาสให้นายบริหาร ศิลปอาชาเข้ามาเป็นเลขาธิการพรรค เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานต่างๆ ภายในพรรคกับกลุ่มการเมืองต่าง ๆ การเข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคของนายบริหาร ศิลปอาชาก็มีผลทำให้กลุ่มชวยราชครูไม่ได้ผูกขาดในการบริหารพรรคชาติไทยแต่เพียงกลุ่มเดียวเหมือนเช่นในระยะแรกหลังจากที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคอย่างเป็นทางการในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 ภายใต้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 พรรคชาติไทยสามารถแบ่งกลุ่มการเมืองต่างๆ ภายในพรรคได้ดังนี้

1. กลุ่มนายบริหาร ศิลปอาชา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตภาคกลางจำนวน 20 คน

2.กลุ่มนายวัฒนา อัสวเหม สมัชชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตจังหวัดสมุทรปราการและใกล้เคียง จำนวน 10 คน

3.กลุ่มนายวิฑูรย์ กลิ่นประทุมสมัชชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตจังหวัดมหาสารคามจำนวน 10 คน

4.กลุ่มนายเสนะ เทียนทองสมัชชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตปราจีนบุรี สระแก้วจำนวน 10 คน

5. กลุ่มยังเติร์ก นำโดยนายปองพล อติเรกสาร นายปิยะรัฐ วัชรภรณ์ ร.ต.ท. เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ นายประจวบ ไชยสาส์น พ.อ. ณรงค์ กิตติขจร

6. กลุ่ม พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ สมัชชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตจังหวัดนครราชสีมาจำนวน 10 คน

พรรคชาติไทยได้ขยายอำนาจทางการเมืองของพรรคผ่านผู้มีอิทธิพลประจำท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะบรรดาเจ้าพ่อหรือนักเลงที่ผันตัวเองมาทำธุรกิจจนประสบความสำเร็จ จากบทความเรื่อง “บทบาทเจ้าพ่อท้องถิ่นในเศรษฐกิจการเมืองไทย” (สมบัติ จันทรวงศ์) เจ้าพ่อทั้งหลายตามท้องถิ่น ร่ำรวยขึ้นมาในยุคที่เศรษฐกิจในประเทศไทยกำลังเฟื่องฟูช่วงปี พ.ศ. 2493-2503 จากการขยายตัวของพืชผลทางการเกษตร เช่น ปอ ข้าวโพด มัน อ้อย และปัจจัยที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือการขยายการลงทุนจากต่างประเทศเข้าไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้เจ้าพ่อเหล่านี้มีโอกาที่ได้เปรียบคนอื่นในท้องถิ่นในการเข้าไปถึงทุนเหล่านั้น เนื่องจากมีอำนาจเหนือข้าราชการในท้องถิ่นในการใช้อำนาจทางการเงินที่สามารถชักจูงข้าราชการเข้าเป็นพรรคพวกได้ ซึ่งปัจจัยได้เปรียบทางการเงินและอำนาจที่มีเหนือข้าราชการในพื้นที่ ทำให้สามารถใช้อภิสิทธิ์ดังกล่าวขยายอาณาเขตธุรกิจของตน เช่น เสี่ยแหยม ที่สามารถขยายธุรกิจค้าไม้ได้ในระยะเวลาไม่นาน ในช่วงเวลาประมาณ ปี พ.ศ. 2513 เจ้าพ่อหลายๆคนก็เริ่มสร้างเครือข่ายทางการเมืองของตัวเองขึ้นมาเพื่อเป็นเกราะป้องกันในการดำเนินธุรกิจและเพื่อสร้างความก้าวหน้าทางธุรกิจ ซึ่งสาเหตุจากในข้างต้นทำให้เจ้าพ่อ และนักการเมืองเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น เช่น เจ้าพ่อให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักการเมืองพรรคการเมือง และเมื่อนักการเมืองที่ตนสนับสนุนได้มีตำแหน่งใหญ่ๆในรัฐบาลก็ให้ความเกื้อหนุนในทางธุรกิจเจ้าพ่อเป็นการตอบแทน ดังจะเห็นได้ว่าในปีพ.ศ. 2526-2531 เสี่ยแหยมได้เป็นกรรมการบริหารพรรคที่สำคัญคนหนึ่งของพรรคชาติไทย และมีบทบาทสำคัญในการขยายเครือข่ายอำนาจพรรคชาติไทยมายังจังหวัดอ่างทอง ได้สำเร็จตั้งแต่ปีพ.ศ.2522 จนถึงปัจจุบัน

บทสรุป

จากพัฒนาการพรรคชาติไทยจนมาถึงการก่อตั้งพรรคชาติไทยพัฒนาในข้างต้น ทำให้เห็นว่าในตอนแรกของพรรคนั้น เป็นการรวมตัวของกลุ่มนายทหารขอพระราชทานขยายเครือข่ายธุรกิจออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้พรรคชาติไทยในขณะนั้นมีลักษณะของเครือข่ายในรูปแบบของการเป็นเครือญาติ ครอบครัว และคนใกล้ชิดกันค่อนข้างสูง ศูนย์กลางของเครือข่ายอยู่ที่ตระกูลชุมหะวัณ ซึ่งสมาชิกพรรคในสมัยนั้นยังรู้สึกกว่าพรรคชาติไทยเป็นสมบัติประจำตระกูลของกลุ่มนายทหาร

ขอยราชครู ต่อมาวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง ขึ้นมาใหม่ โดยที่พระราชบัญญัติพรรคการเมืองในฉบับนี้ได้รับหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งพรรคการเมือง จะต้องมีการชื่อผู้ร่วมก่อตั้งพรรค 15 คน เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และพรรคการเมืองจะต้องมีสมาชิกทั่วประเทศรวมแล้วไม่น้อยกว่า 5,000 คน ในจำนวนสมาชิก 5,000 คนนี้จะต้องกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ภาคละ 5 จังหวัด และยังกำหนดให้สมาชิกพรรคในจังหวัดไม่น้อยกว่า 50 คน อีกทั้งยังต้องผ่านความเห็นชอบของ นายทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งจากสาเหตุในข้างต้น ทำให้พรรคการเมืองหลายๆ พรรค รวมทั้งพรรคชาติไทยต้องเร่งขยายเครือข่ายของพรรคออกไปตามทั่วทุกภูมิภาคเพื่อให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง เหตุผลดังกล่าวนี้มีผลให้พรรคชาติไทยในยุคนั้นมีกลุ่มนักการเมือง นักธุรกิจ พ่อค้า รวมถึงผู้มีชื่อจากหลากหลายท้องถิ่นเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคจำนวนมาก และกลุ่มผู้นำของพรรคยังเปิดโอกาสให้นายบรรหาร ศิลปอาชาเข้ามาเป็นเลขาธิการพรรค เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานต่างๆ ภายในพรรคกับกลุ่มการเมืองต่าง ๆ การเข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคของนายบรรหาร ศิลปอาชาก็มีผลทำให้กลุ่มขอยราชครูไม่ได้ผูกขาดในการบริหารพรรคชาติไทยแต่เพียงกลุ่มเดียวเหมือนเช่นในระยะแรกหลังจากที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคอย่างเป็นทางการในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2525 ภายใต้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524

พรรคชาติไทยได้ขยายอำนาจทางการเมืองของพรรคผ่านผู้มีอิทธิพลประจำท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะบรรดาเจ้าพ่อ หรือนักเลงที่ผันตัวเองมาทำธุรกิจจนประสบความสำเร็จ จากบทความเรื่อง “บทบาทเจ้าพ่อท้องถิ่นในเศรษฐกิจการเมืองไทย” (สมบัติ จันทรวงศ์) เจ้าพ่อทั้งหลายตามท้องถิ่นร่ำรวยขึ้นมาในยุคที่เศรษฐกิจในประเทศไทยกำลังเฟื่องฟูช่วงปี พ.ศ. 2493-2503 จากการขยายตัวของพืชผลทางการเกษตร เช่น ปอ ข้าวโพด มัน อ้อย และปัจจัยที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือการขยายการลงทุนจากต่างประเทศเข้าไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้เจ้าพ่อเหล่านั้นมีโอกาสที่ได้เปรียบคนอื่นในท้องถิ่นในการเข้าไปลงทุนเหล่านั้น เนื่องจากมีอำนาจเหนือข้าราชการในท้องถิ่นในการใช้อำนาจทางการเงินที่สามารถชักจูงข้าราชการเข้าเป็นพรรคพวกได้ ซึ่งปัจจัยได้เปรียบทางการเงินและอำนาจที่มีเหนือข้าราชการในพื้นที่ ทำให้สามารถใช้อิทธิพลดังกล่าวขยายอาณาเขตธุรกิจของตน เช่น เสียหาย ที่สามารถขยายธุรกิจค้าไม้ได้ในระยะเวลาไม่นาน ในช่วงเวลาประมาณปี พ.ศ. 2513 เจ้าพ่อหลายๆคนก็เริ่มสร้างเครือข่ายทางการเมืองของตัวเองขึ้นมาเพื่อเป็นเกราะป้องกันในการดำเนินธุรกิจและเพื่อสร้างความก้าวหน้าทางธุรกิจ ซึ่งสาเหตุจากในข้างต้นทำให้เจ้าพ่อ และนักการเมืองเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น เช่น เจ้าพ่อให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักการเมืองพรรคการเมือง และเมื่อนักการเมืองที่ตนสนับสนุนได้มีตำแหน่งใหญ่ๆในรัฐบาลก็ให้ความเกื้อหนุนในทางธุรกิจเจ้าพ่อเป็นการตอบแทน ดังจะเห็นได้ว่าในปีพ.ศ. 2526-2531 เสียหายได้เป็นกรรมการบริหารพรรคที่สำคัญคนหนึ่ง of พรรคชาติไทย และมีบทบาทสำคัญในการขยายเครือข่ายอำนาจพรรคชาติไทยมายังจังหวัดอ่างทองได้สำเร็จตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 – 2557

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2536). พรรคการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์
- ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, (2510). กำเนิดพรรคการเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คมกฤษ ลั่นหลาม. (2550). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- ยุทธพงษ์ วงศ์เมืองสรรค์. (2548). หนังสือเรียน สารการเรียนรู้พื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น
- นคร พจนวรวงษ์. (2542). ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นรติ เศรษฐบุตร. (2542). กลุ่มราชครูในการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์
- วัลลภ พิริยวรรณะ. (2563). เอกสารประกอบการสอนประวัติศาสตร์การเมืองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา
- สุจิต บุญบงการ. (2547). การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สินธุ์ชัย ศุภเสพย์. (2539). บทบาทของ "เจ้าพ่อ" ในการเมืองไทย พ.ศ.2517-2535 .กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล. (2554). คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 259-6/2554 เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2554. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org> > nacc เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2564

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่

"วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น" เป็นวารสารสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาผู้สนใจทั่วไปและแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการหลักการบริหารจัดการ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา การศึกษา และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review)

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง และแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ผสมผสานเปรียบเทียบและผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะทั่วไปและข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย และตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดถัดมา

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmli/index> เท่านั้น

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ B5 โดยมีการตั้งค่าหน้ากระดาษความกว้าง 7.5 นิ้ว และความสูง 10.5 นิ้ว โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1 นิ้ว ด้านขวาและด้านล่าง 0.5 นิ้ว

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ ประกอบด้วยเลขหน้า ขนาดตัวอักษร 16 ขนิตตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 ขนิตตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ขนิตตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข ⁽¹⁾ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์เพื่อระบุเชิงอรรถ (Footnote) ไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เชิงอรรถ (Footnote) ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรก ที่มีเครื่องหมายเลข⁽¹⁾ กำกับไว้บนนามสกุลผู้นิพนธ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้นิพนธ์ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวธรรมดา กรณีที่ผู้นิพนธ์มีสถานภาพเป็นนักศึกษาให้ระบุหลักสูตรที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ เช่น หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้นิพนธ์นั้น ผู้นิพนธ์ต้องระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษด้วย

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญ/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (;) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้นิพนธ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (เชิงอรรถ : Footnote) (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
หัวข้อย่อ	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
(ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)			
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
(พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association citation style)			
โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ			
จำนวนต้นฉบับ : มีความยาวอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า			

เอกสารอ้างอิงในบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่นอนุวัต กระสังข์ (2560) เป็นต้น
2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. ผู้แต่งหนึ่งคน ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (อนุวัต กระสังข์, 2561)
2. ผู้แต่งสองคน ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองคนโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (อนุวัต กระสังข์และสมาน งามสนิท, 2560)
3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (สมาน งามสนิทและคณะ, 2562)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Therry, 2018)
2. ถ้ามีผู้แต่งสองคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองคน โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Horry & Peter, 2018)
3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Peter et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

1. หนังสือ

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปีพิมพ์.//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี).//เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.
 Author.//Year of Publication.//Title of Book.//Edition of Book.//Place of
 Publication.//Publisher Name.

ตัวอย่าง

อนวัต กระสังข์. (2560). *พื้นฐานรัฐประศาสนศาสตร์*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย.

Cook, Robert D. (1995). *Finite Element Modeling for Stress Analysis*. New york:
 John wiley & sons.

2. วารสาร

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปี,เดือน/วันที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่
 พิมพ์).//เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.
 Author.//Date of Publication.//Title of Article.//Name of
 Journal.//Year(Volume).//page.

ตัวอย่าง

ยรรยวรรกร ทองแย้ม. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์โดยใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นในการ
 สร้างแบรนด์ชุมชนกาแปดอยเผ่าไทยของบ้านรักไทย อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก.
วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. 6(4), 55-68.

3. หนังสือพิมพ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปี,เดือน/วันที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//
 เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author.//(Date of Publication).//Title of Article.//Name of Newspaper.//

page.

ตัวอย่าง

ปรียา เหล่าวิวัฒน์. (2549, พฤศจิกายน 6). เกียรติอันภาคภูมิ. *กรุงเทพธุรกิจ*, น. 13.

Jewell, Mark. (2006, November 7). Silent Aircraft' Spreads its Wings.

Bangkok Post, p. 13

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//วิทยานิพนธ์ระดับ/(บัณฑิต,
มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิตให้ระบุลงให้ชัดเจน)//ชื่อสถานศึกษา.

Author.//(Year of Publication).//Title of Thesis.//Degree of Thesis.//

Publisher Name.

ตัวอย่าง

อนวัต กระสังข์. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม*.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5. รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง.//รายงานผลการวิจัย.//สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

อนวัต กระสังข์. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม*.

รายงานผลการวิจัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).//ตำแหน่ง//[บทสัมภาษณ์].

สุรพล สุขะพรหม. (2560, 5 มีนาคม). รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//สืบค้น วัน เดือน ปี.//จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2548). *พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์*. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2548, จาก <http://www.moc.go.th/thai/dbe/ecoco/e-com3.htm>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.